

ชมรมสนทนาภาษาธรรม

สโมสรการไฟฟ้านครหลวง

๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

ชมรมสนทนาภาษาธรรม สโมสรการไฟฟ้านครหลวง ๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

คณะกรรมการชมรมสนทนาภาษาธรรม
สโมสรการไฟฟ้านครหลวง
ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๕

จิตที่ฝึกมาดีแล้ว
นำความสุขมาให้

สารจาก
นายกสโมสรการไฟฟ้านครหลวง

วันสถาปนาการไฟฟ้านครหลวงได้เวียนมาครบรอบอีกวาระหนึ่ง ในวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๕ ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่สมาชิกชมรมสนทนาภาษาธรรมสโมสรการไฟฟ้านครหลวง และเพื่อนพนักงานการไฟฟ้านครหลวงได้มีกุศลจิตสละเวลา ร่วมกันดำเนินงานชมรมสนทนาภาษาธรรมฯ ให้เป็นประโยชน์ด้วยดีตลอดมา และสละทุนทรัพย์จัดพิมพ์หนังสือ เพื่อเผยแพร่พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นทางปฏิบัติให้ถึงความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

ทุกวันนี้โลกเราได้เปลี่ยนไปมาก เพราะมนุษย์เราคิดค้นวิทยาการใหม่ ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์ออกมามาก มีการแข่งขันกันหลาย ๆ ด้าน ผู้ผลิตก็มุ่งประโยชน์จนลืมด้านศีลธรรม ผู้บริโภคก็ขาดวิจารณญาณว่าควรหรือไม่ควร ผู้ที่รู้ไม่เท่าทันก็วิ่งไปตามกระแสโลกมากเกินไป จึงทำให้หลงผิด ผู้ที่ยังยึดติดก็ไม่ยอมปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาวะ เข้าตำราว่า นกไม่เห็นฟ้าปลาไม่เห็นน้ำ ยามดีใจก็เพลิดเพลินไม่ใส่ใจธรรมะ ยามทุกข์ใจก็ขาดที่พึ่งไม่เห็นทางออก

ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นที่พึ่งเป็นทางออกที่ดีสำหรับทุกคนทุกเพศทุกวัย ชมรมสนทนาภาษาธรรมฯ ก็มีส่วนช่วยพัฒนาจิตของบุคลากรให้ดีขึ้น ดังนั้นเราควรหันมาสนใจ

ปฏิบัติธรรมะควบคู่ไปกับวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งจะทำให้สำเร็จประโยชน์ทั้งด้านการงานและมีชีวิตเป็นอยู่ในโลกนี้อย่างสงบสุขได้

ฝ่ายบริหารของ กฟน. มีความเป็นห่วงในเรื่องการพัฒนาจิตของพนักงานการไฟฟ้านครหลวง เพื่อให้สามารถปรับภาวะให้รองรับการทำงานที่มีภาระมากจนอาจทำให้เกิดความเครียด จึงจะพยายามส่งเสริมการอบรมด้านการพัฒนาจิต เพื่อปัญญาและสันติสุข ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อพนักงานทั้งในการปฏิบัติงาน และด้านชีวิตครอบครัว และส่งเสริมการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พนักงานทุกท่านไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดมีโอกาสเท่าเทียมกัน

สุดท้ายนี้ ขออนุโมทนาต่อสมาชิกชมรมสนทนาภาษาธรรมฯ และเพื่อนพนักงานการไฟฟ้านครหลวงทุกท่าน ที่ได้เสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ และทุนทรัพย์ จัดพิมพ์หนังสือเพื่อเผยแผร่พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นธรรมทานและให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ผมขออ้างคุณพระศรีรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงช่วยคุ้มครองรักษาทุกท่านให้ปลอดภัยจากอันตราย ไม่มีโรค ปราศจากทุกข์โศก มีความสุขทุกทิวาราตรีกาล.

(นายชลิต เรืองวิเศษ)
นายกสโมสร การไฟฟ้านครหลวง

วัตถุประสงค์
ของ
ชมรมสนทนาภาษาธรรม สโมสรการไฟฟ้านครหลวง

๑) เพื่อเผยแพร่พุทธธรรม

๒) เพื่อเผยแพร่การฝึกปฏิบัติธรรม

๓) จัดพิมพ์หนังสือธรรมะประจำปี

๔) เพื่อร่วมสร้างถาวรวัตถุให้แก่วัด / สำนักสงฆ์ในท้องถิ่นกันดาร

๕) เพื่อร่วมพัฒนาจริยธรรมแก่พนักงานการไฟฟ้านครหลวงให้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานประจำ

๖) งานอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการไฟฟ้านครหลวง

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
สพฺพรสํ ธมฺมรโส ชินาติ
สพฺพรตึ ธมฺมรติ ชินาติ
ตณฺหกฺขโย สพฺพทุกฺขํ ชินาติ

การให้ธรรม ชนะการให้ทั้งปวง
รสแห่งธรรม ชนะรสทั้งปวง
ความยินดีในธรรม ชนะความยินดีทั้งปวง
ความสิ้นตัณหา ชนะทุกข์ทั้งปวง

หนังสือเล่มนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่เป็นมรดกทางปัญญา
หากท่านไม่ต้องการอ่านอีก โปรดมอบให้ห้องสมุด
หรือผู้สนใจ ท่านจะได้บุญกุศลมาก เพราะได้ให้
ประทีปสว่างทางปัญญา เป็น "ธรรมทาน"

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

. . . .

แสงส่องใจ

๐ คำว่า "กรรม" ในพระพุทธศาสนาเป็นคำที่มีความหมายเป็นกลาง หมายถึงการกระทำ ไม่เจาะจงบ่งเป็นการกระทำที่ไม่ดี อันเป็นกรรมที่ไม่ดี เป็นบาปกรรม หรือเป็นอกุศลกรรม และไม่เจาะจงบ่งเป็นการกระทำที่ดี อันเป็นกรรมที่ดี เป็นบุญกรรม หรือเป็นกุศลกรรม.

๐ คำว่า "กรรม" นั้น ทั่วไปใช้ความหมายว่าความไม่ดี เช่นเดียวกับคำบาปกรรมและอกุศลกรรม จึงเท่ากับทั่วไปใช้คำ "กรรม" เป็นคำย่อของกรรมไม่ดี คือบาปกรรมหรืออกุศลกรรม.

๐ พุทธศาสนสุภาษิตมีว่า "วโส อิสฺสริยํ โลเก *อำนาจเป็นใหญ่ในโลก*" ในบรรดาอำนาจทั้งปวงในโลก อำนาจของกรรมใหญ่ยิ่งที่สุด.

๐ อำนาจเป็นใหญ่ในโลก และไม่มีอำนาจใดเสมออำนาจของกรรม.

๐ กรรมดีมีอำนาจในทางดี กรรมไม่ดีมีอำนาจในทางไม่ดี เปรียบเช่นคนดีมีอำนาจ ย่อมใช้อำนาจในทางดี ก่อให้

เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น คนไม่ดีมีอำนาจ ย่อมใช้อำนาจในทางไม่ดี ก่อให้เกิดความทุกข์ ความร้อน ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น.

๐ คนดีมีอำนาจในทางดี ผู้ทำกรรมดีจึงมีอำนาจในทางดี ย่อมใช้อำนาจนั้นก่อความร่มเย็นเป็นสุข ให้เกิดทั้งแก่ตนเอง ให้เกิดทั้งแก่ผู้อื่น.

๐ คนไม่ดีมีอำนาจในทางไม่ดี ผู้ทำกรรมไม่ดีจึงมีอำนาจในทางไม่ดี ย่อมใช้อำนาจนั้นก่อความทุกข์ความร้อน ให้เกิดทั้งแก่ตนเอง ให้เกิดทั้งแก่ผู้อื่น.

๐ ความเจริญรุ่งเรืองร่มเย็นเป็นสุขก็ตาม ความตกต่ำทุกข์ร้อนก็ตาม ย่อมให้เกิดขึ้นเองโดยไม่มีกรรมเป็นเหตุให้เกิด แต่ย่อมเกิดจากกรรม มีกรรมเป็นเหตุให้เกิดแน่นอนเสมอไป.

๐ ผลดีทั้งปวงย่อมเกิดจากกรรมดี มีกรรมดีเป็นเหตุผลไม่ดีทั้งปวงย่อมเกิดจากกรรมไม่ดี มีกรรมไม่ดีเป็นเหตุ.

๐ กรรมของผู้ใด ผลย่อมเป็นของผู้นั้น ผลจักไม่เป็นของผู้อื่น ผู้ใดทำกรรมดี ผู้นั้นย่อมจักได้รับผลดี เป็นความเจริญรุ่งเรืองร่มเย็นเป็นสุข ผู้ใดทำกรรมไม่ดี ผู้นั้นย่อมจักได้รับผลไม่ดี เป็นความตกต่ำทุกข์ร้อน.

๐ อำนาจของกรรมทั้งใหญ่ยิ่ง ทั้งล้ำลึก ยากที่สามัญชนคนทั้งหลายจะเข้าใจได้ถูกแท้ แต่แม้ผู้ใดจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจก็ตาม ย่อมไม่อาจพ้นผลของกรรมที่ตนกระทำแล้วได้ ย่อมต้องได้รับผลของกรรมที่ตนได้กระทำแล้ว ทำกรรมดีใด จักได้

รับผลของกรรมดีนั้น ทำกรรมไม่ดีใดจักได้รับผลของกรรมไม่ดีนั้น แน่นอนเสมอไป.

๐ ผลที่เกิดแต่กรรมใดย่อมตรงกับกรรมที่เป็นเหตุแห่งผลนั้นเสมอ ไม่เป็นอื่น เช่นความขี้โรคย่อมเกิดแต่ความเบียดเบียน ความขี้โรคเป็นผลอันตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือความเบียดเบียน ความเบียดเบียนเป็นการทำให้เกิดความไม่เป็นสุข ความขี้โรคก็เป็นความไม่เป็นสุข ผู้ทำเหตุ คือความเบียดเบียน ก็ย่อมได้รับผลเป็นผู้ขี้โรค ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๐ ความมีอายุยืนมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงย่อมเกิดแต่ความไม่เบียดเบียน ความมีอายุยืนมีสุขภาพ พลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือความไม่เบียดเบียน ความไม่เบียดเบียนเป็นการทำให้มีความสุขความเจริญอายุ ความมีอายุยืนมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงเป็นความสุขความเจริญอายุ ผู้ทำเหตุคือ ความไม่เบียดเบียนก็ย่อมได้รับผลเป็นผู้มีอายุยืนมีสุขภาพ พลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

๐ ความมีหน้าตาเบิกบานแช่มชื่นผิวพรรณผ่องใสงดงามย่อมเกิดแต่ความมีศีล ความมีหน้าตาเบิกบานแช่มชื่นผิวพรรณผ่องใสงดงามเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุคือความมีศีล ความมีศีลเป็นการทำให้มีจิตใจเบิกบานแจ่มใสเป็นสุข ความมีหน้าตาเบิกบานแช่มชื่นผิวพรรณผ่องใสงดงามแสดงถึงความมีจิตใจเบิกบานแจ่มใสเป็นสุข ผู้ทำเหตุคือความมีศีล ก็ย่อมได้

รับผลเป็นผู้มีหน้าตาเบิกบานแช่มชื่น ผิวพรรณผ่องใสงดงาม ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

○ ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใส ย่อมเกิดแต่ความไม่มีศีล ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใสเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุคือความไม่มีศีล ความไม่มีศีลเป็นการทำให้จิตใจเศร้าหมองไม่เบิกบานเป็นสุข ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใสแสดงถึงความมีจิตใจเศร้าหมองไม่เบิกบานเป็นสุข ผู้ทำเหตุคือความไม่มีศีล ก็ย่อมได้รับผลเป็นผู้มีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใส ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้

○ ความได้เกิดในชาติตระกูลสูงย่อมเกิดแต่ความอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความได้เกิดในชาติตระกูลสูงเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือ ความอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรได้รับความอ่อนน้อม ความอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมย่อมทำให้ได้เกิดในชาติตระกูลสูง ความได้เกิดในชาติตระกูลสูงจักทำให้ได้รับความอ่อนน้อม แตกต่างกับความเกิดในชาติตระกูลต่ำ ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

○ ความได้เกิดในชาติตระกูลต่ำย่อมเกิดแต่ความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความได้เกิดในชาติตระกูลต่ำเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมย่อมทำให้ได้เกิดในชาติตระกูลต่ำ ความได้เกิดในชาติ

ตระกูลต่ำจักทำให้ไม่ได้รับความอ่อนน้อม แตกต่างกับความเกิดในชาติตระกูลสูง ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

○ ความพรั่งพร้อมด้วยสมบัติย่อมเกิดแต่ความบริจาค ความพรั่งพร้อมด้วยสมบัติเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุคือความบริจาค ความบริจาคเป็นเหตุที่ผู้จะทำได้จะต้องมีความพอใจในระดับหนึ่ง และมีความเมตตากรุณาในระดับหนึ่ง ซึ่งนับเป็นสมบัติของใจ สมบัติของใจคือความพอและความเมตตากรุณาที่ประกอบด้วยการสละบริจาคเป็นกรรมฝ่ายเหตุ มีความพร้อมด้วยสมบัติเป็นผล ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

○ ความขาดแคลนย่อมเกิดแต่ไม่มีการบริจาค คือไม่ได้ทำเหตุคือการบริจาคที่จะให้เกิดผลเป็นความไม่ขาดแคลน ไม่ได้ทำเหตุที่จะให้ผลเป็นความพรั่งพร้อม แม้ทำเหตุแห่งความพรั่งพร้อมไม่ขาดแคลน ย่อมได้รับผลเป็นความพรั่งพร้อมไม่ขาดแคลน ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้.

○ ความมีปัญญาย่อมเกิดแต่การปฏิบัติอบรมจิตให้สงบ จิตสงบเพียงไรปัญญาย่อมยิ่งเพียงนั้น จิตวุ่นวายเพียงไร ปัญญาย่อมหย่อนเพียงนั้น.

○ ปัญญาเป็นความฉลาดที่เกิดแต่เรียนและคิด จิตที่สงบจะทำให้ใช้ความคิดได้อย่างดี ต้องการจะคิดเรื่องใดให้แตกฉานรู้จริงด้วยตนเอง มิใช่เป็นเพียงความรู้ของผู้อื่น จิตที่สงบก็จะทำได้ ให้เป็นปัญญาขึ้นมาได้ แต่จิตที่ไม่สงบ วุ่นวายฟุ้งซ่านจะทำไม่ได้.

○ ผู้ที่มีปัญญาจึงเป็นผู้มีจิตสงบ แม้ปรารถนาจะเป็นผู้มีปัญญา พึงทำใจให้สงบ คือสงบจากความโลภความโกรธความหลง ปรารถนาเป็นผู้มีปัญญาเพียงไร พึงทำใจให้สงบเพียงนั้น อีกนัยหนึ่งก็คือ ทำใจให้สงบได้เพียงใด ก็จะสามารถอบรมปัญญาให้ยิ่งขึ้นได้เพียงนั้น.

○ จิตไม่สงบจะคิดแบบไม่สงบ คือคิดสับสนวุ่นวายจากเรื่องหนึ่ง ไปอีกเรื่องหนึ่ง ไปอีกเรื่องหนึ่ง ไปอีกเรื่องหนึ่ง เปลี่ยนเรื่องไปเรื่อย ๆ จากเรื่องนี้ไปเรื่องนั้น จากเรื่องนั้นไปเรื่องโน้น โดยไม่เข้าใจถูกต้องชัดเจนในเรื่องใดเลย ทั้งนี้ เป็นไปด้วยอำนาจความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่ทำให้จิตวุ่นวายไม่สงบ.

○ ความเข้าใจในเรื่องล้ำลึกอย่างที่สุด คือเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรม ก็จะเกิดได้ด้วยความมีปัญญายิ่ง ความใช้ปัญญายิ่งคิดตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ในเรื่องของกรรมว่ากรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว ผู้ใดทำกรรมใดไว้ย่อมต้องได้รับผลของกรรมนั้น แม้ใช้ปัญญาคิดเช่นนี้เนือง ๆ ย่อมได้ความเข้าใจถูกต้อง.

○ หยิบยกพระพุทธดำรัสเรื่องกรรมขึ้นพิจารณาด้วยใจที่สงบไม่วุ่นวาย แม้ในระยะแรกจะไม่เชื่อว่าเป็นจริง แต่แม้คิดใคร่ครวญพิจารณาเนือง ๆ ก็ย่อมจะได้ปัญญา เป็นแสงสว่างทำลายความมืดความไม่รู้ ให้เป็นความเห็นถูกรู้ถูกในเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรม ตามที่พระพุทธองค์ทรงมีพระ

พุทธดำรัสไว้ด้วยพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกทั้งปวง.

○ ส่วนผลของกรรมย่อมเป็นไปตรงตามกรรมอันเป็นส่วนเหตุที่ได้กระทำแล้ว คือผลดีย่อมเกิดแต่เหตุดี ผลไม่ดีย่อมเกิดแต่เหตุไม่ดี พระพุทธองค์ทรงแสดงความจริงนี้ ที่แม้เห็นได้ยาก แต่ก็เป็นความจริงที่เที่ยงแท้ ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ จะมีผู้เข้าใจหรือไม่ จะเข้าใจผิดถูกอย่างไรก็ตาม ความจริงนี้ย่อมเป็นความจริงตลอดไป ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว ผู้ใดทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลของกรรมนั้น.

○ โอกาสมีอยู่เสมอสำหรับที่จะพิจารณาให้เกิดปัญญารู้ตามพระปัญญาในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ทุกลมหายใจเข้าออกพิจารณาเรื่องของกรรมได้ด้วยกันทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน กำลังทำอะไร เพียงทำใจให้สงบพอสมควรก่อนเพื่อเหมาะแก่การน้อมไปใช้พิจารณาให้เกิดผลให้เป็นความรู้ของตน มิใช่เป็นความรู้ของพระพุทธองค์ที่ตนเพียงจดจำไว้เท่านั้น เพราะความรู้ของผู้อื่นนั้น แม้จดจำไว้อย่างมิได้รู้มิได้เข้าใจจริงด้วยตนเอง ความรู้นั้นก็ยังมิใช่ปัญญาของตน.

○ เห็นอะไร ได้ยินอะไร อย่าสักแต่ว่าเห็น อย่าสักแต่ว่าได้ยิน อย่าสักแต่ว่ารู้เช่นที่ได้เห็น อย่าสักแต่ว่ารู้เช่นที่ได้ยินอันมิใช่ปัญญา เห็นแล้วต้องให้เป็นปัญญา ได้ยินแล้วต้องให้เป็นปัญญา มากน้อยก็ต้องให้เกิดปัญญาขึ้นมาบ้าง คือเห็นอะไรแล้วก็ต้องคิด ได้ยินอะไรแล้วก็ต้องคิด คิดให้ดี คิดให้มีเหตุผลด้วยใจที่สงบ คิดเนือง ๆ.

○ ปัญญาเกิดแต่เรียนและคิด เรียนนั้นหมายได้ทั้ง เรียนด้วยหูด้วยตา คือฟังที่มีผู้สอนก็ได้ อ่านที่มีผู้เขียนก็ได้ เห็นที่ปรากฏให้เห็นก็ได้ เรียนดังกล่าวทุกอย่างต้องเรียนและคิดจนเป็นปัญญา จึงจะได้ประโยชน์จริงจากการเรียน.

○ อะไร ๆ มากมายที่ได้พบได้เห็นได้ยินได้ฟังอยู่ไม่ว่างเว้น แม้ใช้ความคิดประกอบความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ได้ศึกษามา ย่อมได้ปัญญาเห็นจริงได้ แม้ทำให้เนือง ๆ.

○ ผู้ที่ได้พบเห็นอยู่ทุกเวลาหามีที่เหมือนกันไม่ ทุกคนแตกต่างกัน แม้จะอบรมตาปัญญาให้เห็นเรื่องของกรรมอย่างชัดแจ้ง จงตั้งข้อสังเกตความแตกต่างของทุกผู้ทุกคนที่ได้ประสบพบผ่าน ทำไมจึงมีผู้เกิดในชาติตระกูลสูงพรั่งพร้อมด้วยทรัพย์สินเงินทองของน่าใคร่น่าปรารถนา ทำไมจึงมีผู้เกิดในชาติตระกูลสูงแต่ไม่พรั่งพร้อมด้วยสมบัติทั้งปวง ทำไมจึงมีผู้เกิดในชาติตระกูลต่ำที่ลำบากยากแค้น ทำไมจึงมีผู้เกิดในชาติตระกูลต่ำที่อุดมสมบูรณ์ ทำไมจึงมีผู้มีรูปร่างหน้าตาสวยงามเป็นที่เจริญตาเจริญใจของผู้ได้พบเห็น ทำไมจึงมีผู้มีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์น่ารังเกียจ ทำไมมากมายหลายทำไมนี้แหละ แม้หาคำตอบไม่ได้ที่แน่ใจจริงว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ก็พึงพยายามเข้าใจ ว่าเป็นเรื่องของกรรม กรรมที่ต่างได้ทำไว้แตกต่างกัน อันเป็นเหตุทำให้เกิดผลที่แตกต่างกันดังกล่าว.

○ ความแตกต่างกันอย่างน่าพิศวงของใครต่อใครที่มีให้เห็นอยู่มากมายทุกหนทุกแห่ง' บางคนดีแสนดี บางคนเลวแสน

เลว บางคนมีชีวิตที่จมอยู่ในความทุกข์ด้วยความขาด บางคนมีชีวิตที่แสนสุขด้วยความพรั่งพร้อม เหล่านี้มิใช่เพราะเหตุใดอื่น มีกรรมของตนเองเป็นเหตุทำให้เป็นไป แต่การจะทำใจให้เชื่อว่าเป็นกรรมเช่นนี้ก็มิใช่เป็นไปได้แก่คนทั่วไป ใจของคนทั่วไปจึงยังไม่เชื่อเรื่องของกรรม ไม่อาจปลงใจลงไปได้ว่าอะไรทั้งหลายที่เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองทั้งแก่ผู้อื่น ล้วนเป็นเรื่องของกรรม เป็นผลของกรรม ที่ต่างได้พากันทำไว้ทั้งนั้น อาจจะในชาตินี้ หรืออาจจะในอดีตกาลนานไกล.

๐ ความปลงใจเชื่อให้จริงในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมมีผลใหญ่ยิ่ง จะทำให้กลัวการทำกรรมไม่ดี และการกลัวการทำกรรมไม่ดีนี้จะทำให้ไม่ทำกรรมไม่ดี เมื่อไม่ทำกรรมไม่ดี ผลไม่ดีย่อมไม่เกิดแก่ตน ความสบายทั้งปวง ย่อมมีมา แต่อย่างไรก็ตาม แม้ยังไม่เชื่อเรื่องการให้ผลของกรรมว่าตรงตามเหตุ จะลองพิสูจน์ด้วยการไม่ทำกรรมไม่ดีให้ตลอดไป ก็ย่อมจะได้ผลเป็นการรับรองความถูกต้อง ว่าผลของกรรมจักไม่ผิดไปจากเหตุ.

๐ ความสบายใจที่จะเกิดจากความปลงใจเชื่อในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมนั้นใหญ่ยิ่งมาก เมื่อต้องประสบความทุกข์ยากใดก็ตาม ความเชื่อในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมจะทำให้ปลงใจยอมรับ ว่าตนเป็นผู้ทำเหตุที่ไม่ดีไว้ อาจจะในปัจจุบันชาติหรือไม่ก็ในอดีตกาลนานไกล ที่นานจนจำไม่ได้ระลึกไม่ได้ และการให้ผลของกรรมก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงให้พ้นได้

จะเร็วหรือช้าก็ต้องให้ผลแน่ ข้ามภพข้ามชาติก็ให้ผล เรื่องของกรรมจึงล้ำลึกเข้าใจยากนักหนา ถ้าเข้าใจ แม้เพียงพอสมควรก็จะได้ความสบายใจกว่าไม่เข้าใจเสียเลย.

๐ ความไม่เข้าใจเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมมีโทษสถานเดียว ไม่มีคุณเลย ไม่ว่าจะเป็นกรรมของตัวเองหรือกรรมของผู้อื่นก็ตาม ผู้มีปัญญาแม้พอสมควรจึงพยายามทำความเข้าใจในเรื่องของกรรม หรือแม้ไม่เข้าใจจริงก็ใช้วิธีเชื่อไว้ก่อน ซึ่งก็เป็นการแสดงความเป็นผู้มีปัญญายิ่งกว่าผู้ที่ปฏิเสธไม่ยอมเชื่อเลย.

๐ กรรมนั้นเป็นความสำคัญแก่ทุกชีวิต ทั้งทางดีและทางร้าย คือทั้งมีคุณและมีโทษ กรรมดีก็มีคุณ กรรมไม่ดีก็มีโทษ การรู้จักกรรมให้ถูกต้องจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง แม้การรู้จักกรรมจะเป็นเรื่องยาก เพราะลึกซึ้งและสลับซับซ้อนมาก แต่ก็ควรที่จะพยายามทำความเข้าใจเรื่องกรรม และการให้ผลของกรรมให้ถูกต้อง จะได้ไม่ได้รับผลร้ายหรือโทษของกรรม จะได้ได้รับแต่ผลดีหรือคุณของกรรมเท่านั้น.

๐ กรรมไม่ดี ที่ให้โทษ ที่ให้ผลร้าย ย่อมปรากฏให้เห็นเป็นความทุกข์ยากนานาประการของผู้ได้ทำกรรมไม่ดีนั้นมาแล้ว อาจจะในอดีตที่ใกล้คือในภพชาตินี้ หรืออาจจะในอดีตที่ไกลคือในภพชาติอื่น ไม่มีความทุกข์ยากไม่ว่ามากน้อยหนักเบาเพียงใดจะเกิดขึ้นเองโดยผู้รับอยู่มิได้เคยประกอบกระทำกรรมอันเป็นเหตุให้ได้รับผลเป็นความทุกข์ยากเช่นนั้น ผู้รับความทุกข์ยาก

นั้นต้องได้ทำกรรมไม่ดีเป็นส่วนเหตุมาแล้วแน่นอน.

๐ ทำใจให้เชื่อว่าตนได้ทำเหตุเป็นกรรมไม่ดีไว้จึงได้รับผลเป็นความไม่ดีต่าง ๆ จะสามารถยอมรับผลไม่ดีได้อย่างสงบเย็นพอสมควร ความโกรธแค้นขุ่นเคืองโทษนั่นโทษนี่ อันเป็นเครื่องเพิ่มความไม่เป็นสุขให้แก่จิตใจจะไม่เกิดขึ้น และจะเกิดความคิดได้ว่าจะพยายามไม่ทำความไม่ดี แม้ความคิดนี้จะเป็นไปชั่วครู่ยาม ชั่วครั้งคราว ก็ย่อมดีกว่าความคิดเช่นนี้ไม่เคยเกิดเลย.

๐ ผู้ได้รับผลกรรมที่ร้ายแรงมีปรากฏให้รู้ให้เห็นอยู่เป็นอันมาก ยังให้เกิดความสลดสังเวชยิ่งนักแก่ผู้รู้ผู้เห็น อันความสลดหดหู่เศร้าหมองใจแม้จะเกิดด้วยจิตมีเมตตาแต่ก็ไม่ใช่ความถูกต้องดีงาม ความถูกต้องอยู่ที่ความมีจิตสงบสบายผ่องใสเยือกเย็น ฉะนั้นจึงไม่ควรยินดีพอใจในจิตที่เศร้าหมองด้วยความรู้สึกเมตตาสงสาร ด้วยคิดว่าตนเป็นผู้มีเมตตา ผู้มีปัญญาไม่พึงยินดีในลักษณะจิตเช่นนั้น.

๐ ผู้ใดมีจิตที่สงบสบายผ่องใสเยือกเย็นอยู่ได้แม้เมื่อพบกับผู้เผชิญกรรมร้ายแรงทุกข์ทรมานนักหนา มิได้แสดงว่าผู้นั้นเป็นผู้ปราศจากเมตตา.

๐ ความเมตตาตนเองอย่างถูกต้องมีความสำคัญมิได้น้อยกว่าความเมตตาทั้งหลายอื่น ความเมตตาตนเองคือความระวังรักษาจิตของตนให้มีความสุขสงบความผ่องใส ไกลจากความทุกข์ความร้อนอันเกิดจากอำนาจของความโลภโกรธความหลง

อันความโลภความโกรธความหลงนี้แหละ ที่เป็นเหตุให้เกิดกรรมไม่ดีทั้งหลาย กรรมไม่ดีทั้งหลายที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจากกายวาจาใจของผู้ใดก็ตาม เมื่อใดก็ตาม ย่อมส่งผลไม่ดีให้เกิดแก่ผู้นั้นแน่นอน.

๐ กรรมที่กระทำแล้ว ไม่ว่ากรรมดีหรือกรรมชั่ว ย่อมให้ผลแก่จิตใจผู้กระทำทันที กรรมดีก็จะให้ผลดีแก่จิตใจทันที เป็นความมั่นใจในความดี เป็นความอบอุ่นไม่หวั่นหวาด ตรงกันข้ามกับกรรมไม่ดี กรรมไม่ดีจะให้ผลไม่ดีแก่จิตใจทันที เป็นความไม่มั่นใจ ไม่เป็นสุข หวั่นหวาดผลที่จะเกิดตามมา เพราะแม้จะเชื่อหรือไม่เชื่อเรื่องการให้ผลของกรรม แต่ก็ย่อมเคยได้ยินได้ฟังมาแล้ว ว่ากรรมดีเท่านั้นที่จะให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว ผู้ใดทำกรรมแล้วย่อมจักต้องได้รับผลของกรรม.

๐ กรรมนั้นลึกล้ำและสลับซับซ้อนนัก เพราะผู้ทำกรรมได้ทำกรรมมาแล้วทุกภพทุกชาติ อันมีจำนวนที่นับไม่ถ้วนว่ากี่แสนกี่ล้านชาติ และกรรมที่ต่างได้กระทำกันมาก็มิใช่จะเป็นกรรมดีทั้งหมด หรือกรรมชั่วทั้งหมด สลับซับซ้อนกันอยู่ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว การให้ผลจึงเป็นไปเช่นเดียวกัน คือสลับซับซ้อน พึงพิจารณาด้วยปัญญาจึงจะได้ความเข้าใจว่าความสุขหรือความทุกข์ที่กำลังได้รับอยู่ ไม่ว่าความสุขของเราหรือความสุขของเขา ไม่ว่าความทุกข์ของเราหรือความทุกข์ของเขา นั้นเป็นผลที่ตรงต่อเหตุแน่ กำลังเป็นสุขก็พึงรู้ว่ากรรมดีที่ได้ทำไว้กำลังส่งผล กำลังเป็นทุกข์ก็พึงรู้ว่ากรรมชั่วที่ทำไว้กำลังส่งผล.

๐ กำลังทำกรรมดีอยู่มากมาย นึกไม่ได้เลยว่าในชีวิตนี้ได้ทำกรรมไม่ดี แต่กำลังต้องเดือดร้อนแสนสาหัส ก็อย่าหลงคิดว่าทำดีไม่ได้ดี แต่ต้องเข้าใจให้ถูกต้องว่าผลของกรรมไม่ดีที่ได้กระทำไว้ส่งผลแล้ว ตามมาทันแล้ว ผลของกรรมดีที่กำลังทำอยู่ในชีวิตนี้แรงไม่พอ จึงต้องรออยู่ เปรียบเช่นของหนักต้องตกถึงพื้นก่อนของเบา.

๐ เพราะการให้ผลของกรรมเป็นไปตามความหนักเบาแห่งกรรมที่ได้กระทำแล้ว กรรมใดแรงกรรมนั้นก็ย่อมให้ผลก่อน ผู้ทำย่อมได้รับผลของกรรมนั้นก่อน กรรมใดอ่อน กรรมนั้นก็ย่อมให้ผลทีหลัง ผู้ทำย่อมได้รับผลของกรรมนั้นทีหลัง เปรียบดังโยนของจากที่สูง ของหนักแม้บางทีจะโยนลงทีหลังก็ตกถึงพื้นก่อนของเบา เปรียบให้เห็นชัดที่สุดก็คือ ทิ้งก้อนหินแม้เล็กลงหลังจากที่ทิ้งสำลีลงแล้ว ก้อนหินเล็ก ๆ นั้นก็ย่อมตกถึงพื้นก่อนสำลีเป็นธรรมดา นี้ฉันใด การให้ผลของกรรมก็เป็นไปตามความหนักเบาฉันนั้น.

๐ ของหนักที่ถูกทิ้งลงจากที่สูง และตกถึงพื้นก่อนของที่เบากว่ามาก หรือผลไม้ที่สุกแล้วจะหลุดจากขั้วก่อนผลไม้ที่ยังไม่สุก ผู้เฝ้าดูอยู่ย่อมแลเห็นได้ แต่การให้ผลของกรรม ไม่ว่าจะกรรมของตนเองหรือของผู้อื่นก็ตาม กรรมใดจะให้ผลก่อน กรรมใดจะให้ผลหลัง ปุถุชนคนธรรมดาหารู้ไม่หาเห็นไม่ จึงหาอาจรู้ไม่ว่าผลที่กำลังเสวยอยู่นั้นเป็นผลของกรรมใด แต่เมื่อเชื่อเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรม ก็ย่อมเชื่อว่าผลไม่ดี

ที่กำลังได้รับอยู่นั้นเป็นผลของกรรมไม่ดีหรือผลดีที่กำลังได้รับอยู่นั้นเป็นผลของกรรมดี.

๐ ครูอาจารย์ผู้รู้ผู้เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือของผู้คนมากหลาย เมื่อจะช่วยผู้คนเหล่านั้นให้กลัวอำนาจของกรรมไม่ดี ท่านก็มักจะเล่าถึงกรรมต่าง ๆ ของท่านที่ทำให้ท่านได้รับทุกข์ทรมานอยู่ในภพชาตินี้ เช่นบางท่านเป็นโรคเจ็บปากอยู่อย่างมาก ท่านก็จะเล่าว่ากรรมที่ท่านเคยทำไว้ในอดีตชาติ คือชอบตกปลา ผู้ฟังก็จะเข้าใจว่าการตกปลาคือการทำให้เบ็ดเกี่ยวปากของปลา ทำให้ปลาได้รับความเจ็บปวดทรมาน ผลที่ท่านผู้ทำกรรมนั้นแก่ปลาก็ตรงตามเหตุเช่นนี้.

๐ ครูอาจารย์สำคัญองค์หนึ่งก่อนจะมรณภาพหลายปีนักท่านบอกแล้วบอกเล่าแก่เหล่าสานุศิษย์ว่าท่านจะมรณภาพด้วยการถูกรถทับ เพราะในอดีตชาติท่านได้ขับเกวียนทับคนตายโดยเจตนา และท่านก็มรณภาพโดยถูกรถทับตรงตามที่ท่านบอกไว้ล่วงหน้า ด้วยเมตตาปรารถนาจะให้กลัวกรรมกันให้จงหนัก.

๐ การให้ผลของกรรม ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ทั้งที่เกี่ยวกับตนเองและเกี่ยวกับผู้อื่นทั้งหมด แม้จะเป็นความสำคัญนัก แต่การทำใจรับผลของกรรมที่ตนกำลังได้รับอยู่ และการทำใจรับรู้ผลของกรรมที่ผู้อื่นกำลังรับอยู่ ทั้งกรรมดีก็ตาม หรือกรรมชั่วก็ตาม เป็นความสำคัญยิ่งกว่า เป็นความสำคัญที่สุด รับให้ได้ รับให้ถูก จึงจะเอาชนะการให้ผลของกรรมได้ แม้ว่าผลนั้นจะเป็นผลร้ายแรงเพียงใดก็ตาม.

๐ การทำใจหรือการวางใจให้ถูกที่เป็นความสำคัญ อะไรที่ถูกทางย่อมงดงาม เป็นที่เจริญตาเจริญใจ การทำใจ หรือการวางใจก็เช่นกัน.

๐ เมื่อผลกรรมกำลังส่งถึงตนแล้ว ไม่ว่าผลของกรรมดีเป็นความสุขความรุ่งเรืองก็ตาม ไม่ว่าผลของกรรมชั่วเป็นความตกต่ำทุกข์ร้อนเศร้าหมองก็ตาม ต้องมีสติในการรับผลของกรรมทั้งนั้นให้ดีที่สุด คือมีสติทำใจให้ถูก วางใจให้ถูกที่ ที่จะไม่เป็นการเพิ่มพลังของกรรมไม่ดี ที่จะเป็นการลดพลังของกรรมดี.

๐ เมื่อผลกรรมกำลังส่งผู้อื่นให้ตนเห็นอยู่รู้อยู่ การทำใจรับไม่ถูกต้องย่อมเป็นการก่อกรรมไม่ดีให้เกิดแก่ตนเอง ไม่ว่าผลกรรมที่ผู้อื่นได้รับนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้าย เรารับไม่ถูกเมื่อรู้เมื่อเห็นเราเองจะได้รับผลร้ายสถานเดียว จึงต้องให้ความสำคัญแก่การทำใจให้ถูกต้องเมื่อรู้เห็นการประสบผลกรรมของผู้อื่นด้วยเมื่อตนเองกำลังประสบอยู่ด้วย.

๐ การอบรมพรหมวิหารธรรม เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นการอบรมวิธีที่จะทำให้สามารถรับผลของกรรมได้อย่างถูกต้อง ให้เป็นคุณแก่จิตใจ มิให้เป็นโทษแก่จิตใจ.

๐ อำนาจกรรมล้ำลึกเหลือเกินนัก พรหมวิหารธรรม เท่านั้นที่จักช่วยใจได้ ไม่ว่าจะต้องพบเห็นความทุกข์ร้อนมากมายของผู้ใด พรหมวิหารในใจจะช่วยให้ใจไม่พลอยทุกข์ร้อนตามไปด้วยแม้ว่าผู้กำลังเป็นทุกข์นั้นจะเป็นที่รักอย่างยิ่งของตน จึงพึงศึกษาพรหมวิหารธรรมให้เข้าใจชัดเจน แล้วอบรมให้เป็น

อันหนึ่งอันเดียวกับใจ เมตตาความปรารถนาให้เป็นสุข กรุณาความช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตาความพลอยยินดีด้วย อุเบกขาความวางใจสงบเป็นกลาง ไม่ยินดีและไม่ยินร้าย ธรรมทั้งสี่ประการอันประกอบเป็นคุณลักษณะแห่งจิตใจของพรหมนี้ต้องประกอบพร้อมครบถ้วนทุกประการ แม้ไม่ครบทุกประการยังไม่เป็นคุณสมบัติอันเป็นเครื่องอยู่แห่งพรหม ซึ่งมิได้หมายถึงเพียงพรหมเทพเท่านั้น แต่หมายถึงพรหมมนุษย์นี้ด้วย.

๐ เหตุการณ์ร้ายแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายให้ได้รู้ได้เห็นในยุคสมัยนี้ ในฐานะผู้ดูผู้ไม่ได้เกี่ยวข้องรับความเดือดร้อนเสียหาย พึงระวังวางใจไว้ให้ถูกที่ ให้สวยงาม อย่าให้เป็นการทำร้ายตนเอง คืออย่าให้กรรมของเขาอื่นสามารถเข้ามาทำร้ายใจตนได้ การใช้พรหมวิหารธรรมเมตตากรุณามุทิตาอุเบกขาในที่นี้ย่อมเหมาะสมยิ่ง ผู้ได้รับกรรมถึงเป็นถึงตายหรือได้รับความทรมานบาดเจ็บมากน้อยหนักเบาสูญเสียต่าง ๆ ก็ตาม ในฐานะผู้ดูเราต้องปลงใจลงว่านั่นเขาได้รับผลแห่งกรรมที่เขาเองต้องเคยทำมาแล้ว ส่วนผู้ทำกรรมก่อความทุกข์ทรมานเสียชีวิตเสียเลือดเนื้อหรือทรัพย์สินเงินทองแก่ผู้อื่นนั้น ในฐานะผู้ดูเราก็ต้องพยายามคิดให้พอเข้าใจว่า เขาตามกันมาเพื่อทวงหนี้กรรมจิตใจของทั้งสองฝ่ายทุกข์ร้อนด้วยกัน ไม่มีฝ่ายใดเป็นสุขได้เลยเราต้องไม่เข้าไปร่วมความร้อนรนนั้นด้วย ถ้าเราไปมองผู้ทำกรรมอย่างโกรธแค้นเกลียดชัง ในความร้ายกาจโหดเหี้ยมอำมหิตของเขา เราก็จะทำร้ายตนเอง ไม่ใช่ใครที่ไหนทำ พึง

ใช้เมตตากรุณามุทิตาอุเบกขาในคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เมตตาที่เขาต้องทุกข์ด้วยกัน เราทำบุญทำกุศลใดไว้ก็ตั้งความกรุณาอุทิศไปให้ผู้เป็นเจ้าเวรนายกรรมของเขาทั้งสองฝ่าย ให้ตัวของเขาด้วยเพื่อให้พอมีความสงบเย็นแม้เท่าที่กำลังจิตของเราจะสามารถช่วยได้ ขณะเดียวกันมีมุทิตายินดีกับตัวเองกับใครทั้งหลายอื่นที่ไม่ตกอยู่ในสภาพเช่นคู่กรณี ไม่ต้องมีจิตใจเร่าร้อนทนทุกข์ทรมานและมีอุเบกขาคือพยายามวางใจเป็นกลางไม่เอียงไปเมตตากรุณาฝ่ายหนึ่งจนทำให้คิดไม่ดีในอีกฝ่ายหนึ่ง ให้ใจตั้งอยู่ในเมตตาทั้งสองฝ่าย ที่สำคัญการวางใจนี้ต้องให้เป็นไปอย่างจริงใจ เมตตาอย่างจริงใจ กรุณาอย่างจริงใจ มุทิตาอย่างจริงใจ อุเบกขาอย่างจริงใจ นั่นแหละจึงจะเป็นกรรมดีที่สมบูรณ์จริง อันจักให้ผลดีได้จริง.

๐ เห็นความทุกข์แม้หนักหนาของผู้อื่น ความเมตตาในใจตนจะทำให้อาจเป็นความทุกข์ของตนด้วยถ้าไม่สามารถให้ความกรุณาได้ และการให้ความกรุณาคือช่วยให้พ้นทุกข์นั้น มิใช่จะเป็นไปได้ทุกกรณี บางกรณีก็เป็นไปไม่ได้ ในกรณีที่เป็นไปไม่ได้นี้ เมตตาอาจเป็นโทษแก่ตนเอง ขณะเดียวกัน ก็ไม่เป็นคุณแก่ผู้กำลังเป็นทุกข์.

๐ เมื่อรู้เห็นความทุกข์ของผู้อื่น ไม่อาจให้ความกรุณาได้ด้วยเป็นกรณีสุดวิสัยจริง ๆ อย่าปล่อยใจให้เดือดร้อน ด้วยความปรารถนาจะช่วย ด้วยความคิดว่าเป็นความรู้สึกที่ถูกต้องเพราะเป็นความเมตตา เมตตาต้องมีผลเป็นความเย็นในจิตใจ

ตนเอง จึงจะเป็นเมตตาที่ถูกแท้ แม้ให้ความเดือดร้อนเศร้าหมองแก่ใจตน นั่นไม่ใช่เมตตาที่ถูกแท้ แต่เป็นเมตตาที่หลงทาง ไม่อาจนำไปสู่จุดหมายอันสวัสดีได้ ทั้งตนเองและผู้ที่ตนเมตตาทั้งหลาย

๏ ผู้มีปัญญาหลายคนเมื่อต้องประสบเคราะห์กรรม จะไม่รับอย่างเป็นโทษ แต่พยายามรับอย่างถูกต้อง เช่นปลงว่าเป็นกรรม และปลงต่อไปให้เป็นความยินดีเบิกบานว่ายังดีที่ไม่หนักยิ่งกว่านี้ คิดเช่นนี้ถูกต้อง เพราะความคิดใดที่ให้เกิดความสุขแม้เพียงเล็กน้อยแม้เพียงชั่วคราวแก่จิตใจ ความคิดนั้นเป็นความคิดที่ถูกแท้ เป็นปัญญาในระดับหนึ่งที่ถึงจะไม่มากมายแต่ก็เป็นสิ่งพึงถือว่าเป็นปัญญาที่จะสามารถอบรมให้เจริญต่อไป ให้ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ.

๏ เห็นผู้อื่นรับผลของกรรมไม่ดีอยู่ เป็นความทุกข์ พึงมีสติ พึงรอบคอบในการรับ ให้เป็นการรับที่ถูกต้อง เพื่อเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ก่อนอื่นให้เตือนตนเองในเรื่องของกรรม ให้สำทับตนเอง ว่าความทุกข์ที่ตนเห็นอยู่ที่เป็นความทุกข์ของผู้อื่น ตนก็จะหนีไม่พ้นแม้ว่าตนได้กระทำเหตุอันเป็นกรรมไม่ดีไว้ เพียงแต่ไม่รู้ว่าเมื่อไรผลจะมาถึงเท่านั้น เมื่อมีสติเตือนตนเองเช่นนี้แล้ว ให้หาทางแก้ไข และทางแก้ไขในเรื่องการให้ผลของกรรมก็คือ ในขณะที่ผลของกรรมร้ายยังไม่เกิด ให้เร่งทำกรรมดีให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพราะการให้ผลของกรรมที่หนักย่อมมาถึงก่อนการให้ผลของกรรมที่เบากว่า แม้

ว่าจะทำก่อน.

○ ความรู้จักภาวนาพุทโธนั้นสำคัญมาก มีคุณมีประโยชน์มาก สามารถนำมาช่วยใจได้เมื่อเศร้าหมองด้วยความทุกข์ของตนเองก็ตาม ด้วยความทุกข์ของผู้อื่นก็ตาม ก่อนที่จะสามารถใช้ปัญญาหาเหตุผลมาทำใจให้สงบแช่มชื่นพ้นจากความทุกข์ความเศร้าหมองได้ ให้หยุดความรู้สึกอันไม่เป็นที่ปรารถนานั้นด้วยคำพุทโธ ภาวนาคำพุทโธนี้แหละให้มาก ให้ติดต่อกันจนไม่มีช่องว่างสำหรับความคิดอื่น ความทุกข์ความเศร้าหมองจะสงบลงได้ ไม่อาจเอาชนะพุทโธได้นี้เป็นจริง.

○ ธรรมสำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญคือเมตตาธรรม ใครทั้งหลายทั้งนั้นก็สรรเสริญบรรดาผู้มีธรรมสำคัญคือเมตตา ในขณะเดียวกันก็มีผู้ต้องเป็นทุกข์เพราะมีเมตตา ด้วยหลงเข้าใจว่าเมื่อมีเมตตามีความสงสารก็ต้องมีใจไม่เป็นสุข ซึ่งที่จริงแล้วหาถูกต้องไม่ เมตตาหรือความสงสารนั้นต้องสงสารตัวเองด้วย และการจะช่วยตัวเองให้พ้นความน่าสงสารน่าเมตตานั้น ทุกคนทำได้แม้ว่าบางทีจะช่วยผู้อื่นให้พ้นจากความน่าสงสารน่าเมตตาไม่ได้ ความน่าสงสารน่าเมตตาที่ใหญ่ยิ่งคือความมีใจไม่สงบ เร่าร้อนอยู่ ข้อนี้แหละที่ทุกคนช่วยตัวเองได้ และพึงช่วยตัวเองอย่างยิ่ง ท่องพุทโธ' พุทโธ ไว้นี้แหละเป็นการช่วยตัวเองที่ง่ายและได้ผล จะหยุดความเร่าร้อนได้.

○ มีเมตตาต่อเขาผู้เป็นทุกข์นั้นดีนัก แต่อย่าลืมเมตตา

ตัวเองจนปล่อยให้ใจตัวเองเป็นทุกข์เพราะเมตตาเขา รักษาใจตัวเองให้พ้นจากความน่าเมตตาให้ได้ ให้ใจสงบเย็นได้เมื่อไรเมื่อนั้นคือเมตตาตนเอง แล้วจึงเมตตาผู้อื่นต่อไป ให้ความช่วยเหลือคือกรุณาเขาต่อไปให้เต็มสติปัญญาความสามารถ อย่าให้ผลที่ตามมาทำให้ใจตนเองน่าสงสาร เมื่อช่วยแล้วเต็มความสามารถแล้ว ผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามกรรมที่เขาได้ทำไว้ ไม่มีอำนาจใดจะไปสู้กับอำนาจกรรมของใครได้ แม้เชื่อในเรื่องอำนาจกรรมเช่นนี้ ใจที่มีเมตตาก็จะเป็นการมีอย่างถูกแท้ อย่างมีปัญญา ไม่พาใจตนเองไปสู่ความเร่าร้อนด้วยความเมตตาที่ไม่ถูกต้อง.

๐ อำนาจของกรรมใหญ่ยิ่งที่สุดในโลก ไม่มีอำนาจใดอาจทำลายล้างได้ แม้อำนาจของกรรมดีก็ไม่อาจทำลายอำนาจของกรรมชั่ว และอำนาจของกรรมชั่วก็ไม่อาจทำลายอำนาจของกรรมดี อย่างมากที่สุดที่มีอยู่ คืออำนาจของกรรมดีแม้ทำให้มากให้สม่ำเสมอในภพภูมินี้ ก็อาจจะทำให้อำนาจของกรรมชั่วที่ได้ทำมาแล้วตามมาถึงได้ยาก ดังมีเครื่องขวางกั้นไว้ หรือไม่เช่นนั้นก็ดังที่ท่านเปรียบว่าเหมือนวิ่งหนีผู้ร้ายที่วิ่งไล่ตามมา ถ้ามีกำลังแข็งแรงกว่าผู้ร้ายก็ย่อมยากที่ผู้ร้ายจะไล่ทัน ความแข็งแรงของผู้วิ่งหนีกรรมชั่วก็หาใช่อะไรอื่น คือความเข้มแข็งสม่ำเสมอของการทำกรรมดีนั่นเอง.

๐ คนน่าสงสารในโลกนี้มีมากนัก ทั้งน่าสงสารทางกายและน่าสงสารทางใจ เราเองแทบทุกคนก็เป็นโรคน่าสงสารเช่นที่กล่าว

แต่เมื่อไม่ใช่โรคทางกายก็ไม่เห็นกัน ไม่รู้กันว่าตนเป็นคนหนึ่งในจำนวนมหาศาลที่น่าสงสาร และน่าสงสารยิ่งกว่าเป็นโรคทางกาย น่ากลัวน่าเป็นห่วงยิ่งกว่าเป็นโรคทางกาย โรคน่าสงสารทางใจตัวเองต้องรู้ด้วยตัวของตัวเอง ต้องยอมรับด้วยตัวของตัวเอง จึงจะแก้ไขได้ ไม่เช่นนั้นแล้วก็ไม่มีทางจะรักษาโรคทางใจได้เลย แม้พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจะเป็นโอสถรักษาโรคทางใจที่วิเศษสุด แต่ก็จักไม่สามารถนำไปรักษาโรคทางใจของผู้ที่ไม่ยอมรับรู้ว่าใจของตนมีโรค นั่นก็คือผู้ไม่ยอมรับการรักษาไม่ยอมรับโอสถของพระพุทธเจ้า เขาย่อมเป็นคนน่าสงสารตลอดไป พบคนเช่นนี้พึงย้อนดูตนเอง คงจะต้องพบโรคทางใจด้วยกัน เพียงแต่ว่าจะมากน้อยหนักเบากว่ากันเพียงไร ตามอำนาจของกรรมที่ได้กระทำมาแล้วเท่านั้น กรรมนั้นน่าเชื่อถือนักในการให้ผลตรงตามเหตุ ไม่มีอคติด้วยอำนาจใดเลย.

๐ แม้เกิดอยู่ในฐานะที่สุขสบาย ก็มิใช่ว่าไม่จำเป็นต้องนึกถึงกรรม มิใช่ว่าไม่จำเป็นต้องเชื่อกรรม สุขสบายเพียงไรก็จำเป็นต้องนึกถึงกรรม ถ้าไม่ได้ทำกรรมดีอันควรแก่เหตุแล้ว จะอยู่ในฐานะสุขสบายได้อย่างไร ใครอื่นอีกมากมายหาได้อยู่ในฐานะเช่นนั้น อดอยากยากไร้เข็ญใจกันนักหนา ทำไมเป็นได้เช่นนั้น มีอะไรเป็นเครื่องทำให้เป็นไป แม้ไม่ตั้งข้อคิด ในเรื่องเช่นนี้เสียเลย ย่อมไม่อาจอบรมปัญญาให้เห็นถูกในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญแก่ทุกชีวิตที่ปรารถนาความสวัสดี.

๐ คนก็ตามสัตว์ก็ตามเกิดด้วยอำนาจของกรรม กรรมนำให้เป็นคน และกรรมนำให้เป็นสัตว์ เชื่อไว้ก่อนย่อมมีโอกาสที่จะพ้นจากความเป็นสัตว์ เพราะเมื่อเชื่อว่ากรรมมีอำนาจถึงเพียงนั้น ก็ย่อมขวนขวายทำกรรมที่จะไม่นำให้ต้องไปเป็นสัตว์ ไม่มีใครที่ไม่กลัวความเป็นสัตว์ และมีโอกาสที่จะได้เกิดเป็นสัตว์แน่ในภพภูมิข้างหน้าแม้บังเอิญไปทำกรรมที่จะทำให้เกิดผลเช่นนั้น โดยจะรู้หรือไม่รู้เชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม พลาดพลั้งไปทำกรรมผิดเข้า ก็จะไม่อาจปฏิเสธผลของกรรมได้เลย.

๐ อันผู้ทำไม่ดีมีประการต่าง ๆ ด้วยกายวาจา อันเนื่องมาจากใจที่ไม่ดีของเขานั้น ที่จริงแล้วผู้มีเมตตากรุณามุทิตาอุเบกขาพอสมควร ประกอบด้วยความเชื่อในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ย่อมได้ความรู้สึกลึกซึ้งยิ่งขึ้นในเรื่องของกรรม ไม่น่าจะมีผู้ใดปรารถนาเป็นคนไม่ดี แต่ทำไมจึงมีคนไม่ดีมากมายทั้ง ๆ ที่มิได้ปรารถนา คิดให้เข้าใจในเรื่องของกรรมจะรู้ชัดว่ากรรมที่คนผู้นั้นทำไว้ในอดีตได้ติดตามห้อมล้อมจิตเขามาปรากฏเป็นผลในปัจจุบัน ทั้งที่ในปัจจุบันเขาก็มิได้ต้องการให้เป็นเช่นนั้น และหากเขาเข้าใจเรื่องของกรรมบ้างแล้ว เขาจะกลัวไปถึงชาติในอนาคต เขาจะพยายามไม่ทำกรรมไม่ดี เพราะเข็ดกลัวผลของกรรมที่ทำให้เขาต้องเป็นคนไม่ดีอยู่ในปัจจุบันทั้งที่เขาไม่ปรารถนาเลย.

๐ เป็นผู้ใหญ่ก็อย่าทำกรรมไม่ดี เป็นเด็กหรือเป็นหนุ่มเป็นสาวก็อย่าทำกรรมไม่ดี แม้รักตัวเองก็อย่าทำกรรมไม่ดี

จงทำแต่กรรมดี หรือแม้รักแม่พ่อพี่น้องลูกหลานก็อย่าทำกรรมไม่ดี ผลไม่ดีที่ผู้ทำได้รับนั้นจะทำให้บรรดาผู้ที่รักตนพลอยกระทบกระเทือนไปด้วย ลองนึกถึงใจตนเองเมื่อเห็นผู้ที่ตนรักทำความไม่ดี แม้ผลไม่ดียังไม่ทันปรากฏชัด ตนก็ไม่สบายใจ ยิ่งเมื่อได้ผลร้ายเกิดขึ้นสนองผู้ทำกรรม เราผู้มีความผูกพันกับเขาก็ย่อมต้องเหมือนพลอยได้รับผลร้ายด้วย ดังนั้นแม้ไม่รักตนเอง ก่อนจะทำอะไรก็ควรนึกถึงใครทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีผู้เป็นที่รักอยู่ด้วย ถ้าเราทำกรรมไม่ดี ได้รับผลไม่ดี ผู้ที่รักเราและผู้ที่เรารักก็จะต้องพลอยได้รับความกระทบกระ-เทือนจิตใจไปด้วยอย่างไม่ยุติธรรม เพราะมิได้เป็นผู้ทำกรรมไม่ดีด้วย แต่ต้องพลอยได้รับผลไม่ดีเพราะความผูกพัน ดังนั้นจะทำความไม่ดีใดก็น่าจะนึกถึงบรรดาผู้ที่มีความผูกพันกับเราบ้าง อาจจะช่วยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นในการหลีกเลี่ยงการทำกรรมไม่ดี.

๐ ก่อนจะทำกรรมใด แม้หยุดยั้งตั้งสติ คิดให้ดีว่ากรรมนั้นดีหรือไม่ดี ก็จะทำให้ไม่ทำกรรมไม่ดีอย่างเต็มใจอย่างสบายใจ แต่จะมีเวลายับยั้งชั่งใจ อันเป็นความสำคัญควรจะทำให้เป็นความเคยชินด้วยกันทุกคน.

๐ การพิจารณาให้กลัวกรรมไม่ดีนั้นอาจทำได้แม้เมื่อเห็นสิงสาราสัตว์ จะเห็นตัวจริงหรือเห็นเพียงรูปภาพก็ตาม สัตว์เหล่านั้นล้วนมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด แต่ก็เหตุใดเล่าที่ทำให้ต้องมาเกิดเป็นสัตว์ ไม่ได้เกิดเป็นผู้เป็นคนเป็นมนุษย์ที่สูง

กว่าประเสริฐกว่าเป็นอันมาก ต้องกรรมที่สัตว์เหล่านั้นได้ประกอบกระทำมาในอดีตชาติปรุงแต่งให้เป็นไป ให้มีรูปลักษณ์ของสัตว์ ที่แม้บางชนิดจะดูน่ารักน่าเอ็นดู แต่ก็เป็นสัตว์ แม้จะได้รับความรักความเอ็นดูอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดูอย่างดี ก็เป็นแบบที่ให้แก่สัตว์ และก็ไม่แน่ว่าสัตว์จะมีความคิดอย่างไร จะเศร้าเสียใจในความต้องเป็นสัตว์หรือไม่ โดยเฉพาะเมื่อพ้นจากภพภูมิมนุษย์ทันทีก็ได้ภพภูมิของสัตว์ อาจจะยังไม่ลืมชีวิตในภพภูมิมนุษย์ อาจจะยังจำผู้คนที่เกี่ยวข้องได้ จิตของสัตว์นั้นจะน่าสงสารสักเพียงไหน แต่เมื่อเกิดแล้วก็เลือกไม่ได้แล้วที่จะเกิดเป็นอะไรอื่น ถึงอย่างไรก็ตาม ทุกคนมีโอกาสที่จะเลือกชีวิตข้างหน้าภพภูมิข้างหน้าได้ พึงทำดีให้เต็มความสามารถ อย่าละโอกาสที่จะทำความดีเลย นั่นแหละจะเป็นการเลือกภพชาติข้างหน้าสำหรับตนได้ จะเลือกเป็นอะไรก็ได้ ไม่เป็นอะไรก็ได้.

○ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง ความเป็นทุกข์ทนอยู่ไม่ได้ต้องเปลี่ยนแปลง อนัตตา ความไม่เป็นไปตามปรารถนาต้องการ นี้คือไตรลักษณ์ ลักษณะสามที่มีในทุกคนทุกสิ่ง ความสุข ความทุกข์ ความเจริญความเสื่อม ความเป็นมนุษย์ความเป็นสัตว์ เหล่านี้ตกอยู่ในไตรลักษณ์ทั้งสิ้น ดังนั้นแม้ว่าชาติหนึ่งกรรมไม่ดีจะแต่งให้เป็นสัตว์ ก็มิใช่ว่าจะต้องเป็นสัตว์ทุกชาติ และแม้ว่าชาติหนึ่งกรรมดีจะนำให้เป็นมนุษย์ ก็มิใช่ว่าจะได้เป็นมนุษย์ทุกชาติ นั่นก็คือสัตว์ย่อมเป็นคนได้ และคนก็ย่อมเป็นสัตว์ได้ทั้งหมดขึ้นอยู่กับกรรมของแต่ละคนแต่ละสัตว์ ผู้ไม่ประมาท

ระวังในการกระทำกรรมย่อมสามารถพ้นจากการถือภพชาติอันไม่ปรารถนาได้.

○ กรรมที่อาจทำให้มนุษย์ในชาติหนึ่งต้องเป็นสัตว์ในอีกชาติหนึ่ง หรือทำสัตว์ในชาติหนึ่งให้กลับเป็นมนุษย์ในอีกชาติหนึ่ง มีผู้เขียนบ้าง เล่าบ้างไว้หลายเรื่องเกี่ยวกับเรื่องนี้ รวมทั้งเรื่องที่มีปรากฏในพุทธกาล จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามก็ไม่พึงประมาท กรรมใดที่เคยมีแสดงไว้ว่าทำให้มนุษย์ต้องเกิดเป็นสัตว์ เชื่อหรือไม่เชื่อก็ไม่พึงทำ กรรมสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นกรรมทางใจ คือความผูกพัน ผู้ตายที่มีความผูกพันในภพภูมิของตน เช่นผูกพันในทรัพย์สมบัติของตนในภพภูมินั้น ความผูกพันยึดมั่นอาจนำให้กลับเกิดในบ้านเรือนตนอีกได้ แต่จะมิใช่เป็นมนุษย์ มีเรื่องเล่าว่าเกิดเป็นเล็นก็มี เกิดเป็นสุนัขก็มี ซึ่งน่าจะไม่มีผู้ใดปรารถนาจะเป็น จึงน่าจะต้องระวังกรรมทางใจให้มากเช่นเดียวกับกรรมทางกายวาจา อย่ายึดมั่นห่วงใยในอะไรให้มากนัก วางเสียปล่อยเสีย ท่องพุทโธไว้ให้เสมอนั่นแหละ จะทำให้ถอนใจจากความยึดมั่นได้.

○ เคยมีผู้เล่าเรื่องเจ้าของพระพุทธรูปงดงามองค์หนึ่งสิ้นชีวิตไปในขณะที่จิตใจกำลังรักษาและหวงแหนพระพุทธรูปองค์นั้นอย่างยิ่ง เมื่อมีผู้มาขอชมพระพุทธรูป ก็มีงูใหญ่เลื้อยมาแผ่พังพานขู่อยู่ต่อหน้าแสดงความหวงแหน เมื่อผู้มาขอชมพูดว่าเพียงมาขอชม ไม่ได้คิดจะนำไปเป็นของตน งูก็เลื้อยห่างไป ว่ากันว่าเจ้าของพระพุทธรูปได้มาเกิดเป็นงูเสียแล้ว เพราะความ

ผูกพันหวงแหนพระพุทธรูป ความยึดมั่นผูกพันจึงเป็นกรรมทางใจที่น่าจะเป็นเหตุแห่งการทำให้มนุษย์ในชาติหนึ่งต้องเป็นสัตว์ในอีกชาติหนึ่งได้ จึงไม่พึงประมาท จะจริงหรือไม่จริง เชื่อหรือไม่เชื่อ ก็อย่าประมาทไว้ก่อน พยายามทำกรรมทางใจให้พ้นจากความยึดมั่นถือมั่นให้ได้เต็มความสามารถเถิด.

๐ ในสมัยพุทธกาล มีเรื่องที่พระภิกษุรูปหนึ่งเมื่อมรณ-ภาพลง พระรูปหนึ่งจะมานำจีวรไป พระพุทธเจ้าทรงห้ามและรับสั่งเล่า ว่าพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของจีวรนั้นได้มาเกิดเป็นเล็นเกาะอยู่ที่จีวรที่ท่านซักตากไว้ เพราะจิตของท่านเมื่อจะมรณภาพนั้นผูกพันอยู่กับจีวรผืนนั้น ที่ท่านเพิ่งได้มาและชอบมาก กรรมทางใจหรือมโนกรรมมีโทษหนักเพียงนี้ ทำมนุษย์ในชาติหนึ่งให้เป็นสัตว์ในอีกชาติหนึ่งก็ได้ ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือเมื่อเป็นสัตว์แล้วก็ยังระลึกถึงครั้งเมื่อเป็นมนุษย์ได้จะเดือดร้อนใจเพียงไหน พระพุทธเจ้ารับสั่งห้ามไม่ให้นำจีวรไป เพราะเล็นที่เป็นเจ้าของจีวรครั้งยังเป็นพระภิกษุนั้นหวงอยู่ ถ้านำจีวรไปก็จะโกรธแค้นขุ่นเคือง จะทำให้ไม่ได้ไปเสวยผลแห่งกรรมดีที่ได้กระทำไว้แล้วเป็นอันมาก อำนาจกรรมแม้เพียงมโนกรรมทางใจไม่ได้ปรากฏเป็นกายกรรมวจีกรรมถึงเป็นการเบียดเบียนทำร้ายผู้ใด ก็ยังมีอำนาจใหญ่ยิ่งเพียงนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงเตือนให้ระวัง ทุกคนจึงควรระวังให้จงหนัก.

๐ ทุกวันนี้มีข่าวฆ่าฟันกันอย่างทารุณโหดเหี้ยมมิได้เว้นแต่ละวัน พบแล้วเห็นแล้ว ก็ให้นึกถึงกรรม เคยฆ่าเขามาก็ถูกเขา

ตามมาฆ่า คนละภพคนละชาติ ข้ามภพข้ามชาติแล้ว ก็ยังตามกันมาได้ มาส่งผลได้ เรื่องกรรมเป็นเช่นนี้ จึงน่ากลัวกรรมนัก พึงกลัวกรรมนัก ไม่พึงคิดว่าการเชื่อว่าการฆ่าฟันตามล้างตามผลาญกันเป็นเรื่องกรรมนั้นเป็นความเชื่อที่เหลวไหล ไม่มีเหตุผล ไม่พึงคิดเช่นนี้เพราะไม่มีคุณอย่างใด จะถูกหรือจะผิด ถ้านึกเชื่อไว้ก่อนว่าเป็นเรื่องการให้ผลของกรรม ก็จะทำให้ไม่กล้าทำกรรมไม่ดีโดยตั้งใจ ก็จะพ้นจากผลของกรรมไม่ดีนั้นแน่นอน.

๐ อุบัติเหตุในยุคนี้สมัยนี้ที่รุนแรงก็มีมากมาย บางเรื่องไม่น่าเป็นก็เป็น บางคนไม่น่าประสบอุบัติเหตุเช่นนั้นก็ต้องประสบ ดูไปแล้ว คิดไปแล้ว ก็น่าจะรู้สึกว่าอุบัติเหตุอย่างนั้น ๆ เกิดขึ้นเพื่อจะให้คนนั้นคนนี้ต้องบาดเจ็บหรือล้มตายไปเท่านั้น เมื่อคิดเช่นนี้เพราะไม่อาจคิดเป็นอื่นได้ ก็ย่อมจะทำให้คิดว่าต้องเป็นเรื่องที่กรรมจะส่งผลแก่ผู้นั้น ในที่นั้น ในเวลานั้น อุบัติเหตุจึงต้องเกิดขึ้นดังนี้.

๐ การถูกฆ่าของเด็กไร้เดียงสาหาความผิดไม่ได้ ซึ่งปรากฏขึ้นบ่อย ๆ ในยุคนี้ น่าจะทำให้ความเชื่อในเรื่องกรรม และการให้ผลของกรรมหนักแน่นขึ้น ทำไมจึงต้องเป็นเด็กคนนั้นที่ถูกฆ่า ทั้งที่ไม่ได้มีเรื่องขุ่นเคืองโกรธแค้นกัน อยู่ดี ๆ มีความสุข ก็ปุบปับ ถูกนำไปประหัตประหาร ในฐานะเป็นผู้ดู จงดูด้วยความรู้สึกกลัวกรรม ไม่ควรดูด้วยความรู้สึกอาฆาตขุ่นเคือง เพราะจะไม่เป็นคุณแก่จิตใจตนเอง มีแต่จะเป็นโทษ รู้แล้ว ปลงลง นี่แหละอำนาจของกรรม ยิ่งใหญ่นัก พึงกลัวนัก.

○ แม้ในฐานะเป็นผู้ดู มิใช่ผู้พลอยได้รับความเดือดร้อนทนทุกข์ทรมานด้วย ถ้าไม่สามารถทำใจอบรมใจให้เข้าใจ เรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรมได้แล้ว เมื่อตนต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในเหตุการณ์อันร้ายแรง ก็ย่อมยากที่จะช่วยใจตนเองให้พ้นจากความร้อนได้ แม้เพียงพอสมควร.

○ เรื่องร้ายแรงที่เราไม่ได้เกี่ยวข้องเกิดขึ้นอยู่มากมาย ทุกวันทุกคืน แม้จะอยู่ในบ้านเรือนตนสมัยนี้ก็สามารถรับรู้ได้ เห็นได้ ได้ยินได้ พึงถือโอกาสอบรมใจตนเองให้เชื่อในเรื่องของกรรม กรรมน่ากลัวเพียงไร คิดให้ดี เมื่อกรรมมาถึง หนีได้หรือไม่ คนดีในชีวิตนี้มิใช่ว่าจะไม่เคยทำกรรมไม่ดีมาก่อนในอดีตชาติ ดังนั้นจึงปรากฏบ่อย ๆ ว่าคนดีแสนดีกลับต้องได้รับความทุกข์หนักหนา ด้วยโรคภัยไข้เจ็บบ้าง ด้วยความไม่สมหวังในเรื่องใหญ่โตสำคัญแก่จิตใจบ้าง เป็นเหตุให้ต้องเศร้าหมองทรมานอย่างยิ่ง เราได้รู้ได้เห็นอย่าได้พิศวงสงสัย อย่าได้คิดผิดว่าคนทำดีไม่ได้ดี แต่จงวางใจให้ถูก ให้เป็นประโยชน์แก่ตน วางใจลงในกรรม กรรมที่สลับซับซ้อนยิ่งนัก ยากที่จักเข้าใจแต่ก็ไม่ยากที่จะเชื่อไว้ก่อน อะไรที่เชื่อไว้ก่อนแล้วไม่มีโทษมีแต่คุณ ผู้มีปัญญาแม้พอสมควรย่อมไม่ดื้อปฏิเสธ.

○ การรับผลของกรรมนั้นสำคัญมาก สำคัญทั้งการรับผลของกรรมชั่วและผลของกรรมดี ไม่สำคัญแต่เพียงการรับผลของกรรมชั่วเท่านั้น การรับผลของกรรมดีก็สำคัญ การรับผลของกรรมดีนั้น ถ้ารับไม่ถูกก็มีโทษร้ายแรงแก่จิตใจ น่าจะรุนแรง

กว่าการรับผลของกรรมชั่วอย่างไม่ถูกวิธีเสียอีกด้วย ผู้ทำกรรมดีไว้เป็นบารมีส่งให้ชาตินี้สมบูรณ์พร้อม แม้รับผลแห่งกรรมดีหรือผลของบารมีไม่ถูก ผลเสียที่จะเกิดตามมาคือความหลงตน อันความหลงตนนั้นจะพาความหลงอีกมากมายให้ตามมา เป็นโทษมหันต์นัก.

๐ ผลของกรรมดีและผลของกรรมชั่วมีทั้งคุณและมีทั้งโทษอยู่ในตัว คุณหรือโทษจะปรากฏตามการวางใจรับผลนั้น ผลของกรรมดีที่เกิดแก่ผู้ใดก็ตาม แม้ผู้นั้นวางใจรับไม่ถูก ไม่ประกอบด้วยปัญญา ผลดีก็จะไม่สมบูรณ์ ทั้งผลร้ายก็จะต้องตามมา ผู้ได้รับผลดีของกรรมดีคือการได้ประสบโลกธรรมฝ่ายดีคือลาภยศสรรเสริญสุขนั้นเอง ต้องรับให้ดี ต้องรับให้ถูก วิธีทำใจให้รับโลกธรรมอย่างถูกต้องที่สุดก็คือให้คิด ว่าลาภก็ตามยศก็ตาม สรรเสริญก็ตาม สุขก็ตาม ล้วนอยู่ในลักษณะของไตรลักษณ์ คือไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ต้องเปลี่ยนแปลง และไม่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการ ได้รับผลดีของกรรมดี คือได้ประสบโลกธรรมฝ่ายดีเมื่อไร เมื่อนั้นให้คิดถึงไตรลักษณ์ให้ทันที จะได้รับผลดีของกรรมดีที่ดียิ่งกว่าผลดีทั้งนั้น.

๐ การคิดถึงไตรลักษณ์ ความไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ ต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลง และไม่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการ คือการทำความดีทางใจ เป็นมโนกรรมที่ดี จึงย่อมได้รับผลเป็นความดีตรงตามเหตุที่ได้กระทำ ที่จริงมโนกรรม กรรมทางใจคือคิดดีนั้น แม้ตั้งใจจริงที่จะทำก็น่าจะง่ายกว่ากรรมทาง

กายทางวาจา เพราะเรื่องของความคิดเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของเราเองอย่างแท้จริง ไม่เกี่ยวกับผู้ใดหรืออะไรเลย ความคิดอยู่กับเราจริง ๆ ไม่มีผู้ใดอาจล่วงล้ำก้ำเกินไปบังคับบัญชาได้.

๐ ได้รับผลชั่วของกรรมชั่วคือได้ประสบโลกธรรมฝ่ายไม่ดีก็ควรต้องทำใจให้รับให้ถูก เช่นเดียวกับการทำใจรับโลกธรรมฝ่ายดีเหมือนกัน ไม่ใช่ว่าจะปล่อยใจให้ตกอยู่ในอำนาจของความทุกข์ความเศร้าเสียใจหรือความโกรธแค้นอาฆาตพยาบาท แต่พึงรับผลไม่ดีของกรรมไม่ดีด้วยวิธีคิด เช่นเดียวกับเมื่อได้รับผลดีของกรรมดี คือคิดถึงไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ทนอยู่ไม่ได้ต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลง และไม่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการของผู้ใดทั้งสิ้น ทุกข์แล้วก็สุข เป็นธรรมดา.

๐ ทั้งผลของกรรมดีและผลของกรรมชั่วล้วนมีลักษณะสาม คือไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลง ไม่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการของผู้ใด กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ทั้งผลของกรรมดีและผลของกรรมชั่วนั้น เมื่อเกิดแล้วต้องดับ ไม่มีที่จะยั่งยืนอยู่ได้ตลอดไป.

๐ สิ่งทั้งปวงเกิดแล้วต้องดับ คือมีลักษณะสาม มีลักษณะเป็นไตรลักษณ์ โลกธรรมฝ่ายดีคือผลของกรรมดีก็เช่นกัน เกิดแล้วต้องดับ โลกธรรมฝ่ายไม่ดีคือผลของกรรมไม่ดีก็เช่นกัน เกิดแล้วต้องดับ เมื่อเป็นเช่นนี้ เมื่อรู้เช่นนี้ตามเป็นจริงแล้ว ก็พึงละความยึดมั่นในผลของกรรมที่ได้ประสบอยู่ ไม่ว่าจะเมื่อประสบ

ผลดีหรือเมื่อได้ประสบผลชั่วก็ตาม.

○ ความยึดมั่นถือมั่นเป็นความไม่ถูกต้อง พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้ละ แต่เมื่อยังละความยึดทุกอย่างไม่ได้ ก็พึงทุ่มเทจิตใจให้ยึดมั่นการทำกรรมดี ยึดมั่นความเชื่อในผลของการทำความดี ว่าทำดีจักได้ดีจริง มีความยึดมั่นความเชื่อในผลของการทำความชั่ว ว่าทำชั่วจักได้ชั่วจริง ความยึดมั่นเช่นนี้จักเป็นทางนำไปดี ให้ได้ทำดีไม่ทำไม่ดี ซึ่งก็ย่อมจักนำให้พ้นทุกข์โทษภัยของกรรมไม่ดี ได้รับแต่คุณประโยชน์สารพัดของกรรมดี.

○ คนบางคนตกอยู่ในที่คับขัน แต่ก็รอดพ้นได้อย่างน่าอัศจรรย์ เช่นเครื่องบินตก รอดคนเดียวหรือสองคน ใครรู้ใครเห็นก็มักจะกล่าวว่าอัศจรรย์ บุญช่วยแท้ ๆ บุญนั้นก็คือผลดีของกรรมดี ไม่ใช่อะไรอื่น.

○ กรรมดีทางใจหรือมโนกรรมที่สำคัญยิ่ง คือความมั่นในกตัญญุตาธรรมรู้พระคุณที่ท่านได้กระทำแล้ว พระคุณแคบ ๆ ก็คือเฉพาะที่ท่านได้กระทำแล้วแก่เรา กว้างออกไปอย่างไม่มีขอบเขตคือพระคุณที่ท่านทำแล้ว แก่ใคร ๆ ทั้งนั้น ไม่จำเป็นต้องเฉพาะแก่เรา ใจที่ระลึกรู้ในพระคุณหรือในความดีของท่านเช่นนี้เป็นใจที่มีกรรมดี เป็นใจที่กำลังทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดีแห่งกรรมดีนั้นโดยลำดับ ผลดีอันดับแรกที่จะเกิดแก่ผู้มีกตัญญุตาธรรมคือการ ได้ทำกายกรรม วจีกรรมที่ดี ที่จะส่งผลดีสืบต่อไปอีกนานาประการแก่ผู้มีมโนกรรมดีเป็นจุดเริ่มต้น ตรงกันข้ามกับผู้มีอกตัญญูทุกประการ.

๐ กตัญญูกตเวทิตาธรรม ความรู้พระคุณและตอบแทนพระคุณ เป็นกรรมดีทั้งทางกายวาจาใจ จึงเป็นกรรมดีที่จะให้ผลดีได้พร้อม ความกตัญญูจะเป็นเครื่องป้องกันใจมิให้มีความคิดทำความไม่ดี เพราะเมื่อมีกตัญญูรู้พระคุณท่าน เป็นต้นว่ารู้พระคุณของมารดาบิดา ก็ย่อมไม่กล้าที่จะคิดทำความไม่ดี ที่จะทำความเสื่อมเสียหรือความเสียใจทุกข์ร้อนให้เกิดแก่ท่าน จะไม่คิดไม่ดีไม่ทำไม่ดีโดยมีกตัญญูกตเวทิตาธรรมนั่นเองเป็นเครื่องห้ามกันไว้ ความสวัสดีแห่งตนย่อมเป็นผลเกิดได้ด้วยเหตุมีกตัญญูกตเวทิตาธรรมประจำใจ เป็นกรรมทางใจหรือมโนกรรมที่ดี ตรงกันข้ามกับผู้อกตัญญูผู้เนรคุณทุกประการ.

๐ กรรมดีทางใจที่สูงส่งใหญ่ยิ่งที่สุด ที่ยังให้บังเกิดผลดีที่ใหญ่ยิ่งสูงส่งที่สุด คือกรรมทางพระหฤทัยพระสิทธัตถราชกุมารก่อนแต่จะทรงตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณเป็นพระพุทธเจ้า กรรมดีทางพระหฤทัยนั้นคือพระมหากรุณาที่จะทรงช่วยสัตว์โลกทั้งปวงให้พ้นทุกข์ เป็นกรรมดีที่ใหญ่ยิ่งสูงส่งที่สุด ไม่มีกรรมทางใจของผู้ใดเปรียบได้ กรรมทางพระหฤทัยพระสิทธัตถราชกุมารสูงสุดเต็มบริบูรณ์พระหฤทัย จึงเป็นเหตุให้เกิดผลเป็นกรรมทางพระกายพระวาจาอย่างใหญ่ยิ่ง จนถึงได้เสด็จออกทรงบรรพชาแสวงหาทางเพื่อให้ทรงบรรลุจุดที่ทรงมุ่งหมาย ได้ช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ ทรงสละสิ้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ย่อมไม่มีผู้ใดสละได้ เพราะสิ่งที่ทรงสละนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปปรารถนาจะไขว่คว้าให้ได้มาเป็นสมบัติของตน ทรงสละสิ่งอันเป็นเครื่องบำรุงบำเรอ

ความสุขทุกประการ มีราชบัลลังก์เป็นสำคัญ ทรงเหนื่อยยากตรากตรำพระวรกาย ทรงสละความเป็นพระมหากษัตริย์ลงสู่ความเป็นผู้ขอที่ไม่มีอะไรเป็นของพระองค์เลย ทรงกระทำได้ถึงเพียงนี้ก็ด้วยทรงมีกรรมดียิ่งทางพระหฤทัย คือมีพระมหากรุณาคุณเป็นมโนกรรม กรรมทางใจ ที่ให้ผลตรงตามเหตุ พระพุทธ-ศาสนาที่สุดประเสริฐบังเกิดขึ้นเป็นผลแห่งพระมหากรุณาคุณอันเป็นกรรมส่วนเหตุที่สุดประเสริฐนั้น เป็นผลสูงสุดตรงตามเหตุคือกรรมที่สูงสุด.

○ การทำกรรมดีหรือกุศลกรรมให้มากย่อมอาจให้ผลตัดรอนอกุศลกรรมได้ อกุศลกรรมที่หนักที่แรงจำเป็นต้องมีกุศลกรรมที่หนักกว่าแรงกว่ามาก ๆ จึงจะสามารถตัดกันได้ทันท่วงที นั่นก็คือแม้มีอกุศลกรรมที่ทำไว้แล้วมาส่งผล ทำให้ตกอยู่ในที่ร้อน ที่คับขัน กุศลกรรมที่ทำอยู่แม้แรงกว่า หนักกว่า ย่อมจะสามารถตัดผลของอกุศลกรรมให้ขาดได้ในพริบตา มีตัวอย่างปรากฏให้รู้ให้เห็นอยู่ในทุกวันนี้ จึงไม่ควรลังเลที่จะทำความดีคือกุศลกรรม ให้มาก ให้สม่ำเสมอ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

○ ใครเล่าที่ระลึกได้ ว่าได้ทำกรรมใดไว้ในอดีต นึกไม่ได้ทั้งนั้น ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว จะมาระลึกรู้กันบ้างก็เมื่อต้องประสบผลของกรรมแล้ว บางคนจึงจะสงสัยว่านั่นคงเป็นผลของกรรมชั่ว เพราะทำให้เคราะห์ร้ายเดือดเนื้อร้อนใจ บางคนจึงจะสงสัยว่านั่นคงเป็นผลของกรรมดี เพราะทำให้ได้รับโชคดีมีความสุขกายสบายใจ การที่มารู้มาสงสัยในเรื่องการให้ผลของ

กรรมเช่นนี้เป็นการดี เท่ากับเป็นการแสดงว่ามีความเชื่อในเรื่องกรรมอยู่ในใจ แม้จะยังไม่ปฏิบัติจริงจังให้เป็นการแสดงความกลัวกรรม อันสมควรกลัวอย่างยิ่ง.

๐ ที่ปากพูดกันอยู่ว่ากรรมไม่ดีน่ากลัวนั้นถ้าทำให้ความรู้สึกน่ากลัวเกิดขึ้นในใจได้จริง และไม่เพียงให้รู้สึกว่ากรรมไม่ดีน่ากลัวเท่านั้น ต้องให้กลัวกรรมไม่ดีด้วยจริง ๆ จึงจะเกิดผลเป็นคุณแก่ตน สักแต่ปากพูดไป ใจไม่จริงดังปาก ก็หามีประโยชน์แก่ตนไม่ อาจจะมีประโยชน์แก่ผู้ได้รับฟัง ที่นำไปคิดพิจารณาและเกิดความรู้สึกกลัวกรรมไม่ดีขึ้นอย่างจริงใจ.

๐ กรรมไม่ดีมีโทษเป็นผลน่ากลัวจริง ครูอาจารย์องค์สำคัญท่านพยายามสอนศิษย์ให้กลัวการทำกรรมไม่ดีด้วยการนำเรื่องที่ท่านเคยประสบมาเล่า ซึ่งเมื่อท่านรับรองว่าท่านได้รู้ได้เห็นมาด้วยองค์ท่านเอง ก็ไม่น่าจะมีผู้เคลือบแคลงสงสัย เป็นต้นท่านเล่าว่า ครั้งหนึ่งท่านธุดงค์อยู่ในป่ามีผ้าขาวน้อยติดตามไป ตกดึกผ้าขาวตกอกตกใจวิ่งจากที่พักของตนเข้าไปหาท่านปรากฏว่าได้เห็นสิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเห็นเข้ามาคุกคามจะเอาชีวิตท่านอาจารย์องค์นั้นเล่าว่าเมื่อผ้าขาวน้อยเข้าไปหาท่านแล้ว ยังแสดงความกลัว และท่านก็ได้ยินเสียงร้องที่ไม่เคยได้ยินมาก่อนเสียงนั้นร้องก็องก็องก็อยก๋อย ก็องก็องก็องก๋อย เป็นเสียงเล็ก ๆ เบา ๆ ท่านมองหาตัวก็ไม่เห็น ท่านจึงทำสมาธิ และก็ได้เห็นหน้าเล็ก ๆ หน้าหนึ่งลอยอยู่ ลักษณะเหมือนหน้าชะนี เป็นเจ้าของเสียงร้องก็องก็องก็อยก๋อย ก้องก็องก็อยก๋อย เมื่อมันสบตาท่าน

อาจารย์ก็หลบวูบหายไป เสียงร้องนั้นก็หายไปด้วย ท่านสงสัยว่าทำไมผีตัวนั้นจึงมุ่งมาที่ผ้าขาวซึ่งเป็นผู้ถือศีล ท่านจึงซักถามผ้าขาวว่าได้รักษาศีลบริสุทธิ์ดีหรือ จึงได้รับทราบว่าในตอนกลางวันวันนั้น ผ้าขาวเผามด เพราะมันขึ้นที่นอนจำนวนมาก ท่านอาจารย์ท่านชี้ว่าเมื่อไม่มีศีลก็ไม่มีเครื่องคุ้มครอง ผ้าขาวได้รับความคุ้มครองจากศีลอันบริสุทธิ์ของท่าน จึงรอดชีวิต.

๐ ท่านอาจารย์องค์สำคัญท่านชอบเตือนศิษยานุศิษย์ของท่านด้วยประโยคว่า “ระวังนะ ทำไม่ดีเป็นผีก็องก็อย ทำไม่ดีเป็นผีก็องก็อย” เกี่ยวกับเรื่องนี้ท่านเล่าว่า มีแม่ชีคนหนึ่งปฏิบัติดีจนสามารถหยั่งรู้ไปได้ถึงอดีตชาติของตน แม่ชีคนนั้นขาพิการเท้าพิการ ต้องเดินด้วยหลังเท้าข้างหนึ่ง ได้เล่าให้ท่านอาจารย์ท่านฟัง ว่าอดีตชาติเป็นหญิงที่ทำกรรมไม่ดีเกี่ยวกับประพฤติผิดประเวณี ละเมิดศีลข้อ ๓ ตายไปได้ไปเป็นผีก็องก็อย และจากความเป็นผีก็องก็อยได้มาเกิดเป็นมนุษย์ คือเป็นแม่ชี ยังมีรูปร่างของผีก็องก็อยติดมา คือเหมือนชะนี เดินขาอ่อน หลังเท้าข้างหนึ่งพลิกกลับไปข้างหลัง เรื่องแม่ชีนี้ท่านอาจารย์ท่านนำมาสอนว่า “ทำไม่ดีเป็นผีก็องก็อย ทำไม่ดีเป็นผีก็องก็อย” นี่ก็คืออำนาจของกรรมไม่ดีที่ส่งผลจริง ที่น่ากลัวอย่างยิ่ง.

๐ กรรมไม่ดีที่หนักที่สุด จนถึงกับห้ามมรรคผลนิพพาน คือ กรรมไม่ดีที่ทำต่อพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ และมารดาบิดา คือการทำร้ายพระพุทธเจ้า ทำลายชีวิตพระอรหันต์ ทำลาย

ชีวิตมารดาบิดา

๐ ปัจจุบันนี้ แม้พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ไม่มีผู้อาจทำร้ายพระองค์ท่านได้แล้วก็จริง แต่การทำลายพระพุทธศาสนาด้วยการพยายามต่าง ๆ อาจถือได้ว่าเป็นการทำร้ายพระพุทธเจ้าที่ยังไม่เกิดผลสำเร็จ คือยังไม่อาจทำให้พระพุทธองค์ทรงต้องบาดเจ็บได้แม้แต่น้อย แต่แม้กระนั้นก็ต้องนับว่าการพยายามทำลายนั้นเป็นกรรมไม่ดีที่จะต้องให้ผลไม่ดีตรงตามเหตุ ผู้ใดทำผู้นั้นต้องได้รับ.

๐ การจงใจทำลายพระพุทธศาสนาที่ไม่สำเร็จผลน่าจะมีผลไม่ดีเกิดแก่ผู้มุ่งร้ายน้อยกว่าเบากว่าผู้มิได้เจตนาทำลาย แต่การประพฤติปฏิบัติตนเป็นเช่นการทำลาย บุคคลประเภทหลังนี้ โดยเฉพาะที่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าเป็นผู้ทำกรรมไม่ดีอย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้น ทรงประคับประคองมา โดยมีพุทธบริษัทรับมาประคับประคองต่ออย่างถือเป็นสมบัติล้ำค่า ไม่มีพระพุทธองค์แล้ว พระพุทธศาสนาคือตัวแทนพระพุทธองค์ ผู้ประพฤติปฏิบัติให้ตนเองเศร้าหมอง แม้จะทำให้พระพุทธศาสนาเศร้าหมองไม่ได้ เมื่อผู้เศร้าหมองนั้นเป็นจุดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ก็เท่ากับทำให้เห็นพระพุทธศาสนามีจุดเศร้าหมองปะปนอยู่ เล็กน้อยเพียงไรก็เป็นจุดดำ ความประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นจึงเป็นการทำกรรมไม่ดีต่อสิ่งสูงสุด ผลไม่ดีที่จะเกิดแก่ผู้ทำกรรมไม่ดีนั้น ย่อมร้ายแรงแน่นอน จึงไม่ควรประมาททำกรรมไม่ดีต่อพระพุทธศาสนา.

○ พระอรหันตสาวกนั้นท่านปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจนเป็นผู้ไกลกิเลสตามเสด็จพระพุทธเจ้าได้แล้ว ท่านจึงเป็นผู้ทรงคุณยิ่งใหญ่ เป็นผู้มีพระคุณยิ่ง เหตุด้วยท่านเป็นผู้เย็นแล้ว ความเย็นของท่านแผ่ไปยังความเย็นให้เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวาง ได้รับความเย็นจากผู้ใด ผู้มีกตัญญูกตเวทีย่อมไม่ทำร้ายผู้นั้น แม้ทำร้ายผู้มีพระคุณก็คือทำกรรมไม่ดีอย่างยิ่ง จะหนีพ้นผลไม่ดีของกรรมไม่ดีไม่ได้ ผู้ทำลายพระอรหันต์ยิ่งจะได้รับผลไม่ดีหนักอย่างแน่นอน จะรู้หรือไม่รู้ว่าท่านผู้ใดเป็นพระอรหันต์ แต่ถ้าทำลายท่าน นั่นคือได้ทำกรรมไม่ดีอย่างใหญ่หลวงแล้ว ผลของกรรมไม่ดีนั้นย่อมมาถึงในวันหนึ่ง ตรงตามเหตุทุกประการ.

○ มารดาบิดาเป็นผู้ให้ชีวิต ให้ความเป็นคน ให้ความทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงมา ให้โลหิตเป็นอาหาร การทำร้ายเพียงจิตใจท่านให้ต้องชอกช้ำเสียใจก็เป็นกรรมไม่ดีของผู้เป็นลูกแล้ว ย่อมต้องได้รับผลไม่ดีแห่งกรรมนั้นแน่นอน อย่างน้อยคนอื่นที่รู้เห็นการพูดการทำที่เป็นการทำร้ายจิตใจมารดาบิดาของบุตรธิดาคนใด ย่อมตำหนิ แม้ไม่ตำหนิติเตียนออกเป็นวาจา ก็ย่อมคิดอยู่ในใจ ตัวผู้เป็นบุตรธิดาเองนั้นแม้ทำร้ายจิตใจมารดาบิดาครั้งหนึ่งแล้ว ทำต่อไปเป็นความเคยชิน ก็ย่อมสั่งสมความเคยชินที่ไม่ดีให้เป็นสมบัติของตน เป็นการสั่งสมกรรมไม่ดีให้มากขึ้นเป็นลำดับ ย่อมจะเท่ากับสั่งสมผลแห่งกรรมไม่ดีไปพร้อมกัน เมื่อกรรมนั้นส่งผล ก็แน่นอนที่จะต้องพบอะไร ๆ อันไม่เป็นที่ปรารถนาต้องการเลย

๐ ผู้ฆ่ามารดาบิดาจ่ะด้วยอำนาจความโลภความโกรธ ความหลงอย่างใดก็ตาม ย่อมได้รับผลร้ายแรงที่สุด ทั้งในชาติ นี้และในชาติต่อไป ยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด เช่นเดียวกับฆ่าพระ อรหันต์นั่นเอง

๐ กรรมดีที่ใหญ่ยิ่งกว่ากรรมไม่ดีนั้นสามารถตัดรอนผล ของกรรมไม่ดีที่ได้กระทำแล้วได้ทันเวลา เช่นเรื่องของท่านพระ องคุลิมาล ท่านฆ่าคนเสียเป็นร้อยเป็นพัน นั่นเป็นกรรมไม่ดีที่ แรงไม่น้อย แต่เมื่อท่านได้พบพระพุทธเจ้าได้ฟังพระพุทธดำรัส เตือนเพียงประโยคสองประโยค จิตของท่านก็ประกอบพร้อม ด้วยมโนกรรมอันดียิ่งทันที พร้อมกันนั้นกายกรรมวจีกรรมของ ท่านที่ติดตามมาก็ดีพร้อม เป็นกรรมดีที่ใหญ่ยิ่ง ยิ่งกว่ากรรม ไม่ดีที่ท่านได้กระทำแล้ว ดังนั้นผลแห่งกรรมไม่ดีของท่านที่ ทำแล้วก่อนก็ถูกตัดรอนขาดสิ้นไป ท่านสามารถหยุดการทำกรรม ไม่ดีได้โดยเด็ดขาด และสามารถบรรลุมรรคผลเป็นพระอรหันต์ สิ้นภพสิ้นชาติ อันนับเป็นผลที่ใหญ่ยิ่งสุดของกรรมดี.

๐ ท่านพระโมคคัลลาน์อรหันตอัครสาวกเบื้องซ้ายนั้นท่าน ยิ่งด้วยอิทธิฤทธิ์ ท่านนิพพานเพราะถูกโจรทุบ หลังจากที่ท่าน พยายามหลบหนีอยู่แล้วนาน แม้ท่านจะหนีต่อไปท่านก็ย่อม ทำได้ เพราะท่านมีอิทธิฤทธิ์ เหาะเหินเดินอากาศล่องหนหาย ตัวท่านสามารถทั้งสิ้น แต่ท่านก็ระลึกรู้ว่าได้ทำกรรมไม่ดีไว้แล้ว ในอดีต อันเป็นกรรมใหญ่ยิ่งนัก ดังนั้นเมื่อท่านปลงใจที่จะรับ ผลของกรรมที่ท่านทำแล้วนั้น ท่านก็ยอมให้โจรทุบจนนิพพาน

นี่คือความยิ่งใหญ่น่ากลัวของกรรม ท่านพระโมคคัลลานท่าน เป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านยังต้องรับผลแห่งกรรมไม่ดี มีหรือที่แม้ทำกรรมไม่ดีแล้วเราจะพ้นจากอำนาจของกรรมไม่ดีนั้นได้ กลัวการทำกรรมไม่ดีให้จริงใจ จะได้ไม่ทำกรรมไม่ดี จะได้ไม่ต้องมีเวลารับผลไม่ดีแห่งกรรมไม่ดีมากมายต่อไป ที่ทำแล้วเป็นอันแล้วกัน ทำใจดังท่านพระองคุลิมาล หันเข้าหาพระพุทธเจ้าให้เต็มที่ หยุดกรรมไม่ดีให้เด็ดขาดให้ได้.

๐ มือแห่งกรรมนั้นน่ากลัวนัก แลไม่เห็น แม้เมื่อมือนั้นกำลังเอื้อมมาจะถึงชีวิตเราแล้วก็ตาม เราผู้ไม่มีญาณพิเศษก็หาอาจรู้อาจเห็นไม่ ใครก็หาอาจรู้อาจเห็นเพื่อช่วยเราได้ไม่ ต่อเมื่อกรรมได้คว้าเอาชีวิตของเราไปแล้ว นั่นแหละจึงจะหวั่นไหวเศร้าโศก จึงจะพากันทำบุญทำกุศลอุทิศให้ ด้วยหวังให้เป็นการช่วยให้มีชีวิตใหม่ที่เป็นสุขสมบูรณ์ ที่ถูกนั้นควรมั่นใจได้ว่าทุกคนมีมือแห่งกรรมไขว่คว้าจะกำไว้และนำไปทิศทางต่างกัน แล้วแต่กรรมที่ได้ทำแล้วต่างๆ กัน ที่ทำกรรมดีไว้มือแห่งกรรมนั้นก็จะนำไปสู่ที่ดี ที่ทำกรรมไม่ดีไว้มือแห่งกรรมนั้นก็จะนำไปสู่ที่ไม่ดี ผู้มีปัญญาเมื่อมั่นใจอย่างถูกต้องในกรรมเช่นนี้ ก็เหมือนดั่งเห็นมือแห่งกรรม กำลังพยายามไขว่คว้าชีวิตอยู่ ย่อมเร่งหนีมือที่จะนำไปไม่ดีจนสุดความสามารถ มีความหวาดกลัวเป็นกำลังให้วิ่งหนีได้เต็มฝีเท้า เมื่อถึงเวลาเข้าจริงก็จะตกอยู่ในอุ้งมือแห่งกรรมดี ซึ่งไม่มีอะไรน่ากลัว จะมีแต่น่ายินดีเท่านั้น.

๐ การตายหมู่จำนวนมากในระยะนี้ที่ไม่ค่อยเคยปรากฏใน

บ้านเมืองเรามาก่อน น่าจะเป็นผลดีแก่จิตใจผู้อยู่หลังทั้งหลาย ไม่มีผู้ใดหนีพ้นมือแห่งกรรม ต้องพบด้วยกันทุกคน มือแห่งกรรมย่อมกำทุกชีวิตไว้ได้ในวันหนึ่ง เมื่อถึงเวลา เราเองทุกคนก็เช่นกัน การตายที่พร้อมกันไม่ได้หมายถึงชีวิตในภพภูมิข้างหน้าจะทัดเทียมกัน กรรมที่ต่างทำไว้ไม่เสมอกันจะนำไปคนละทาง สุขทุกข์ ดีเลว สูงต่ำ ต่างกันตามแรงแห่งกรรม อย่างไรก็ตาม กรรมทางใจ คือความคิดทางใจก่อนจะตกอยู่ในอุ้งมือแห่งกรรมที่จะนำชีวิตไปนั้นสำคัญนัก กรรมนั้นจักนำไปเป็นแห่งแรก ให้เสวยผลแห่งกรรมนั้นเป็นลำดับแรก ดังนั้นในยามที่ต่างก็กำลังวิ่งหนีกรรมไม่ดีอยู่นี้ ท่านจึงสอนให้มีพระอยู่ในใจ ให้คุ้นเคยกับพระ ด้วยการภาวนาพุทโธ หรือธัมโม หรือสังโฆ ไว้ให้เสมอ ยามที่ต้องตกใจหรือต้องทุกข์ทรมานเพราะมือแห่งกรรมมากำชีวิตไว้ ก็จะมีพระอยู่ในใจตามความคุ้นเคยที่ทำมาเป็นประจำแล้ว เป็นกรรมที่ดียิ่งทางใจ มือแห่งกรรมดีมีแต่จะพาไปดีเท่านั้น.

๐ มีพระพุทธเจ้าอยู่ในใจ มีพุทโธอยู่ในใจ ถ้าไม่หมดอายุ โรคภัยไข้เจ็บหรืออุบัติเหตุแม้ร้ายแรงเพียงไรก็จะไม่สามารถทำลายชีวิตได้ ถ้าหมดอายุก็จะได้ไปสู่สุคติ จึงควรนึกถึงพระพุทธเจ้า ภาวนาพุทโธไว้เสมอ.

๐ พระพุทธองค์ก่อนจะทรงดับขันธปรินิพพานทรงพระประชวรด้วยพระโรคลงพระโลหิต เหตุด้วยทรงรับประเคนอาหารสุกรมัททวะจากนายจุนทะผู้มีศรัทธายิ่งนักในพระพุทธองค์

เสวยอาหารนั้น แล้วก็ทรงลงพระโลหิต ข้อที่พึงสังเกตก็คือ เมื่อทรงรับประเคนอาหารจานนั้นทรงทราบดีแล้วว่าเป็นอาหารมีพิษ จึงรับสั่งให้นำไปฝังเสีย มิให้ประเคนแก่พระอื่น ๆ ที่ตามเสด็จไปด้วย พระองค์เสวย และก็ทรงได้รับพิษจากอาหารนั้น เป็นความทรมานพระองค์มิใช่น้อย เหตุด้วยทรงมีพระชนมายุมากแล้ว ถึง ๘๐ พรรษา ผู้พุทธศาสนิกทั้งหลายน่าจะได้แลเห็นพระมหากรุณาที่ต้องทรงมุ่งแสดงให้เห็นอำนาจแห่งกรรม ที่ไม่อาจมีผู้หนีพ้นได้ นึกถึงพระมหากรุณาคุณข้อนี้ให้อย่างยิ่ง ให้ซาบซึ้งถึงใจ ทรงมุ่งแสดงให้ประจักษ์แจ้งชัดเจนจนถึงทรงเป็นตัวอย่างด้วยพระองค์เอง ทรงเสียสละด้วยพระมหากรุณาใหญ่ยิ่งถึงเพียงนี้ ควรหรือที่จะไม่พากันนอบน้อมยอมรับพระมหากรุณานั้นไว้เหนือเศียรเกล้า แล้วมุ่งปฏิบัติตามที่ทรงแสดงสอนด้วยพระวิริยะอุตสาหะลำบากยากแค้นแสนสาหัส จนวาระสุดท้ายแห่งพระชนมชีพก็ยังทรงลำบากนักหนาเพื่อทรงสอนเรื่องของกรรม.

○ ก่อนจะทำกรรมใดขอให้น้อมใจนึกถึงพระพุทธเจ้าทรงเสียสละลำบากเพียงไหนเพื่อสอนให้เชื่อกรรม ให้ไม่ทำกรรมที่ไม่ดีทั้งหลาย ให้ทำแต่กรรมดี และกรรมดีที่ทรงแสดงสอนก็ทรงแสดงอย่างมิได้ทรงปิดบังแม้แต่น้อย ทรงแสดงกรรมดีถึงที่จะพาให้พ้นการเวียนว่ายตายเกิด ได้พ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง ผลของกรรมไม่ดีก็ทรงแสดงสอนด้วยพระองค์เอง พระโรคลงพระโลหิตก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานนั้นทรมานนัก ต้องทรงมุ่งพระพุทธ

หฤทัยที่จะทรงสอนเป็นวาระสุดท้ายก่อนเสด็จจากไป ก่อนที่ไม่มีผู้ใดได้สดับพระสุรเสียงทรงสอนอีกเลย แม้ไม่ทรงมุ่งเช่นนั้น การเสด็จดับขันธปรินิพพานก็คงจะไม่ทรงทรมานพระกาย ทั้งด้วยทรงกระหายน้ำและด้วยทรงลงพระโลหิต ทรงมุ่งแสดงผลของกรรมให้ประทับจับใจ ให้บังเกิดผลดีให้ได้ ดังนั้นพึงพากันน้อมรับให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เชื่อกรรมอย่างมีกตัญญูกตเวทีในพระมหากรุณาของพระพุทธองค์เถิด จักเป็นสิริมงคลล้ำเลิศสูงสุด อันเป็นที่ปรารถนาทั่วกัน.

๐ กรรมดีทางใจที่ควรพร้อมกันทำให้เกิดขึ้น เพื่อความสุขสวัสดีทั้งของตนเองและประเทศชาติ คือความมั่นคงในพระคุณของพระพุทธเจ้า พระพุทธบารมีนั้นยิ่งใหญ่ไพศาลแผ่ไปทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลานาที พึงพร้อมกันน้อมใจรับเพียงด้วยการรำลึกถึงพระพุทธองค์ว่า พุทโธ พุทโธ พุทโธ ในทุกเวลานาทีที่มิได้มีภาระอื่น จะนั่งนอน ยืนเดิน พึงพร้อมกันทำ อย่าได้ว่างเว้น และทุกคนทำได้ ทุกคนมีเวลาทำมากมาย ในรถที่ติด ในที่นอนที่นอนไม่หลับ ในงานที่มิต้องใช้ความคิดมากมายนัก ในเวลารับประทาน ฯลฯ การภาวนาพุทโธไม่ใช่งานหนัก ไม่ใช่งานยาก แต่มีคุณมหาศาลเกินกว่าจะมีผู้ใดบอกได้ถูก ผู้ใดทำผู้นั้นจะได้เข้าใจด้วยตนเอง จึงขอให้ทำ เพื่อหนีผลแห่งกรรมไม่ดีที่ไม่อาจรู้ได้เห็นได้ ว่ากำลังจะเกิดแก่ชีวิตในวินาทีใด และร้ายแรงเพียงไหน เช่นที่ได้เกิดขึ้นให้เห็นอยู่แล้วทุกวันนี้.

๐ ตั้งจิตขออโหสิกรรมและให้อโหสิกรรม ต่อผู้เป็นเจ้าเวร

นายกรรม ต่อผู้ที่ได้ล่วงล้ำก้ำเกินกันทั้งน้อยใหญ่ แล้วภาวนาพุทโธไว้เถิด ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับใจ ไม่หมดอายุก็จะสวัสดี หมดอายุก็จะไปดี ไปสบาย ไม่ลำบาก.

คนวัดต้องอย่างนี้

อยู่วัดต้องขัดเกลา หนักหรือเบาต้องไม่บ่น
รักษาศีลและสวดมนต์ เป็นเบื้องต้นของคนวัด
กวาดที่อยู่ถูศาลา ภาวนาปฏิบัติ
ร่วมมือกับทางวัด ไม่ชาเย็นเห็นแก่ตัว
พบเห็นสิ่งเพ่นพ่าน ช่วยจัดการไม่ต้องกลัว
ไม่จับกลุ่ม นั่งสุมหัว พูดสำรอกนอกศีลธรรมฯ

ฤาษีลิงแดง

พุทธรักษา

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

(จากประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ หน้า ๗๓)

พลธรรม ๕

ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา

ธรรมที่ท่านสั่งสอนอย่างอาจหาญและออกหน้าออกตาแก่บรรดาศิษย์อยู่เสมอได้แก่พลธรรม ๕ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา โดยให้เหตุผลว่า ผู้ไม่เหินห่างจากธรรมเหล่านี้ ไปอยู่ที่ไหนก็ไม่ขาดทุนและล่มจม เป็นผู้มีหวังความเจริญก้าวหน้าไปโดยลำดับ

ธรรมทั้ง ๕ ข้อนี้ ท่านแยกความหมายมาใช้สำหรับท่านเองเป็นข้อ ๆ ซึ่งโดยมากเป็นไปในทางปลุกใจให้อาจหาญ มีใจความว่า ศรัทธา เชื่อศาสนธรรมที่พระองค์ประทานไว้เพื่อโลกเราผู้หนึ่งในจำนวนของคนในโลกซึ่งอยู่ในข่ายที่ควรได้รับแสงสว่างแห่งธรรมจากข้อปฏิบัติที่ทำจริงแน่นอนไม่เป็นอื่น และเชื่อว่าเกิดแล้วต้องตายแต่จะช้าหรือเร็วไม่สำคัญ ที่สำคัญอยู่ตรงที่ว่าเราจะตายแบบผู้แพ้กิเลสวัฏฏ์ กรรมวัฏฏ์ วิปากวัฏฏ์ หรือจะเป็นผู้ชนะวัฏฏวนสามนี้ก่อนจะตาย

คำว่าแพ้ไม่เป็นสิ่งพึงปรารถนา แม้แต่เด็กเล่นกีฬากัน

ต่างฝ่ายเขายังหวังชนะกัน เราจึงควรสะดุดใจและไม่ควรทำตัวให้เป็นผู้แพ้ ถ้าเป็นผู้แพ้ก็ต้องทนอยู่อย่างผู้แพ้ ทุก ๆ อาการของผู้แพ้ต้องเป็นการกระเทือนใจอย่างมาก และระทมทุกข์จนหาทางออกไม่ได้ ขณะที่จิตจะคิดหาทางออกของผู้แพ้มีอยู่ทางเดียวคือ "ตายเสียดีกว่า" ซึ่งตายไปแบบที่ว่าดีกว่านี้ก็ต้องเป็นการตายของผู้แพ้ต่อข้าศึกอยู่นั่นเอง อันเป็นทางกอบโกยโรยทุกข์ใส่ตัวเองจนไม่มีที่ปลงวาง จึงไม่มีอะไรดีเลยสำหรับผู้แพ้ทุกประตูแล้ว

ถ้าจะตายแบบผู้ชนะดังพระพุทธเจ้าและพระสาวกท่านก็ต้องเชื่อแบบท่าน ทำแบบท่าน เพียรและอดทนแบบท่าน มีสติรักษาใจ รักษาตัว รักษากิริยา ที่แสดงออกทุกอาการแบบท่าน ทำใจให้มั่นคงต่อหน้าที่ของตน อย่าโยกเยกคลอนแคลนแบบคนจวนตัวไม่มีสติเป็นหลักยึด แต่จงทำใจให้มั่นคงต่อเหตุที่ทำเพื่อผลอันพึงพอใจจะได้มีทางเกิดขึ้นได้ อันเป็นแบบที่ท่านพาดำเนิน

ศาสนาคือคำสั่งสอนของท่านผู้ฉลาด ท่านสอนคนเพื่อให้เกิดความฉลาดทุกแง่ทุกมุม ซึ่งพอจะพิจารณาตามท่านได้ แต่เราอย่าฟังเพื่อความโง่ อยู่ด้วยความโง่ กินดื่มทำพูดด้วยความโง่ คำว่าโง่ไม่ใช่ของดี คนโง่ก็ไม่ดี สัตว์โง่ก็ไม่ดี เด็กโง่ ผู้ใหญ่โง่ มิใช่ของดีทั้งนั้น เราโง่จะให้ใครเขาชมว่าดี จึงไม่ควรทำความสนิทติดจมอยู่กับความโง่โดยไม่ใช้ความพิจารณาไตร่ตรอง ไม่ใช่ทางพ้นทุกข์โดยประการทั้งปวง

ทาน ศีล ภาวนา

สำหรับฆราวาส

จากเล่มเดียวกัน หน้า ๗๔-๘๐

โดยมากเวลาท่านสอนฆราวาสญาติโยมโดยเฉพาะท่านยกธรรมเกี่ยวกับฆราวาสขึ้นแสดง มีทาน ศีล ภาวนาเป็นพื้น โดยให้เหตุผลว่า ธรรมทั้งสามนี้เป็นรากแก้วของความเป็นมนุษย์และเป็นรากเหง้าของพระศาสนา ผู้เกิดมาเป็นมนุษย์ต้องเป็นผู้เคยผ่านคือเคยสั่งสมธรรมเหล่านี้มา อย่างน้อยต้องมีอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเชื้ออยู่ในนิสัยของผู้จะมาสวมร่างเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยมนุษยสมบัติอย่างแท้จริง

ทาน คือเครื่องแสดงน้ำใจมนุษย์ผู้มีจิตใจสูง ผู้มีเมตตาจิตต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ผู้อาภัพ ด้วยการให้การเสียสละแบ่งปันมากน้อยตามกำลังของวัตถุ เครื่องสงเคราะห์ที่มีอยู่ จะเป็นวัตถุทาน ธรรมทาน หรือวิทยาทานแขนงต่าง ๆ ก็ตาม ที่ให้เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นโดยมิได้หวังค่าตอบแทนใด ๆ นอกจากกุศล คือ ความดีที่เกิดจากทานนั้น ซึ่งจะเป็นสิ่งตอบแทนให้เจ้าของทานได้รับอยู่โดยดีเท่านั้น ตลอดอภัยทานที่ควรให้แก่กันในเวลาอีกฝ่ายหนึ่งผิดพลาดหรือล่วงเกิน

คนมีทานหรือคนที่เด่นในการให้ทาน ย่อมเป็นผู้สง่าผ่าเผยและเด่นในปวงชนโดยไม่นิยมรูปร่างลักษณะ ผู้เช่นนี้มนุษย์และสัตว์ตลอดเทวดาที่มองไม่เห็นก็เคารพรัก จะตกทิศ

ใดแดนใดย่อมไม่อดอยากขาดแคลน หากมีสิ่งหรือผู้อุปถัมภ์จนได้ ไม่อับจนทนทุกข์ แม้ในแดนมนุษย์เรานี้ก็พอเห็นได้อย่างเต็มตา รู้ได้อย่างเต็มใจว่า ผู้มีทานเป็นเครื่องประดับตัวย่อมเป็นคนไม่ล้าสมัยในสังคม และบุคคลทุกชั้นไม่มีใครรังเกียจ

แม้แต่คนที่มั่งมีแต่แสนตระหนี่ถี่เหนียวก็ยังหวังต่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือจากผู้อื่นเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่ว ๆ ไป ไม่ต้องพูดถึงคนที่ช่วยตัวเองไม่ได้แต่ไม่หวังให้ผู้อื่นช่วยเหลือจะไม่มีในโลกเมืองไทยเรา

อำนาจทานทำให้ผู้มีใจชอบบริจาคเกิดความเคยชินต่อนิสัยจนกลายเป็นผู้มีฤทธิ์บันดาลไม่ให้อดอยากในภพที่เกิดกำเนิดที่อยู่นั้น ๆ ฉะนั้น ทานและคนที่มีใจเป็นนักให้ทาน การเสียสละ จึงเป็นเครื่องและเป็นผู้ค้ำจุนหนุนโลกให้เฟื่องฟูตลอดไป โลกที่ยังมีการสงเคราะห์กันอยู่ยังจัดเป็นโลกที่มีความหมายตลอดไป ไม่เป็นโลกที่ไร้ชาติขาดกระเจิง เหลือแต่ซากคือแผ่นดินแน่ ๆ ทานจึงเป็นสาระสำคัญสำหรับตัวและโลกทั่ว ๆ ไป ผู้มีทานย่อมเป็นผู้อบอุ่นและหนุนโลกให้ชุ่มเย็น ไม่เป็นบุคคลและโลกที่แห้งแล้งแข่งกับทุกข์ตลอดไป

ศีล คือรั้วกั้นความเบียดเบียนและทำลายสมบัติ ร่างกายและจิตใจของกันและกัน ศีลคือพืชแห่งความดีอันยอดเยี่ยมที่ควรมีประจำชาติมนุษย์ ไม่ปล่อยให้สูญหายไปเสีย

มนุษย์ที่ไม่มีศีลเป็นรั้วกั้นและเป็นเครื่องประดับตัวเสียเลย ก็คือกองเพลิงแห่งมนุษย์เราดี ๆ นี่เอง การเบียดเบียนและ

ทำลายกันย่อมมีไปทุกหย่อมหญ้าและทั่วโลกดินแดน ไม่มีเกาะมีดอนพอจะเอาศีรษะซุกนอนให้หลับสนิทได้โดยปลอดภัย แม้โลกจะเจริญด้วยวัตถุจนกองสูงกว่าพระอาทิตย์บนท้องฟ้า แต่ความรุ่มร้อนแผดเผาจะทวีคูณยิ่งกว่าพระอาทิตย์เป็นไหน ๆ โลกจะไม่มีที่ปลงใจได้เลยถ้ายังมัวคิดว่าวัตถุมีคุณค่ายิ่งกว่าศีลธรรมอยู่

เพราะศีลธรรมเป็นสมบัติของจอมมนุษย์คือพระพุทธเจ้าผู้ค้นพบและนำมาประดับโลกที่กำลังมืดมัวกลัวทุกข์พอให้สว่างไสวร่มเย็น ควรอาศัยได้บ้างด้วยอำนาจศีลธรรมเป็นเครื่องปัดเป่ากำจัด

ลำพังความคิดของมนุษย์ที่มีกิเลสคิดผลิตอะไรออกมาทำให้โลกร้อนจะบรรลัยอยู่แล้ว ยิ่งจะปล่อยให้คิดตามอำนาจโดยไม่มีกลิ่นแห่งศีลธรรมช่วยเป็นยาแก้และชโลมไว้บ้าง ก็น่ากลัวความคิดนั้น ๆ จะผลิตยักษ์ใหญ่ตัวโหดร้ายที่ทรงพิษขึ้นมากี่แสนกี่ล้านตัวออกเที่ยวหากว้านกินมนุษย์ให้ฉิบหายกันทั้งโลก ไม่มีอะไรเหลืออยู่บ้างเลย

ความคิดของคนสิ้นกิเลสที่ทรงคุณอย่างสูงสุดคือพระพุทธเจ้า มีผลให้โลกได้รับความร่มเย็นซาบซึ้งกับความคิดที่เป็นไปด้วยกิเลสที่มีผลให้ตัวเองและผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนจนจะคาดไม่ถึงนี่แล เป็นความคิดที่ผิดกันอยู่มาก พอจะนำมาเทียบเคียงเพื่อหาทางแก้ไขผ่อนหนักผ่อนเบาลงได้บ้าง ไม่จมไปกับความคิดประเภทนั้นจนหมดทางแก้ไข

ศีลจึงเป็นเหมือนยาปราบโรค ทั้งโรคระบาด และโรคเรื้อรัง อย่างน้อยก็พอให้คนไข้ที่สุมด้วยกิเลสกินอยู่หลับนอนได้บ้าง ไม่ถูกบีบคั้นด้วยโรคที่เกิดแล้วไม่ยอมหายนี้ตลอดไป มากกว่านั้นก็หายขาดอยู่สบาย

ภาวนา คือการอบรมใจให้ฉลาดเที่ยงตรงต่อเหตุผลอรรถธรรม รู้จักวิธีปฏิบัติต่อตัวเองและสิ่งทั้งหลาย ไม่ให้จิตผาดโผนโลดเต้นแบบไม่มีฝั่งมีฝา ยึดการภาวนาเป็นรั้วกั้นความคิดฟุ้งของใจให้อยู่ในเหตุผลอันจะเป็นทางแห่งความสงบสุข

ใจที่ยังมิได้รับการอบรมจากภาวนาจึงยังเป็นเหมือนสัตว์ที่ยังมิได้รับการฝึกหัดให้ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ มีจำนวนมากน้อยก็ยังมิได้รับประโยชน์จากมันเท่าที่ควร จำต้องฝึกหัดให้ทำประโยชน์ตามประเภทของมันก่อนถึงจะได้รับประโยชน์ตามควร ใจจึงควรได้รับการอบรมให้รู้เรื่องของตัวเสียบ้าง จะเป็นผู้ควรแก่การงานทั้งหลาย ทั้งส่วนหยาบส่วนละเอียด ทั้งส่วนเล็กส่วนใหญ่ ทั้งภายในภายนอก

ผู้มีภาวนาเป็นหลักใจจะทำอะไรชอบใช้ความคิดอ่านเสมอ ไม่ค่อยเอาตัวเข้าไปเสี่ยงต่อการกระทำที่ไม่แน่ใจ ซึ่งอาจจะเกิดความเสียหายแก่ตนและผู้เกี่ยวข้องตลอดส่วนรวมเมื่อผิดพลาดลงไป

การภาวนาจึงเป็นงานเพื่อผลในปัจจุบันและอนาคต ไม่เสียประโยชน์ทั้งสองทาง ประโยชน์สำคัญคือประโยชน์เฉพาะหน้า ที่เรียกว่าทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ การงานทุกชนิดที่

ทำด้วยใจของผู้มีภาวนาจะสำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย ขณะที่ทำก็ไม่ทำแบบขอไปที แต่ทำด้วยความใคร่ครวญและเล็งถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากงานเมื่อสำเร็จลงไปแล้ว จะไปมาในทิศทางใด จะทำอะไรย่อมเล็งถึงผลได้เสียเกี่ยวกับการนั้น ๆ เสมอ การปกครองตนก็สะดวก ไม่ฝ่าฝืนตัวเอง ซึ่งเป็นผู้มีหลักเหตุผลอยู่แล้ว ถือหลักความถูกต้องเป็นเข็มทิศทางเดินของกายวาจาใจประจำตัว ไม่ยอมเปิดช่องให้ความอยากอันไม่มีขอบเขตเข้ามาเกี่ยวข้องเพราะความอยากไป อยากมา อยากทำ อยากพูด อยากคิด ที่เคยเป็นมาดั้งเดิม เป็นไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา ซึ่งไม่เคยสนใจต่อความผิดถูกดีชั่วเสียมากต่อมาก และพาเราเสียไปจนนับไม่ถ้วนประมาณไม่ถูก จะเอาโทษกับมันก็ไม่ได้ นอกจากยอมให้เสียไปอย่างน่าเสียดายแล้วพยายามแก้ตัวใหม่เท่านั้น เมื่อยังมีสติอยู่บ้างพอจะหักล้างกันได้ ถ้าไม่มีสติพอระลึกบ้างเลยแล้ว ทั้งของเก่าก็เสียไป ทั้งของใหม่ก็พลอยจมไปด้วยไม่มีวันกลับฟื้นคืนตัวได้เลย นี่แลเรื่องของกิเลส ต้องพาให้เสียหายเรื่อยไป ฉะนั้นการภาวนาจึงเป็นเครื่องหักล้างความลามกไม่มีเหตุผลของตนได้ดี

แต่วิธีภาวนานั้นรู้สึกลำบากอยู่บ้าง เพราะเป็นการบังคับใจซึ่งเหมือนบังคับลิงให้อยู่เชื่อง ๆ พองามตาบ้าง ย่อมเป็นของลำบากฉะนั้น

วิธีภาวนาก็คือวิธีสังเกตตัวเองนั่นแล คือสังเกตจิตที่มีนิสัยหลุกหลิกเหมือนถูกไฟหรือน้ำร้อนลวกไม่อยู่เป็นปกติสุข

ด้วยสติตามระลึกรู้ความเคลื่อนไหวของจิต โดยมีธรรมบทใดบทหนึ่งเป็นคำบริกรรม เพื่อเป็นยารักษาจิตให้ทรงตัวอยู่ได้ด้วยความสงบสุขในขณะภาวนา ตามที่นิยมใช้กันมาก และได้ผลดีก็มีอานาปานสติบ้าง พุทโธบ้าง ธัมโมบ้าง สังโฆบ้าง มรณานุสสติบ้าง หรือเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ โดยอนุโลมปฏิโลมบ้าง หรือใช้บริกรรมเฉพาะบทใดบทหนึ่งบ้าง พยายามบังคับใจให้อยู่กับอารมณ์แห่งธรรมบทที่นำมาบริกรรมขณะภาวนา

ใจที่อาศัยบทธรรมอันเป็นอารมณ์ที่ให้คุณไม่เป็นภัยแก่จิตใจ ย่อมจะเกิดความสงบสุขขึ้นมาในขณะนั้น ที่เรียกว่าจิตสงบหรือจิตรวมเป็นสมาธิคือ ความมั่นคงต่อตัวเองไม่อาศัยธรรมบทใด ๆ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในเวลานั้น เพราะจิตมีกำลังพอดำรงตนอยู่โดยอิสระได้ คำบริกรรมที่เคยนำมากำกับใจ ก็ระงับกันไปชั่วขณะที่จิตปล่อยอารมณ์เข้าพักสงบตัว ต่อเมื่อถอนขึ้นมา ถ้ามีเวลาทำต่อไปอีกก็นำคำบริกรรมที่เคยกำกับมาบริกรรมต่อไป

พยายามทำอย่างนี้เสมอด้วยความใฝ่ใจไม่ลดละความเพียร จิตที่เคยทำบาปหาบทุกข์อยู่เสมอ ก็จะค่อยรู้สึกตัวและปล่อยวางไปเป็นลำดับ และมีความสนใจหนักแน่นในหน้าที่ของตนเป็นประจำ ไม่ถูกบังคับถูไถเหมือนขั้นเริ่มแรกซึ่งเป็นขั้นกำลังฝึกหัด

จิตที่สงบตัวลงเป็นสมาธิเป็นจิตที่มีความสุขเย็นใจมาก

และจำไม่ลืม ถ้าได้ปรากฏขึ้นเพียงครั้งเดียวย่อมเป็นเครื่องปลุกใจให้ตื่นตัวและตื่นใจได้อย่างน่าประหลาด หากไม่ปรากฏอีกในวาระต่อไปทั้งที่ภาวนาอยู่ในใจ จะเกิดความเสียดายอย่างบอกไม่ถูก อารมณ์แห่งความติดใจและความเสียดายในจิตประเภทนั้นจะฝังใจไปนาน นอกจากจิตจะเจริญก้าวหน้าขึ้นสู่ความสงบสุขอันละเอียดไปเป็นลำดับเท่านั้น จิตถึงจะลืมและเพลินในธรรมขั้นสูงเรื่อยไป ไม่มาเกี่ยวข้องเสียดายจิตและความสงบที่เคยผ่านมาแล้ว

แต่เมื่อพูดถึงการภาวนาแล้ว ท่านผู้อ่านอาจจะรู้สึกเหงาหงอยน้อยใจและอ่อนเปียกไปทั้งร่างกายและจิตใจ ว่าตนมีวาสนาน้อย ทำไม่ไหว เพราะคิดว่ากิจการยุ่งยากทั้งภายในบ้านและนอกบ้านตลอดงานสังคมต่าง ๆ ลูกหลานก็มีหลายคนล้วนแต่ต้องเป็นธุระในการเลี้ยงดู จะมัวมานั่งหลับตาภาวนาอยู่เห็นจะไม่ทันกินกับโลกเขา ต้องอดตายแน่ ๆ แล้วทำให้เกิดความอิดหนาระอาใจไม่อยากทำ ประโยชน์ที่ควรได้เลยผ่านไป

ความคิดเช่นนั้นเป็นความคิดที่เคยฝังนิสัยมาดั้งเดิม และอาจเป็นความคิดที่คอยกีดกันทางเดินเพื่อการระบายคลายทุกข์ทางใจไปเสีย ถ้าไม่พยายามคิดแก้ไขเสียแต่บัดนี้เป็นต้นไป

แท้จริงการภาวนาคือวิธีการแก้ความยุ่งยาก และความลำบากทางใจทุกประเภทที่เคยรับภาระอันหนักหน่วงมานานให้เบาลงและหมดสิ้นไป เหมือนอุบายอื่น ๆ ที่เราเคยนำมาแก้ไขไล่ทุกข์ออกจากตัวเหมือนที่โลกทำกันมานั่นเอง เช่นเวลาร้อน

ต้องแก้ด้วยวิธีอาบน้ำ เวลาหนาวแก้ด้วยวิธีห่มผ้าหรือผิงไฟ หรือด้วยวิธีอื่น ๆ เวลาหิวกระหายแก้ด้วยวิธีรับประทานและดื่ม เวลาเป็นไข้ก็แก้ด้วยวิธีรับประทาน หรือฉีดยาที่จะยังโรคให้สงบและหายไป ซึ่งล้วนเป็นวิธีการที่โลกเคยทำตลอดมาถึงปัจจุบันโดยไม่มีการผัดเพี้ยนเลื่อนเวลา ว่ายังยุ่งยาก ยังลำบาก และขัดสนจนใจใด ๆ ทั้งนั้น ทุกชาติชั้นวรรณะจำต้องปฏิบัติกันทั่วโลก แม้แต่สัตว์ก็ยังต้องอาศัยการเยียวยารักษาตัวดังที่เราเห็นเขาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเพื่อผ่อนคลายระบายทุกข์ไปวันหนึ่ง ๆ พอยังชีวิตให้เป็นไปตลอดกาลของเขา ล้วนเป็นวิธีการแก้ไขและรักษาตัวแต่ละอย่าง ๆ

การอบรมใจด้วยภาวนาก็เป็นวิธีหนึ่งแห่งการรักษาตัว วิธีนี้ยิ่งเป็นงานสำคัญที่ควรสนใจเป็นพิเศษ เพราะเป็นวิธีที่เกี่ยวกับจิตใจผู้เป็นหัวหน้างานทุกด้านโดยตรง งานอะไรเรื่องอะไรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตัว จิตจำต้องเป็นตัวการอย่างแยกไม่ออกที่จะต้องเข้ารับภาระแบกหาม โดยไม่คำนึงถึงความหนักเบาและชนิดของงานว่าเป็นงานชนิดใด จะพอยกไหวไหม แต่จิตต้องเข้ารับภาระทันที ดีหรือชั่วผิดหรือถูกไม่ค่อยสนใจคิด แม้งานหรือเรื่องจะหนักเบาเศร้าโศกเพียงใด ซึ่งบางเรื่องแทบจะคว้าเอาชีวิตไปด้วย ในขณะนั้น

แม้เช่นนั้นใจยังกล้าเอาตัวเข้าไปเสี่ยงและแบกหามจนได้โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นจะตายเพราะเหลือบ่ากว่าแรง มิหนำยังหอบเอาเรื่องมาคิดเป็นการบ้านอยู่อีก จนแทบนอนไม่หลับ รับ

ประทานไม่ได้ ก็ยังมีในบางครั้ง คำว่าหนักเกินไปยกไม่ไหว เพราะเกินกว่ากำลังใจจะคิดและต้านทานนั้นเป็นไม่มี มีแต่จะสู้เอาท่าเดียว

งานทางกายยังมีเวลาพักผ่อนและยังรู้ประมาณว่าควรหรือไม่ควรแก่กำลังของตนเพียงใด ส่วนงานทางใจไม่มีวันเวลาได้พักผ่อนเอาเลย จะมีพักอยู่บ้างเล็กน้อยก็ขณะหลับนอนเท่านั้น แม้เช่นนั้นจิตยังอุตส่าห์ทำงานด้วยการละเมอเพ้อฝันต่อไปอีก และไม่รู้จักประมาณว่าเรื่องต่าง ๆ นั้นควรหรือไม่ควรแก่กำลังของใจเพียงใด เมื่อเกิดเป็นอะไรขึ้นมาก็ทราบแต่เพียงว่าทุกข์เหลือทน แต่ไม่ทราบว่าทุกข์เพราะงานหนักและเรื่องเผ็ดร้อนเหลือกำลังที่ใจจะสู้ไหว

จึงควรให้นามว่า "ใจคือนักต่อสู้" เพราะดีก็สู้ชั่วก็สู้ สู้จนไม่รู้จักหยุดยั้งไตร่ตรอง อารมณ์ชนิดใดผ่านมาต้องสู้ และสู้แบบรับเหมา ไม่ยอมให้อะไรผ่านหน้าไปได้ จิตเป็นเช่นนี้แลจึงสมนามว่านักต่อสู้ เพราะสู้จนไม่รู้จักตาย ถ้ายังครองร่างอยู่และไม่ได้รับการแก้ไข ก็ต้องเป็นนักต่อสู้เรื่อยไปชนิดไม่มีวันปลงวางภาระลงได้ หากปล่อยให้เป็นไปตามชอบของใจที่ไม่รู้ประมาณ โดยไม่มีธรรมเครื่องยับยั้งบ้าง คงไม่มีเวลาได้รับความสุขแม้สมบัติจะมีเป็นก่ายกอง เพราะนั้นมิใช่กองแห่งความสุข แต่กลับเป็นกองส่งเสริมทุกข์สำหรับใจที่ไม่มีเรือนพักคือธรรมภายในใจ

นักปราชญ์ท่านกล่าวได้อย่างเต็มปากว่า ธรรมแลเป็น

เครื่องปกครองทรัพย์สมบัติและปกครองใจ ถ้าใจมีธรรมมากน้อย ผู้นั้นแม้มีทรัพย์สมบัติมากน้อยย่อมจะมีความสุขพอประมาณ ถ้าขาดธรรมเพียงอย่างเดียว ลำพังความอยากของใจจะพยายามหาทรัพย์ให้ได้กองเท่าภูเขาก็ยังหาความสุขไม่เจอ เพราะนั่นเป็นเพียงเครื่องอาศัยของกายและใจ

ผู้ฉลาดหาความสุขใส่ตัวเท่านั้น ถ้าใจไม่ฉลาดด้วยธรรม ไม่มีธรรมในใจเพียงอย่างเดียว จะไปอยู่ในโลกใดและกองสมบัติใดก็เป็นเพียงโลกเศษเดนและกองสมบัติเศษเดนอยู่เท่านั้น ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ใจเลยแม้นิด

ความสมบุกสมบัน ความรับทุกข์ทรมาน ความอดทนและความทนทานต่อสิ่งกระทบกระทั่งต่าง ๆ ไม่มีอะไรจะแข็งแกร่งเท่าใจ ถ้าได้รับความช่วยเหลือที่ถูกทาง ใจจะกลายเป็นของประเสริฐขึ้นมาให้เจ้าของได้ชมอย่างภูมิใจและอิ่มพอต่อเรื่องทั้งหลายทันที

การใช้งานจิตนับแต่วันเกิดจนบัดนี้ รู้สึกว่าใช้เอาอย่างไม่มีปรานีปราศรัย ถ้าเป็นเครื่องใช้ชนิดต่าง ๆ มีรถราเป็นต้นจะเป็นอย่างไรบ้าง ไม่ควรพูดถึงการนำเข้าอู่ซ่อม แต่ควรพูดถึงความแหลกยับเยินของรถจนกลายเป็นเศษเหล็กไปนานแล้วจะเหมาะสมกว่า นี่แลทุกสิ่งเมื่อมีการใช้ต้องมีการบูรณะซ่อมแซมมีการเก็บรักษา ถึงจะพอมีทางอำนวยประโยชน์ต่อไป จิตเป็นสมบัติสำคัญมากในตัวเราที่ควรได้รับการเหลียวแล ด้วยวิธีเก็บรักษาเช่นเดียวกับสมบัติทั่วไป

วิธีที่ควรแก่จิตโดยเฉพาะก็คือภาวนาวิธี ดังที่อธิบายมาบ้างแล้ว ผู้สนใจในความรับผิดชอบต่อจิต อันเป็นสมบัติที่มีค่ายิ่งของตน จึงควรปฏิบัติรักษาจิตด้วยวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม คือ ฝึกหัดภาวนาในโอกาสอันควร เพื่อเป็นการตรวจตราดูเครื่องเคราของรถคือจิต ว่ามีอะไรบกพร่องและเสียไปบ้าง จะได้นำเข้าโรงซ่อมสุขภาพทางจิต คือนั่งพินิจพิจารณาดูสังขารภายในคือความคิดปรุงของใจ ว่าคิดอะไรบ้างในวันและเวลาหนึ่ง ๆ พอมีสาระประโยชน์บ้างไหม หรือพยายามคิดแส่หาแต่เรื่องหาแต่โทษและขนทุกข์มาเผาลนเจ้าของอยู่ทำนองนั้น พอให้รู้ความผิดถูกของตัวบ้าง และพิจารณาสังขารภายนอกคือร่างกายของเรา ว่ามีความเจริญขึ้นหรือเจริญลง ในวันและเวลาหนึ่ง ๆ ที่ผ่านไปจนกลายเป็นปีเก่าและปีใหม่ผลัดเปลี่ยนกันไปไม่มีที่สิ้นสุด สังขารร่างกายเรามีอะไรใหม่ขึ้นบ้างไหม หรือมีแต่ความเก่าแก่และคร่ำคร่าชราหลุดลงไปทุกวัน ซึ่งพอจะนอนใจกับเขาละหรือ จึงไม่พยายามเตรียมตัวเตรียมใจเสียแต่เวลาที่พอทำได้ เวลาตายแล้วจะเสียการ นี่คือการภาวนา

การภาวนาคือวิธีเตือนตนสั่งสอนตน ตรวจตราดูความบกพร่องของตนว่าควรจะแก้ไขจุดใดตรงไหนบ้าง ผู้ใช้ความพิจารณาอยู่ทำนองนี้เรื่อย ๆ ด้วยวิธีสมาธิภาวนาบ้าง ด้วยการรำพึงในอิริยาบถต่าง ๆ บ้าง ใจจะสงบเยือกเย็น ไม่ลำพองผยองตัวและคว้าทุกข์มาเผาลนตัวเอง เป็นผู้รู้จักประมาณ ทั้งหน้าที่การงานที่พอเหมาะพอดีแก่ตัวทั้งทางกายและทางใจ ไม่ลืมตัว

มั่วสุมในสิ่งที่เป็นหายนะต่าง ๆ

คุณสมบัติของผู้ภาวนานี้มีมากมายไม่อาจพรรณนาให้จบสิ้นลงได้ แต่ท่านพระอาจารย์มั่นท่านมิได้อธิบายลึกซึ้งมากไปกว่าฐานะของฆราวาสที่มารับการอบรม ผิดกับท่านอธิบายให้พระเณรฟังอยู่มาก

เท่าที่เขียนตามท่านอธิบายไว้พอหอมปากหอมคอนี้ ก็ยังอาจมีบทที่รู้สึกว่าเปรี้ยวจัดเค็มจัดแฝงอยู่บ้างตามทรรศนะของนานาจิตตัง จะให้เป็นแบบเดียวกันย่อมไม่ได้ เท่าที่ได้พยายามตะเกียกตะกายนำมาลง ก็เพื่อท่านผู้อ่านได้ช่วยติชมพอเป็นยาอายุวัฒนะ ผิดถูกประการใดโปรดได้ตำหนิผู้นำมาเขียน กรุณาอย่าได้สนใจกับท่านผู้เป็นเจ้าของประวัติ เพราะท่านมิได้มีส่วนรู้เห็นด้วย เวลาแสดงธรรมขั้นสูงท่านก็แสดงเป็นการภายในเฉพาะผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเท่านั้น

รู้กาลเทศะและสำรวมวาจา ต่อครูบาอาจารย์

จากเล่มเดียวกัน หน้า ๑๖๖-๑๖๘

เรื่องการพูดคุยอะไรกับท่านแบบไร้สติ ว่าควรอย่างไรไม่ควรอย่างไรบ้าง นี่เคยโดนท่านดุมามากราย บางรายถึงกับเสียสติในวาระต่อไปก็มี มีพระรูปหนึ่งซึ่งมีนิสัยไม่ค่อยสุภาพ

นักไปพำนักอยู่กับท่านชั่วคราว เวลาท่านพูดอะไรขึ้นมาเธอชอบพูดไปตามท่านเสมอ ตอนไปอยู่ใหม่ ๆ ท่านเคยเตือนบ่อยให้สนใจในหน้าที่ของตัว โดยมีสติระวังรักษาใจที่จะคิดจะพูดในเรื่องต่าง ๆ ไม่สนใจกับเรื่องของผู้อื่น นักปฏิบัติต้องรู้จักวิธีปฏิบัติตัวโดยถูกทาง ผู้มีสติอยู่กับตัวย่อมเห็นความบกพร่องของใจที่แสดงออก แต่เธอนั้นคงมิได้สนใจคิดเรื่องท่านให้อุบายสั่งสอนเท่าที่ควร จึงชอบเป็นไปตามนิสัยเสมอ

วันหนึ่งเข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน ท่านพระอาจารย์มั่นท่านมีนิสัยที่ใคร ๆ สังเกตได้ยาก เวลาเดินไปไหนมาไหนท่านมองเห็นอะไร เช่น สัตว์ต่าง ๆ หรือผู้คนตลอดเด็ก ๆ ท่านมักจะเอาเรื่องที่ได้เห็นนั้น ๆ มาพิจารณาและพูดของท่านไปคนเดียว ดังที่เคยเขียนไว้บ้างแล้ว วันนั้นขณะที่กำลังบิณฑบาต ท่านได้เห็นลูกวัวมีรูปร่างน่ารักที่กำลังวิ่งเพลินอยู่กับแม่ของมัน ขณะพระเดินไป มันยังมองไม่เห็นท่าน พอพระเดินไปจวนถึงตัวมัน จึงหันหน้ามามองอย่างตกใจ และกระโดดวิ่งอ้าวไปหาแม่แล้วเอาหลังหนุนคอแม่ไว้หันหน้าออกมาสู่พระ นัยน์ตาบอกว่ากลัวมาก ส่วนแม่พอเห็นลูกวิ่งไปหาก็รีบหันหน้ามองมาทางพระ พอรู้แล้วก็ทำเฉยตามนิสัยของสัตว์ที่เคยกับพระมาจำเจแล้ว แต่ลูกของมันยืนตาจับจ้องอยู่ใต้คางแม่อย่างไม่ไว้ใจ เมื่อท่านอาจารย์เห็นอาการของทั้งแม่ทั้งลูกที่แสดงอาการต่างกันเช่นนั้น จึงพูดขึ้นลอย ๆ ว่าแม่ไม่เห็นแสดงอาการกลัว แต่ลูกทำไมกลัวจนจะแบกแม่ทั้งตัววิ่งหนีไปได้ (ท่านเห็นมันอยู่ใต้คอแม่อันเป็นลักษณะแบกแม่ถึง

ได้พูดอย่างนั้น) พอเหลือบเห็นพระเท่านั้นก็ทั้งเผ่นทั้งร้องหาแม่ให้ช่วย

คนเราก็เหมือนกันต้องวิ่งหาที่พึ่ง ถ้าอยู่ใกล้แม่ก็วิ่งพึ่งแม่ อยู่ใกล้พ่อก็วิ่งพึ่งพ่อ อยู่กับใครก็มักจะพึ่งคนนั้น จะคิดพึ่งตัวเองไม่ค่อยมี ตอนยังเล็กก็คิดหวังพึ่งผู้อื่นแบบหนึ่ง โตขึ้นมาคิดหวังพึ่งผู้อื่นไปอีกแบบหนึ่ง แก่ตัวลงไปคิดหวังพึ่งผู้อื่นอีกแบบหนึ่ง จะย้อนจิตเข้ามาใช้อุบายหาทางพึ่งตัวเองไม่ค่อยจะมีกัน ฉะนั้น คนเราจึงมักทำตัวให้อ่อนแอ อยู่ในวัยใดก็หวังพึ่งแต่ผู้อื่น อยู่ที่ใดไปที่ใดก็หวังพึ่งแต่ผู้อื่น เลยไม่เป็นตัวของตัวเองได้ตลอดกาล

พระเราก็เหมือนกัน บวชมาในศาสนาจะศึกษาก็เกียจคร้าน จะปฏิบัติก็กลัวเป็นทุกข์ลำบากเพราะความขี้เกียจไม่ยอมให้ทำ คิดอะไรที่จะเป็นประโยชน์บ้าง พอคิดจะลงมือทำความขี้เกียจก็มาคอยกันท่าไว้เสีย เลยไม่มีอะไรสำเร็จได้ เมื่อไม่มีทางช่วยตัวเองได้จำต้องหวังพึ่งผู้อื่น ไม่เช่นนั้นก็ครองตัวไปไม่ได้ คำว่า **อตฺตาหิ อตฺตาโน นาโถ** เลยไม่มีประโยชน์สำหรับคนไม่มีจมูกหายใจ เราผู้บวชเป็นพระและเป็นนักปฏิบัติจึงไม่ควรทำตนเป็นคนไม่มีจมูก คอยหายใจจากผู้อื่นอยู่เรื่อยไป ครูอาจารย์สั่งสอนอะไรควรนำไปคิดและพยายามทำตามไม่ให้หลุดมือตกสูญหายไปเปล่า ๆ พยายามคิดและทำตามท่านจนเกิดประโยชน์ขึ้นมาแก่ตนจนได้ จะต้องไม่หวังพึ่งท่านตลอดไป จมูกทางหายใจคือความรู้ความฉลาดทางระบายทุกข์น้อยใหญ่ออก

จากใจก็พอมีทางอาศัยตนได้ ชื่อว่าเป็นพระขึ้นมาโดยลำดับจนกลายเป็นพระสมบูรณ์แบบและพึ่งตนเองได้อย่างเต็มที่

ท่านพูดเป็นเชิงสอนพระหรือสอนใครก็สุดแต่ผู้จะพิจารณานำมาสอนตน คำพูดท่านยังไม่จบเรื่องซึ่งพอจะแทรกขึ้นในระหว่างท่านหยุดชั่วคราว แต่พระองค์ไม่ค่อยพิจารณานักก็พูดพล่ามไปตามท่าน โดยมิได้สำนึกตัวว่าควรหรือไม่ควรเพียงไร ความบ้าของเธออาจจะเข้าไปกระทบธรรมภายในท่านอย่างแรง จึงทำให้ท่านหันหน้ากลับมาชำระเสียบ้าง พอให้พระองค์ที่มีสังวรธรรมพลอยตกตะลึงกลัวไปตาม ๆ กัน ใจความว่า ท่านนี้จะบ้าเสียแล้วกระมังนี่ พอตามองเห็นค้อนเห็นไม้ที่ใครโยนมาแต่ทิศใดแดนใดก็คอยแต่จะโดดกัดร่ำไป เหมือนสุนัขบ้า ไม่มองดูใจที่กำลังจะบ้าอยู่ขณะนี้บ้างเลย ผมว่าท่านจะบ้าแล้วนะถ้ายังขืนปล่อยให้น้ำลายไหลออกแบบไม่มีสติดังที่เป็นอยู่ขณะนี้ว่าเท่านั้นก็หันกลับและเดินเข้าที่พักไม่พูดอะไรต่อไปอีก มองดูพระองค์นั้นหน้าตาพิกลอย่างพูดไม่ออก ตอนมาถึงที่พักแล้วขณะฉันก็เห็นเธอฉันนิดเดียว พอเห็นอาการอย่างนั้น ต่างองค์ก็ต่างนิ่งเฉย ทำเหมือนไม่รู้และไม่เกี่ยวข้องกับเธอ เกรงว่าจะอาย เวลาอื่นก็ทำเหมือนไม่มีอะไร ต่างองค์ต่างอยู่และบำเพ็ญภาวนาไปตามที่เคยปฏิบัติมา พอตกกลางคืนเงียบ ๆ ได้ยินเสียงร้องโวยวายขึ้นแบบคนไม่มีสติ พูดไม่ได้ศัพท์ได้แสง พอทราบเหตุต่างองค์ต่างก็รีบไปดูที่เสียงปรากฏขึ้น ก็ได้เห็นพระองค์นั้นนอนร่ายมนต์บ่นเพ้อทิ้งเนื้อทิ้งตัวอยู่บริเวณที่พักนั้นแบบคนไม่มี

สติเอาเลย แต่พอจับใจความได้เป็นบางตอนว่า "เสียใจที่ได้ล่วงเกินท่านอาจารย์โดยไม่รู้กาลเทศะ" ใครก็ตกตะลึงพรึงเพริดไปตาม ๆ กัน และต้องรีบไปตามชาวบ้านมาช่วยพยาบาลรักษา คือหายาแก้ลมเป็นต้นมาให้เธอฉัน คนนั้นบีบคนนี้นวดตามบริเวณร่างกายอยู่พักหนึ่ง จากนั้นก็สงบและนอนหลับได้จนสว่าง พอวันรุ่งขึ้นก็มีคนมารับเธอไปหาหมอฉีดหยูกยาให้เธอ อาการก็พอลดลงบ้าง แต่ยังมีการกำเริบเป็นคราว ๆ พอค่อยยังชั่วบ้างก็ส่งเธอกลับบ้าน หลังจากนั้นก็ไม่ทราบว่าโรคหายหรือเป็นตายอย่างไร ผู้เขียนก็ทราบจากพระที่อยู่ด้วยกันกับเธอในเวลานั้นเล่าให้ฟัง

ทั้งนี้พูดเรื่องโดนดุ ถ้าโดนพอเบาะ ๆ ก็พอให้ผู้ถูกดุได้สติและระวังตัวต่อไป ถ้าหาเรื่องให้ถูกโดนดุอย่างหนักและผู้ถูกดุไม่มีสติปัญญาพอจะถือเอาประโยชน์ได้ มักมีทางเสียได้ดังที่ปรากฏมา ฉะนั้นผู้อยู่กับท่านจึงอยู่ด้วยความระวังสำรวมอย่างยิ่ง จะตีสนิทคุ้นเคยในฐานะว่าเคยอยู่กับท่านมานานย่อมไม่ได้ เพราะนิสัยท่านเป็นนิสัยที่ไม่คุ้นกับใครเอาง่าย ๆ แต่ไหนแต่ไรมา ผู้อยู่กับท่านจึงนอนใจไม่ได้ แม้ระวังตัวอยู่เหมือนแม่เนื้อระวังนายพรานก็ยังถูกโดนยิงจนได้

ปฏิสนธิ จุติ มิกำหนด
อย่ากำสรด ถึงคราว ก้าวออกหนอ
ดีไว้พอ ก่อให้ ไปสุคโต
อย่าไปโง่ ยึดมั่น การผันแปร

การสร้างนิสัย
ของทั้งเด็กและผู้ใหญ่

จากเล่มเดียวกัน หน้า ๑๙๙-๒๐๐

ท่านว่าดีชั่วมิได้เกิดขึ้นมาเอง แต่อาศัยการทำบ่อยก็ชินไปเอง เมื่อชินแล้วก็กลายเป็นนิสัย ถ้าเป็นฝ่ายชั่วก็แก้ไขยาก คอยแต่จะไหลลงไปตามนิสัยที่เคยทำอยู่เสมอ ถ้าเป็นฝ่ายดีก็นับวันคล่องแคล่วแกล้วกล้าขึ้นเป็นลำดับ

ฉะนั้น เด็ก ๆ ที่แรกเกิด พ่อแม่ที่ฉลาดจึงต้องพยายามอบรมในทางที่ดีก่อนจะสายเกินไป และหาพี่เลี้ยงที่เหมาะสมมาบำรุงรักษาไม่ให้ปล่อยไว้ตามยถากรรม เพราะเด็กเริ่มศึกษาวิชาหลักธรรมชาติมาแต่อ้อนแต่ออก ไม่ขาดวรรคขาดตอนเหมือนไปเรียนที่โรงเรียน

หลักวิชาธรรมชาตินี่แล เป็นวิชาที่ฝังนิสัยเด็กได้ดีกว่าวิชาแขนงอื่น ๆ เพราะมีอยู่ทั่วไปทั้งในบ้านนอกบ้านในสถานที่เรียนและนอกสถานที่เรียน เด็กสามารถเรียนและจดจำได้ทุกกาลสถานที่ที่สิ่งนั้น ๆ มาสัมผัสทางทวารอายตนะภายนอกคือรูปเสียงเป็นต้น นั่นแลเป็นเหมือนแผ่นกระดานและตัวหนังสือที่เต็มไปด้วยความหมายดีชั่วต่าง ๆ ทั้งจากเด็กด้วยกันทั้งจากผู้ใหญ่ชายหญิงไม่เลือกหน้า ทั้งจากโรงหนังโรงละครและโรงอะไรต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วไป ไม่มีวันเวลาบกพร่อง

หลักธรรมชาติเหล่านี้แลเป็นครูเครื่องพร่ำสอนเด็ก ๆ ที่พร้อมอยู่แล้วในการสำเหนียกศึกษาได้เป็นอย่างดี และมีการรับถ่ายทอดไปตลอดสาย ถ้าเป็นฝ่ายชั่วก็พาให้เด็กชั่วได้จริง ถ้าเป็นฝ่ายดีก็พาให้เด็กดีได้จริง

การเห็นการได้ยินอยู่บ่อย ๆ เด็กย่อมถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างไปวันละเล็กละน้อย นานไปก็กลายเป็นนิสัยไปเอง ถ้าลงได้เป็นนิสัยแล้ว ไม่ว่าทางชั่วทางดีย่อมมีทางระบายออกได้ทางไตรทวาร ไม่ยากเย็นอะไรที่คนชั่วทำชั่วได้ง่ายและติดใจไม่ยอมลดละแก้ไขก็ดี คนดีทำดีได้ง่ายและติดใจกลายเป็นคนรักศีลรักธรรมไปตลอดชีวิตก็ดี ก็เพราะหลักนิสัยเป็นสำคัญ

ลำพังการฝืนทำทั้งที่นิสัยไม่อำนวยมาก่อน ย่อมลดละปล่อยวางได้ง่าย จนกว่าจะปรากฏผลเป็นน้ำเชื่อมที่มีรสดื่มด่ำแก่ใจแล้วนั่นแล จึงจะเกิดความพอใจในงานนั้น ๆ ทั้งชั่วและดี ไม่ยอมปล่อยวางอย่างง่ายดาย

ฉะนั้น หลักนิสัยจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในตัวบุคคลและสัตว์ การทำอะไรจนกลายเป็นนิสัยแล้วเป็นสิ่งแก้ไขได้ยาก จึงไม่ควรทำแบบสุ่มเดาโดยมิได้ใคร่ครวญให้รอบคอบก่อน

เราพอทราบได้จากการฝึกฝนตนในทางที่ดีจนเคยชินต่อนิสัย เช่น การเที่ยวที่มีเหตุผลควรเที่ยว การจ่ายทรัพย์เพื่อประโยชน์แก่ตนและครอบครัวอย่างมีเหตุผล การรับประทานเป็นเวล่ำเวลาไม่พร่ำเพรื่อ การหลับและการตื่นนอนตามเวลา การฝึกมรรยาทและความประพฤติในทางดี พยายามฝึกฝนด้วย

ความสนใจไม่ลดละจนเป็นนิสัยเคยชินแล้ว ย่อมสะดวกราบรื่นต่อตัวเองในวาระต่อไปไปเอง ไม่ต้องฝืนกันอยู่เรื่อยเหมือนขั้นเริ่มแรก เพียงเท่านี้ก็พอทราบได้ว่า นิสัยเป็นสิ่งที่ฝึกได้ไม่เหลือบ่ากว่าแรง เป็นแต่ควรใช้ความเพียรพยายามบ้างในเบื้องต้น การฝึกเด็กหรือเราซึ่งเป็นผู้ใหญ่ก็ฝึกในทำนองเดียวกัน

เราต้องการของดีคนดีก็จำต้องฝึก ฝึกจนดีจะพ้นการฝึกไปไม่ได้ งานอะไร ๆ ย่อมมีการฝึกกันทั้งนั้น โลกถึงได้เรียกกันว่า ฝึกงาน ฝึกสัตว์ ฝึกคน ฝึกตน ฝึกใจตลอดมา นอกจากตายเสียเท่านั้นจึงหมดการฝึกกัน สิ่งใดที่ทำยังไม่เป็น เมื่อต้องการเป็นในสิ่งนั้นก็จำต้องฝึกและฝึกจนเป็นการเป็นงาน เป็นคนดี สัตว์ดี รวมลงในคำว่าฝึกนี้ทั้งสิ้น จึงควรพิจารณาให้ถึงใจปฏิบัติให้เกิดผล คำว่าดีจะเป็นสมบัติของผู้ฝึกดีแล้วแน่นอน

ได้นำเรื่องนิสัยที่ท่านพระอาจารย์มั่นอธิบายให้ฟังมาลงบ้างเล็กน้อย พอเป็นคติแก่พวกเราที่กำลังอยู่ในข่ายแห่งธรรมนี้ จึงขอยุติไว้เพื่อดำเนินเรื่องใหม่ต่อไป

รักชาติยอมสละแม้ ชีวี
รักเกียรติจงเจตน์พลี ชีพได้
รักราชมุ่งภักดี รองบาท
รักศาสน์ราญเศิกไส้ เพื่อเกื้อพระศาสนา

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

นานาปัญหาธรรม

พระราชนิโรธรังสี : ตอบ

คุณสถิต คล่องนักรบ : ถาม

การไปงานศพขออโหสิกรรม

ถาม การไปงานศพเพื่อขออโหสิกรรม ตามหลักแล้วคนที่ไปขออโหสิกรรมควรจะพูดหรือนึกอย่างไร จึงจะเป็นทางที่ถูกต้อง

ตอบ อาตมาพูดแล้วแต่เบื้องต้นว่า คนที่ตายไปแล้วอโหสิกรรมกันไม่ได้หรอก แต่ก็เป็นมารยาท

ถาม เพราะฉะนั้น การขออโหสิกรรมนี้ ผลกุศลควรจะได้แก่ผู้ที่ไปขออโหสิกรรมเท่านั้น

ตอบ คือมันยากที่จะรู้เรื่องซึ่งกันและกัน คนที่ตายไปแล้ว ไม่ทราบว่าวิญญาณยังอยู่ที่นั่นหรือไรก็ไม่ทราบ ถ้ายังอยู่ที่นั่น มันเห็นมันจะหัวเราะละ เมื่อยังเป็นไม่ขออโหสิกรรมตายไปแล้วไปขออโหสิกรรม มันก็หัวเราะละซิ

ถาม เขาจะฟังเราออกหรือเปล่าขณะเราไปขออโหสิกรรม

ตอบ ฟังออกอยู่

ถาม เขาฟังเราได้ แต่เขาพูดเราไม่รู้เรื่อง

ตอบ เราฟังไม่รู้เรื่อง

การทำบุญกับพระกับการทำทานกับคนยากจน

ถาม การทำบุญกับพระกับการทำทานกับคนที่ยากจน สมมุติว่าคนทำมีเจตนาร้อยเปอร์เซ็นต์เท่ากัน ผลบุญอย่างไหนจะมากกว่ากัน

ตอบ คนที่มีศีลมากกว่าจะได้บุญมากกว่า

ถาม และผลบุญอันนั้นจะขึ้นอยู่กับของที่จะเอาไปใช้ ผู้ที่ใช้ประโยชน์ได้มากกว่าหรือเปล่า

ตอบ อยู่ที่เจตนาของเรา ของที่นำไปใช้ไม่เป็นปัญหา

ถาม สมมุติว่าเจตนาเท่ากัน อีกคนทำประโยชน์เต็มที่ ส่วนอีกคนแทบจะไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์เลย อย่างนี้ล่ะครับ

ตอบ ไม่มีปัญหา

ถาม อย่างนั้นไม่เกี่ยวนะครับ เกี่ยวเฉพาะผู้ที่ให้เท่านั้น

ตอบ ใช่

คนกลัวผี

ถาม คนหลายคนกลัวผีกันมาก กลัวผีหลอก ผีทำร้าย ผีเข้าร่าง จะมีทางป้องกันหรือปราบปรามได้อย่างไรบ้าง เพื่อที่จะทำให้คนเหล่านั้นหายกลัวผีลงไป

ตอบ ถ้ายังกลัวอยู่ ถึงอย่างไรก็ไม่พ้นผีสิง ผีหลอก เราไม่กลัวมัน มันก็ไม่กล้าเข้าสิง ถึงหลอกเราเราก็ไม่กลัว ถ้าหลอกก็สุดแต่ว่าหลอก ถ้าเราไม่เจตนาตั้งจิตตั้งใจ ที่จะไม่ให้เข้ามาใกล้ ให้ตั้งในพระไตรสรณคมน์แน่วแน่

เต็มที่ ไม่มีเลย มันไม่เข้าใกล้

ถาม หรือจะพูดว่าถ้าเราจิตแข็งเข้าไม่ได้

ตอบ นั่นแหละ จิตแข็งก็คือไม่เชื่อผี ว่าอย่างนั้นเถอะ

ถาม เพราะฉะนั้น ผีที่จะมาเข้าเราก็คือพวกสัมภเวสีที่รอจะมาเกิดใช่ไหมครับ

ตอบ ไม่ใช่ สัมภเวสีมันมากมายหลายอย่าง พวกที่เร่ร่อนมีมากมาย สัมภเวสีไม่ใช่รอมาเกิด มันวนเวียนอยู่ในวัฏสงสารมากมาย

ถาม พวกนี้ควรจะไปอยู่ในนรกที่เขากักบริเวณไว้

ตอบ ขณะนั้นกรรมยังไม่ถึง

การเสกสิ่งของเข้าร่าง

ถาม ผมนึกถึงเมื่อสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองเขมร ก็ยังสงสัยว่าพวกเขมรนี่เสกหนังควายเข้าท้อง เสกอะไรอีกเยอะแยะเก่งเหลือเกิน ทำไมเวลาฝรั่งเศสมารังแกจึงไม่เสกให้เข้าพวกนี้ให้ตายไปให้หมด

ตอบ มันกลัวฝรั่งเศส วิชาอาคมอะไรก็ตาม ถ้ามันกลัวแล้วมันไม่เข้าเด็ดขาด ใส่หนังบังฟันอะไรต่าง ๆ ไม่เข้าเลย พวกนั้นเขาไม่เชื่อเสียด้วย เขาใจแข็ง คนทำก็กลัวฝรั่งเศส มันจะเข้าได้อย่างไร

ถาม คนทำก็กลัว คนฝรั่งเศสก็ไม่กลัว มันก็เลยไม่กล้าเข้า

ตอบ อื้อ

ถาม ของพรรค์นี้ก็ไม่มีจริงซิครับ

ตอบ มีจริง วิชาอาคมมันอยู่กับจิตของเราว่าแข็งหรือไม่แข็ง จิตที่แข็งกล้าเต็มที่จะสามารถยิงไม่เข้า แทงไม่เข้า ยิงไม่ออก ถ้าหากเราประมาทเมื่อไร เมื่อนั้นแหละทิ้งไปเลย

ถาม ถึงจะแขวนพระอย่างไรก็เถอะ ไม่รอด

ตอบ แขวนก็แขวนเถอะ ไม่พ้นหรอก เชื่อใจให้อยู่กับพระนิดเดียวเท่านั้นแหละ เมื่อเวลามันมาจริง ๆ จัง ๆ มันกลัวก็หมดท่า

ถาม เราจะแขวนพระเก่งอย่างไรก็แล้วแต่ ถ้าช่วงที่เขาทำร้ายเราใจเราไม่มั่น

ตอบ ถ้าเราเชื่อมั่นอยู่ได้ ถึงไม่มีอะไรก็อยู่ได้ถ้าใจเราเชื่อมั่นให้เราเชื่อคุณพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ไม่สามารถทำอันตรายเราได้

ถาม สมมุติว่าพระที่เราแขวน ถึงแม้ท่านจะไม่เก่งนะครับ ถ้าใจเราเชื่อมั่นก็ช่วยได้

ตอบ ไม่มีพระก็ช่วยได้

ถาม ถ้าอย่างนั้น ทุกคนที่เข้าทรงก็ไม่มีผีเข้าทรงจริง ๆ ใช่ไหมคะ

ตอบ มีจริง

ถาม ทำอย่างไรจึงจะไล่ออกไปได้ เพราะทำให้เจ้าของร่างทรง หรือเจ้าของร่างเดือดร้อนหลายประการ

ตอบ คนที่ขับออกคือคนอื่น เช่น คุณสถิตนี่แหละ จะขับออก คุณสถิตใจแข็งใจกล้า ไม่มีวิชาอะไรก็ตามเถอะ ทำกระโชกโฮกฮากมันกลัวมันก็เปิดละซิ ผีมันสู้ไม่ได้หรอก ถ้าเราใจแข็งและกล้า ทำปึงปังๆ โดยไม่มีอะไรหรอก มันกลัวหนีไปเลย

ถาม ผมเคยหลายครั้งแล้ว เคยไปดูที่เขาเข้าทรง ผมไม่ชอบอยู่แล้ว ผมอยากจะว่าให้เจ็บๆ แต่เกรงใจเจ้าของเรื่องเจ้าของงานนั่นแหละ ถ้าไม่เกรงใจผมไล่ไปหลายทีแล้ว

ตอบ คุณสถิตนั่นแหละดี คนที่เป็นอย่างนี้ไล่ผีดี

ถาม ดิฉันเคยเห็นผีไปประทับอยู่ในร่างเขา แล้วก็มีคนมาเฆี่ยน เฆี่ยน ผีก็ออกไป แล้วก็ไม่เป็นอีก มันออกจะทารุณเจ้าของร่าง

ตอบ คนที่เฆี่ยนเขาทำปึงปังขึงขัง เฆี่ยนตีโดยใช้คาถาอาคมเสก เขาเข้าใจว่าอาคมของเขาดี เขาเสกแล้วเฆี่ยนเลย อันที่จริงใจเขากล้าแข็งผีมันเลยกลัว

ถาม อาคมเป็นเพียงแต่ช่วยให้คนเสกมีกำลังใจกล้าแข็งเท่านั้นเอง

ตอบ นั่นแหละ

ผู้ถาม จริงๆ แล้วไม่ได้กลัวอาคม

การแบ่งบุญ

ถาม คนบ้านนอกเวลาไปทำบุญกลับมานิยมมาแบ่งบุญ พอ

เจอใครก็แบ่งบุญให้ ผมว่าการแบ่งบุญให้นี้ จริง ๆ แล้ว คนที่รับบุญถ้าจะได้ก็ได้บุญนิดเดียวตรงที่จิตเป็นกุศล ตอนยอมรับ จริง ๆ แล้วคนที่แบ่งต่างหากจะได้รับผลบุญ เพิ่มมากขึ้น

ตอบ คนที่แบ่งก็ไม่รู้จักบุญ คนที่รับก็ไม่รู้จักบุญ สักแต่ว่าบุญ ก็รับไปเฉย ๆ เท่านั้นแหละ ที่จริงถ้าจิตของเราแน่วแน่ เต็มที่ เราทำบุญมันอิ่มอกอิ่มใจเต็มตื้นในใจของเราแล้ว เราควรแบ่งบุญนั้นให้คนอื่น คนอื่นก็ยอมรับอนุโมทนา ก็เป็นบุญของทั้งสอง ได้บุญเท่ากัน

ถาม สมมุติว่าคนทำบุญได้มา ๑๐๐ ในระหว่างนั้นจิตเป็น กุศลมาก แล้วแบ่งให้คนอื่น บุญจะเพิ่มขึ้นถึง ๑๐๑ ไหมครับ

ตอบ บุญจะเพิ่มเท่ากับเราทำครั้งแรก เพิ่มขึ้นเท่าตัวนั่น แหละ การแบ่งบุญให้คนอื่นก็เท่ากับทำบุญ ๒ ครั้ง ได้บุญ ๒ ต่อ

วิญญาณออกจากร่างคนตาย

ถาม คนที่ตายไป ตามที่เคยอ่านหนังสือ บางทีบอกว่ายมบาล จะมารับภายใน ๓ วัน ๗ วัน หรือบางทีอ่านหนัง-สือพิมพ์บอกว่า พอตายปั๊บหรือยังไม่ทันตายยมบาล มารอรับอยู่แล้ว ลักษณะนี้อย่างไหนจะแน่กว่ากัน

ตอบ วิญญาณมันปราศจากร่างเมื่อใดก็ไปเมื่อนั้นแหละ อันที่

จริงนั้นส่วนเส้นประสาทที่ให้ความอบอุ่นที่เรียกว่าเซลล์ มันยังไม่ตาย แต่ใจไปก่อน ใจมันหายจากร่างไปนั่นแหละ ยมบาลพาไปตอนนั้น

ถาม ไปทันทีเลย

ตอบ นั่นแหละ

ถาม อย่างนั้นที่บอกว่า จะอยู่อีก ๓ วัน ๗ วัน ก็อยู่ไม่ได้

ตอบ นั่นแหละ ส่วนร่างกายส่วนอื่นที่ระบบประสาทยังมีอยู่ตอนนั้น มันไม่รู้สึกแล้ว เช่น งู จิ้งจก เป็นต้น หางมันยังสั่นดิก ๆ อยู่ อันนี้เรียกว่า ชีวความเป็นชีวิตยังมีอยู่ แต่จิตไปไหนไม่ทราบ ไปแล้ว คนเราถึงแม้ว่าจิตจะออกจากร่างไปแล้วก็ตามทีเถอะ แต่ความอบอุ่นยังมีอยู่ มันยังมีลมหายใจ เขาเรียกว่า สวาบ ๆ หรือกระพองลมนั่นเอง มันเป็นเหตุให้สวาบ ๆ นั่นแหละ

ถาม ร่างกายยังมีความอบอุ่น คล้าย ๆ กับว่ามันเคยมีอาการอย่างนี้ ๆ มันก็ยังคงเป็นอยู่ แต่ผมแปลกใจว่า วันหนึ่งเพื่อนที่ทำงานของผมตายไป ปกติทุกครั้งที่ผมทำงานอยู่ ผมชอบวิ่งจากชั้น ๖ ลงมาชั้นล่าง ในขณะที่เพื่อนผมคนนั้นยังมีชีวิตอยู่ เขาชอบวิ่งตามผมลงมา หลังจากที่เขาตายไปแล้ว ๓ วัน ผมก็วิ่งจากชั้น ๖ ลงมาชั้นล่าง กลิ่นของคนตายเหมือนกับวิ่งติดตามมาจนถึงชั้นล่าง อย่างนี้จะเป็นจิตของเขาตามลงมาถึงชั้นล่างหรือเปล่า

ตอบ อาจจะติดตามก็ได้

ถาม กรณีนี้หมายความว่าเขายังไม่ตามยมบาลไปหรืออย่างไรครับ

ตอบ มันไม่ตามไปทุกคนหรอก ไม่ใช่หรอก

ถาม พวกที่ไม่ไปคือพวกไหน

ตอบ พวกที่ไม่ทำกรรมหรือไม่มีกรรมก็ไม่ไป หรือกรรมยังไม่ทันตามสนองก็ยังไม่ไป มันไม่ได้ไปทุกคนหรอก

ถาม พวกที่ไม่ไปจะเป็นพวกที่รอเกิดหรือเปล่า

ตอบ ไม่รอ แต่มันวนเวียนอยู่อย่างนั้น พวกที่รอเกิดหรือจวนจะเกิดมันง่าย เมื่อถึงเวลาก็ปฏิสนธิ มันง่าย

ถาม ฉะนั้น พวกที่รอเกิดจะเกี่ยวกับพวกที่ไปรับกรรมจากยมบาล เมื่อหมดกรรมแล้วจึงมารอเกิด

ตอบ นั่นก็มี

ถาม แต่พวกที่ไม่มีกรรม ตายไปแล้วก็พร้อมที่จะรอเกิดได้เหมือนกัน

ตอบ นั่นซิ

ถาม เวลาที่จะเกิด มีการแย่งชิงกันไหมคะ เพราะมันเกิดยากนักหนา

ตอบ ไม่แย่งชิงกันหรอก จิตของใครของมัน หากเราจะเกิดสถานที่ใดก็ไปคนเดียว ไม่มีแย่งเกิด เราไปคนเดียวนั่นแหละ บุญกรรมของใครของมัน

ถาม แต่ต้องถึงเวลาจึงจะไปเกิด

ตอบ นั่นแหละ

ถาม เวลาคนทะเลาะกัน ชอบพูดกันเรื่อยว่ามาแย่งคนนั้นคนนี้เกิด

การกรวดน้ำให้คนตาย

ถาม การกรวดน้ำให้กับคนตาย กรวดแห้งกับกรวดน้ำผลจะต่างกันหรือไม่

ตอบ กรวดแห้งเป็นอย่างไร

ถาม คือกรวดโดยไม่ต้องมีน้ำ อีกคนกรวดโดยมีน้ำ อย่างนี้แหละครับ

ตอบ เหมือนกันนั่นแหละ บุญไม่ได้ไปเพราะน้ำ บุญไปเพราะน้ำใจต่างหาก

ถาม ถ้าอย่างนั้น กรวดกับไม่กรวดก็มีผลเท่ากัน

ตอบ กรวดให้มันสบายใจ เพื่อให้คนนิยมนับถือ

ถาม ไม่ว่าจะกรวดบาลีหรือภาษาไทย ค่าเหมือนกันไหมครับ

ตอบ เท่ากันนั่นแหละ

เวรตามไม่ทัน

ถาม คนๆ หนึ่งไปฆ่าอีกคนหนึ่งตาย ต่อมาคนฆ่าตาย คนฆ่าเกิดก่อน แล้วสำเร็จพระอรหันต์เข้าพอดี นิพพานไม่กลับมาอีกแล้ว

ตอบ สมมุติก็ไม่ถูก มันไปเกิดจะถึงนิพพานได้อย่างไร

ถาม เกิดมาแล้วสร้างกรรมดีนะครับ จะมีโอกาสนิพพานได้

หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ง่าย ๆ หรอก

ถาม ต้องเกิดอีกหลายชาติหรืออย่างไรครับ

ตอบ มันต้องทำความเพียรพยายามให้ดีเสียก่อน ไม่ได้เกิดง่าย ๆ หรอก

ถาม ผมสงสัยว่า สมมุติว่าคน ๒ คนเกิดฆ่ากันตาย เจ้าคนฆ่าเกิดก่อน แล้วสำเร็จพระอรหันต์ไปเลย เจ้าคนถูกฆ่ายังจองเวร เมื่อเกิดขึ้นมาจะแก้แค้นกับใคร

ตอบ กลัวตายฟรี

ผู้ถาม ครับ กลัวถูกฆ่าฟรี

ตอบ ถ้ายังเกิดอยู่ มันยังไม่ถึงนิพานหรอกโยม

ถาม ผมกลัวว่าจะหนีกรรมไปเลย

ตอบ ถ้าหากว่าเกิดพร้อมกัน เกี่ยวพันกันก็ตามเถอะ หากว่าคนที่ฆ่าทำดิบทำดีจนถึงมรรคผลนิพพานในชาตินั้น มันเกิดในชาตินั้นก็ตามไม่ทัน

ถาม ก็นั่นซิครับ ถ้าตามไม่ทันแล้วจะทำอย่างไรครับ เพราะเจ้าคนนั้นต้องตามไปล้างแค้นให้ได้ จะเอาความแค้นไปกองไว้ที่ไหน

ตอบ มันก็หมด ตามล้างแค้นไม่ทัน คือว่าร่างกายชีวิตยังมีวิบากอยู่ตราบใดกรรมต้องตามทัน อย่างพระพุทธเจ้าท่านนิพพาน กรรมวิบากดับขันธ์หมดไปแล้ว ท่านก็หมดเรื่อง พระเทวทัตตามฆ่าไม่ทัน

ถาม คล้าย ๆ กับกรรมไม่มี

ตอบ ถึงยังมีอยู่ เทวทัตคู่เวรคู่กรรมก็ตามไม่ทัน หมดเรื่อง

ผู้ถาม คนนั้นก็เลยแย่ไป

การถวายอาหารพระพุทธ

ถาม การทำบุญบ้าน ส่วนใหญ่จะถวายอาหารพระพุทธ การถวายอาหารพระพุทธนี้จำเป็นหรือเปล่า

ตอบ การถวายอาหารพระพุทธ ไม่ทราบว่าเกิดมาตั้งแต่เมื่อไร อาตมาไม่เข้าใจ โดยการสันนิษฐานของอาตมาเข้าใจว่าอาหารการบริโภคเป็นของดิบของดี คนอยากจะถวายถ้าเป็นของดี ถวายพระพุทธรูป แต่พระพุทธ-รูปไม่ได้ฉันหรอก มีแต่แมลงวันตอม

ถาม เพราะฉะนั้นก็ไม่จำเป็น

ตอบ ไม่จำเป็นหรอก แต่ว่าของที่เราเคารพนับถือ ไปบูชาเขาไม่เข้าใจว่าไปบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แต่เขาเอาไปให้พระพุทธรูปฉัน ตอนนั้นผิดมาก แต่เมื่อเขาถือว่าการบูชาเป็นของดีก็สมควรอยู่

ผู้ถาม ผมยังนึกว่า โอ้โฮ! ถ้าเกิดฉันได้ ตามโบสถ์ต้องถวายกันเยอะ

กระแสจิตพระอาพาธ

ถาม อย่างสมมุติว่า ท่านอาจารย์ชาท่านอาพาธ สติท่านยังดีอยู่ เมื่อสติท่านยังดี โอกาสที่ท่านภาวนาก็ต้องมีถูก

ไหมครับ เพียงแต่ท่านพูดไม่ได้ ถ้าหากว่ามีพระองค์อื่นซึ่งสามารถจะส่งกระแสจิตติดต่อกันได้เกิดไปเยี่ยมขึ้นมาแล้วส่งกระแสจิตติดต่อกับท่านอาจารย์ชา ผมว่าก็น่าจะมีประโยชน์ เพราะท่านนอนอยู่เฉย ๆ ท่านอาจจะเหงาหรือท่านจะมีอะไรแปลก ๆ ที่จะเล่าสู่กันฟัง จะเป็นไปได้ไหมครับ

ตอบ เป็นไปไม่ได้หรอก สมองอะไรมันเสื่อมหมดแล้ว ไม่สามารถมีสติอยู่ได้ ดูภายนอกเข้าใจว่ามีสติดีอยู่ ถึงอย่างไรก็ไม่ได้เด็ดขาด หมดสติแล้ว หมดความรู้สึกหมดเรื่อง

ถาม วิญญาณอะไรก็ไม่มีผล

ตอบ วิญญาณความรู้สึกยังมีอยู่ แต่ว่าสติที่จะคุมจิตไม่มีละซิ คนเราสบาย ๆ นี่ก็ลองดูเถอะน่า เอาสติไปคุมจิตไม่ได้ง่าย ๆ

ถาม เหมือนหลวงปู่ขาวที่อาพาธก็เหมือนกัน

ตอบ ท่านมีสติ ท่านรู้ตัวอยู่

เครื่องวัดผู้ปฏิบัติธรรม

ถาม ผู้ปฏิบัติธรรมนี่ครับ ถ้าเรามองด้วยตา เราก็สามารถจะรู้ได้จากกิริยา ท่าทาง หน้าตา เราพอจะดูรู้ได้ แต่มีผู้ปฏิบัติบางท่านยังมีโกรธ มีโมโห มีอารมณ์ไม่ดี ซึ่งอาจจะเป็นธรรมชาติของท่าน ถ้าเราจะดูว่าเราจะใช้อะไร

เป็นเครื่องวัดว่าท่านเหล่านั้นปฏิบัติอะไรได้ผลมากน้อยแค่ไหน ใครเก่งกว่าใคร หรือเก่งจริงหรือเปล่า ผู้ที่ดูรู้นี่ก็แต่เฉพาะผู้ที่ปฏิบัติในระดับแนวเดียวกันหรือผู้ที่สูงกว่าเท่านั้น

ตอบ จะดูรู้ได้ด้วยญาณ คนเราปฏิบัติได้ไม่เหมือนกัน บางคนปฏิบัติเคร่งครัดละเอียดลออ แต่แสดงกิริยาอาการอันเป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่ว่าใจไม่เป็น การแสดงอาการกิริยาเรียกว่า นิสัย จะไปมัวเมาพูดว่าเป็นผู้วิเศษวิโสหรือไม่วิเศษไม่ได้

ถาม บุคคลที่โมโหฉุนเฉียวมาก กับบุคคลที่ธรรมดาไปเรื่อย ๆ จะใช้เป็นเครื่องวัดได้หรือเปล่าว่าใครจะสูงกว่าใคร หรือคนที่โมโหอาจจะมีธรรมะสูงกว่าก็ได้

ตอบ ก็อาจเป็นได้ คนที่มีโมโหโทโสมาก คนขี้โกรธว่าอย่างนั้นเถอะ ใจเด็ดใจเดี่ยว เวลาทำ ๆ จริง ๆ จัง ๆ คนที่ทำเรื่อย ๆ ทำ แต่เวลาที่จะเอาจริงจังไม่ได้ง่าย ๆ คนที่จิตโมโหกับไม่โมโหมันต่างกัน

ผู้ถาม เป็นคนจริงจังกับไม่จริงจังนะครับ

การเบิกพระเนตรพระพุทธ

ถาม การเบิกพระเนตรพระพุทธ ทำเพื่อประสงค์อะไร เบิกแล้วมีผลอย่างไรบ้าง

ตอบ ไม่มีผลอะไรเลย เบิกตาคนยังมองเห็นได้

คำว่าพุทโธเมื่อมีภัย

ถาม ขณะเมื่อจะมีภัยหรือภัยกำลังเกิดขึ้น ถ้าเราภาวนาพุทโธ คำว่า พุทโธ นั้นสามารถจะขจัดภัยหรือป้องกันให้ได้หรือไม่ หรือเป็นเพียงกำลังใจเท่านั้น

ตอบ คำว่า พุทโธ เป็นเพียงทำให้เกิดพลังใจ มีสติที่จะต่อสู้กับเหตุการณ์นั้นเท่านั้น มิได้ช่วยอะไรได้เลย

ธรรมะคือความสงบ

ถาม ถ้าไม่มีทุกข์ธรรมก็ไม่เกิด ดังนั้น ทุกข์จึงเป็นต้นกำเนิดของธรรม ทุกข์จึงเป็นเสมือนผู้มีพระคุณของธรรม แต่พอได้ธรรมแล้วลืมทุกข์ คือทุกข์หายไป ดังนี้จะถือว่าธรรมะคือผู้ไม่รู้คุณของทุกข์ได้หรือไม่

ตอบ ธรรมะคือความสงบ ความว่างเปล่า ไม่มีอะไรเลย ในเมื่อธรรมะเองไม่มีอะไรเลย แล้วจะไปรู้คุณไม่รู้คุณใครได้

อนุโมทนาให้พระพุทธรูป

ถาม ก่อนนี้เมื่อผมกราบไหว้พระพุทธรูปเสร็จแล้วผมต้องขอพรท่าน ขอให้ผมโชคดี ขออะไรอีกหลายอย่างที่ต้องการ หลังจากนั้นไม่นานผมมาคิดว่าผมไม่เคยทำอะไรให้ท่าน และท่านก็คงไม่รู้จักผม ดังนั้น การที่ผมขอท่านโดยเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวจึงไม่น่าจะได้รับความปรานีจากท่าน ต่อมาผมจึงได้เปลี่ยนใจ แทนที่ผมจะขอท่านผมกลับขออนุโมทนาให้ท่านสำเร็จในสิ่งที่ท่านประสงค์

ในกรณีเช่นนี้ ผมจะได้ผลบุญบ้างหรือไม่

ตอบ พอได้ผลบุญอยู่บ้าง เพราะช่วงนั้นจิตเป็นกุศล

การเข้าถึงไตรสรณคมน์

ถาม การจะเข้าถึงไตรสรณคมน์ ต้องยึดหลัก ๓ ข้อ คือ
๑. ให้เชื่อและไม่ประมาทพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
๒. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว
มงคลบางอย่างเป็นไปได้จริงและเป็นสิ่งที่ดีด้วย ทั้งยังช่วยให้ก่อกรรมดี คนที่ถือมงคลอย่างนี้จะถือว่ายังเข้าไม่ถึงไตรสรณคมน์หรือไม่

ตอบ มงคลบางอย่างที่ว่าดีและไม่ถือเป็นมงคลตื่นข่าวคืออะไรบ้าง

ถาม อย่างว่า ลือว่าจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ หรือทำบุญที่นั่นที่นี่แล้วจะดี จะมีอย่างนั้นอย่างนี้ คนเขาทำบุญทำทานกันอย่างนี้ จะถือว่าเป็นมงคลตื่นข่าวหรือเปล่า

ตอบ ก็ดี เราเชื่อกรรม เชื่อผลของกรรมละซิ ทำไปเถอะ ทำอย่างนั้นก็ดี ไม่ใช่มงคลตื่นข่าว มงคลตื่นข่าวคือเชื่อเอิกเกริกเฮฮาทั้งบ้านเมือง ตื่นเต้นกันนั่นแหละ

ถาม ข้อ ๓ นี่ผมสงสัยมาก บอกว่าไม่ทำบุญนอกศาสนา ข้อนี้สงสัยว่า ปกติพุทธศาสนาเป็นศาสนาเปิดคือใจกว้าง ใครจะนับถือก็ได้ไม่นับถือก็ได้ แล้วทำไมจึงออกกฎข้อนี้มาครับ คือไม่ให้ทำบุญนอกศาสนา เพราะบางครั้งศาสนาอื่นเขามาเรี่ยไร เราเห็นว่าทำไปแล้วจะเกิด

ประโยชน์ก็น่าจะทำได้

ตอบ เราทำประโยชน์ ไม่ได้ทำเพื่อนับถือศาสนา การทำเพื่อประโยชน์จะเป็นศาสนาไหนก็ตามเถอะ มาเรี่ยไรเพื่อบุญกุศล เราทำเพื่อสงเคราะห์ต่างหาก

ถาม เราไม่ได้ทำในลักษณะว่าเราไปนับถือศาสนาเขานะครับ

ถาม ขอแทรกนิดหนึ่งนะคะ อย่างพี่ดิฉันเขานับถือศาสนาคริสต์ เขาฝากเงินมาทำบุญ เขาจะได้บุญไหม

ตอบ เขาเชื่อ เขาเลื่อมใสในศาสนาก็เป็นบุญของเขา ศาสนาคริสต์หรือศาสนาอื่นใดก็ตามเถอะ

ถาม ได้บุญเหมือนกันใช่ไหมคะ

ตอบ ได้บุญนะซิ อยู่ที่เจตนาเลื่อมใส เชื่อมั่นในศาสนา ศาสนาไม่กีดกันอะไรหรอก บุญกุศลไม่กีดกัน ถ้านับถือศาสนาคริสต์ก็ถือเป็นบุญนอกศาสนา ไม่ใช่บุญในศาสนา อันนั้นไม่เป็นสิ่งการทำบุญ แต่เป็นการสงเคราะห์อันนั้นดี

อาการ ๓๒

ถาม อาการ ๓๒ มีจิตรวมอยู่ด้วยหรือเปล่าครับ

ตอบ อาการก็อาการ ไม่มีจิต อาการ ๓๒ นั้นเฉพาะร่างกายเท่านั้น

ถาม ผมนึกว่าในเมื่อมันมีจิตอยู่ในกายแล้วน่าจะรวมอยู่ด้วย

ตอบ อันนั้นพูดถึงเรื่องอาการของกาย ไม่ได้พูดถึงเรื่องจิต ถ้าพูดเรื่องจิตพูดถึงเรื่องภาวนา พิจารณาจากอาการ ๓๒

จิตเป็นผู้พิจารณาและเกี่ยวเนื่องถึงเรื่องภาวนา อาการ ๓๒ เป็นเรื่องภายนอก

ถาม ลักษณะของจิตเป็นตัวพิจารณาอาการ เช่นนั้นใช่ไหมครับ

ตอบ พูดถึงเรื่องจิตเป็นเรื่องของการพิจารณา อันนี้พูดถึงเรื่องอาการ ไม่ได้พูดถึงเรื่องภาวนา

ความนึกคิดเป็นรูป

ถาม เรื่องรูปกับนามนั้น ความนึกคิดเป็นรูป ส่วนมากเวลาที่เราคิดได้มันก็เป็นรูป คิดไปคิดมาเกิดคิดไม่ออก ไม่มีรูปอะไรเลย จะถือเป็นรูปอยู่ด้วยหรือเปล่าครับ

ตอบ คิดจดจ่อเป็นรูปก็เป็นรูปนะซิ คิดอะไรใจก็จดจ่อรูปนั้น ถึงคิดไม่ออกนั่นแหละรูป

ถาม ถึงคิดไม่ออก คิดแล้วไม่มีรูปอะไร

ตอบ มันติดตรงนั้นแหละ ติดตรงรูปนั่นแหละ มันคิดไม่ออก มันก็คิดไม่ออก

ผู้รู้ในสมาธิ

ถาม คำว่าผู้รู้เป็นจุดสำคัญของการทำสมาธิ อยากจะขอคำจำกัดความสั้น ๆ ของคำว่าผู้รู้นี้

ตอบ มันสั้นเพียงพอแล้ว สั้นกว่านี้ไม่มีอีกแล้ว

ถาม คือมันสั้นมากนัก บางทีเราฟังแล้วไม่เข้าใจว่าผู้รู้นั้นคืออย่างไร

ตอบ ผู้รู้ไม่ใช่สิ่งที่เรารู้ ผู้รู้หมายถึงผู้ไปรู้โน่น สิ่งที่รู้หมายถึงสิ่งที่ไปรู้นั่น ผู้รู้หมายความถึงเรื่องตัวจิต สั้นกว่านี้ไม่มีอีกแล้ว สั้นจนหมดแล้ว

ถาม ในลักษณะของสมาธิ ผู้รู้นี้ผมฟังแล้วยังจับใจความไม่ได้ ไม่ทราบว่าความหมายจริง ๆ ของมันว่าอย่างไร

ตอบ ผู้รู้หมายถึงผู้รู้จิตเดิม สิ่งที่รู้เขาเรียกว่าอาการภายนอกที่เราไปรู้ ใครไปรู้ จิตเป็นผู้ไปรู้ นี่แหละเรียกว่าผู้รู้

จิตกับกายแยกกัน

ถาม เมื่อเข้าสมาธิจนจิตรวมแล้ว ไม่มีกาย ความเจ็บปวดเมื่อยไม่มี จนเหลือจิตเดียว ขณะนั้นจะถือว่าจิตกับกายแยกกันหรือเปล่า

ตอบ แยกกัน

ถาม แยกกันอยู่นะครับ

ตอบ มันแยกกัน มันต่างคนต่างอยู่ จิตอยู่กับจิต กายอยู่ส่วนกาย จิตไม่ยึดถือกาย กายกับจิตมันแยกกันอยู่

ถาม บางคนจิตสงบแล้ว เอาอะไรมาถูกตัวแรง ๆ ก็ไม่รู้สึกเจ็บ เป็นเพราะจิตกล้าหรืออย่างไร

ตอบ จิตมันแน่วแน่เต็มที่ อะไรต่าง ๆ มันไม่รู้สึกหรอก

ถาม ใครมาทำอะไรก็ไม่รู้นะครับ

ตอบ จิตมันแน่วแน่ จิตมันละหมดแล้ว ของภายนอกมันละหมดแล้ว

นรกสวรรค์กับศาสนา

ถาม นรกสวรรค์เมื่อยังมีชีวิตอยู่ย่อมอยู่ที่จิต เมื่อตายไปแล้วไม่รู้อยู่ไหน ได้แต่พูดกันว่าอยู่ที่นั่นที่นี่ สบายบ้างลำบากบ้าง คนส่วนใหญ่ที่เชื่อ เชื่อตามที่เขาเล่ามา เข้าใจว่าเชื่อเพราะความกลัว กลัวว่าตายแล้วจะลำบาก ทั้งที่ยังไม่แน่ใจว่าจะลำบากจริงหรือเปล่า ผมว่าจะพูดกันไปแล้วเชื่อเพราะความกลัวมากกว่า เรื่องนี้หากมีการพิสูจน์หรือแสดงให้เชื่อถือ ให้เห็นจริงได้ ศาสนาจะเจริญขึ้นมาก จะมีทางอย่างไรบ้างครับ

ตอบ ได้อธิบายไว้ชัดเจนอยู่ แต่ว่าไม่มีคนเห็น มันอยู่ที่จิต มันตายไปเป็นอย่างนั้น ๆ เวลาที่เป็นมนุษย์ก็อันเดียวกันนั่นแหละ เดือดร้อนเป็นทุกข์เพราะเหตุความชั่วของเรา มันเดือดร้อนที่ใจของเรา อยู่ในตัวของเรา แต่ว่าคนที่ไม่พิจารณาไม่เห็นด้วย คือ จิตยังไม่เป็นสมาธิ ยังไม่แน่วแน่

ถาม คนส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่อง เชื่อกันไปอย่างนั้น แต่เราไม่มีทางพิสูจน์ให้เห็นว่ามันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ถ้าพิสูจน์ให้เห็นได้ คนจะนับถือกันเยอะ

ตอบ เอาอย่างง่าย ๆ ก็แล้วกัน คนทำชั่วทำทุจริต ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ประหารชีวิตต่าง ๆ นี่ ความเดือดร้อนเป็นทุกข์ก็เห็นกับตา ตำรวจก็จับตัวไป นั่นแหละ ความทุกข์เป็นอย่างนั้น ตายไปก็อย่างเดียวกัน

สมาธิ ฌาน

ถาม สมาธิโดยหลักพิจารณากายกับจิตเท่านั้นหรือครับ เวลานี้สมาธิกับฌานคนส่วนใหญ่จะเหมาเป็นสมาธิหมดแยกกันไม่ออก ไม่ทราบว่าแตกต่างกันอย่างไร

ตอบ นั่นมันละเอียด อย่าพูดถึงเลย อย่างชาวบ้านที่ปฏิบัติยังพูดไม่ถูก

ถาม ส่วนมากก็เหมาเป็นสมาธิกันหมด

ตอบ สมาธิหรือฌานก็เอาเถอะ ขอให้มันเป็นก็แล้วกัน มันรวม ๆ กันนั่นแหละ เป็นของดีทั้งสองอย่าง สมาธิก็ดี ฌานก็ดี แต่สมาธิและฌานเมื่อเป็นแล้วมันรู้มันแยกกันออกว่าฌานมีลักษณะอย่างไร สมาธิมีลักษณะอย่างไร

ถาม เคยเห็นท่านอาจารย์เขียนว่า ฌานเป็นเครื่องเล่นของสมาธิ ทีนี้สมาธิจะเป็นเครื่องเล่นของฌานด้วยหรือเปล่า

ตอบ ไม่เป็นเครื่องเล่นของสมาธิหรือฌานอะไรหรอก คือสำหรับท่านผู้วิเศษ ฌานเป็นเครื่องเล่นเครื่องอยู่ ดีกว่าพิจารณาเรื่องอื่น ถ้าพิจารณาเรื่องภายนอกไปต่าง ๆ นานา ยุ่งไปหมด เรื่องนี้คือฌานเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้วิเศษ เรื่องสมาธิไม่มีการเล่น พิจารณาจริง คราวนี้เอาจริงเอาจังเลย พิจารณาเรื่องทุกสิ่งทุกอย่างให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่มีการเล่น

ทำบุญบ้าน

ถาม เวลาคนปลูกบ้านใหม่ ต้องทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ถ้าเป็นบ้านเก่าเรียกว่า "ทำบุญบ้าน" เอาสายสิญจน์ไปวนรอบบ้าน ความจริงแล้วอยากให้เจ้าของเป็นสุข ทำไมจึงไม่ทำบุญให้เจ้าของบ้าน กลับไปทำบุญให้บ้าน

ตอบ เขาไม่เข้าใจ เขาทำบุญอยากให้บ้านเป็นมงคล เจ้าของบ้านไม่ให้เป็นมงคลหรอก

ถาม นั่นนะซิครับ

ตอบ คนตายก็เหมือนกัน ทำบุญให้คนตาย อยากให้คนตายได้บุญหมด เจ้าของบ้านไม่เอาละ มีเท่าไรให้หมด มันไม่ถูก อาตมาว่ามันไม่ถูก บุญในพุทธศาสนา ใครทำบุญก็ได้คนนั้น เจ้าของบ้านให้ได้เสียก่อนซิจึงค่อยให้บุญคนอื่น เจ้าของบ้านได้ทุกสิ่งทุกอย่าง บุญนั้นมีเท่าไรได้หมดเต็มเปี่ยมเราจึงค่อยให้คนอื่น คล้ายกับทำบุญ ๒ ครั้ง เราทำบุญด้วยวัตถุให้ทานแล้วให้บุญนั้นไปหาคนตายอีกทีจึงจะถูก

ถาม ครับ แต่ความจริงผมว่าก็ได้ผลเหมือนกัน เจ้าของแย่แต่บ้านยังอยู่เพราะทำบุญให้บ้าน

ตอบ แต่ก็ยังดีอยู่ ยังมีกำลังใจเลื่อมใสศรัทธาอยู่ บุญก็ได้อยู่ แต่มันไม่ถูก ทำบุญไม่ได้บุญไม่ใช่ ต้องได้บุญอยู่ดีนั่นแหละ แต่ว่ามันไม่เต็มที่

ถาม เหมือนกับเจิมรถแต่ไม่เจิมคนขับ

อีกท่านหนึ่งถามขึ้นมาว่า

ถาม ที่ถูกควรทำอย่างไรคะ

ตอบ ทำอะไร

ถาม ทำบุญบ้าน

ตอบ คือเราทำบุญเพื่อว่าต้องการความสมบูรณ์ของตัวเรา ไม่ใช่ทำให้ของนั้นเป็นสิริมงคล เรานี่เป็นคนทำบุญ บ้านนี่เราก็เป็นคนทำ บุญเราก็ทำ เราทำเพื่อเป็นสิริมงคลแก่เรา อันนี้ควรจะถูก

ถาม แต่คิดว่าเขาไม่ได้ทำบุญให้บ้าน เขาทำบุญให้คนอยู่มีความสุขนะคะ เขาทำให้ตัวเอง เขาไม่ได้ทำให้บ้าน

ผู้ฟังในที่นั้นได้ตอบแทนว่า

ตอบ การทำบุญนี้เรียกว่าทำบุญบ้าน จุดประสงค์หลักคืออยากให้บ้านเป็นมงคล เมื่อบ้านเป็นมงคลแล้ว เจ้าของจะได้พลอยเป็นสุขไปด้วย โดยอาศัยบ้านเป็นแกนนำ ส่วนคนเป็นผลได้อันดับรองลงมา

การบนบานศาลกล่าว

ถาม หลายคนเวลามีเรื่องมีภัยเกิดขึ้นต้องบนบานศาลกล่าวขอความคุ้มครองขอความสำเร็จ ที่ขาดไม่ได้ต้องติดสินบน มีแปลกตรงที่ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเหล่านั้นชอบกินสินบนเหมือนคนธรรมดาเรานี่แหละ และถ้าเกิดสำเร็จขึ้นมา ถ้าไม่แก้บนดูจะลำบาก สิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างนี้จะเป็นอะไรกันแน่

ตอบ นั่นเป็นมงคลตื่นข่าว ให้เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรมที่เรากระทำ ที่เราต้องบนบานของที่อยู่ภายนอกนั้น ให้เข้าใจว่าตัวของเราเป็นคนทำ ไม่ใช่สิ่งวิเศษสัมฤทธิ์เป็นคนทำ มันจะทำให้เป็นอันตราย เป็นความเสื่อมฉิบหายของเรา เราเป็นคนทำ ถ้าไม่มีตัวของเราทำแล้วไม่เป็นผลหรอก มันเกิดได้ด้วยตัวของเราเอง

ถาม สมมุติว่าบนแล้วเกิดสำเร็จ ไม่ต้องแก้บนจะเป็นอะไรหรือเปล่าครับ

ตอบ ไม่ต้องหรอก

ถาม ไม่เป็นไรนะครับ

สมาธิ ผลบุญ

ถาม การทำสมาธิย่อมได้ผลบุญทุกอย่างครบถ้วน มีบุญอะไรบ้างที่ทำอย่างไหนจะได้อย่างนั้นคืนมา

ท่านตู่ คุณสถิตเอาคำถามมารวมกัน คือถามว่าการทำสมาธินั้นจะได้ผลบุญเต็มที่ได้ผลบุญเต็มเปี่ยม อันนี้เรื่องหนึ่ง อีกเรื่องหนึ่ง ทำอย่างไหนจะได้อย่างนั้นตอบแทนมา อย่างใส่บาตรใส่แกงเลี้ยงพระแล้ว จะได้แกงคืนมา

ตอบ จิตจริง ๆ ไม่ใช่เกี่ยวถึงเรื่องภายนอก อันนั้นไม่ใช่สมาธิ บุญอะไรที่จะเกิดขึ้นมา อันที่เราทำบุญทุกสิ่งทุกประการที่เกิดขึ้น หมายความว่า บุญกุศลศีล ภาระหน้าที่ทั้งปวงทั้งหมดมารวมที่ใจอย่างเดียว ทำใจให้เป็นสมาธินั่นแหละมารวมที่ใจแห่งเดียว

ถาม พระบางองค์บอกว่าใส่บาตรแล้วต้องใส่น้ำด้วย มิฉะ-นั้นตายแล้วจะไม่มีน้ำกิน

ตอบ นั่นไม่ใช่สมาธิ บุญเกิดจากสมาธิ

ถาม ทำให้สงสัยว่ายังมีอะไรอีกไหมที่เราทำแล้วจะได้อย่างนั้นคืนมา

ตอบ สมาธิมันรวมอยู่แล้ว รวมทั้งตักบาตรใส่น้ำและสิ่งอื่นทั้งปวงหมด มันมารวมอยู่ที่ใจแห่งเดียว ใจเป็นคนคิด คนทำใจเป็นคนปรุงแต่ง เมื่อจิตมารวมเป็นสมาธิอันเดียวแล้ว บุญทั้งหลายมารวมอยู่แห่งเดียว จิตมีพลังเต็มที่ บุญทั้งหมดมารวมอยู่หมดแล้ว

ส่วนเรื่องการทำบุญอย่างไหน เพื่อหวังจะได้สิ่งนั้นคืนมา มันเป็นเรื่องยาก แต่ก็มีทางทำได้เหมือนกัน เช่น ทำบุญมาก ๆ และได้บุญมาก ผลบุญที่ได้นั้น คงต้องมีสิ่งที่อยากได้รวมอยู่ด้วย

การใช้สติคุมอยู่ตลอดเวลา

ถาม หมออารมณ์ที่เคยมากับผมตอนที่ท่านอาจารย์ป่วย ให้ผมช่วยเรียนถามท่านอาจารย์ว่า เมื่อถึงเวลาปฏิบัติสมาธิ หมอก็ปฏิบัติตามปกติ แต่นอกเวลา หรือเวลาทำงาน ยืน เดิน นั่ง นอน หมอพยายามใช้สติคุมอยู่ตลอดเวลา คุณหมอเรียนถามว่าวิธีนี้ถูกต้องดีหรือไม่หรือมีวิธีอื่นที่ดีกว่านี้

ตอบ ยืนเดินนั่งนอน การพิจารณาจิตของเรา การคิดนึกอะไร

ต่าง ๆ ให้พิจารณาควบคุมจิตให้อยู่ในขอบเขตของความดี ให้รู้ว่าจิตคิดดีหรือคิดชั่ว

การไปมาของวิญญาณ

ถาม ผมขออนุญาตถามเรื่องวิญญาณสักนิดหนึ่งครับ

ตอบ ได้

ถาม เรื่องวิญญาณ ผมไปอ่านหนังสือพบเข้า คือ คนที่ตายแล้วเกิดขึ้นมาใหม่แกระลึกชาติได้ ได้เล่าว่าระหว่างที่ตาย ขณะที่วิญญาณลอยไป มันลอยสูงแค่ยอดหญ้าเท่านั้น เป็นอย่างไรก็ไม่ทราบ ทำไมถึงลอยอย่างนั้น

ตอบ ไม่เป็นอย่างนั้นหรอก แล้วแต่มันจะไป

ถาม ลักษณะมันจะมีหูมีตาหรือเปล่า

ตอบ มีเหมือนกับคนเราเมื่อยังมีอยู่ในกามโลก มีขันธ์ ๕ มีอายตนะบริบูรณ์ ตายไปแล้วก็ยังใช้ของเดิม เป็นแต่ไม่มีรูปเท่านั้น

ถาม แล้วมันไปถูกได้อย่างไรครับ

ตอบ มันก็ถูกนะซี เพราะอายตนะผัสสะมีอยู่ตามเดิม

อวิชชาโดยย่อ

ถาม อวิชชาเกิดขึ้นได้อย่างไรครับ

ตอบ พลิกแผ่นดินถาม

ถาม ผมเข้าใจว่า วิชชากับอวิชชาต่างอาศัยกันเกิด จะเป็นอย่างนี้หรือเปล่าครับ

ตอบ มันจะเป็นอย่างไรก็ตาม พระผู้ใหญ่ขนาดสมเด็จท่านก็ถาม ท่านบอกว่าอวิชชาเกิดขึ้นจากอะไร หมดท่า อวิชชา ปัจจยา สังขารา อวิชชาเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดสังขาร หมดทางไม่มีทางไหน ถามแต่ต้น เลิกแผ่นดินมาพูด

ถาม คือผมเข้าใจว่าอวิชชาเกิดจากวิชชา และวิชชาก็อาศัยอวิชชาเกิดเหมือนกัน มันต่างอาศัยกันอยู่

ตอบ มันก็ถูก ถ้าเมื่อรู้อวิชชาเป็นวิชชาก็หมดเรื่อง ไม่ต้องพูดต่อไปอีก

ถาม ผมคิดว่า ถ้าเราอยากรู้วิชชาอะไรสักอย่าง กว่าจะได้วิชชามานี่มันต้องเจออวิชชาเสียก่อน

ตอบ นั่นนะซิ

ถาม พอเจอหลาย ๆ อวิชชาจึงจะได้วิชชามาอย่างหนึ่ง ผมว่าคล้ายกับมันอาศัยกันเกิด

ตอบ นั่นแหละมันอาศัยกันเกิด

การค้นคว้าของไม่รู้ พอมันรู้มันเป็นวิชชาเลย อวิชชาก็หายไป อย่างที่พูดนั่นแหละ พระผู้ใหญ่ท่านก็ถาม ไม่มีใครตอบ วิชชาก็แปลว่าความรู้ อวิชชาแปลว่าไม่รู้ มันรู้ก็ได้ชื่อว่าหมดความไม่รู้นะซิ

ถาม ผมคิดอยู่นาน ๒ ตัวนี่มันต้องอาศัยกันแน่

ตอบ ก็นั่นนะซิ อันเดียวกันนั่นแหละ จิตตัวเดียวนั่นแหละรู้กับไม่รู้จิตตัวเดียวนั่นแหละ สิ่งที่ไม่รู้แล้วมารู้ก็เป็น

วิชชาขึ้นมา อวิชชาก็หายไป วิชชาก็เกิดขึ้นมา อันเดียวกันนั่นแหละ ตัวรู้ผู้เดียวนั่นแหละ

ถาม อวิชชาเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดสังขาร ข้อนี้ความหมายเป็นอย่างไรครับ

ตอบ เหตุปัจจัยก็รู้กันอยู่แล้วไม่ใช่รึ ความไม่รู้เป็นเหตุให้เกิดปัจจัย ถ้ารู้มันไม่เป็นเหตุให้เกิดปัจจัย

ผู้ถาม เพราะความไม่รู้ มันจึงเป็นเหตุให้เกิดขึ้นมานะครับ

ทุกข์กับธรรม

ถาม คนส่วนมากพูดกันว่า ถ้าไม่เห็นทุกข์ก็ไม่เห็นธรรม คล้ายกับทุกข์มันเป็นตัวต้นเหตุก่อนนะครับ ผมคิด ๆ ดู ผมว่าถ้าไม่เห็นธรรมก็ไม่เห็นทุกข์ ธรรมน่าจะเป็นตัวตั้งก่อน

ตอบ เห็นทุกข์ก็เห็นธรรม เห็นธรรมก็เห็นทุกข์ คือว่าทุกข์เป็นธรรมชาติ ธรรมดามีอยู่อย่างนั้น เมื่อพิจารณาเห็นทุกข์นั่นแหละเป็นธรรม เป็นสัจธรรมเป็นธรรมของจริง

ถาม แต่ผมคิดอย่างนี้ครับ ก่อนที่พระพุทธเจ้าท่านจะเกิดมา ทุกข์มันก็มีอยู่ แต่คนไม่รู้จัก จนกระทั่งพระพุทธเจ้าอายุได้ ๒๙ ปีก่อนที่จะออกบวช ทุกข์ก็เป็นของธรรมดามันก็เหมือนกับไม่มีทุกข์ ผมเข้าใจว่าตอนนั้นท่านคงจะมีธรรมะเกิดขึ้นในใจท่าน เอ! นี่มันไม่ยุติธรรม เพราะฉะนั้น ผมก็นึกว่า ธรรมต้องมาก่อนแล้วทุกข์จึงได้ตามมาภายหลัง เพราะถ้าไม่มีธรรม ไม่มีโอกาสจะรู้ทุกข์หรอก

ตอบ ทุกข์มีอยู่ แล้วจึงเห็นทุกข์เห็นธรรม มีมาแต่ไหนแต่ไร พระพุทธเจ้าก็เห็นทุกข์ แต่ไม่ทราบจะพิจารณาอย่างไร เกิดมาเห็นทุกข์หมดทุกคน เห็นตั้งแต่เกิดมาแต่ไม่รู้จักทุกข์ จนคลอดออกมาก็ไม่รู้จักทุกข์ ตกฟาก อุแว้ๆ นั่นแหละทุกข์ พระพุทธเจ้าก็มองพิจารณาหลายเรื่องหลายอย่าง จนมาพิจารณารู้ทุกข์และเหตุของทุกข์ นั่นแหละคราวนี้รู้ละ โอ๊ะ! มันมีเหตุอย่างนั้น ทุกข์จนกระทั่งควรกำหนด ไม่ใช่ของควรละ ละไม่ได้ ทุกข์เกิดมามันละไม่ได้ มันมีของมันอยู่อย่างนั้น ถึงตัวของพระองค์ก็มีอยู่นั่นแหละ ทุกข์จนพิจารณาเห็นชัดเจนมันก็ทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายมันก็ทุกข์อยู่นั่นแหละ แต่เห็นเหตุของทุกข์เป็นเพราะความคิดความนึกเป็นทุกข์ จึงว่าทุกข์ไม่ใช่ของควรละ เป็นของควรกำหนด นั่นเรียกว่าเห็นสมุทัย เห็นนิโรธ เห็นมรรค

ถาม ตกลงว่ามรรคนี่ ถ้าได้ดำริชอบเสียอย่างเดียว มันเป็นหัวข้อใหญ่

ตอบ ดำริชอบอย่างเดียวเป็นหัวข้อใหญ่โต

ถาม ผมสงสัยมากเกี่ยวกับทุกข์กับธรรม คนเราถ้าไม่มีธรรมทุกข์อย่างไรก็มองไม่เห็น จึงน่าจะมีธรรมก่อนแล้วจึงมองเห็นทุกข์ คนเราถ้าไม่มีธรรมมองเท่าไรก็ไม่เห็นทุกข์ จริงๆ แล้วทุกข์มันมีอยู่ แต่มองไม่เห็นเอง

ตอบ มี มองไม่เห็นเอง มองไม่รู้ไม่เห็นทุกข์ แต่ไหนแต่ไร

ทุกข์ก็อยู่อย่างนั้น จึงว่าให้พิจารณาทุกข์ พระพุทธเจ้าได้พิจารณาทุกข์นั่นแหละจึงค่อยได้สัจธรรมทั้ง ๔ พระพุทธเจ้ามองเห็นสัจธรรมก็เพราะมองเห็นธรรมชาติของทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จึงค่อยเป็นพระพุทธเจ้าของใกล้ๆ นี่แหละไม่ใช่ของอื่นไกล พระพุทธเจ้ามองเห็นตามสภาพนั่นแหละจึงค่อยเป็นพระพุทธเจ้า แต่คราวนี้เปิดเผยออกมา ขยายออกไปหลายเรื่องหลายอย่างที่จะให้พิจารณาเห็นทุกข์ คือ คนมันหนาไม่รู้เรื่อง ก็พิจารณาเปรียบเทียบหลายเรื่องหลายอย่าง จนป่านนั้นคนเราก็ไม่เข้าใจกัน

ถาม คือว่าถ้าใครชอบทางไหนอาจจะไปเข้าทางนั้นถูกช่อง ก็เลยเปิดไว้หลายช่องมากหน่อย

ตอบ นั่นแหละ อาตมายังพูดให้ฟังว่า คำโบราณว่า คน ๓ บ้านกินน้ำบ่อเดียวเทียวทางเดียวไม่เหยียบรอยกัน

ถาม ผมไม่เข้าใจครับ

ตอบ คน ๓ บ้าน หมายความว่า คน ๓ ชั้น ๓ พื้น กินน้ำบ่อเดียว คือกินน้ำที่เป็นสัจธรรม เทียวทางเดียว ไปกินน้ำบ่อเดียวอยู่ตลอดไป ไม่ว่ากลางค่ำกลางคืน ไม่เหยียบรอยกัน หมายความว่าอาจจะรู้ไปคนละด้านละทาง ต่างเข้าคนละด้านละทาง แต่เข้าถึงธรรมเหมือนกัน ไม่ใช่เข้าทางเดียวกัน

ถาม แล้วแต่จิตใครว่าจะเข้าทางไหนดี

ตอบ นั่นแหละ

เจโตปริยญาณ (กำหนดรู้ใจผู้อื่น)

ถาม ผมจะขออนุญาตถามเจโตปริยญาณสักนิดหนึ่งได้ไหมครับ

ตอบ เอาซิ

ถาม ปกติผู้ที่ได้เจโตฯ นี่ถ้าจิตละเอียดมากก็จะสามารถรับได้หลายทางพร้อมกัน ละเอียดน้อยก็อาจรับได้ทางเดียว ทีนี้สงสัยอยู่นิดหนึ่งว่า ขณะที่ พูดกันอยู่กับอีกคนหนึ่งแล้วทำไมรู้ใจอีกคนหนึ่งได้ หรือว่าจิตมันแยกออกได้

ตอบ จิตมันเร็ว มันเร็วแสนเร็ว มันรู้คนโน้นรู้คนนี้ได้ อย่างรู้จิตของคุณคนนี้ คนโน้น รู้ในขณะเดียวกัน มันวับ ๆ นิดเดียว

ถาม ที่รู้นั้น รู้เป็นความหมายหรือรู้เป็นคำพูดแต่ละคำครับ

ตอบ รู้เป็นความหมายก็มี รู้เป็นคำพูดก็มี

ถาม การรู้เป็นความหมาย หมายความว่า ถ้าเราไปเจอคนต่างประเทศ ถึงเราจะพูดภาษาเขาไม่ได้ ฟังไม่รู้เรื่อง เราก็อาจจะรู้เป็นความหมายของเขาใช่ไหมครับ

ตอบ นั่นแหละ

ถาม ผมมีอีกนิด สมมุติว่ามันเกิดก่อนมานานแล้ว เวลามาเจอกัน การรู้นี้รู้เมื่อตอนที่มันเกิดหรือตอนที่มาเจอกัน

ตอบ รู้อย่างไร

ถาม สมมุติว่า เหตุเกิดที่กรุงเทพฯ คนเคยพูดกันมาแล้ว ๕ วัน พออีก ๓-๔ วันมาเจอกัน รู้เมื่อตอนมาเจอกัน หรือรู้เมื่อตอนที่เหตุเกิดเมื่อ ๕ วันก่อน

ตอบ รู้แต่โน่นก็รู้ รู้เดี๋ยวนี้ก็รู้ เหตุเมื่อก่อนก็รู้

ถาม รู้ได้ทั้ง ๒ ทางหรือครับ

ตอบ รู้ได้ทั้ง ๒ ทาง คนที่เคยพูดกันอยู่ทางกรุงเทพฯ รู้ในขณะนั้นก็รู้ กับมารู้ในขณะนี้ก็รู้ได้

ถาม ผมสงสัยมานานว่ารู้ตอนนั้นหรือรู้ตอนนี้ สงสัยจริงอยู่ที่ว่าจิตจะละเอียดแค่ไหน

ตอบ จิตละเอียด จิตเร็วที่สุด

ถาม แว็บเดียวที่รู้นี่นะครับ แต่ความจริงข้อความมันยาวนี่ครับ

ตอบ รู้มากมาย ขนาดที่ท่านอุปมาเปรียบเทียบไว้นี่นะ แมลงวันที่มันไปจับอยู่หน้าทั่ง เอาฆ้อนตีเปี๊ยะลงไป ขณะที่ฆ้อนถูกทั่งกับแมลงวันที่มันแตกอะไรมันจะเร็วช้ากว่ากันมันถึงขนาดนั้น นี่เปรียบอุปมานะ

ถาม การกำหนดรู้ย้อนหลัง กำหนดรู้ได้นานเท่าไร เป็นเดือนเป็นปี หรืออย่างไรครับ

ตอบ แล้วแต่นิสัยของคน บางคนตั้งเป็นกัปป์เป็นกัลป์ก็รู้ได้ บางคนรู้ได้ชั่วชาติหนึ่ง สองชาติ บางคนรู้ในชาติเดียวกัน แล้วแต่นิสัยคน

ถาม สมมุติว่าผมเป็นคนนึกคิด ผมเกิดลืมไปแล้วและมาหา

อย่างนี้จะสามารถรู้ได้ไหมครับ กรณีที่คนนึกลืมไปแล้วนี่ครับ

ตอบ รู้ได้

ถาม ได้เหมือนกันนะครับ

นี่หมายถึงอดีตที่ผ่านมาแล้ว อย่างอนาคตจะสามารถรู้ได้ไหมครับ

ตอบ รู้ได้

ถาม ทั้ง ๆ ที่เขายังไม่ได้คิดนะครับ

ตอบ นั่นแหละ รู้ได้ ยังไม่ได้คิด ไม่ได้เกิด ไม่ได้เป็น ข้างหน้าก็รู้ได้

ถาม การกำหนดรู้นี้รวมไปถึงพวกสัตว์ด้วยหรือไม่

ตอบ ก็รวมด้วยนะซิ

ถาม รวมทั้งการรู้ใจตนเองด้วยหรือไม่ เพราะบางครั้งเมื่อ ๑๐ วันก่อนเคยนึกอะไรได้แล้วลืมไป และเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์มาก หรือเดือนหน้าจะทำอะไรนึกอะไร ถ้ารู้ก่อนจะได้หาทางแก้ไขข้อผิดพลาดได้ดียิ่งขึ้น

ตอบ มันต้องรู้ใจตนเองก่อนจึงรู้ใจคนอื่นได้ ที่คุณว่ามานั้นไม่ใช่อตีตังสญาณและอนาคตังสญาณ แต่เป็นความรู้ด้วยสัญญาของตนเอง มันจะรู้ขึ้นเมื่อใดก็ได้ จะลืมเมื่อไรก็ได้ อตีตังสญาณและอนาคตังสญาณมันต้องรู้ชัดในสิ่งนั้นด้วยตนเอง แล้วไม่รู้ลืมด้วย

รูปเหมือนอนุสาวรีย์

ถาม พวกที่เขาทำรูปเหมือน อย่างอนุสาวรีย์ รูปปั้น แล้วเชิญ วิญญาณมา จะเป็นลักษณะเข้าทรงหรือเปล่า คือไม่จริง

ตอบ ไม่มีหรอก มันจะเข้าได้อย่างไรวิญญาณ

ถาม ผมสงสัย

ตอบ ไม่มีหรอก

ถาม แล้วมีการบวงสรวง มีอะไรกันอีกมาก มันจะเกิดประโยชน์อะไร

ตอบ ตามเรื่องของความนิยมนับถือ

ถาม จริง ๆ แล้วไม่มีประโยชน์

ตอบ ไม่เข้า เชิญเท่าไรก็เชิญ แต่ไม่เข้า เจ้าพ่อเจ้าแม่ไม่มี

ถาม เจ้าพ่อเจ้าแม่ไม่มีนะครับ

การฝากปัจจัยทำบุญ

ถาม สมมุติว่าเขาฝากปัจจัยผมมาทำบุญ ผมไม่ได้เอามาทำบุญ จะลืมหรืออย่างไรก็แล้วแต่ กับเขาฝากมาแล้วผมเอามาทำบุญ คนที่เขาทำบุญได้บุญเท่ากันไหมครับ

ตอบ เท่ากัน บุญเกิดตั้งแต่ฝากทีแรกแล้ว คุณจะนำมาทำบุญหรือไม่ทำก็ได้อยู่แล้ว ได้ตั้งแต่ทีแรก

ถาม ได้เท่ากันหรือครับ

ตอบ ได้เท่ากัน เหมือนกัน คือเขาเจตนาว่าจะทำบุญละ มัน

เป็นบุญของเขาแล้ว จะเอามาทำบุญหรือไม่ทำก็ตามเถอะ เขาได้แล้วนั่น ถ้าไม่เอามาทำบุญก็เป็นบาปของคุณ

คนเข้าทรงอิ่มหรือผีอิ่ม

ถาม มีอีกอย่าง ผมเห็นแล้วอดสงสัยไม่ได้ อย่างคนที่เข้าทรงนี่นะครับ เดี๋ยวกินโน่นกินนี่ สูบบุหรี่ ยุ่งไปหมด อย่างนี้ ผีหรือคนทรงอิ่ม ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้อิ่มแน่

ตอบ คนทรงมันไม่รู้หรอก ผีต่างหากที่มันรู้

ถาม ผมสงสัยว่าแล้วใครเป็นคนอิ่ม

ตอบ ก็ผีแหละอิ่ม

ถาม ถ้าผีอิ่ม ผมสงสัยว่าถ้าบังเอิญของที่กินเกิดมีเชื้อโรคเข้าไป คนทรงจะตายหรือเปล่า

ตอบ ผีไม่ตาย คนทรงรับกรรมไปซิ อันที่เป็นวัตถุคนทรงรับกรรม อันที่ไม่เป็นวัตถุอันนั้นเป็นของผี ผีมันไม่มีตนไม่มีตัว ไม่มีวัตถุ จะทำอย่างไรมันก็ไม่ตาย ถึงเขาฆ่ามันก็ไม่ตาย ถึงคนทรงตายผีก็ไม่ตาย

เทวดาใส่บาตร

ถาม ผมได้ยินมาว่า พระที่ท่านเขียนหนังสือ เวลาที่ท่านธุดงค์เกิดไม่มีอาหารตามประวัตินะครับ ท่านบอกว่า เอาบาตรไปแขวนไว้บนต้นไม้แล้วมีเทวดามาใส่บาตร มันจะจริงหรือครับ

ตอบ อันนี้อาตมาก็ทราบมาโดยลำดับ เป็นเรื่องอัศจรรย์ คือว่าเป็นเหตุต้องการอภินิหาร เอาบาตรไปแขวนไว้บนต้นไม้ให้เทวดามาใส่บาตร เวลากินไม่ได้กินอาหาร กินน้ำล้างบาตรนั่นแหละ

ถาม หรือครับ

ตอบ อือ

ถาม มาคุยด้วยนะครับ มันหอมไปหมด กินนิดเดียวอิ่มทั้งวัน

ตอบ ไม่มีอาหารหรอก มีแต่น้ำล้างบาตร

อันที่เป็นจริงน่ะมี เป็นจริง อย่างหลวงปู่ชอบไปพม่าท่านเล็ดลอดมาได้ ๓-๔ วัน กว่าจะถึงเมืองไทย มาคนเดียว กลางคืนก็เดินกลางวันก็เดิน เดินมาได้ ๓ วัน เดินมาตามทางถูกทางดีไม่หลงทาง มาได้ ๓ วันแล้ว ทีนี้คิดว่า เอ! เทวดามีจริงหรือ พระพุทธเจ้าท่านบอกว่าเทวดามีจริง ถ้าเทวดามีจริงทำไมไม่มาโปรดเราหน่อย คิดไปคิดมารำพึงอยู่คนเดียว มาเช้าวันหนึ่งมีคนหนึ่งแต่งตัวภูมิฐาน ถือข้าวกับข้าวมาด้วย มายืนอยู่ คิด เอ! คนมาแต่ไหนนั่น จึงถามว่าโยมมาจากไหน โพ้น แล้วชี้ไป แล้วใส่บาตร รับบาตร เอาข้าวใส่บาตร มีอาหาร มีปลา มีอะไรอีก เลยได้ฉันที่นั่น เวลาเขากลับก็เดินกลับไปคนเดียว เลยเดินตามไปดูสักครู่ก็หายไป อาหารก็เป็นของธรรมดานี่แหละ หลวงปู่ชอบ

เดินทางต่อมาอีกจนถึงบ้านคน ก็เลยพักฉันที่นั่น แล้วเดินทางต่อมาอีกไม่กี่วันก็ถึง

ถาม รสชาติอาหารเหมือนธรรมดาไหมครับ

ตอบ เหมือนธรรมดา แต่มันแปลกเหมือนกัน ไม่มีบ้านมีช่อง ไม่มีคนรู้จัก แต่ทำไมรู้ว่าพระมา แปลกเหมือนกันนะ เดี๋ยวนี้ยังมีตนมีตัวอยู่หลวงปู่ชอบนี่

ถาม หลวงปู่ชอบเห็นว่าท่านเก่งไม่ใช่หรือครับ

ตอบ ทางนี้เก่งมาก

การออกธุดงค์ครั้งแรก

ถาม เวลาท่านอาจารย์ออกธุดงค์ครั้งแรก นึกกลัวบ้างหรือเปล่าครับ เพราะในป่าเวลากางกลด พวกมด งู พวกสัตว์อะไรเยอะแยะ จิตที่จะออกครั้งแรกของคนเรา น่าจะกลัวอะไรต่ออะไรบ้าง

ตอบ ก็กลัวบ้างเป็นบางครั้ง แต่เชื่อมั่นในคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ตั้งมั่นในจิตใจของเรา เชื่อมั่นอย่างนั้นก็ไม่มีอะไร

ถาม และพวกผีสางนางไม้มีไหมครับ

ตอบ ถ้าพูดกันระหว่างพวกที่ปฏิบัติด้วยก็มี ผีสางนางไม้ก็มีเหมือนกัน

ถาม ถ้าบางคนทำไม่ดี เขาจะมาทำร้ายเอา

ตอบ ก็มี ต้นไม้ถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ใครจะมาแตะต้องไม่ได้ ถ้าไปอยู่ ณ ที่นั้น

แม่โพสพแม่คงคา

ถาม อย่างคนเราชอบไหว้แม่โพสพแม่คงคา มีจริงหรือเปล่าครับ

ตอบ แม่โพสพแม่คงคา (ข้าวกับน้ำ) อันนี้ทางธรรมไม่ปรากฏ

ถาม ไม่มีนะครับ

ตอบ แม่คงคาก็น้ำดี ๆ นี่แหละ แต่ด้วยความนิยมนับถือของคน และสิ่งนั้นพวกภูตผี เทวดา ต้องการเป็นเครื่องเซ่นสังเวย ด้วยการเป็นตัวแทนกัน ทำให้ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นได้

ถาม คล้ายกับมาอาศัยเท่านั้นนะครับ

ตอบ นั่นแหละ มาอาศัยกิน

กำหนดต้นลมหายใจออก

ถาม ผมอ่านหนังสือของท่านอาจารย์เล่มสุดท้าย **(คนเรารู้จักผูกแต่ไม่รู้จักแก้)** เวลาปฏิบัติ บางคนบางอาจารย์ให้จับลมหายใจตรงนั้นตรงนี้ มาถูกใจตรงที่ว่า ให้กำหนดเอาต้นลมที่จะหายใจออก พอได้ทราบวิธีนี้รู้ว่าจะถูกชะตาดี ไม่เช่นนั้นการจะจับอย่างอื่นมันจับยาก จิตมันยังคงไม่ละเอียดพอ การจับจึงจับยากไม่ค่อยแม่น แต่วิธีนี้สามารถจับได้ง่าย

ตอบ ลมหายใจ คำว่าลมหายใจนี่คือหมายถึงใจ จะจับอะไรก็เอาเถอะ จับลมที่นี่ ที่หน้าอกที่ไหนก็ตาม หรือคำบริกรรมอะไรก็ตาม ถ้ามันถึงใจแล้วถึงหมดทุกอย่าง

เหมือนกับคน ๓ บ้าน เทียวไปมากินน้ำบ่อเดียวกัน ใจไม่มีอะไรเป็นนิมิต ลมเป็นนิมิต แต่แท้จริงมิใช่ตัวใจแท้ ตัวใจไม่ใช่ลม อันนั้นเป็นลมต่างหาก ใจมันยึดลม จึงค่อยจับตัวใจได้ ตัวใจแท้ ๆ ไม่มีลมไม่มีอะไรหรอก ไม่มีลมหายใจเข้าออก ไม่มีดีมีชั่วหมดทุกอย่าง เป็นตัวกลาง ๆ เรียกว่าใจ ถ้าจับใจได้ คือจับลมหายใจที่ลม หมายถึงว่าลมมีใจแต่แท้จริงไม่ใช่ใจมีลม อันนั้นลมต่างหาก

ถาม คล้ายกับว่าเอาจิตไปจับที่ลม จิตมันก็เลยไม่ไปไหน มันอยู่กับลมตัวนี้

ตอบ คือลมมันไม่มีตัวตน เพราะลมมันเป็นเครื่องวัด

ผู้ถาม อาศัยลมเป็นตัวชักจูงไปอีกที ผมอ่านหลายเรื่องแล้ว มาติดใจเฉพาะตรงนี้ครับ

อนาคตังสญาณ

ถาม ปฏิภาคนิมิตกับอุคคหนิมิตเป็นการรู้สถานที่ อย่างรู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเขาเรียกว่าอะไรครับ

ตอบ อนาคตังสญาณ

ถาม ญาณตัวนี้จะมีนิมิตอยู่ด้วยหรือเปล่า หรือเป็นญาณเฉย ๆ

ตอบ เป็นนิมิตก็มี รู้เฉย ๆ ก็มี

พระเทศน์

ถาม ที่เราเคยฟังพระเทศน์ทั่ว ๆ ไป อย่างวันอาทิตย์เราเปิด

โทรทัศน์ฟัง ส่วนมากท่านจะเทศน์เรื่องศีล ๕ ยังไง ๆ ส่วนใหญ่แล้วจะไม่พ้นศีล ๕ ทีนี้ศีล ๕ นี่ส่วนมากเราจะรู้กันอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อเวลาที่ท่านเทศน์จบ คนฟังก็จบด้วย เพราะเรารู้ ๆ กันอยู่แล้วจึงไม่ลึกซึ้งกินใจ ฟังดูแล้วจะเป็นประโยชน์หรือเปล่า หรือประโยชน์จะน้อยไปหรือเปล่า

ตอบ ไม่เกิดประโยชน์ ถ้าทำอย่างนั้นก็เหมือนกับว่างเว้นไม่มีการสอน มันจบแค่นั้น จึงจำเป็นต้องสอนซ้ำซากอยู่นั่นแหละ

ถาม การสอนซ้ำซากคนฟัง ๆ จนชินนะครับ ดังนั้น เวลาพระท่านจบ คนฟังก็จบด้วย

ตอบ มันยากที่จะสอนให้คนฟังเข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจหรือเข้าใจแล้วแต่ไม่ลึกซึ้งพอก็ต้องสอนอยู่ซ้ำซาก แต่ถ้ามีธรรมปฏิบัติ มีศรัทธากล้า เทศน์นาน ๆ ก็ซาบซึ้งถึงใจ ท่านเทศน์ศีล ๕ ก็จริง แต่ครูบางคนสอนได้ซาบซึ้งใจเกิดปีติขึ้นได้ อันผู้ที่ไม่เข้าใจไม่มีศรัทธาก็แค่นั้นแหละ ฟังแล้วก็ทิ้งหมด

ผู้ถาม อย่างท่านอาจารย์เทศน์เป็นเรื่องเป็นราวให้เข้าใจลึกซึ้ง อย่างสายวัดป่าเทศน์นี่ครับ เทศน์ให้เข้าใจถึงวิธีปฏิบัติอย่างไร ผลเป็นอย่างไร อย่างนี้ผมว่าได้ผลมากกว่า

ปัจจัย ๔ และจิต

ถาม ที่เราพูดกันในเหตุปัจจัย ๔ มีอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย คือความจำเป็นในการครองชีพ ผมว่าน่าจะมีตัวจิตอีกอย่างเป็นตัวที่ ๕

ตอบ ตัวจิตมันมีอยู่แล้ว มันเป็นของภายนอก

ถาม มันไปปนอยู่หมดแทบทุกตัวเลย

ตอบ มันปนอยู่ทุกตัว อาหารอะไรก็ตาม ในปัจจัย ๔ มีอยู่หมด เป็นของภายนอกสำหรับเกื้อกูลภายใน ถ้าไม่มีตัวนี้เกื้อกูลก็อยู่ไม่ได้ มันเกื้อกูลหมดทุกอย่าง

รอยพระบาท

ถาม รอยพระบาทที่เราเห็นมีอยู่ทั่วไป เป็นความจริงหรือเปล่าครับ

ตอบ จริงไม่จริงก็เอาเถอะ มันยาก มันเป็นอดีตล่วงเลยมานานแล้ว อย่างพระพุทธรูปนี่แหละ รูปที่เราไหว้บูชาจะเหมือนพระพุทธเจ้าจริงไหม ก็เหมือนกับรอยพระบาทนั่นแหละ เราไหว้พระพุทธรูปจะเหมือนองค์จริงของพระองค์ไหม

ผีชอบหลอกเวลากลางคืน

ถาม ผีทำไมจึงชอบหลอกคนเวลากลางคืน กลางวันทำไมไม่หลอก

ตอบ คนกลัวละซิ กลางคืนคนกลัว

ถาม หลายคนในนี้กลัวผี ทำอย่างไรจึงจะไม่กลัวได้

ตอบ อย่าไปดูแม่นาคพระโขนง (ผู้ฟังตอบ)

ถาม คนกลัวมาก

ตอบ มันมืด (ผู้ฟังตอบ)

วิญญาณของคนถูกวางยาสลบ

ถาม เวลาที่คนถูกวางยาสลบมันก็สลบไป พอสลบแล้วเกิดตายไปเลย กรณีอย่างนี้วิญญาณจะไปอย่างไร

ตอบ การถูกวางยามันไม่มีสติ มันก็ไปของมันตามเรื่องตามราวเหมือนกับฝัน

ถาม ระหว่างที่ถูกวางยาสลบ ถ้าเราทำจิตไว้ก่อนจะมีประโยชน์มากกว่าหรืออย่างไร

ตอบ ทำไม่ได้ ทำอย่างไรก็ทำไม่ได้ มันต้องทำมาแต่เบื้องต้น มันต้องใช้ของเก่านั่นแหละ ถ้าไม่มีกังวลก็สงบ ถ้ามีกังวลก็ไปตามเรื่องตามราว

ถาม ไปตามกรรมนะครับ

ตอบ ใช่ เมื่อยังอยู่ทำกรรมดีเป็นดีที่สุด

คนตายแล้วฟื้น

ถาม คนไทยเวลาตายก็เอาศพไว้ ๓ วัน ๗ วัน อย่างศาสนาอื่นบางทีเขาฝังเลย ภายใน ๒๔ ชั่วโมง ทีนี้คนสลบหรือตายไป ถ้าเกิดฟื้นขึ้นมา ในกรณีของคนไทยก็ฟื้นได้ ถ้าของศาสนาอื่นเอาไปเผาหรือฝังเลย อย่างนี้ถ้าเกิด

ฟื้นแต่ร่างกายถูกฝังไปแล้ว วิญญาณจะไปอย่างไร มาอย่างไร คล้ายกับว่าคนไม่ถึงที่ตาย

ตอบ คนตายแล้วฟื้นขึ้นมา

ถาม ครับ แต่ร่างกายถูกฝังไปแล้ว

ตอบ ถ้าฟื้นขึ้นมาก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ร่างกายก็เอาไปฝังแล้ว ตัวอย่างที่จังหวัดนครราชสีมา วัดอะไรจำไม่ได้ เพราะนานมาแล้ว ผู้หญิงคลอดบุตรเป็นชาย ตายทั้งแม่ทั้งลูก เขาเอาใส่โลงรวมกัน เอาลูกไว้ข้างขวา นำไปฝังไว้ในวัด กลางคืนเสียงร้องวิ๊ด ๆ พระสำคัญว่าผีหลอกเลยกลัว ไม่กล้าไปดู ต่อมาราวปีกว่า ญาติไปขุดเอาศพมาเผา ปรากฏว่าแม่กลับพลิกคล่อมลูกตายอยู่ แสดงว่ากลับฟื้นคืนมาร้องให้คนช่วย แต่ไม่มีใครเอาใจใส่ โบราณท่านจึงสอนนักสอนหนา ผู้หญิงคลอดลูกตกเลือดตาย ถ้าไม่แน่ใจให้ถอนเอาเส้นผมผู้ตาย เอารากผมมาแตะที่เล็บคนเป็น ถ้าหากมันยังติดอยู่แสดงว่ายังไม่ตายแน่ ควรเก็บไว้ก่อน กี่วัน ๆ ก็ได้ บางทีอาจยังไม่ตาย

ถาม ร่างกายถูกฝังไปแล้วทั้ง ๆ ที่ยังไม่ถึงที่ตาย วิญญาณจะทำอย่างไร

ตอบ วิญญาณก็ไปเหมือนกับคนที่ตายธรรมดานั่นเอง

การรับกรรมของคนตาย

ถาม คนเราเมื่อตายไปแล้วต้องแยกกรรมดีกับกรรมชั่วออก

เป็น ๒ กอง แล้วไปรับกรรมชั่วจนหมดจึงค่อยรับกรรมดี หรือต้องรับกรรมดีและกรรมชั่วเรียงตามลำดับการกระทำ

ตอบ ต้องรับกรรมหนักก่อน แล้วจึงค่อยรับผลของกรรมเบา

วิญญาณของผู้นิพพาน

ถาม พุทธศาสนาถือว่าการเกิดดับเป็นวัฏจักรของชีวิตไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าเกิดนิพพานขึ้นมา วิญญาณของผู้ที่นิพพานจะไปอยู่ที่ไหน อยู่ได้อย่างไร หรือดับไปเลย กรณีที่ดับ ไปจะดับได้อย่างไร เพราะวิญญาณเมื่อดับแล้วก็ต้องเกิด หมุนเวียนเป็นวัฏจักรตามหลักของพุทธศาสนาจะเอาอำนาจอะไรมาดับ

ตอบ นิพพานไม่มีบ้านมีเรือน อยู่ที่ใดก็อยู่ได้ หากเกิดนิพพานขึ้นหมายความว่าในระหว่างนั้นไม่มีที่คับแคบ เหตุนั้นพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายนิพพานไปตั้งโกฏิตั้งแสนท่านก็ไม่ต้องเบียดเบียนกัน มันเบียดเบียนกันแต่ในโลกียะนี้แหละ เรื่องวิญญาณไม่ต้องพูด เหมือนประทีปสิ้นไส้และเชื้อเพลิง ย่อมดับไป จะเอาไฟมาติดได้อย่างไร

เสาบ้านเสาเรือนตกน้ำมัน

ถาม เสาบ้านเสาเรือนตกน้ำมัน มีผีสิงหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่จริงหรือไม่ครับ

ตอบ มันจริงเพราะคนถือ คนไม่ถือก็ไม่มี

สมาธิแยกจิต-กาย = แยกอุปาทานชั่วขณะ

ถาม กายส่วนกาย จิตส่วนจิต ถ้าทำสมาธิแยกจิตออกจากกายแล้วจิตทิ้งกายไปเลย จะทำได้ไหม แล้วกายที่ยังแข็งแรงสมบูรณ์อยู่เกิดไม่ตาย ยังสามารถอยู่ได้อีกนาน จะทำอย่างไรกัน เพราะมีกายไม่มีจิตผิดธรรมชาติของชีวิต

ตอบ เมื่อทำสมาธิแยกกายและจิตออกจากกัน เป็นเพียงแยกอุปาทานชั่วขณะเท่านั้น แต่ว่ากายยังสมบูรณ์อยู่ จิตย่อมกลับมายึดถืออีก จิตจะแยกออกจากกายและไปเลยย่อมเป็นไปไม่ได้

การจำย้อนหลังของคนตาย

ถาม คนเราเมื่อตายไปแล้ว ส่วนใหญ่จะจำย้อนหลังกลับไปเมื่อตอนมีชีวิตอยู่ได้นานเท่าไร มีเล่ากันอยู่เสมอว่า บางคนตายไปแล้ว ๒-๓ วัน หรือเป็นปียังคงไปมาหาสู่คนที่ตนคิดถึง

ตอบ ขึ้นอยู่กับอุปาทานของคนที่ตายไปแล้วนั้น

ที่อยู่ของวิญญาณเมื่อโลกดับ

ถาม ถ้าโลกเกิดดับสิ้นไป วิญญาณของคนที่ยังไม่เกิดหรือรอเกิดจะดับด้วยไหม จะทำอย่างไรกัน

ตอบ ท่านอธิบายว่า ในเมื่อคราวโลกฉิบหาย สัตว์โลกทั้งหมดต้องขึ้นไปเกิดในอาภัสสรพรหม แต่อายุของสัตว์เหล่านั้นไม่เท่าอาภัสสรพรหมเดิม เมื่อโลกอุบัติขึ้นแล้ว จะต้องกลับมาเกิดอีก

การยึดพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง

ถาม คนบางคนอยู่ได้เพราะอาศัยพระสงฆ์หนึ่งเป็นที่พึ่งและเคยได้ผลมาแล้ว เมื่อท่านสิ้นไปจะยังเป็นที่พึ่งได้หรือไม่

ตอบ เป็นที่พึ่งได้ก็แต่ระลึกถึงความดีของท่าน แต่ร่างกายเป็นที่พึ่งไม่ได้

วิญญาณของคนตายพบกัน

ถาม เคยอ่านหนังสือพิมพ์ลงว่า คนที่ตายไปได้ไปพบญาติ สามี คนรับใช้ รอพบอยู่พร้อมหน้า กรรมมันไม่เหมือนกันจะเป็นไปได้อย่างไร วิญญาณของคนที่ตายจะยังรู้จักกันเหมือนเมื่ออยู่โลกมนุษย์ เรื่องอย่างนี้ผมว่าผิดหลักศาสนา

ตอบ เป็นไปได้ เมื่อตายไปแล้วอุปาทานยังยึดถืออยู่ว่าเป็นญาติ เป็นสามี เป็นคนรับใช้ ไม่ผิดจากหลักพุทธศาสนาซึ่งถือว่ากรรมดีกรรมชั่วย่อมแยกไปเกิดในที่นั้น ๆ

สวดภาณยักษ์

ถาม การสวดภาณยักษ์ก่อนประกอบพิธีการเพื่อขับพวกชั่ว

ร้าย บรรดาเกจิอาจารย์ที่เข้าทำพิธีก็เก่ง ๆ ทั้งนั้น แถมยังมีสายสิญจน์ล้อมรอบ ทำไมต้องสวดภาณยักษ์ให้เสียเวลาเปล่า ๆ

ตอบ เป็นจริงอย่างคุณว่า สวดภาณยักษ์เพื่อขับเสนียดจัญไร อาจารย์เป็นผู้สวดโดยใช้ด้ายสายสิญจน์วงรอบ เพื่อให้คนยึดถือว่าเสนียดจัญไรภายนอกไม่สามารถเข้ามาได้ เรื่องเหล่านี้ก็คล้ายกับว่าถืองมงาย แต่ความจริงอาตมาก็เคยให้พระทำได้ผลจริงดั่งปรารถนา ถึงงมงายก็ช่างเถอะ แต่สำเร็จตามปรารถนาให้คนอยู่ดีมีสุขก็พอแล้ว

การตั้งพระพุทธรูปตามทิศ

ถาม การตั้งพระพุทธรูปตามบ้านตามวัด จำเป็นต้องกำหนดให้พระพุทธรูปหันหน้าไปทางทิศใดทิศหนึ่งด้วยหรือ ถ้าจำเป็นก็จะไปขัดหลักไตรสรณคมน์ข้อไม่ถือมงคลตื่นข่าว

ตอบ ข้อนั้นไม่จำเป็น ที่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเพราะถือตามพุทธประวัติว่า พระพุทธองค์ตรัสรู้โดยประทับนั่งผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ถ้าจำเป็นสถานที่ไม่อำนวย จะหันไปทิศไหนก็ได้ การตั้งพระพุทธรูปบูชาไว้กราบไหว้ ไม่ใช่ไหว้โลหะและปูนที่เห็นอยู่นั้น ค่อยไหว้ลึก ๆ ลงไปจนทะลุโลหะและปูน ถึงพระพุทธคุณจริง ๆ ก็ใช้ได้

คนตายเข้าทรงสร้างวัด

ถาม คุณดอกสร้อยตายเป็นผีไปแล้วมาเข้าทรงเพื่อทำบุญสร้างวัด ถามว่า คนตายไปแล้วยังจะทำบุญสร้างกุศลบนโลกเหมือนเมื่อตอนมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร กรณีนี้แม้แต่วัดหลายวัดก็ยังเชื่อถือกันอยู่

ตอบ ก็เป็นไปได้ละซิ คนจึงทำบุญมาก

ผีบ้านผีเรือน

ถาม ผีบ้านผีเรือนมีจริงหรือไม่ ถ้ามีจะช่วยป้องกันผีนอกบ้านมากวนในบ้านได้ไหม

ตอบ มันพวกผีด้วยกัน ไม่มีอำนาจอะไรหรอกที่จะมากันผีด้วยกัน

การปกครอง

ต้องทำใจให้เป็นผู้ใหญ่เสียก่อน คือว่าทำใจให้สบายเป็นกลาง ๆ แล้วค่อยวางลงไปให้ถูก วางลง วางเหตุการณ์ วางเรื่องราว ทำงานใหญ่โตทำปุบปับทีเดียวไม่ได้ ผู้ใหญ่ต้องเป็นอย่างนี้

วางลงแล้วพิจารณาเหตุผลเบื้องหน้า สมควรไม่สมควร แล้วฟังเสียงคนอื่นเสียก่อน ฟังคนนั้นฟังคนนี้เสียก่อน แต่ไม่ได้ฟังหูเดียว ฟังสองหู มันต้องวางตัวเป็นกลางเสียก่อน การดูคนเราไม่รู้ฐานะของเขา ไม่รู้จักคำพูดของเขาเป็นอย่างไร เราก็วางเรื่องราวไม่ถูก

จิตที่วางเป็นกลางนั้นต้องทำเหนือเขา จิตอันวางเป็นกลางนี้มันต้องทำ เฉพาะผู้ใหญ่โดยมากมักจะเอนเอียง แล้วมันก็เลยผิดพลาดไป ทำจิตให้เป็นกลางแล้วก็เป็นใหญ่กว่าทั้งหมด จึงค่อยวางลำดับไปตามเรื่องราว

การเป็นผู้ใหญ่นี้ เขาเคารพเขานับถือก็มี เคารพเกรงกลัว เคารพกราบไหว้ก็มี

เคารพนับถือ เช่น บิดามารดาของเรา เคารพนับถือเขาก็เคารพอย่างเขาเคารพบิดามารดา อันนี้ทำงานได้ดีที่สุด

เคารพเกรงกลัวนั้น เคารพต่อหน้า หน้าไหว้หลังหลอก ไม่ดีเลย

เคารพบูชาก็ดีมาก เขาทำอะไรเกรงอกเกรงใจไปเสียทุกอย่าง ทำให้เรียบร้อยทุกประการ

เคารพจึงมีหลายอย่าง มีเคารพเพื่อผลประโยชน์ เช่น เคารพเกรงกลัว เกรงวาสนา

ไม่เป็นไรหรอก คือ ความดีกับความชั่วลบกัน เหลือหน่อยก็ดี เหลือมากก็ดีมาก เป็นผู้ใหญ่ต้องเรียน ถ้าควบคุมไม่ได้ก็ไม่ก้าวหน้า คือว่าเรายอมสละเสียก่อนให้เห็นใจเป็นกลางแล้วคราวนี้ใจรวมเป็นกลางก็จะมีอิสระในตัวใจของเรา พอเป็นกลางแล้วอิสระมันย่อมครอบงำหมดทุกสิ่งทุกอย่าง คือครอบงำหมายความว่าเมื่อใจเป็นอิสระแล้วย่อมพิจารณาเห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่จะแก้ไขสิ่งแวดล้อมที่มารอบด้านได้ มันมาได้เราก็แก้ไขได้ในเมื่อจิตใจเราเป็นอิสระแล้ว อย่าทิ้งจิตอันมีอิสระนี้ไป เก็บ

ไว้ให้แน่นแฟ้นก็แล้วกัน ไม่เป็นไรหรอก มันมีมารอบด้านนั่นแหละ

การอธิษฐานจิต

ถาม ผู้ที่บริจาคทาน รักษาศีล และบำเพ็ญภาวนาเป็นประจำ เป็นเพราะเหตุใดการอธิษฐานจิตมักจะเกิดผลสำเร็จ

ตอบ อานิสงส์ของทาน ศีล สมาธิภาวนาของเราแก่กล้า จิตมีความแน่วแน่ จึงสำเร็จตามประสงค์

ถาม หรือเพราะว่าคนที่รักษาศีลเขารู้ว่าเขาอธิษฐานไม่เกินกว่าเหตุ แต่คนที่ไม่รักษาศีลมักอธิษฐานในสิ่งที่เกินกว่าเหตุ เช่น ชอบอธิษฐานในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้จึงไม่สำเร็จ

ตอบ อันนั้นก็ถูกเหมือนกัน ความพอดีพองาม ความมัธยัสถ์เสมอตัวอยู่ เป็นความสำเร็จประโยชน์มาก ไม่เกินเหตุเกินผล ทานก็ดี ศีลก็ดี สมาธิก็ดี ความพอดีพองามเป็นการดีมาก โดยส่วนมากตัณหาชักนำสิ่งต่าง ๆ ย่อมปรารถนาเกินเหตุเกินผล จึงมักจะไม่ได้ตามประสงค์

การพิจารณาไตรลักษณ์

ถาม การพิจารณาไตรลักษณ์ เมื่อพิจารณาเห็นอนิจจังแล้ว ทุกขังและอนัตตาก็ผุดขึ้นมาพร้อมกัน อยู่ในจุดเดียว การพิจารณาอย่างนี้ถูกต้องหรือไม่

ตอบ ถูกต้องละซิ ไตรลักษณ์ทั้ง ๓ นั้น บางคนพิจารณาเห็นอนิจจังก่อน ทุกขังและอนัตตาก็ตามมาพร้อมกัน

บางครั้งเห็นทุกขังก่อน บางครั้งเห็นอนัตตาก่อน แล้วแต่มันจะเกิด อย่างพระพุทธเจ้าทรงเทศนาโปรดปัญจ-วัคคีย์ ก็ทรงยกอนัตตาขึ้นก่อนแล้วจึงแสดงอนิจจัง ทุกขังต่อไป อันนี้ก็ถูก ถ้าพิจารณาอยู่ในวงขอบเขตของไตรลักษณ์ และมันชัดเจนแจ่มแจ้งในจิตของเรา อีกสองอย่างที่เหลือนั้นย่อมชัดขึ้นมาในใจด้วยเช่นกัน โดยส่วนมากผู้ที่พิจารณาไตรลักษณ์จนชำนิชำนาญแล้ว มักจะเห็นชัดอนัตตาก่อน

ถาม การพิจารณาลงได้ถึงอนิจจัง ทุกขัง อนัตตานั้น จิตต้องรวมเป็นหนึ่ง หมายความว่า สติ สมาธิ ปัญญา ต้องรวมเป็นหนึ่งเดียวหรือคะ

ตอบ มันต้องรวมเป็นหนึ่ง มันจึงค่อยชัด

ถาม แล้วมันก็เพียงแต่อนุโลมเท่านั้นใช่ไหม

ตอบ การทำจิตเป็นหนึ่งแล้วชัดเจนขึ้นมาไม่ใช่อนุโลม แต่เรียกว่าเห็นแจ้งประจักษ์ตามเป็นจริง

จิตปล่อยวาง

ถาม จิตที่ยอมรับสภาพความเป็นจริงของทุกข์ และไม่หวั่นไหวกับทุกข์นั้นเป็นจิตที่ปล่อยวางแล้วใช่หรือไม่

ตอบ ใช่

ถาม มันวางเฉพาะทุกข์ เราจะต้องพูดว่า มันจะต้องวางสุขด้วยหรือเปล่าครับ

ตอบ มันต้องวางทั้งหมดนั่นแหละ ถ้ามันไม่วางเรียกว่า ยังมีความยึดมั่นถือมั่นอยู่ในตัว

การทำสมาธิได้กุศลมากกว่า

ถาม ที่ว่าการทำสมาธิได้ชั่วงูแลบลิ้น จะได้บุญกุศลมากกว่าการสร้างวัดเสียอีก เป็นจริงอย่างไรครับ

ตอบ เป็นจริงน่ะซิ ในขณะจิตเดียวนั่นแหละ เมื่อจิตรวมเป็นสมาธิแล้ว ทาน ศีล มันรวมอยู่ในนั้นหมด การทำอย่างนั้นเป็นของยาก การสร้างวัดเป็นของง่าย การสร้างวัดต้องขวนขวายหาโน่นหานี่มาสร้าง มันเป็นการยุ่งแต่เรื่องอื่น แต่การทำสมาธิชั่วขณะจิตเดียว มันปล่อยวางหมดแล้วเข้าถึงหลักพระพุทธศาสนาที่แท้จริง

กุศลจิตไม่ต่อเนื่อง

ถาม ผู้ที่ทำความชั่ว แต่ยังได้ดีอยู่ถือว่าทำบุญมาดี เหตุใดชาติก่อนจึงรู้จักทำบุญ ชาตินี้กลับทำชั่วจนคนอื่นรู้เห็นได้ กุศลจิตไม่ต่อเนื่องหรือจึงไม่ทำบุญต่อ จิตที่เป็นกุศลอยู่เดิมจะเปลี่ยนเป็นอกุศลจิตได้หรือไม่

ตอบ มันไม่ต่อเนื่องละซิ มันขาดอยู่ระยะหนึ่ง เพราะความชั่วมันปกปิดความดีในชาติก่อน เป็นเหตุให้มันดับหายวูบไป มันเกิดใหม่เกิดในกองกิเลส จึงลืมของเก่า แต่กลับสะสมด้วยกิเลสของใหม่เรื่อยไป ถ้านิสัยมันมีใครว่ากล่าวตักเตือนก็กลับใจได้ ถ้าหากไม่มีใครตักเตือน

ก็จะมืดมิดไปเลย

จิตอยู่ จิตอุ่น

ถาม ในขณะนั่งสมาธิจิตยังไม่รวม จะมีความรู้สึกร้อน เช่น ถ้านั่งตอนหน้าหนาวจะรู้สึกอุ่นไม่หนาว ถ้าเป็นหน้าร้อน จะร้อนกว่าเดิม อันนี้เกิดจากอะไร

ตอบ ถ้าจิตรวมเป็นสมาธิ มันอบอุ่นอยู่ภายใน ภายนอก ก็เหมือนกันจิตมันจะอุ่นออกมา ทำสมาธิก็เหมือนกัน มันวางของภายนอก มันอุ่นอยู่ภายใน จิตอยู่-จิตอุ่น จิตเที่ยว-จิตร้อน

วิเศษจริงหรือ

ถาม ปัจจุบันมีพระบางองค์ทำอะไรแปลก ๆ เช่น ทำพิธีเสริมสิริมงคล ทำให้มากเท่าไรก็ได้สบายมาก หรือสร้างยันต์เกราะเหล็กกล้าอย่างนี้ ผมว่าของจริงก็คงมีบ้าง ส่วนของปลอมคงมีเยอะ โดยอาศัยตั้งชื่อให้ดูน่าขลัง การกระทำอย่างนี้ทำไมคนชอบและนับถือกันมาก ทั้ง ๆ ที่มองเห็นได้ชัดแจ้ง

ตอบ คนชอบในสิ่งเหล่านี้เพราะความเชื่อของคนมีอยู่แล้ว ยิ่งได้ใส่ชื่อต่าง ๆ ยิ่งเป็นของขลังมาก ของเหล่านี้ถึงจะเป็นของจริง ก็จริงเพราะมันประสบเหตุการณ์เข้าเลยไปกันใหญ่

พญานาค

ถาม ในเรื่องที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา มีเรื่องพญานาครวมอยู่ด้วยมากมาย ผมคิดว่าพญานาคก็คืองูชนิดหนึ่งที่แปลกจากงูธรรมดา เรื่องราวที่กล่าวกันนั้นจริงหรือครับ?

ตอบ เรื่องพญานาค นาคแปลว่าคนดีก็ได้ นาคแปลว่างูก็ได้ งูชนิดหนึ่งมีหงอนแต่ว่าพญานาคกล่าวเรื่องอภินิหารมาก เป็นงูพิเศษ ถ้าเป็นคนก็เป็นคนพิเศษ อย่างคนจะมาบวชเรียกว่านาค คือคนรักษาศีลบริสุทธิ์ นุ่งขาวห่มขาวรอบวชเป็นพระ เรียกว่านาค วิเศษกว่าคนธรรมดา หมายความว่าเป็นคนพิเศษ

พุทธ กับ พราหมณ์

ถาม พิธีการทางศาสนาพราหมณ์มีความสำคัญกับคนที่นับถือศาสนาพุทธมากมาย เช่น พิธีกรรม งานมงคลต่าง ๆ หลายคนไม่รู้ หลงว่าเป็นเรื่องของศาสนาพุทธ บางเรื่องราวดูว่าเหตุผลไม่พอ ขัดกับหลักศาสนาพุทธเห็นได้ชัด ทำไมจึงมาปะปนกันได้

ตอบ ปะปนเพราะคนถือพุทธศาสนาถือพราหมณ์มาก่อน แต่พื้นเพเดิมมีอยู่แล้วจึงทิ้งไป และเพราะเป็นพื้นเพของศาสนาพุทธ พิจารณามันเกี่ยวเนื่องกัน พราหมณ์หมายถึงพรหม พุทธศาสนาของเราก็ปฏิบัติไปถึงพรหมเหมือนศาสนาพราหมณ์เหมือนกัน มีของเยอะแยะที่

ปะปนในพุทธศาสนา แต่บางคนลืมศาสนาพุทธไป (เช่นลืมธรรมวินัย) ถือศาสนาพราหมณ์จนชินมาพอแรงแล้วจึงเลอะเลือนไปหมด

พระพุทธเจ้าสอนหลายเรื่องหลายประการ

ถาม พระพุทธเจ้าท่านสอนคนไว้หลายเรื่องหลายประการ แต่ส่วนมากไม่ค่อยจะได้ทราบกัน เช่น เมื่อหาเงินมาได้ควรแบ่งออกเป็นกี่ส่วน แต่ละส่วนเอาไว้ทำอะไรบ้าง ทำไมจึงไม่ค่อยได้นำมาเผยแพร่สั่งสอน ส่วนมากจะนำมาอ้างเมื่อมีเหตุเท่านั้น

ตอบ เงินทองมันเป็นของปกปิดธรรมะ เป็นของปกปิดใจ ถึงสอนก็ไม่ค่อยจำ ท่านจึงไม่สอน

ถาม ทำไมพระไม่เอามาสอนให้ชาวบ้านทราบ ความจำลึก ๆ จะได้เกิดขึ้นมาใหม่ครับ

ตอบ ก็อย่างว่าเบื้องต้นนั่นแหละ (พระก็เหมือนกันกับโยมนั่นแหละ)

ฝึกระลึกชาติ-หูทิพย์

ถาม การฝึกเพื่อระลึกชาติ และการสร้างหูทิพย์ สามารถฝึกหรือสร้างได้หรือไม่?

ตอบ สร้างสมาธิ ภาวนา นั่นแหละ สร้างสมาธิภาวนาให้มันแก่กล้า ระลึกชาติได้มันเกิดจากฌาณ จากสมาธิ ฝึกหัดอันนี้ให้มันได้ก่อน จะฝึกหัดโดยวิธีอื่นย่อมไม่สำเร็จ

ถาม การระลึกชาติ สามารถระลึกย้อนหลังได้กี่ชาติ ระลึกได้หยาบหรือระลึกได้ละเอียด เช่น วันไหนอยู่ไหนทำอะไรอยู่ และสามารถระลึกไปข้างหน้าได้หรือไม่

ตอบ หลายชาติ เป็นนิสัย บางคน ๑๐-๒๐-๓๐ หรือเป็นร้อยชาติก็มี คนภายนอกศาสนาก็เป็นได้ ของพวกนี้มันเป็นของตื้น ระลึกละเอียดหยาบได้ มันรู้ในขณะจิตเดียวเท่านั้น รู้แจ้งด้วยปัญญาด้วยจิต ชาติหน้าต่อไปก็รู้ในขณะเดียวนั่นแหละ ทั้งที่ยังไม่เกิดก็สามารถรู้ได้

ถาม การสร้างหูทิพย์ สามารถได้ยินชัดขณะพูด หรือสามารถได้ยินย้อนหลังกลับไปได้ หรือระลึกไปข้างหน้าก็ได้ เช่นเดียวกับการกำหนดรู้ใจผู้อื่น

ตอบ ได้ยินอย่างภาวนาสมาธิ จะรู้ว่าวันนั้นเป็นนี้ วันนี้เป็นนั้นๆ ได้ยินเสียงหูทิพย์มันเกิดขึ้นมา รู้ไปข้างหน้า หรือรู้ย้อนหลังก็ได้

ถาม บางคนไม่รู้ก็นึกว่ารู้ เป็นความคิดของเขาเองครับ

ตอบ อันนั้นเรียกว่าอวดอุตริ ความรู้อย่างนี้มันไม่ใช่โลกุตตระ โลกุตตระนั้นท่านมีญาณไปควบคุมสติได้ รู้แล้วปล่อยวาง มีสติตั้งมั่นชัดเจน

ถาม วิธีรู้ต่างกับนิมิตเสียงอย่างไร?

ตอบ ต่างกันน่ะสิ ความรู้มันเกิดที่ในใจ นิมิตก็เกิดในใจเหมือนกัน แต่มันเป็นอาการส่งไปภายนอก

ดวงตาเห็นธรรม

ถาม เราได้ยินได้ฟังกันมานาน คำว่า "ดวงตาเห็นธรรม" คนส่วนมากรู้ เข้าใจ บางคนไม่รู้อาจหลงเข้าใจผิดได้ เข้าใจว่าตาเห็นจริง ๆ คำนี้มีความเป็นมาอย่างไรครับ?

ตอบ เมื่อมันรู้เห็นธรรมทั้งหลายแจ้งชัดขึ้นมาในใจ เรียกว่า "ธรรมจักษุ" หมายความว่าปัญญาเห็นธรรมนั่นเอง

สติ จิต สมอง

ถาม สติ คือ ผู้เตือน ผู้ยับยั้งจิต
จิต คือ ผู้ใฝ่หา ยึด คิด ปรุงแต่ง และสงบ
สมอง คือ ผู้แก้ข้อข้องใจให้จิต

ทั้ง ๓ ตัวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และทั้ง ๓ ตัวนี้จะต้องอาศัยส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเป็นองค์ประกอบด้วยกันทุกตัวหรือไม่ และถ้าตัวหนึ่งเสียไป อีก ๒ ตัวจะเสียไปด้วยไหมครับ?

ตอบ ต้องประกอบกันทั้งสาม ถ้าหากอวัยวะที่เป็นวัตถุมันเสื่อม เช่น สมองเสื่อม จิตมันก็เลยเสื่อมไปด้วย ไม่มีสติ คนขาดสติหลงลืมไปจริง ๆ เพ้อเจ้อไปหมดทุกอย่าง สติมันไม่อยู่ในตัว ของภายนอกมันต้องอาศัยของภายในร่างกายยังมีอยู่มันต้องเกี่ยวข้องกันอยู่ ร่างกายแตกดับก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง

ถาม คนเราขณะเมื่อตายจิตไม่ปกติ เช่น ตายในขณะจิตวิกลจริต เมื่อจิตออกจากร่าง จิตจะเป็นปกติ หรือวิกลจริตเหมือนขณะที่ตายครับ?

ตอบ มันก็วิกลจริต เวลาตาย กายกับจิตมันวิกลจริตอยู่แล้ว ไม่ใช่มันออกไปแล้วมันจึงวิกลจริตทีหลัง ขณะที่ตายจิตเป็นอย่างไร ตายไปแล้วก็เป็นอย่างนั้น ความวิกลจริตมันเกิดจากจิต

วิญญาณเข้าทรง

ถาม การเชิญวิญญาณมาเข้าทรง ปัจจุบันมีมากและเชื่อถือกันมากด้วย บางคนเชิญวิญญาณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เชิญมาทำนายหมอดู ไม่ปรากฏว่าในขณะที่พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ชอบทายหมอดู เวลาสิ้นพระชนม์ไปแล้วกลับมาเป็นหมอดูได้ หลายคนเชิญวิญญาณสมเด็จพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ช่วยได้สารพัด ตั้งแต่ทางธรรม ทางโลก ตลอดจนแสดงอภินิหารความเป็นจริงเป็นอย่างไร จะแก้ไขอย่างไรกันดีครับ?

ตอบ วิญญาณคนอื่นอาจจะไปสร้างวิญญาณของท่านเหล่านั้นให้เป็นไปตามมติของตนก็อาจเป็นได้ เมื่อท่านเหล่านั้นยังมีชีวิตอยู่ ไม่ปรากฏว่าเป็นเช่นนั้น มันจะเป็นไปได้อย่างไร มันผิดกับหลักพุทธศาสนา

ถาม ปลัดคนหนึ่งเล่าว่า มีพระที่เขาตก เวลาคนเข้าทรงก็จะเอ่ยชื่อเจ้าพ่อเขาตก ทีนี้พอวันหนึ่ง ปลัดคนนี้พ่อแม่เขาเคยยกให้เป็นลูกเจ้าพ่อเขาตก เขาไปทดลองถามว่าตัวเขาเป็นใคร รู้จักไหม? คนทรงบอกว่า โอ้ย! พ่อไม่รู้จักหรอก พ่อมีลูกหลายคน จำไม่ได้ เขาเลยจับคนทรงมาถามว่า "บอกมานะเป็นใคร" เขาบอกว่าเขาเป็นสัมภเวสี ดิฉันว่าเป็นการแอบอ้างมากกว่าใช่ไหมคะ?

ตอบ เป็นอย่างที่คุณว่านั่นแหละ โดยส่วนมาก แต่ว่าเราไม่มีพยานหลักฐาน

เกิดมาหาความสุข

ถาม ชาตินี้ผมเกิดมาเป็น นาย ก. ชีวิตจิตใจทุกสิ่งล้วนเป็นของ นาย ก. ชาติหน้าไม่รู้ว่ามีแน่หรือไม่ จะเกิดอีกหรือไม่ก็ไม่รู้ ชาติก่อนก็ไม่รู้ว่าเป็นใคร เป็นอะไร พิสูจน์กันยากเหลือเกิน ดังนั้นชาตินี้เมื่อเกิดมาแล้วจะไปทนลำบากทำไม ต้องหาความสุขให้เต็มที่และทุกวิถีทางให้คุ้มกับที่เกิดมาเป็น นาย ก. เพราะตัวนาย ก. เองไม่รู้ว่าจะจากไปเมื่อไร ถ้าชาติหน้ามีจริงไปเกิดเป็นนาย ข. ก็เป็นเรื่องของนาย ข. มันคนละคนกัน ถ้าคนเรามีความคิดอย่างนี้ ท่านอาจารย์มีความคิดเห็นอย่างไร จะแก้ไขอย่างไรกันดีครับ?

ตอบ เวลาดับไป เหตุของนาย ก. มันเกี่ยวเนื่องไปถึง นาย

ข. เพราะอุปาทานในชาตินี้มันเกี่ยวเนื่องไปถึงชาติหน้า เพราะชาตินี้เรายึดอย่างไร ชาติหน้าก็ยึดอย่างนั้น ร่างกายมันคนละส่วน แต่ผู้ยึดมันอันเดียวกัน

คุณไสย

ถาม คุณไสยมีจริงหรือไม่ ถ้ามี จิตใจคนทำ ทำด้วยอะไรจึงคิดทำกับคนที่ไม่มีทางสู้และไม่รู้ตัว จะมารู้ตัวก็เริ่มขาดสติบ้างแล้ว มีวิธีใดที่จะกำจัดได้บ้างครับ?

ตอบ อำนาจจิตของเขายึดมั่นถือมั่นว่าเป็นจริงอย่างนั้น จิตมันยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของจริง ๆ สามารถทำให้จิตที่สติอ่อน ไหลไปตามมัน อย่างฝรั่งเขาไม่ถือ ใครจะทำอะไรก็ทำ ไม่มีผลแก่เขา จิตเขาไม่ยอมรับรู้ อันนี้มันอาจเป็นได้ ถ้าจิตไม่ถือก็แก่กล้าไปสำหรับเรื่องนี้

การเข้าทรง

ถาม การเข้าทรง เข้าเพื่ออะไรครับ?

ตอบ มันยาก เห็นเขาทำเข้าทรง ตัวเองไม่รู้ตัวเลย เช่น เขาแทงลิ้น เลือดสด ๆ ไหลออกมายังทำได้ วิทยาศาสตร์ไม่กล้าดูเลย เข้าทรงพูดยาก มันเป็นจริงเสียด้วย เห็นด้วยตาชัด ๆ พิจารณาอย่างไรก็ไม่มีหลักฐาน เห็นจริงถ้าไม่เข้าทรง เวลาเขาแทงก็เป็นแผลเหวอะหวะ แต่เข้าทรงจริงแล้วถอนออกมาเป็นปกติธรรมดา เขาเอาเลือดจากปลายลิ้นมาเขียนเป็นหนังสือได้ชัดเจนใน

กระดาษ หลังจากเข้าทรงถอดออกแล้วหายเลย ไม่เป็นแผล

ตายแล้วน้ำหนักเพิ่ม

ถาม คนตายไปแล้วทำไมจึงมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ในเมื่อธาตุลมกับธาตุไฟหมดไปแล้ว ๒ ธาตุ

ตอบ ขาดธาตุลม ธาตุไฟมันก็หนัก ถึงมันไม่บวมมันก็หนัก เพราะธาตุลาธาตุไฟมันชูทำให้ตัวเบา มันเคลื่อนไหวได้ ถ้าขาดธาตุลมธาตุไฟ มันเคลื่อนไหวไม่ได้มันจึงหนัก

รูปฌาน กับ อรูปฌาน

ถาม อยากจะขอให้ท่านอาจารย์ช่วยอธิบายเรื่องรูปฌานกับอรูปฌานพอเข้าใจในด้านปริยัติและปฏิบัติว่าเป็นอย่างไรครับ?

ตอบ ต้องอธิบายมาก พูดถึงเรื่องจิตโดยเฉพาะ

ถาม อรูปฌานจะสังเกตรู้ได้อย่างไรว่าฌานเกิดหรือไม่เกิด เช่น กำหนดวิญญาณหาที่สุดมิได้ หรือกำหนดภาวะว่างหาที่สุดมิได้

ตอบ มันว่าง หมายความว่าจิตมันว่างจากอารมณ์ทั้งปวงหมด มันเป็นอากาศหมด ไม่มีที่ยึด มันว่างเปล่าหมด นอกจากอาการที่พิจารณาอะไรที่มันว่าง กำหนดรู้เข้าไปเห็นจนกระทั่งวิญญาณไม่มี จนกว้างขวางหมดหาประมาณไม่ได้ แล้วก็มากำหนดพิจารณาวิญญาณ

นั้นอีก เห็นวิญญาณนั้นเป็นของนิดเดียว ปรากฏขึ้นในใจ ความรู้ว่าเป็นของว่างนั่นแหละเป็นอรูปฌาน

ถาม รูปฌานก็เหมือนกัน สังเกตรู้ได้อย่างไรครับ?

ตอบ รูปฌานก็พิจารณาเอารูปเป็นอารมณ์

กำแพงแก้ว

ถาม เมื่อสมัยผมเป็นเด็ก มีผู้มาเรี่ยไรที่บ้านนอกว่าจะสร้างกำแพงแก้ว ผมได้ยินแล้วตกใจมาก คงสวยน่าดู มีศรัทธามาก คงต้องใช้เงินเยอะ เพิ่งมารู้เมื่อโตนี่เอง เพราะมีมาเรี่ยไรสร้างกำแพงแก้วอีก เดี๋ยวนี้ตามนอกเมืองก็ยังเรียกกันอย่างนี้ ทำไมจะต้องเรียกกันอย่างนั้นด้วย จะพูดกันตรง ๆ ไม่ได้หรือครับจะได้รู้เรื่อง กำแพงมันมีตั้งหลายชนิด ใครจะเดาถูกครับ?

ตอบ กำแพงแก้วมันของเล็กน้อย สร้างของเล็กน้อยเลยเรียกให้หรูหรา อันที่มันกว้างขวาง มันมากมาย เขาไม่เรียกกำแพงแก้ว เขาเรียกกำแพงธรรมดา

อานิสงส์การปรนนิบัติพ่อแม่

ถาม พ่อแม่มีลูก ๒ คน คนหนึ่งเป็นคนหาเลี้ยงดูปรนนิบัติพ่อแม่ ถูกใจบ้างไม่ถูกใจพ่อแม่บ้าง ส่วนอีกคนไม่ได้ปรนนิบัติพ่อแม่ แต่ก็ไม่ทำให้พ่อแม่โกรธ ถามว่าผู้ใดจะมีคุณค่ากว่ากัน

ตอบ ผู้ปฏิบัติมีอานิสงส์มากกว่า การที่ทำให้พ่อแม่โกรธมัน

ต้องมีบ้างเป็นของธรรมดา ผู้ที่ทำกลับเป็นคุณ เป็นประโยชน์ มีอานิสงส์มาก ผู้ที่ไม่ทำประโยชน์นั้น ถึงพ่อแม่ไม่โกรธก็ไม่เห็นอานิสงส์ของลูก

พระพุทธเจ้ายังคงอยู่หรือไม่

ถาม พระพุทธเจ้ายังอยู่คอยช่วยเหลือมนุษย์อยู่หรือไม่คะ?

ตอบ ศาสนาบางศาสนาถือว่าพระพุทธเจ้ายังคอยช่วยโลกอยู่ แต่ศาสนาพุทธของเราต่างคนต่างดับ ธรรมของท่านเป็นเครื่องช่วย อย่างอื่นช่วยไม่ได้ดอก ธรรมของท่านมีพลัง จิตของเราถึงธรรมก็มีพลัง ความเชื่อมั่นของเราเอง จิตของเราเองมีพลัง

การพิจารณาเสื่อมได้

ถาม การพิจารณาเมื่อจิตใช้เวลาพอสมควร จิตจะรวมเป็นสติ สมาธิ ปัญญา มันจึงจะพิจารณาเป็นของจริงได้ในที่สุดของมันเอง ส่วนมากไม่ค่อยลืมและเห็นว่าทุกสิ่งเหมือนกันหมด มันมีการเสื่อมได้ไหมคะถ้าเราขาดการพิจารณา

ตอบ มันเสื่อมได้ แต่เราอนุโลมได้ เราพิจารณาให้ชำนิชำนาญ เมื่อจิตมันถอนออกมา มันก็อนุโลมเอาตามที่เคยเป็นมา แล้วเรากำหนดอีกมันก็สามารถจะกลับคืนได้

เมื่อเกิดความโกรธพิจารณาไม่ได้

ถาม เมื่อเกิดความโกรธหรือความอิจฉา ใช้พิจารณาหรือภาวนาอย่างไร

ตอบ พิจารณาและภาวนาอะไรทั้งหมดไม่ได้ เพราะความโกรธมันมีอิทธิพลมาก ปกปิดจิตใจให้มืดมิดไปหมด ต่อเมื่อมันคลายจากความโกรธแล้ว จึงค่อยพิจารณาให้เห็นโทษของความโกรธ จึงจะพิจารณาได้ หรือมิฉะนั้นก็ให้กลั้นลมหายใจของตน แล้วค่อยผ่อนลมหายใจให้ยาว ๆ ออกมาสัก ๒-๓ ครั้ง ความโกรธจะค่อยจางลง แล้วให้พิจารณาเห็นโทษของมันว่ามันร้ายกาจถึงเพียงนี้ แล้วพิจารณาถึงความไม่ดีไม่งามของคนที่เราโกรธนั้นว่า มันไม่มีปัญญา โง่เขลาด้อยปัญญาหาความรู้เท่าไม่ได้ แล้วก็จะเกิดเมตตากรุณา ผู้นั้นเป็นอย่างยิ่ง ที่เราจะเจริญเมตตาเผื่อแผ่แก่เขาย่อมไม่ได้เด็ดขาด ถ้าหากยังมีโทสะ อิจฉา ริษยาอยู่

มัคคสมังคี

ถาม ขอให้ท่านอาจารย์อธิบายคำว่า "มัคคสมังคี" ให้เข้าใจง่าย ๆ

ตอบ มัคคสมังคี ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา รวมลงเป็นอันหนึ่งอันเดียว คือ การสำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อมันเป็นสมาธินิ่งแน่วอยู่ในอารมณ์อันเดียวแล้ว สิ่งทั้งปวงทั้งที่เป็นของหยาบและละเอียด ผ่านพ้นไปมา ก็จะเกิด

ความรู้ชัดเจนในใจว่า สิ่งนั้น ๆ มันเป็นของจริงอย่างไร เกิดขึ้นตั้งอยู่ไม่ได้แล้วดับไปเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงเป็นธรรมชาติอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา เราไม่ควรเข้าไปยึดถือเอาว่าเป็นของตน นี้เรียกว่าปัญญาที่เกิดจากสมาธิและศีลเป็นสมุฏฐาน

ผรณาปีติ

ถาม เมื่อเวลาทำสมาธิบางคนสั่นมาก บางคนก็เคลื่อนมือแขนเหมือนมีอะไรมาพาให้แล่นไหลไป บางคนก็บิดตัวไปมาลอยหน้าลอยตา บางคนก็ออกเป็นท่ารำก็มี ในขณะนั้นเขาว่าดี เพราะไม่มีการคิดยุ่งฟุ้งซ่านไปไหน ใจอยู่ในพลังที่บันดาลให้เป็นเช่นนั้น ครั้นเมื่อออกจากสมาธิแล้วกลับไม่ดีเพราะมีการคิดมากและฟุ้งซ่านหลายอย่าง จะปล่อยให้เป็นไปเช่นนั้นหรือจะต้องแก้ไขอย่างไร อาการเหล่านั้นจึงจะสงบลงได้

ตอบ การทำสมาธิมีการซาบซ่านหวั่นไหวด้วยอาการดังกล่าวนี้ เรียกว่า ผรณาปีติ หนึ่งในปีติ ๕ ย่อมมีอาการต่าง ๆ หลายเรื่องหลายอย่าง ผู้ภาวนาชอบนักเพราะทำให้ใจสบาย กายก็พลอยสบายไปด้วย บางคนรักษาโรคหายไปด้วยอาการอย่างนี้ก็มี อาการเหล่านั้นไม่ต้องแก้ไขหรอก ปล่อยให้เป็นไปตามเรื่องมันหากจะหายเอง

เรื่องราวผุดขึ้นเมื่อจิตสงบเป็นธรรมให้พิจารณา

ถาม เมื่อจิตสงบลงแล้วและอยู่ในภาวะโล่งว่าง ไม่ยึดถืออะไรเลย จะกำหนดให้คิดปรุงแต่งก็ได้ ไม่คิดปรุงแต่งก็ได้ บางครั้งได้เกิดเรื่องราวผุดขึ้นเองในจุดนั้น เราไม่สามารถที่จะห้ามไม่ให้มันเกิดขึ้นได้ ขอกราบเรียนถามว่าสิ่งผุดเกิดขึ้นนั้นเป็นอะไร เป็นสัญญาเก่าหรือไม่

ตอบ ไม่ใช่สัญญาเก่าและอารมณ์ใด ๆ ทั้งหมด เป็นธรรมสอนให้เราพิจารณาว่าสิ่งนั้นหยาบละเอียด เป็นของควรให้เรากำหนดรู้และละถอน อย่างใดควรละไม่ควรละ ถ้าหากหลงเชื่อทั้งหมดอาจจะพลาดไปได้ เรื่องเหล่านี้ต้องใช้วิจารณญาณให้ถี่ถ้วนจึงจะเป็นของดี ของบริสุทธิ์แท้ มันเป็นบทเรียนให้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ

อากาสานัญจายตนะ

ถาม เมื่อจิตเกือบจะรวมลงนั้น เรากำหนดจิตมุ่งสู่ความว่างเปล่าอันไม่มีที่สิ้นสุด มีความรู้สึกอยู่ว่าจิตมุ่งไปสู่ความเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และเร็วขึ้นมาก เร็วจนประมาณไม่ได้ แล้วจิตก็รู้สึกอยู่ในความว่างเปล่าอันไม่มีที่สิ้นสุด อยู่ในสภาพนิ่ง เบา และเป็นอิสระไม่ผูกพันกับอะไรทั้งสิ้น ขอกราบเรียนถามว่าสภาวะแห่งจิตอย่างนั้นเรียกว่าอะไร ควรกำหนดและปฏิบัติในแนวนี้หรือไม่

ตอบ สภาวะจิตเบื้องต้นเราฝึกหัดเพ่งความว่างเป็นอารมณ์

จะเห็นว่าเป็นอารมณ์เลวร้ายลงทุกทีจนหาที่สุดมิได้นั้น เป็นความเข้าใจผิด เพราะจิตเปลี่ยนสภาพเดิม จะเข้าสู่อารมณ์ใหม่ เลยเห็นว่าจิตนี้ร้ายลงทุกที เมื่อจิตลงถึงที่จะมีอาการปล่อยวางว่างเปล่า ไม่ถืออะไร เป็นอิสระของตน จึงจะรู้สึกว่าเป็นของดี ไม่เป็นทาสของอารมณ์ใดทั้งหมด เรียกว่า **อากาสานัญจายตนะ** มีอากาศหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์ ควรปฏิบัติให้ชำนิชำนาญจนเป็นวสี แล้วจะเรียกว่าจิตฌานหรืออะไรก็ตาม เมื่อมันเห็นโทษแล้วมันจะปล่อยวางเอง บางคนเห็นว่าฌานเป็นของเลว แล้วละทิ้งเสียไม่ฝึกหัดให้ชำนิชำนาญ ฌานก็เลยไม่ได้ สมาธิก็เลยไม่มี ไม่รู้จะเอาปัญญาวิปัสสนาที่ไหนมาล่ะ

การละกิเลสโดยการปฏิบัติจนเห็นแจ้งคือธรรมแท้

ถาม ที่สุดแห่งการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาหรือการปฏิบัติธรรมนั้นคือการปล่อยวางกิเลส อยากเรียนถามว่าการวางกิเลสด้วยการปฏิบัติ และการไม่มีกิเลสโดยสันดานหรือนิสัยของแต่ละบุคคล จะเป็นทางแห่งการเข้าถึงธรรมเหมือนกันหรือไม่

ตอบ การละกิเลสโดยการเห็นแจ้งชัดแล้วปล่อยวางนั้น เป็นการปฏิบัติให้ถึงธรรมแท้ การไม่ปฏิบัติละกิเลสโดยนิสัยสันดานนั้นไม่เป็นความจริง แท้ที่จริงกิเลสมันยังมีอยู่นั่นแหละ แต่เราไม่เห็นตัวมัน เพราะกิเลสมันเบา มันไม่

รบกวนตัวเราให้เดือดร้อนมากเหมือนกับไม่มีกิเลส แท้จริงกิเลสมันมีเต็มตัวอยู่นั่นเอง นิสัยสันดานของผู้นั้นมันไม่ว่าวาม การปฏิบัติในพุทธศาสนาอันนี้ย่อมสำเร็จได้ด้วยการปฏิบัติทั้งนั้น มิใช่สำเร็จโดยนิสัยสันดานเป็นเอง ถ้าสำเร็จด้วยนิสัยสันดานเป็นเอง ทุก ๆ คนที่เกิดมาก็ไม่ต้องปฏิบัติละซิ

อานิสงส์ของการทำใจให้เป็นกลาง

ถาม ในโลกนี้ดูว่า มนุษย์ สัตว์ พืช ต่างเบียดเบียนและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งเจตนาหรือไม่เจตนา ดูเป็นสภาพธรรมของโลกียะที่ต้องเบียดเบียนกันและเกื้อกูลอย่างไม่สิ้นสุด กราบเรียนถามว่าอานิสงส์ของการทำใจให้เป็นกลางนั้น สามารถหลุดพ้นจากวัฏฏะเหล่านั้นได้อย่างไร

ตอบ ได้ละซิ เพราะผู้ทำใจให้เป็นกลางปล่อยวางละสิ่งทั้งปวงรู้เท่าเข้าใจความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น แล้วนิ่งเฉยอยู่กลาง ๆ ไม่ไปพัวพันติดข้องอยู่ในสิ่งเหล่านี้ มนุษย์ สัตว์ พืช ต่างเบียดเบียนและเกื้อกูลซึ่งกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งเจตนาหรือไม่เจตนา เหล่านี้เป็นต้นก็พูดได้ว่าเป็นโลกียธรรมอยู่แล้ว ส่วนความว่าง ความปล่อยวางเป็นกลาง ๆ นั้นโลกคงไม่มีกันหรอก มีแต่ธรรมเท่านั้นแหละอยู่เหนือโลก

ความหวังดีด้วยตัณหา

ถาม ความผูกพันระหว่างสามี ภรรยา บุตร เพื่อน ซึ่งมีความหวังดีต่อกันเป็นที่ตั้ง ดูเหมือนว่าความผูกพันนั้นแบ่งออกเป็น ๒ สภาพ คือ

๑. ตั้งความหวังดีด้วยตัณหา อยากให้ได้ดี เจริญไม่มีทุกข์ จนที่สุดอยากให้เขาถึงธรรม

๒. ตั้งความหวังดีด้วยการวางเฉย โดยทำความในใจว่าเมื่อถึงเวลาเขาทั้งหลายเหล่านั้นคงเข้าใจ คงถึงธรรมและมีความสุข ทั้งสองวิธีแตกต่างกันมากมาย อย่างน้อยก็ทำให้กังวลใจได้เหมือนกัน ในข้อนี้อยากจะขอกราบเรียนท่านอาจารย์ช่วยชี้แนะเพื่อเป็นหลักและแนวทางต่อไป

ตอบ ความผูกพันในระหว่างสามี ภรรยา และบุตร ตลอดถึงเพื่อนเป็นที่สุดซึ่งมีความหวังดีต่อกันเป็นที่ตั้ง ความผูกพันนี้แสดงเป็นสองหรือสามหรืออะไรก็ตาม เมื่อมีความหวังและความต้องการอยู่ ย่อมไม่พ้นจากตัณหาอุปาทาน ย่อมมีความทุกข์และกังวลอยู่เป็นธรรมดาท่านว่าไม่พ้นจากความอยาก

การทำสมาธิต้องทำใจให้เป็นกลาง

ถาม ได้ปฏิบัติด้วยการนั่งสมาธิตามแนวทางที่ท่านอาจารย์สอนไว้ โดยกำหนดเอาผู้รู้ จนจิตรวมวูบเข้าไปอยู่

คนเดียว มีสติรู้อยู่ตลอดเวลา คิดก็ได้ ไม่คิดก็ได้ เกิดความมั่นใจว่า ถ้าทำคราวต่อไปคงจะดีขึ้น แต่ไม่เป็นเช่นนั้น การปฏิบัติในครั้งต่อ ๆ มา จิตสงบแต่ไม่นิ่ง รู้อยู่แต่ไม่มั่นคง ไม่ทราบว่าจะแก้ไขอย่างไร

ตอบ ไม่ต้องแก้ไขมันหรอก เป็นแต่ทำความวางเฉยเมื่อทำครั้งต่อไป อย่าไปอยากให้เป็นดั่งที่เคยเป็นมาแล้วหรืออย่างอื่นก็ดี ทำสมาธินี้มันชอบกล ถ้าอยากให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ มันเลยไม่เป็น พอทำใจเป็นกลางวางเฉยไม่อยากให้เป็นอะไรทั้งหมด เป็นแต่เคยทำอย่างไร ก็ทำตามเคยก็แล้วกัน มันหากเป็นไปเอง

ความรู้จากสมาธิรู้ขณะจิตเป็นอุปจาร

ถาม ขณะที่นั่งสมาธิ จิตสงบแล้วรู้อยู่ แต่ยังไม่ถึงกับรวมวูบเข้าไป ก็เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นมาชัดในขณะนั้น และมีความเชื่อมั่นว่าต้องเป็นจริงอย่างนั้นจริง ๆ โดยไม่คิดหรือตรองไว้ล่วงหน้าเลย เช่น เกิดความรู้ว่าสภาวะของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความจริงไม่ได้แยกเป็นข้อ ๆ มันเกิดขึ้นขณะจิตเดียว ทุกสิ่งในโลกมันเป็นอย่างนั้น มันต้องเสื่อมไปเป็นธรรมดา กระผมพูดไม่ถูกเหมือนกัน แต่มันชัดว่าเป็นอย่างนั้น แน่นอนในขณะนั้นบางครั้งก็เกิดความรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้มันเป็นของสมมุติทั้งสิ้น คนเข้าไปยึดถือว่าเป็นของเราแล้วก็แก่งแย่งช่วงชิงกัน หาสาระไม่ได้ บางครั้งก็เกิดความรู้สึก

ขึ้นมาว่า ชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบันช่างสูญเปล่าเสียจริง ๆ อยากกราบเรียนถามว่า ความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นจริงหรือแปลกปลอม เพราะว่าช่วงหลัง ๆ นี้เกิดขึ้นบ่อย ๆ และในขณะที่เกิดก็มีความมั่นใจว่าเป็นอย่างนั้นจริง ๆ

ตอบ ความรู้อันเกิดจากสมาธินี้มันแปลกเหมือนกัน รู้ขึ้นในขณะที่จิตเป็นอุปจาร เมื่อจิตรวมวูบเข้าเป็นอัปปนาจะไม่เกิด ความรู้อันนั้นเป็นของอัศจรรย์จริง เพราะเราไม่ได้คาดคิดไว้แต่ก่อน แต่มันเกิดขึ้นตามเป็นจริง สิ่งเหล่านั้นเป็นความจริงอย่างที่รู้ ดั่งมันเกิดขึ้นชัดเจนในตัวของคุณเองว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ชัดแจ้งในใจของคุณ ความรู้บางอย่างชัดแจ้งในใจของคุณ แต่มันอาจจะพลาดไปจากความนิยมของโลก ฉะนั้นความรู้อันนั้นเป็นแต่บทบาทเบื้องต้น เราต้องพิจารณาถึงเหตุผลต้นตอสิ่งเหล่านั้นว่า สมเหตุสมผลหรือไม่ ถ้าไม่สมเหตุสมผลก็อย่าเชื่อ ถ้าสมเหตุสมผลแล้วจงทำตามเถิด ไม่มีผิด ถ้าเชื่อทั้งหมดอย่างเดียวก็อาจจะผิดพลาดไปบ้าง ชีวิตความเป็นมาแต่เด็กย่อมมีประโยชน์ อุปการะแก่การปฏิบัติของเราโดยแท้ ถ้าไม่ได้ชีวิตอันนี้เราก็จะไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนี้ แต่ความรู้เมื่อแก่ที่ปฏิบัติเป็นไปนั้น มันแก่กว่าความรู้ตอนเป็นเด็กเป็นไหน ๆ จึงควรคิดถึงคุณของมัน

นั่งสมาธิแต่ผู้เดียวดีกว่านั่งรวมหมู่คณะ

ถาม มีอุบาสิกาคนหนึ่งกล่าวว่า ดิฉันไม่ชอบนั่งสมาธิรวมกับหมู่คณะ เพราะประโยชน์ที่จะได้รับก็เพียงความสงบ แต่ก็ไม่สงบจริง การพิจารณาได้แค่ตื้น ๆ ออกจากสมาธิแล้วก็มีอาการเหมือนเดิม เมื่ออยู่คนเดียว สภาพของกายและจิตพร้อมที่จะนั่งสมาธิ ดิฉันจึงจะเริ่มนั่ง พอจิตสงบเป็นหนึ่งแล้วจิตก็จะเริ่มพิจารณา ยิ่งพิจารณาจิตก็ยิ่งจะรวมมากขึ้น มีแต่จิตไม่มีกายมาเกี่ยวข้อง นิ่งและนานหลายชั่วโมง จิตได้รู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกไม่ว่ามนุษย์ สัตว์ ต้นไม้ ล้วนแต่มีธาตุ ๔ ล้วนแต่เกิดแล้วก็ต้องดับเหมือนกันหมด ทุกสิ่งไม่มีอะไรตั้งมั่นและยั่งยืนอยู่ได้ ขณะนั้นจิตสว่างไสวอิ่มเอิบมาก เมื่อออกจากสมาธิ จิตก็ยังมีอาการสงบอยู่ กายก็เบาอยู่หลายวัน และจิตก็เริ่มคลายความยึดถือ เพราะเห็นทุกสิ่งล้วนเป็นของไม่เที่ยง

ขอกราบเรียนถามว่า เป็นแนวทางที่ถูกต้องหรือไม่ ควรทำอย่างไรต่อไป

ตอบ ถูกแล้ว การทำสมาธิอยู่ในหมู่ย่อมได้ผลไม่คุ้มค่า ท่านจึงสอนให้หาวิเวกกาย แล้วจิตจึงจะรวมเป็นจิตตวิเวก ต่อนั้นไปพิจารณาเรื่องกายเรื่องจิตโดยเฉพาะ รู้แจ้งเห็นจริงตามสภาพของมัน เป็นอยู่อย่างไรก็เห็นตามเป็นจริงอย่างนั้น จนเบื่อหน่ายความหลง เรียกว่าอุปธิวิเวก ควร

พิจารณาอย่างนั้นอยู่เสมอให้ชำนิชำนาญ แล้วจะรู้ด้วยตนเองว่า อย่างนี้หนอความจริงมันเป็นอย่างนี้

ธรรมนิมิต

ถาม เมื่อวันอาสาฬหบูชา ๓-๔ ปีมาแล้ว ดิฉันมีความสงสัยในจิตที่ออกจากกาย วันก่อนนั้นที่จะนั่งสมาธิ ได้มีผู้มาทำให้เกิดความเบื่อหน่ายมาก เมื่อนั่งสมาธิแล้วประมาณตี ๒ ได้อธิษฐานจิตว่า เมื่อได้เกิดใหม่ดิฉันจะเป็นอย่างไร ดิฉันนั่งนิ่งมาก กายหายไปเหลือแต่จิตที่นิ่งสงบ ไม่พิจารณาหรือปรุงแต่งใด ๆ มีแต่ความสงบนิ่งอยู่ภายใน มีความรู้สึกว่าจิตออกจากกายห่างประมาณ ๓ เมตร ดิฉันเห็นกายของตนเองนั่งสมาธิและผ้าที่ห่มกายอย่างชัดเจนเหมือนเห็นด้วยตาเนื้อทั้งที่มืดมาก และได้มีกายอีกกายหนึ่งเป็นพระบวชใหม่อายุประมาณ ๑๘ ปี ซ้อนอยู่ในกายของดิฉัน กายที่เป็นพระค่อย ๆ เบ่งชัดขึ้น กายของดิฉันหายไป พอดีมีคนตื่นขึ้นทำเสียงดัง สมาธิของดิฉันก็หายไปเพียงเท่านี้ ขณะนั้นเป็นเวลาตี ๕ ดิฉันจึงขอกราบเรียนถามว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร

ตอบ ปรากฏการณ์นั้นแสดงเป็นธรรมนิมิต อุปมาอุปไมยแสดงว่าจิตของคุณในขณะนั้นเป็นพระแล้ว แต่ยังหนุ่มอยู่มาก ถ้าคุณทำให้ได้อย่างนี้บ่อย ๆ พระก็จะแก่ขึ้นโดยลำดับจนเป็นพระผู้ใหญ่ได้ในวันหนึ่งข้างหน้า

ถาม จิตออกจากกายได้จริงหรือเปล่าคะ

ตอบ จิตออกจากกายได้จริง จิตนี้ไม่ทราบว่าอยู่นอกกายหรือในกาย มันเที่ยวเร่ร่อนอยู่อย่างนั้น ถ้าธาตุขันธ์อันนี้ยังไม่แตกดับ มันหากเร่ร่อนอยู่อย่างนั้นเอง เมื่อธาตุขันธ์แตกดับแล้ว เซลล์หรือผัสสะในกายไม่มีความรู้สึกอะไร จิตมันก็อยู่ด้วยไม่ได้ เรียกว่าละทิ้งกายอันนี้แล้วก็ไป

พิจารณาความพลัดพราก

ถาม ดิฉันมีความรักและผูกพันกับลูกมาก และลูก ๆ ก็เป็นเด็กดี ความพลัดพรากได้เกิดขึ้นเมื่อลูกคนเล็กขอไปเรียนต่อต่างประเทศ ปกติลูกดิฉันเดินทางไปต่างประเทศเสมอ แต่รู้สึกเฉย ๆ ครั้งนี้เมื่อถึงวันเดินทางไปดิฉันอาลัยมากจนไม่ทราบว่าจะเอากายและจิตไปวางไว้ที่ไหน ในที่สุดก็นั่งสมาธิอยู่ ๒ วัน ๒ คืน กว่าจิตจะรวมและพิจารณาได้ว่า เราเองไปยึดว่าเขาเป็นลูก ความจริงแล้วเขาเป็นเพียงสัตว์โลกที่อาศัยท้องเราเกิด เมื่อเกิดแล้วก็ต้องจากกันไป ลูกนกลูกกา สัตว์หรือต้นไม้ก็เป็นเหมือนกันหมด จิตก็เกิดอาการผ่องใสและปล่อยวาง จากอานิสงส์ของการพิจารณาทำให้ดิฉันคลายความยึด ความรักความอาลัยไม่เหลืออยู่เลย สักแต่รู้ว่าเขาเป็นลูกเราเท่านั้น เป็นเวลาถึง ๕ ปีแล้วจิตก็ยังไม่เสื่อมจากการปฏิบัติดังกล่าว ท่านอาจารย์เห็นควรแนะนำประการใดบ้าง

ตอบ สัตว์ทั้งหลายเกิดขึ้นมาในโลกนี้ล้วนแต่หาเครื่องผูกพันใส่ตัวโดยธรรมชาติ เช่น เกิดมาก็ต้องมีพ่อมีแม่ มีผัวมีเมียและลูก ตลอดถึงญาติมิตรและปิยชนทั้งหลายเป็นต้น ซึ่งคนเหล่านั้นรอคอยเราอยู่ข้างหน้า ไม่วันใดก็วันหนึ่ง เราจำจะต้องประสบอาลัยอาวรณ์และทุกข์โศกต่าง ๆ ให้จงได้ เช่นคุณอาลัยอาวรณ์ในบุตรย่อมทุกข์โศกในเมื่อเขาพรากไปแต่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นทุกข์โศกแสนสาหัสจนไม่สามารถจะเอากายเอาใจไปตั้งไว้ที่ไหน แต่ยังดีที่คุณยังได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามรอยพระพุทธเจ้าแล้วตั้งใจพิจารณาให้เห็นความอาลัยและความทุกข์โศกนั้น เห็นตามความเป็นจริงอยู่ตั้ง ๒-๓ วัน จึงเห็นจริงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า หาไม่แล้วคุณจะทุกข์โศกเพียงไหน ขั้นนี้เรียกว่าชนะความทุกข์โศกในขั้นหนึ่งในหลาย ๆ เรื่องขั้นต่อไป สมมุติว่าลูกของคุณนั่นแหละเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยถึงกับล้มตายไป คุณจะตั้งกายตั้งใจไว้อย่างไรมันจึงจะได้ชัยชนะดั่งคราวที่แล้ว คราวนี้นับเป็นบทเรียนอย่างดีที่สุด การปฏิบัติของคุณที่ทำมานั้นถูกต้องแล้วเห็นได้ชัดด้วยตนเอง ว่าทุกข์โศกอาลัยหายไปเพราะความเห็นเช่นนั้น คุณควรปฏิบัติให้แข็งแกร่งกว่าเดิม ทุกข์โศกอาลัยจะมาถึงตนเมื่อไร ในเมื่อเรายังมีชีวิตอยู่ เราจะผจญต่อสู้อยู่เช่นนี้ต่อไป อายตนะ ผัสสะ ขันธ์ ยังมีวิบากอยู่ จำเป็นจะต้องรับรู้เช่นนี้ต่อไป

คนพุทธเมื่อฟื้นจากการตาย

ถาม คนที่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่เมื่อฟื้นจากการตาย จะทำบุญทำทานเป็นการใหญ่ เป็นการหนีทุกข์โดยการเพิ่มบุญ ส่วนท่านที่ชำนาญทางสมาธิเมื่อฟื้นก็เร่งปฏิบัติยิ่งขึ้น ส่วนศาสนาอื่นเมื่อฟื้นขึ้นมาก็ยังคงปฏิบัติเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นอะไรคือความถูกต้อง เพราะดูแล้วเหมือนกับเป็นจิตใต้สำนึก หรือเป็นสัญญาลึก ๆ นั่นเอง ความจริงเป็นอย่างไรแน่ครับ

ตอบ คนที่นับถือพุทธศาสนา เมื่อตายแล้วกลับฟื้นคืนมา จะต้องรีบเร่งทำบุญกันใหญ่ เพราะกลัวว่าตายไปแล้ว จะไม่ได้ทำบุญ รีบเร่งทำเสียเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ส่วนผู้ชำนาญในสมาธิ เมื่อฟื้นคืนมาจากตายแล้วจะต้องรีบเร่งทำสมาธิให้แข็งแกร่ง เพื่อจะไม่ได้หลงตาย มีสติสมบูรณ์บริบูรณ์ ส่วนศาสนาอื่นนอกจากพุทธศาสนา เขาสอนกันว่าตายแล้วไม่เกิด หรือเกิดก็ไม่ได้รับอานิสงส์จากการทำดี ถึงจะตายก็อยู่แค่นั้น เขาจึงเร่งบำรุงบำเรอให้ได้รับความสุขแต่ในชาตินี้

การพิจารณาอาการต่าง ๆ

ถาม ดิฉันอยากจะเรียนถามเรื่องการพิจารณา สมมุติว่ายกผมขึ้นมา พอนึกถึงผมแล้วจะทำอย่างไรต่อไป คือคิดอย่างไรเมื่อยกผมขึ้นมาแล้ว

ตอบ การพิจารณาอาการต่าง ๆ มีผมเป็นต้น เช่น เมื่อยกผมขึ้นมาพิจารณาให้เห็นชิ้นส่วนของผมตามเป็นจริงของมัน เช่น เห็นว่าผมดำ เกิดจากผิวหนัง มีลักษณะเป็นเส้นกลม ๆ มีกลิ่นเหม็นสาบที่เกิดจากอสุภ มีบุพโพเลือดโลหิต เป็นต้น ให้เห็นชัดตามความเป็นจริงเช่นนี้ หรือบางทีเมื่อพิจารณาอยู่นั้น จะเห็นเป็นปฏิภาค เส้นผมเป็นเส้นโต ๆ หรือมีผิวพรรณต่าง ๆ เปื่อยเละเน่าหมดทั้งหัว ดังนี้เป็นต้น

ถาม ท่านอาจารย์คะ เวลาที่ถือศีล ๘ เราจะต้อง เนสัชชิ แปลว่าอะไรเจ้าคะ

ตอบ ผู้ถือศีล ๘ ไม่ต้องอยู่เนสัชชิก็ได้ เนสัชชิแปลว่าไม่นอน ซึ่งเป็นธุดงควัตรอันหนึ่งในธุดงควัตร ๑๓ ถือศีล ๘ ไม่ได้เกี่ยวถึงธุดงควัตรอะไรหรอก เป็นแต่รักษากาย วาจา ใจ ให้งดเว้นจากโทษ ๘ ประการก็พอแล้ว แต่เมื่อจะถือเนสัชชิก็ไม่ห้าม ไม่มีผิดมีถูกอะไร

ถาม การอนุโลมพิจารณากายถึงความเป็นธาตุ ๔ เริ่มตั้งแต่ธาตุลม เช่น การหายใจเข้าออก มีสั้นบ้างยาวบ้าง เวลาที่ไอหรือจามก็หยุดชะงักการหายใจตลอดถึงลมที่เกิดขึ้นภายในกายก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ธาตุไฟก็เห็นอาการเปลี่ยนแปลงอยู่ภายในร่างกายตลอดเวลาเช่นกัน ธาตุน้ำต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจและหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา ธาตุดินก็เช่นกัน ทั้งคน สัตว์ ต้นไม้และภูเขา

ล้วนเกิดมาจากธาตุดิน ตั้งอยู่แล้วก็สลายกลายเป็นดิน

เพราะฉะนั้น ธาตุ ๔ ของสัตวโลก รวมทั้งพืช ที่เกิดขึ้นในโลก ล้วนเป็นอนิจจัง แล้วน้อมมาพิจารณา กายของผู้พิจารณาก็เป็นอนิจจังเช่นเดียวกัน บางทีก็ยก เอาธาตุ ๔ มาแยกออกไปอีก เช่น การเกิดขึ้นตั้งอยู่ และการเปลี่ยนสภาพไปของ เส้นผม ตา ผิวหนัง เป็น ต้น หรือพิจารณาดูจิต ผู้ที่อาศัยอยู่ในกายของคนและ สัตว์ก็มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น มด เดี๋ยวเดิน ไปข้างหน้า แล้วเปลี่ยนไปทางซ้ายทางขวา หรือไม่ก็หัน หลังกลับ ดังนั้น จิตทั่วไปล้วนเป็นอนิจจัง หรือบางที ก็ยกเอาอาการทั้ง ๔ ของตนมาพิจารณาว่า การเดิน ยืน นั่งนอน มีสติตั้งอยู่ที่อาการนั้นหรือไม่

บางครั้งก็พิจารณาถึงการเกิดและความเสื่อม สูญของสังขารร่างกายตั้งแต่เกิดจนถึงชราแล้วดับไป เริ่ม ต้นตั้งแต่การเปลี่ยนสภาพเรื่อยมา จนกระทั่งขาดธาตุ ลม กายสังขารเริ่มขึ้นอืด เหมือนสัตว์ที่ตายแล้ว เนื้อ หนังเหล่านั้นก็ค่อย ๆ หลุดไปเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ในที่ สุดก็ไปสู่สภาพที่เป็นดินอีก เป็นอยู่เช่นนี้ หมุนเวียน อยู่อย่างนี้ เป็น “สัจธรรม” ไม่มีสิ่งใดควรยึดถือ ทั้ง กายและจิตก็ล้วนเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ขอกราบ เรียนถามว่าการพิจารณากายอย่างนี้ใช้ได้หรือไม่

ตอบ การพิจารณากายดังกล่าวแล้ว เมื่อพิจารณาเห็นชัดตาม

เป็นจริงเช่นนั้นแล้วเกิดความสลดสังเวช จิตแน่วแน่เป็นอันเดียว ตั้งมั่นอยู่คงที่ไม่หวั่นไหวในอารมณ์ทั้งปวงก็ได้ละซิ ถ้าพิจารณาเช่นนั้นเป็นแต่อนุมานและสัญญาความจำได้ จิตไม่สลดสังเวชเป็นหนึ่ง ยังหวั่นไหวในอารมณ์นั้นอยู่ อันนั้นยังใช้ไม่ได้

การลดกรรมชั่ว

ถาม เราจะทำอย่างไรจึงจะลดกรรมชั่วให้เบาบางลงได้บ้าง

ตอบ ถ้าบุคคลไม่เห็นความชั่ว เหมือนกับไฟไหม้ผมอยู่บนศีรษะอยู่ตราบใด ก็จะสร้างความชั่วนั้นต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าเห็นไฟไหม้ผมบนศีรษะเป็นของร้อน บุคคลนั้นจะต้องรีบดับไฟโดยพลัน

ผียึดรูปตน

ถาม คนตายเป็นผีไปแล้ว เมื่อเป็นผีจะยึดรูปร่างของตนเมื่อตอนตาย หรือยึดรูปร่างในขณะใดที่มีชีวิตอยู่ เสื้อผ้าก็เหมือนกัน

ตอบ อุปาทานเป็นของร้ายกาจมาก จะยึดถือในตอนใดตอนหนึ่งก็ได้ ที่มันยึดถือมั่นที่สุด ไม่ว่ากายหรือของเนื่องด้วยกาย

การทำบุญร่วม

ถาม สมมุติว่าดิฉันจะสร้างพระพุทธรูป ๑ องค์ ถ้าดิฉัน

จะสร้างแต่ผู้เดียว กับบอกพรรคพวกเพื่อนฝูงร่วมกันสร้าง อย่างไหนจะดีกว่ากัน

ตอบ ก็หมู่เพื่อนมากนั่นซิดี ผลบุญก็ได้มากกว่า อยู่คนเดียวเปลี่ยวใจมันก็ไม่สบายละซิ

ระงับนิวรณ์ ๕

ถาม นิวรณ์ ๕ เป็นอกุศลกรรมที่กั้นไม่ให้มนุษย์หลุดพ้นจากวัฏสงสาร เมื่อจิตกระทบกับนิวรณ์ ๕ ฟุ้งขึ้นมา ควรจะระงับอย่างไร

ตอบ ต้องระงับด้วยการพิจารณาอสุภะให้เห็นตามเป็นจริงว่าร่างกายนี้เป็นของปฏิกูลโสโครก ประกอบด้วย เกศา โลมา ฯลฯ เป็นต้น ก่อนที่จะพิจารณา ให้รวมเอานิวรณ์ทั้ง ๔ ข้างปลาย มีพยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ วิจิกิจฉา เข้ามาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกามฉันท์ แล้วพิจารณาแต่กามฉันท์อย่างเดียว จนเกิดปฏิภาคนิมิตเห็นเป็นอสุภะแน่วแน่ว่าร่างกายอันนี้และส่วนอื่น ๆ ของคนอื่นมีตัวหนอนชอนไชอยู่เป็นจุก ๆ จนเนื้อหนังหลุดออกจากกระดูก จนมีแต่กระดูกกองอยู่เป็นหย่อม ๆ กามฉันทะจะเพลิดเพลินยินดีกับโครงกระดูกได้ที่ไหน ส่วนนิวรณ์ทั้ง ๔ ข้างปลายก็จะระงับหายไปในขณะเดียวนั่นเอง แต่ถ้ายังไม่สามารถทำได้ถึงขนาดนั้น ก็ขอให้พิจารณาโดยอนุโลม ปฏิโลม ไป ๆ มา ๆ อย่างน้อยกามฉันท์นิวรณ์ เป็นต้น ก็จะค่อยเบาบางลงไป

ศิษย์ผู้หนึ่งได้กราบนมัสการขอให้ท่านอาจารย์ช่วยเทศนาหลักการปฏิบัติธรรม ซึ่งก็ได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูง

"ยุ่ง" เรื่องของโลกเป็นอย่างนั้น เราอยู่กับโลกก็ต้องติดไปกับโลก โลกมันหมุนเวียนเหมือนกงจักร มันหมุนไม่มีที่สิ้นสุด ความอยากได้อยากมี อยากดี อยากจน มันก็หมุนไป ได้อันนี้แล้วก็อยากได้อันนั้นอีกเป็นวงรอบไปอย่างนั้น เราอยู่ในสังสารจักรก็ต้องติดพันกับเขาเป็นธรรมดา

สิ่งที่เราจะทำให้พ้นจากนั้น คือ ทำใจให้สงบเยือกเย็นกว่านี้ ความสงบเท่านั้นเป็นเหตุทำให้มีความสุข อย่าไปติดตรงนั้น คำว่าอย่าไปติดที่นั่นที่นี่ คือ ไม่เกี่ยวข้องพัวพัน ทำแล้วก็สักแต่ว่าทำ ปล่อยวางไปเสีย ทอดธุระเสีย ไม่ใช่ว่าจะทำอยู่ทุกเวลาทุกวี่ทุกวัน เรานึกคิดก็สักเพียงแต่นึกคิด อันที่จริงก็นึกคิดของเก่าไม่ใช่ของใหม่ นึกคิดแล้วก็ไปไม่รอดสักที นึกคิดแล้วก็ควรวางเสีย ให้มันสงบนั่นแหละจึงจะได้ความสุข คนที่ได้รับความสุขเพราะเหตุนี้ คือ ทำความสงบได้

เรื่องของโลกมันต้องเป็นไปตามโลก พระพุทธเจ้าและสาวกก็เหมือนกัน ท่านทำบริสุทธิ์หมดจดแล้ว ท่านก็ยังติดพันอยู่กับโลกนั่นแหละ การขบฉัน การบิณฑบาตร การเทศนาสั่งสอนผู้คน การอบรมสั่งสอนประชาชนก็เหมือนกันกับพวกเรานั่นแหละ เมื่อท่านอบรมแล้วท่านก็วางเสียแล้วทำความสงบ ความสงบนั้นเป็นเหตุให้ได้รับความสุขอันใหญ่หลวง ไม่ทราบจะทำอย่างไร เราอยู่กับโลกก็เป็นไปตามโลกเป็นไปตามเขา เพราะ

เราอาศัยโลก การอยู่กินหลับนอน ที่อยู่อาศัย มันต้องอาศัยโลก ใช้หนี้โลกไม่หมดสักที เข้าใจว่าใช้หนี้ไปก็แล้วกัน เกิดมาใช้หนี้ คือว่าเกิดมาแล้วพัวพันกับสิ่งต่าง ๆ เรื่องจะต้องทำตามเรื่องราว เรียกว่า **ใช้หนี้** คือ ไม่ดับขันธ์แตกดับไปก็ต้องใช้หนี้อยู่ร่ำไป

เห็นแล้วมิใช่หรือเรื่องโทษของโลก เราอยู่สงบอย่างนี้ก็ยังมาพัวพันไม่ทราบจะทำอย่างไร ไม่มีสิ้นสุดหรอก ทำความสงบให้ได้ สิ่งทั้งปวงมันเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยส่วนมากมักเห็นเป็นอนัตตาก่อน เมื่อพิจารณาเห็นเป็นอนัตตา สิ่งทั้งปวงทั้งหมดไม่มีสาระแก่นสาร ไม่มีตนไม่มีตัว มีสภาพอยู่อย่างนั้น คือ มันรวมมาเป็นธาตุ อะไรทั้งหมดที่มันมารวมเป็นตัวเป็นตน มันเกิดจากธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ ของเหล่านี้ไม่มีอะไรหรอก เราไปยึดไปถือจับมันไว้ก็เป็นตัว ถ้าไม่ยึดไม่ถือมันก็เป็นธาตุอยู่ดี ๆ นั่นแหละ

มนุษย์ สัตว์เดรัจฉานทั้งปวง ไม่มีต่ำไม่มีสูง ไม่มีน้อยไม่มีใหญ่ พูดถึงเรื่องธาตุแล้วเหมือนกันหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ต้นไม้ภูเขาเลากาก็เป็นธาตุ ๔ เหมือนกัน ทุกสิ่งเป็นอนัตตาของที่ไม่ใช่ของตนของตัว ที่เราเห็นนั่นแหละมันเป็นธาตุมันสักแต่เป็นธาตุเฉย ๆ ของเหล่านั้นเป็นของไม่เที่ยง แปรปรวนไปตามลำดับ ของแปรปรวนนั่นแหละทุกข์ เมื่อมันเป็นทุกข์มันต้องเห็นเป็นอนัตตา จึงจะเป็นอนิจจัง ทุกขัง ครั้นพิจารณาจิตมั่นรวมในที่เดียว ไม่ได้ส่งส่ายไปที่อื่น ลงไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง

มันรวมทับลงไป อันนี้ใช้ได้ แต่ถ้าพิจารณามันฟุ้งซ่านมันใช้ไม่ได้ ต้องวางเสีย แล้วมาพิจารณาความสงบของเก่า ให้เข้าใจอย่างนี้

การพิจารณาจะพิจารณาขันธ์ ๕ ก็ตามเถิด ขันธ์ก็เกิดมาจากธาตุ ๔ นี่แหละ แยกไปหลายสาขาเรียกว่านาม เรียกว่าขันธ์ ๕ พิจารณาไปก็ลงของเก่า เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ขันธ์ ๕ คือว่าไปยึดสิ่งใดสิ่งนั้นก็เป็นตนเป็นตัวเรียกว่าขันธ์ ความไปยึดนั้นก็ไม่ใช่ของตนของตัว แต่ก็ไปยึดการยึดเอาสิ่งไม่มีตนไม่มีตัวจึงทุกข์ ของมันเป็นอนิจจัง ของไม่เที่ยง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นของไม่เที่ยงทั้งนั้น การที่ไม่เที่ยงมันจึงเป็นทุกข์ การเกิดดับมันเป็นทุกข์ พิจารณาลงอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ลงสภาวะความเป็นจริง ถ้าลงในสภาพนี้มันก็รวมไปได้ อันที่มันเกิดพิจารณานั่นนี่ต่าง ๆ มันรวมวูบลงแล้วจะพิจารณาไปเอง ถ้ากำลังพอ มันเห็นอนัตตา อนิจจัง ทุกขัง มันเป็นไปเองโดยไม่ได้ตั้งใจพิจารณา อันนี้แหละดีทีเดียว ชัดทีเดียว การพิจารณา เล็บ ขน หนัง ก็พิจารณาอันเดียวเท่านั้นแหละ ถ้าหากว่ามันชัดก็ชัดหมด จะเป็นผู้เป็นคน เป็นสัตว์ต่าง ๆ เราไม่ได้แต่งเอาเอง กรรมแต่งมาให้เกิด

การพิจารณาอะไรทั้งหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ครั้นหากว่าควบคุมต่อสู้เต็มที่แล้วมันไม่สงบ ให้วางลงเป็นกลาง ๆ เฉย ๆ นั่นแหละมันจึงรวม คือว่าจิตที่มันรวมจะต้องวางเสียก่อน ถ้าหากว่ายึดถือมั่นเกินไป ยึดมั่นถือมั่นเกินไปไม่รวมหรอก พิจารณาเฉย ๆ

มันจะเป็นของมันเอง คนที่ไม่เป็นอยากจะเป็นอย่างเขา ความอยากให้เป็นเลยข่มใหญ่เอาใหญ่ เขาได้ดีก็อยากได้ดีอย่างเขา คนที่เป็นมันไม่อยากหรอก มันวางมันจึงค่อยเป็นธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต้องทอดธุระ ปล่อยวาง อันที่มันไม่เป็นลองพิจารณาดูเถอะ มันเป็นเพราะอะไรมันจึงไม่รวม ก็เพราะไม่วางมันยังมีอยู่นั่นแหละ การไม่วางมันมีอยู่ ถ้าวางก็เป็นหมดหายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างหมดทุกสิ่ง ไม่มีกังวลและไม่คิดส่งหน้าส่งหลัง เอาเฉพาะสิ่งนั้นมันจึงค่อยรวม “นี่แหละคือหลัก” หลักอันนี้แหละที่เราจะทำต่อไปให้ถือปฏิบัติ มันจะเป็นไม่เป็นก็ตามถือหลักแน่วแน่อันเดียวทอดธุระปล่อยวางให้หมด

หัวกับตัวไม่สมดุลย์กัน

เป็นผู้ใหญ่ใจแคบผิดแบบแผน
มีลาภแน่นเรียงรายทั้งซ้ายขวา
ไม่เหลียวดู ผู้น้อย ด้อยลาภา
ได้ชื่อว่า ใหญ่ตัว แต่หัวเรียวฯ

ฤๅษีลิงแดง

เบื้องแรกของการปฏิบัติภาวนา

พระโพธิญาณเถร (หลวงพ่อชา สุภัทโท)

จงหายใจเข้า...หายใจออก...อยู่อย่างนี้แหละ อย่าใส่ใจกับอะไรทั้งนั้น ใครจะยืนเอาก้นขึ้นฟ้าก็ช่างอย่าไปเอาใจใส่ อยู่แต่กับลมหายใจเข้าออกให้ความรู้สึกกำหนดอยู่กับลมหายใจ... เอาอยู่เท่านี้แหละ

ไม่ไปเอาอะไรอื่น ไม่ต้องคิดว่าจะเอานั่นเอานี่ ไม่เอาอะไรทั้งนั้น ให้รู้จักแต่ลมเข้า...ลมออก...ลมเข้า...ลมออก... พุท...เข้า...โธ...ออก อยู่กับลมหายใจอย่างนี้แหละ เอาอันนี้เป็นอารมณ์

ให้ทำอยู่อย่างนี้จนกระทั่งลมเข้าก็รู้จัก...ลมออกก็รู้จัก... ลมเข้าก็รู้จัก...ลมออกก็รู้จัก ให้รู้จักอยู่อย่างนี้ จนจิตสงบหมดความรำคาญ ไม่ฟุ้งซ่านไปไหนทั้งนั้น...ให้มีแต่ลมออก...ลมเข้า...ลมออก...ลมเข้าอยู่เท่านั้น ให้มันเป็นอยู่อย่างนี้...ยังไม่ต้องมีจุดหมายอะไร นี่แหละเบื้องแรกของการปฏิบัติ

ถ้ามันสบาย ถ้ามันสงบ มันก็จะรู้จักของมันเอง ทำไปเรื่อย ๆ ลมก็จะน้อยลง...อ่อนลง...กายก็อ่อน...จิตก็อ่อน...มันเป็นไปตามเรื่องของมันเอง นั่งก็สบายไม่ง่วงไม่โงก ไม่หาวนอน จะเป็นอย่างใด...ดูมันคล่องของมันเองไปทุกอย่าง นิ่ง... สงบ จนพอออกจากสมาธิแล้ว จึงมานึกว่า "บ๊ะ...มันเป็นอย่าง

ใดน้อ” แล้วก็นึกถึงความสงบอันนั้น ไม่ลืมสักที

สิ่งที่ติดตามเรา เรียกว่า สติ...ความระลึกได้ สัมปชัญญะ...ความรู้ตัว เราจะพูดอะไร...จะทำอะไร จะไปนั่น จะไปบิณฑบาตก็ดี จะฉันจังหันก็ดี จะล้างบาตรก็ดี ก็ให้รู้จักเรื่องของมัน ให้มีสติอยู่เสมอ ติดตามมันไป ให้ทำอยู่อย่างนี้

เมื่อจะเดินจงกรม ก็ให้มีทางเดินสักทางหนึ่ง จากต้นไม้นี้...ไปสู่ต้นไม้นั้นก็ได้ ให้ระยะทางมันยาวสัก ๗-๘ วา เดินจงกรมมันก็เหมือนกับทำสมาธิ ให้กำหนดความรู้สึกขึ้นในใจว่า “บัดนี้...เราจะทำความเพียร จะทำจิตให้สงบ...มีสติสัมปชัญญะให้กล้า”

การกำหนดก็แล้วแต่ละคน...ตามใจ...บางคนก่อนออกเดิน ก็แผ่เมตตา สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง...สารพัดอย่างแล้วก็ก้าวเท้าขวาออกก่อนให้พอดี...พอดี

ให้นึก “พุทโธ พุทโธ” ตามก้าวเดินนั้น ให้มีความรู้ในอารมณ์นั้นไปเรื่อย ๆ ถ้าใจเกิดฟุ้งซ่าน...หยุด...ให้มันสงบ...ก้าวเดินใหม่ ให้มีความรู้ตัวอยู่เรื่อย...ต้นทางออกก็รู้จัก...รู้จักหมด...ต้นทาง...กลางทาง...ปลายทาง ทำความรู้นี้ให้ติดต่อกันอยู่เรื่อย ๆ

นี่เป็นวิธีทำ...กำหนดเดินจงกรม เดินจงกรมก็คือ เดินกลับไป...กลับมา...เดินจงกรมไม่ใช่ของง่ายนะ บางคนเห็นเดินกลับไปกลับมา...เหมือนคนบ้า แต่หารู้ไม่ว่า การเดินจงกรมนี้...ทำให้เกิดปัญญานักละ

เดินกลับไป...กลับมา...ถ้าเหนื่อยก็หยุดกำหนดจิตให้นิ่ง กำหนดลมหายใจให้สบาย เมื่อสบายพอควรแล้วก็ทำความรู้สึกกำหนดการเดินอีก

แล้วอิริยาบถมันก็เปลี่ยนไปเองหรอก การยืน การเดิน การนั่ง การนอน มันเปลี่ยน คนเราจะนั่งรวดเดียวไม่ได้ ยืนอย่างเดียวไม่ได้ นอนอย่างเดียวก็ไม่ได้ มันจะต้องอยู่ตามอิริยาบถเหล่านี้ ทำอิริยาบถทั้งสี่นี้ให้มีประโยชน์ ให้มีความรู้สึกตัวอยู่อย่างนี้...นี่คือ...การทำ...ทำไป...ทำไป...มันไม่ใช่ของง่าย ๆ หรอกต้องอดทน

ถ้าจะพูดให้ดูง่าย ๆ ก็...นี่...เอาแก้วใบนี้ตั้งไว้นี่สองนาทีได้สองนาทีก็ย้ายไปตั้งไว้นั่น ตั้งไว้นั่นสองนาทีก็เอามาตั้งไว้นี่

ให้ทำอย่างนี้...ทำ...ทำ...ทำ...จนให้มันทุกข์...ให้มันสงสัย...ให้มันเกิดปัญญาขึ้น... “นี่คิดอย่างใดนะ...แก้วยกไปยกมาเหมือนคนบ้า” มันก็จะคิดของมันไปตามเรื่อง ใครจะว่าอะไรก็ช่าง ยกอยู่อย่างนั้น สองนาทีนะอย่าเผลอไม่ใช่ห้านาที พอสองนาทีก็เอามาตั้งไว้นี่ กำหนดอยู่อย่างนี้...นี่เป็นเรื่องของการกระทำ

จะดูลมหายใจเข้าออกก็เหมือนกัน ให้นั่งขาขวาทับขาซ้าย ให้ตัวตรงสูดลมเข้าไปให้เต็มที่ ให้หายลงไปให้หมดในท้อง สูดลมเข้าให้เต็มแล้วปล่อยออกให้หมดปอด อย่าไปบังคับมัน

ลมจะยาวแค่ไหน จะสั้นแค่ไหน จะค่อยแค่ไหน ก็ช่าง

มัน ให้มันพอดี พอดีกับเรา นั่งดูลมเข้า...ลมออก ให้สบายอยู่อย่างนั้น อย่าให้มันหลง ถ้าหลง...หยุดดูว่ามันจะไปไหน...มันจึงไม่ตามลม ให้หามันกลับมา...ให้มันมาเล่นตามลมอยู่อย่างนั้นแหละ แล้วก็จะพบของดีสักวันหนึ่งหรอก

ให้ทำอยู่อย่างนั้น...ทำเหมือนกับว่า...จะไม่ได้อะไร... ไม่เกิดอะไร...ไม่รู้ว่าใครมาทำ...แต่ก็ทำอยู่เช่นนั้นเหมือนข้าวอยู่ในฉาง แล้วเอาไปหว่านลงดินทำเหมือนจะทิ้ง...หว่านลงในดินทั่วไป โดยไม่สนใจ...มันกลับเกิดหน่อ...เกิดกล้า...เอาไปดำ กลับได้กินข้าวเม่าขึ้นมา นั่นแหละ เรื่องของมัน

อันนี้ก็เหมือนกัน นั่งเฉยๆ บางครั้งก็จะนึกว่า "จะนั่งเฝ้าดูมันทำไมนะ...ลมนี่นะ...ถึงไม่เฝ้ามัน มันก็ออก...ก็เข้าของมันอยู่แล้ว"

มันก็หาเรื่องคิดไปเรื่อยแหละ มันเป็นความเห็นของคน เรียกว่าอาการของจิต...ก็ช่างมัน พยายามทำไป...ทำไป...ให้มันสงบ

เมื่อสงบแล้ว ลมจะน้อยลง ร่างกายก็อ่อนลง จิตก็อ่อนลง มันจะอยู่พอดีของมัน จนกระทั่งว่านั่งอยู่เฉยๆ เหมือนไม่มีลมหายใจเข้าออก แต่มันก็ยังอยู่ได้

ถึงตอนนี้ อย่าตื่น อย่าวิ่งหนี เพราะคิดว่าเราหยุดหายใจแล้ว...นั่นแหละ...มันสงบแล้ว ไม่ต้องทำอะไร...นั่งเฉยๆ ดูมันไปอย่างนั้นแหละ

บางทีจะคิดว่า "เอ...เราหายใจหรือเปล่านี่" อย่างนี้ก็มี

เหมือนกัน...มันคิดไปอย่างนั้น แต่อย่างไรก็ช่างมันปล่อยไปตามเรื่องของมัน ไม่ว่าจะเกิดความรู้สึกอะไรขึ้น...ให้มันรู้...ดูมัน...แต่อย่าไปหลงใหลกับมัน

ทำไป...ทำให้บ่อย ๆ ไว้...ฉันจังหันเสร็จเอาจีวรไปตากแล้วเดินจงกรมทันที นึก "พุทโธ...พุทโธ" ไว้ นึกไปเรื่อยตลอดเวลาเดิน เดินไปนึกไป ให้ทางมันลึกลึกไปสักครึ่งแข้งหรือถึงหัวเข่า ก็ให้เดินอยู่อย่างนั้นแหละ

ไม่ใช่เดิน ยอกแยก...ยอกแยก คิดโน่น...คิดนี่ เที่ยวเดียว แล้วเลิก ขึ้นกุฏิมองดูพื้นกระดาน "เออ...มันน่านอนก็ลงนอนกรนครอก ๆ อย่างนี้ก็ไม่เห็นอะไรเท่านั้น

ทำไปจนขี้เกียจทำ...ขี้เกียจมันจะไปสิ้นสุดที่ไหน...หามันให้เห็นที่สุดของขี้เกียจ..มันจะอยู่ตรงไหน...มันจะเหนื่อยตรงไหน...มันจะเป็นอย่างไร...ก็ให้ถึงที่สุดของมัน จึงจะได้

ไม่ใช่จะมาพูดบอกตัวเองว่า "สงบ...สงบ...สงบ" แล้วพอนั่งปุ๊บ ก็จะให้มันสงบเลย ครั้งมันไม่สงบอย่างคิดก็เลิก ขี้เกียจ...ถ้าอย่างนั้นก็ไม่มีวันได้สงบ

แต่พูดมันง่าย หากทำแล้วมันก็ยาก เหมือนกับพูดว่า "ฮึ ทำนาไม่เห็นยากเลย...ไปทำนาดีกว่า" ครั้นพอไปทำนาเข้าวัวก็ไม่รู้จัก ควายก็ไม่รู้จัก คราด ไถ ก็ไม่รู้จักทั้งนั้น...เรื่องการทำไร่ทำนานี้ ถ้าแค่พูด...ก็ไม่ยาก แต่พอลงมือทำจริง ๆ ซิจึงรู้ว่ายากอย่างนี้เอง

หาความสงบอย่างนี้ ใคร ๆ ก็อยากสงบด้วยกันทั้งนั้น

แหละ แต่เราไม่ทันจะรู้จักมัน จะถามจะพูดกันสักเท่าไหร่ก็ไม่รู้จักขึ้นมาได้หรอก

ฉะนั้น ให้ทำ...ให้ตามรู้จักให้ทันว่า กำหนดลมเข้า...ออก กำหนดว่า "พุทโธ...พุทโธ" เอาเท่านี้แหละ ไม่ให้คิดไปไหนทั้งนั้น ในเวลานี้...ให้มีความรู้อยู่อย่างนี้ ทำอยู่อย่างนี้ ให้เรียนอยู่อย่างนี้แหละ

ให้ทำไป...ทำไป...อย่างนี้แหละ จะนึกว่า "ทำอยู่นี้...ก็ไม่เห็นเป็นอะไรเลย" ไม่เป็น...ก็ให้ทำไป ไม่เห็นก็ให้ทำไป ให้ทำไปอยู่นั่นแหละ...แล้วเราจะรู้จักมัน

เอาละนะ...ทีนี้ลองทำดู...ถ้าเรานั่งอย่างนี้ แล้วมันจะรู้เรื่อง...ใจมันจะพอดี๊...พอดี พอจิตสงบแล้วมันก็รู้เรื่องของมันเองดอก ต่อให้นั่งตลอดคืนจนสว่างก็ไม่รู้สึกว่านั่ง เพราะมันเพลิน

พอเป็นอย่างนี้...ทำได้ดีแล้ว อาจจะอยากเทศน์ให้หมู่พวกฟังจนคับวัดคับวาไปก็ได้ มันเป็นอย่างนั้นก็มีเหมือนอย่างตอนที่พ่อสางเป็นผ้าขาว คืนหนึ่งเดินจงกรมแล้ว นั่งสมาธิ มันเกิดแตกฉานขึ้นมา อยากเทศน์ เทศน์ไม่จบ เราได้ยินเสียง นั่งฟังเสียงเทศน์ "โฮ้ว...โฮ้ว...โฮ้ว" อยู่ที่กอไผ่โน้น ก็นึกว่า "นั่นผู้ใดน้อ...เทศน์กันกับใคร...หรือว่าใครมานั่งบ่นอะไรอยู่" ไม่หยุดสักที ก็เลยถือไฟฉายลงไปดู ใช่แล้ว...ผ้าขาวสาง...มีตะเกียงจุด นั่งขัดสมาธิอยู่ใต้กอไผ่เทศน์เสียจนฟังไม่ทัน

ก็เรียกว่า "สาง...จะเป็นบ้าหรือ" เขาก็ตอบว่า "ผม

ไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร มันอยากเทศน์ นั่งก็ต้องเทศน์ เดินก็ต้องเทศน์ ไม่รู้ว่ามันจะไปจบที่ไหน" เรานึกว่า "เฮ้อคนนี่มันเป็นไปได้ทั้งนั้น เป็นไปได้สารพัดอย่าง"

ฉะนั้น ให้ทำ อย่าหยุด อย่าปล่อยไปตามอารมณ์ ให้ฝืนทำไป ถึงจะขี้คร้านก็ให้ทำ จะขยันก็ให้ทำ จะนั่งก็ทำ จะเดินก็ทำ

เมื่อจะนอน ก็ให้กำหนดลมหายใจว่า "ข้าพเจ้าจะไม่เอาความสุขในการนอน" สอนจิตไว้อย่างนี้ พอรู้สึกตัวตื่น ก็ให้ลุกขึ้นมาทำความเพียรต่อไป

เวลาจะกิน ก็ให้บอกว่า "ข้าพเจ้าจะบริโภคอาหารนี้ ไม่ได้บริโภคด้วยตัณหา แต่เพื่อเป็นยาปรมัตถ์เพื่อความอยู่รอดในมื้อหนึ่ง วันหนึ่งเพื่อให้ประกอบความเพียรได้เท่านั้น"

เวลาจะนอนก็สอนมัน เวลาจะฉันจังหันก็สอนมัน ให้เป็นอย่างนี้ไปเรื่อย จะยืนก็ให้รู้สึก จะนอนก็ให้รู้สึก จะทำอะไรสารพัดอย่าง ก็ให้ทำอย่างนั้น

เวลาจะนอน ให้นอนตะแคงขวา กำหนดอยู่ที่ลมหายใจ "พุทโธ พุทโธ" จนกว่าจะหลับ ครั้นตื่นก็เหมือนกับมี "พุทโธ" อยู่ ไม่ได้ขาดตอนเลย จึงจะเป็นความสงบเกิดขึ้นมา มันเป็นสติอยู่ตลอดเวลา

อย่าไปมองดูผู้อื่น อย่าไปเอาเรื่องของผู้อื่น ให้เอาแต่เรื่องของตัวเองเท่านั้น การนั่งสมาธินั้น นั่งให้ตรงอย่าเงยหน้ามากไป อย่าก้มหน้าเกินไป เอาขนาดพอดีเหมือนพระพุทธรูป

นั่นแหละ มันจึงสว่างไสวดี

ครั้นจะเปลี่ยนอิริยาบถ ก็ให้อดทนจนสุดขีดเสียก่อน ปวดก็ให้ปวดไป อย่าพึ่งรีบเปลี่ยน อย่าคิดว่า "บ๊ะ ไม่ไหวแล้ว พักก่อนเถอะน่า" อดทนมันจนปวดถึงขนาดก่อน พอมันถึงขนาดนั้นแล้ว ก็ให้ทนต่อไปอีก

ทนไป...ทนไป...จนมันไม่มีแก่ใจจะว่า "พุท โธ" เมื่อไม่ว่า "พุท โธ" ก็เอาตรงที่มันเจ็บนั่นแหละมาแทน "อุ๊ย เจ็บ...เจ็บแท้ ๆ หนอ" เอาเจ็บนั่นมาเป็นอารมณ์แทน "พุทโธ" ก็ได้ กำหนดให้ติดต่อกันไปเรื่อย นั่งไปเรื่อย ดูซิว่า เมื่อปวดจนถึงที่สุดแล้ว มันจะเกิดอะไรขึ้น

พระพุทธเจ้าท่านว่า มันเจ็บเอง มันก็หายเอง ให้มันตายไป ก็อย่าเลิก บางครั้งมันเหงื่อแตกเม็ดโป้ง ๆ เท่าเม็ดข้าวโพดไหลย้อยมาตามอก ถ้าครั้นทำจนมันได้ข้ามเวทนาอันหนึ่งแล้ว มันก็รู้เรื่องเท่านั้นแหละ ให้ค่อยทำไปเรื่อย ๆ อย่าเร่งรัดตัวเองเกินไป ให้ค่อยทำไป...ทำไป

ฉันจังหันอยู่ก็ให้รู้จัก เมื่อเคี้ยวกลืนลงไปล่ะ มันลงไปถึงไหน อาหารที่แสลงโรค มันผิดหรือถูกกับธาตุขันธ์ก็รู้จักหมด ฉันจังหันก็ลองกะดู ฉันไป ฉันไป กะดูว่าอีกสักห้าคำจะอิ่ม ก็ให้หยุดเสีย แล้วดื่มน้ำเข้าไป ก็จะอิ่มพอดี

ลองทำดูซิว่า จะทำได้หรือไม่ แต่คนเราไม่เป็นอย่างนั้น พอจะอิ่มก็ว่า "เติมอีกสักห้าคำเถอะ" มันว่าไปอย่างนั้น มันไม่รู้จักสอนตัวเองอย่างนี้

พระพุทธเจ้าท่านให้ฉันไป กำหนดดูไป ถ้าพออีกสักห้าคำจะอิ่มก็หยุดดื่มน้ำเข้าไป มันก็จะพอดี จะไปเดิน ไปนั่งมันก็ไม่หนักตัว ภาวนาก็ดีขึ้น แต่คนเราไม่อยากทำอย่างนั้น พออิ่มเต็มที่แล้ว ยังเติมเข้าไปอีกห้าคำ มันเป็นไปอย่างนั้น เรื่องของกิเลสตัณหา กับเรื่องพระพุทธเจ้าสอน มันไปคนละทาง ถ้าคนที่ไม่ต้องการฝึกจริง ๆ แล้ว ก็จะทำไม่ได้ ขอให้เฝ้าดูตนเองไปเถิด

ทีนี้เรื่องนอน ก็ให้ระวัง มันขึ้นอยู่กับการที่เราจะต้องรู้จักอุบายของมัน บางครั้งอาจจะนอนไม่เป็นเวลา นอนหัวค่ำบ้าง นอนดึกบ้าง แต่ลองเอาอย่างนี้ จะนอนดึกนอนหัวค่ำก็ช่างมัน แต่ให้นอนเพียงครั้งเดียวเท่านั้น พอรู้สึกตัวให้ลุกขึ้นทันทีอย่าเสียดายการนอน เอาเท่านั้น เอาครั้งเดียว จะนอนมากนอนน้อยก็เอาครั้งเดียว ให้ตั้งใจไว้ว่าพอรู้สึกตัวตื่น ถึงนอนไม่อิ่มก็ลุกขึ้นไปล้างหน้าแล้วก็เดินจงกรม หรือนั่งสมาธิไปเลย ให้รู้จักฝึกตัวเองอย่างนี้ เรื่องอย่างนี้ไม่ใช่จะรู้เพราะคนอื่นบอก จะรู้ได้เพราะการฝึก การปฏิบัติการกระทำ จึงให้ทำไปเลย

เรื่องทำจิตนี้เป็นเรื่องแรก ท่านเรียกว่าทำกรรมฐาน เวลานั่ง ให้จิตมีอารมณ์เดียวเท่านั้น ให้อยู่กับลมเข้า ลมออก แล้วจิตจะค่อย ๆ สงบไปเรื่อย ๆ

ถ้าจิตวุ่นวาย ก็จะมีหลายอารมณ์ เช่น พอนั่งปุ๊บโน่น...คิดไปถึงบ้านโน่น...บ้างก็อยากกินก๋วยเตี๋ยว บวชใหม่ ๆ มันก็หิวนะ อยากกินข้าว กินน้ำ คิดไปทั่ว หิวโน่น อยากนี่

สารพัดอย่างนั่นแหละ มันเป็นบ้าจะเป็นก็ให้มันเป็นไป เอาชนะมันได้เมื่อไหร่ ก็หายเมื่อนั้น

ให้ทำไปเถิด เคยเดินจงกรมบ้างไหม เป็นอย่างไรขณะเดิน จิตกระเจิดกระเจิงไปหรือ...ก็หยุดมันซิดึงให้มันกลับมา ถ้ามันไปบ่อย ๆ ก็อย่าหายใจ กลั้นใจเข้า พอใจจะขาด มันก็ต้องกลับมาเอง ไม่ว่ามันจะเก่งปานใด

นั่งให้มันคิดทั่วทิศทั่วแดนดูเถอะ กลั้นใจเอาไว้ อย่าหยุด ลองดู พอใจจะขาด มันก็กลับมา จงทำใจให้มีกำลัง

การฝึกจิตไม่เหมือนฝึกสัตว์ จิตนี้เป็นของฝึกยากแท้ ๆ แต่อย่าไปท้อถอยง่าย ๆ ถ้ามันไปทั่วทิศ ก็กลั้นใจมันไว้ พอใจมันจะขาด มันก็คิดอะไรไม่ออก มันก็วิ่งกลับมาเอง ให้ทำไปเถอะ

ในพรรษานี้ ทำให้มันรู้เรื่อง กลางวันก็ช่างกลางคืนก็ตาม ให้ทำไปแม้จะมีเวลาสักสิบนาทีก็ทำ กำหนดทำไปเรื่อย ๆ ให้ใจมันจดจ่อ ให้มีความรู้สึกอยู่เสมอ อยากจะพูดอะไรก็อย่าพูด หรือกำลังพูดก็ให้หยุด ให้ทำอันนี้ให้ติดต่อกันไว้

เหมือนอย่างกับน้ำในขวดนี่แหละ ครั้นเรารินมันทีละน้อย มันก็จะหยดนิด...นิด...นิด...พอเราเร่งรินให้เร็วขึ้น มันก็จะไหลติดต่อเป็นสายน้ำเดียวกัน ไม่ขาดตอนเป็นหยดเหมือนเวลาที่เรารินทีละน้อย ๆ

สติของเราก็เหมือนกัน ถ้าเราเร่งมันเข้ามา คือ ปฏิบัติมันให้สม่ำเสมอแล้ว มันก็จะติดต่อกันเป็นสายน้ำ ไม่เป็นน้ำ

หยด หมายความว่า ไม่ว่าเราจะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน ความรู้อันนี้ไม่ขาดจากกัน มันจะไหลติดต่อกันเป็นสายน้ำ

การปฏิบัติจิตนี่ก็เป็นอย่างนั้น เดี๋ยวมันคิดนั่นคิดนี่ ฟุ้งซ่านไม่ติดต่อกัน มันจะคิดไปไหนก็ช่างมัน ให้เราพยายามทำให้เรื่อยเข้าไว้ แล้วมันจะเหมือนหยดแห่งน้ำ มันจะทำความห่างให้ถี่ ครั้นถี่เข้า ๆ มันก็ติดกันเป็นสายน้ำ

ทีนี้ความรู้ของเราก็จะเป็นความรู้รอบ จะยืนก็ตาม จะนั่งก็ตาม จะนอนก็ตาม จะเดินก็ตาม ไม่ว่าจะทำอะไรสารพัดอย่าง มันก็มีความรู้อันนี้รักษาอยู่

ไปทำเสียแต่เดี๋ยวนี้ ไปลองทำดู แต่อย่าไปเร่งให้มันเร็วนักล่ะ ถ้ามัวแต่นั่งคอยดูว่ามันจะเป็นอย่างไรละก็มันไม่ได้เรื่องหรอก แต่ให้ระวังด้วยนะว่า...ตั้งใจมากเกินไป...ก็ไม่เป็น ไม่ตั้งใจเลย...ก็ไม่เป็น

แต่บางครั้งเราไม่ได้ตั้งใจว่าจะนั่งสมาธิหรอก เมื่อเสร็จงานก็นั่งทำจิตให้ว่าง ๆ มันก็พอดีขึ้นมา...ปั๊บ...ดีเลย...สงบ ง่ายอย่างนี้ก็มี ถ้าทำให้มันถูกเรื่อง

หลัก "๕ พอ"

๑. ให้มีศีลธรรมพอดี

๒. ให้มีวิชาพออาศัย

๓. ให้มีปัจจัยพอใช้

๔. ให้มีอนามัยพออยู่

๕. ให้มีบุญกุศลพอเพียง

งบดุลชีวิต

พระธรรมปิฎก

เตรียมปิดงบดุล วางแผนหารายได้ต่อไป

ความจริงนั้น เรื่องพรก็เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาสาระเหมือนกัน จะพูดในเชิงวิชาการก็ได้ แม้แต่เพียงจะถามว่าคำว่า "พร" มีความหมายอย่างไร ก็เป็นเรื่องที่น่าศึกษา พูดในแง่ภาษาอย่างเดียวก็คงต้องใช้เวลาเยอะแล้ว เพราะว่าคำว่าพรนี้ในภาษาของพระไม่ได้มีความหมายอย่างที่คนไทยใช้กัน อันนี้จะเป็นอย่างไร ถ้ามีเวลาก็คงได้พูดกัน แต่เฉพาะในวันนี้ พรที่จะให้พูดเป็นเรื่องพรที่เกี่ยวกับปีใหม่

ปีใหม่เป็นเรื่องเกี่ยวกับกาลเวลา และเป็นกาลเวลาขนาดใหญ่ คือขนาดที่เรียกกันเป็นปี ๆ เลย

กาลเวลาที่ยาวนานอย่างนี้ มีความหมายมาก ถ้ามองในแง่ของพวกนักธุรกิจในเรื่องเกี่ยวกับการเงิน เขาถือว่าสำหรับเวลาที่ผ่านไปหนึ่งปีนี้ จะต้องมีการทำบัญชี มีการตรวจสอบ มีการทำงบดุล

การทำงบดุลนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่ทำให้ทราบฐานะทางการเงินเวลาที่ผ่านไป ๑ ปีนั้น อาจจะเป็นปีงบประมาณ หรือปีปฏิทินก็ได้ บางทีสองอย่างนี้บางครั้งก็มาลงในเวลาเดียวกัน ซึ่งในเรื่องทางบัญชีก็เป็นเวลาที่เขาทำงบดุล

ถ้าหันมามองดูชีวิตของเรา ก็เป็นเรื่องที่น่าจะทำงบดุลเหมือนกัน คือน่าจะมีการทำงบดุลของชีวิตว่าในเวลา ๑ ปีที่ผ่านไปนี้ ชีวิตของเราได้มากหรือเสียมาก กำไรหรือขาดทุน อันนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่น่าพิจารณา

ไม่ใช่ทำงบดุลเฉพาะชีวิตเท่านั้น สังคมก็เช่นเดียวกัน อย่างสังคมไทยของเรานี้ เวลาผ่านไป ๑ ปี เราเจริญขึ้นหรือเสื่อมลง และที่ว่าเจริญหรือเสื่อมนั้น เจริญในด้านไหน เสื่อมในด้านไหน นี้เป็นเรื่องที่น่าจะได้มาพิจารณา

ถ้าเราเอาเวลาที่ผ่านไป และเวลาที่เปลี่ยนปีนี้ มาใช้สำหรับตรวจสอบอย่างนี้ คิดว่าจะมีประโยชน์กว่าการที่ปล่อยเวลาผ่านไปเฉย ๆ มิฉะนั้น วันเวลาก็จะผ่านไป ๆ โดยไม่ได้มีการตรวจสอบและไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย

ดังจะเห็นว่า เมื่อเวลาผ่านไปและเรามีการสมมติกันว่าจะรับปีใหม่ส่งท้ายปีเก่า ก็มีการสนุกสนานรื่นเริง บางทีการสนุกสนานรื่นเริงนั้นก็เป็นเรื่องที่สักแต่ว่าผ่าน ๆ ไป เป็นเรื่องของการบันเทิงอย่างเดียว เป็นการมัวเมา แทนที่จะทำให้เจริญก้าวหน้างอกงามในทางชีวิต ก็กลายเป็นว่า เสื่อมทรามลงไป

จะเห็นว่า คนจำนวนมากเข้าคุกกันตอนปีใหม่ หรือทะเลาะวิวาท ยิงฟันกันตายตอนปีใหม่ คือแทนที่จะเจริญก้าวหน้า พอถึงปีใหม่กลายเป็นสนุกสนานผิดทาง หรือสนุกเกินขนาด เกิดทะเลาะเบาะแว้ง กินเหล้าเมายา ปีใหม่ฉลองจะให้เจริญรุ่งเรือง กลายเป็นว่าเสื่อมตกต่ำลงไปอย่างหนัก นี้เรียก

ว่าเป็นการปฏิบัติต่อเรื่องเวลาไม่ถูกต้อง

สำหรับกาลเวลาที่ผ่านไปนี้ คนที่จะดำเนินชีวิตให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ทางพระท่านว่าให้ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท เมื่อไม่ประมาทก็จะต้องเริ่มด้วยการตรวจสอบ พอตรวจสอบแล้วเราก็จะเห็นว่าปีที่ผ่านไปนี้เป็นอย่างไร ส่วนที่ผ่านไปแล้วอย่างที่ว่าเมื่อกี้ งบดุลชีวิตดูซิ ว่ามันได้มากหรือเสียมาก กำไรหรือขาดทุน เสร็จแล้วก็จะได้มาวางแผนต่อไปข้างหน้าว่าจะเอาอย่างไร

ไม่ว่าอดีตหรืออนาคต ก็ต้องปัจจุบันเป็นหลัก

คนเราที่มองเรื่องของกาลเวลานี้เวลาพูดถึงปีเก่าและปีใหม่ ก็จะไปเน้นเรื่องอดีตและอนาคตมาก ปีเก่าก็มองเป็นเรื่องอดีต และปีใหม่ก็มองเป็นเรื่องอนาคต

ปีเก่าเป็นเรื่องที่ผ่านไปแล้ว เราก็นึก เราก็อยากจะให้เป็นเรื่องที่ผ่านพ้นกันไปเสียที ก็หมด ๆ ไป เราก็คิดแค่นั้น คิดว่าให้มันผ่านไป ส่วนปีใหม่เราก็มองไปข้างหน้าด้วยความหวังว่าจะมีความเจริญงอกงาม บางทีก็เป็นการฝันลม ๆ แล้ง ๆ

แต่ความจริงสิ่งที่ปฏิบัติได้ คือปัจจุบันเท่านั้น เวลาอดีตเราก็ย้อนกลับไปทำอะไรมันไม่ได้ อนาคตเราก็ยังไปทำอะไรยังไม่ได้ มันไม่ได้อยู่กับเรา สิ่งที่อยู่กับเราแน่นอนก็คือปัจจุบัน

ในระยะที่ส่งท้ายปีเก่าและขึ้นปีใหม่นี้ เราจะเห็นพฤติกรรมของคนว่า คนส่วนมากจะไม่อยู่กับปัจจุบัน ไม่ได้อยู่กับสิ่งที่เป็นอยู่ เวลาที่ตัวมีอยู่ แต่จะพยายามมองถึงว่าทำอย่าง

ไรจะให้ผ่านพ้นเก่าให้เป็นอดีตไปเสีย ทั้ง ๆ ที่มันยังไม่ได้เป็น แต่ไม่ปฏิบัติให้เป็นปัจจุบัน มันก็เลยเป็นอดีตไป แล้วพร้อมกันนั้นก็หวังไปในอนาคตโดยที่ไม่ยึดปัจจุบันให้แน่นไว้

ถ้าหากว่าเรายึดปัจจุบันให้แน่นไว้ ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ เพราะปัจจุบันอยู่กับเราแน่นอน เมื่ออยู่กับเราแล้ว เราเอาปัจจุบันเป็นหลัก อดีตก็จะมีความหมาย

อดีตจะมีความหมายอย่างไร?

อดีตนั้น เมื่อเอาปัจจุบันเป็นหลัก ก็จะมีความหมายในแง่ที่ว่า มันโยงใยในทางเหตุปัจจัย กล่าวคือ ปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร ก็เพราะเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นในอดีต หรือที่ทำมาในอดีต ทีนี้เหตุปัจจัยนี้ เราจะต้องสืบสาวหามัน เพื่อที่ว่าเราจะได้รู้ว่าเราทำไมมาเป็นอย่างนี้ ด้วยวิธีนี้เราก็จะได้ตรวจสอบว่า อะไรมันยิ่ง อะไรมันหย่อน อะไรมันขาด อะไรมันเกิน ควรจะแก้ไขอะไร อะไรเป็นบทเรียน อดีตก็จะเป็นประโยชน์ขึ้นมา

พร้อมกันนี้เราจะเตรียมวางแผนอนาคต ก็ต้องทำกับปัจจุบันนี้แหละ จึงจะมองเห็นว่าอนาคตเรามีแนวโน้มอย่างนี้ มีความพร้อมเท่านี้ มีทุนด้านนี้ แล้วควรจะเป็นไปอย่างไรต่อไป เสร็จแล้วจึงจะวางแผนได้ถูกต้อง

การที่อดีตกับอนาคตมาโยงกับปัจจุบัน โดยยึดปัจจุบันเป็นหลัก นี้แหละจึงจะเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องกาลเวลา

ถ้าหากว่าอดีตกับอนาคตไม่ยึดปัจจุบันเป็นหลัก อดีตนั้นก็จะเป็นเรื่องที่จม คือถ้าเราไปนึกถึงอดีตเมื่อใด เราจะ

จมหายไปเลย คือจมไปในอดีตนั้น ถ้าเป็นอนาคต ก็เป็นลอยไป เลื่อนลอยเคว้งคว้างหายไปเลย

คนจำนวนมากจะมีชีวิตอย่างที่ทางพระเรียกว่า หวนละห้อยความหลัง หวนละห้อยก็คือมองย้อนไปในอดีต ซึ่งเป็นเรื่องของสิ่งที่ผ่านล่วงไปแล้ว ด้วยความเสียดายอะไรทำนองนั้น แล้วก็มองอนาคตด้วยความฝันเพ้อ อย่างที่เรียกว่าสร้างวิมานในอากาศอะไรทำนองนั้น ทั้งสองอย่างนี้เป็นเรื่องที่ท่านเรียกว่าไม่มีประโยชน์ ฉะนั้นประโยชน์ก็อยู่ที่การรู้จักทำกับปัจจุบันนี้แหละ

เมื่อหวาดก็ยังมีหวัง เมื่อหวังก็ยังมีหวาด

คนที่มองอนาคตข้างหน้าก็จะเป็นไปในรูปของความหวัง แต่ความหวังนั้นก็จะมีสิ่งหนึ่งที่คู่มาคือความหวาด

ความหวาดก็คือความกลัวนั่นเอง เราจะเห็นได้ว่าคนที่มีความหวังนั้นก็จะต้องมีความหวาด ในความหวังจะมีความหวาด คือหวาดว่าสิ่งที่หวังนั้นจะได้หรือไม่ได้ มันจะเป็นอย่างไร แล้วพร้อมกับการที่หวาดก็จะมีความหวังเหมือนกัน

คนเรานี้ก็จะมีความรู้สึกที่คู่กันคือเมื่อนึกถึงอนาคต ก็จะมีความหวังกับความหวาดนี้ เมื่อหวาดเราก็หวังว่า จะไม่เป็นไปอย่างที่กลัว จะไม่เป็นไปอย่างที่หวาด ก็ทำให้ชุ่มชื่นใจ ถ้าหวาดก็มีความเหี่ยวแห้ง ถ้าหวังก็มีความชุ่มชื่น แล้วแต่ว่าจะมีความหวังมากหรือหวาดมาก แต่ตราบใดที่มีความหวังก็มีความหวาด และตราบใดที่มีความหวาดก็มีความหวัง ถ้าหวาดอย่างเดียวก็แย่ ใจจะเหี่ยวแห้งมีความทุกข์ มีความบีบคั้นมาก และ

มีความเครียดมาก ถ้าหวังโดยไม่มีหวาดก็กลายเป็นหวังที่ลม ๆ แล้ง ๆ อย่างที่ว่ามาแล้ว

เพราะฉะนั้น ท่านจึงให้มีความหวังชนิดที่โยงกับปัจจุบัน ซึ่งเป็นไปได้ คือจะต้องมีเหตุปัจจัยที่ให้เห็นได้ในปัจจุบันว่าความหวังนั้นจะเป็นไปได้อย่างไร ไม่ใช่เป็นความหวังที่เลื่อนลอย ฉะนั้น คนเราที่อยู่กับอนาคตหรืออดีตที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องนี้เป็นเรื่องสำคัญ

ในระยะปีใหม่นี้ การที่จะมีความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องความหวังและความหวาดนี้ ก็เป็นอารมณ์ของคนทั่วไป สิ่งสำคัญก็คือปัจจุบัน ซึ่งทางพระท่านให้ปฏิบัติต่อสิ่งเฉพาะหน้านั้นให้ถูกต้อง ถ้าปฏิบัติให้ถูกต้องแล้วก็จะทำให้เราสามารถคุมอนาคตได้ เพราะว่าคนที่ใช้ปัจจุบันให้เป็นประโยชน์ก็คือทำเหตุปัจจัยให้สำเร็จผลที่ต้องการ แล้วอนาคตที่ต้องการมันก็จะกลายเป็นเรื่องการวางแผนที่ถูกต้องขึ้นมา

คนก้าวหน้า หรืองานก้าวหน้า

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่อาตมาต้องการพูดในที่นี้ก็คือ การที่เราพูดถึงอดีตนั้น ความมุ่งหมายส่วนหนึ่งอยู่ที่ว่าเราจะทำงบดุลชีวิต ทำงบดุลสังคมขึ้นมาได้อย่างไร

อย่างชีวิตของเรานี้ แต่ละคนก็อาจจะมีวิธีการสำรวจกันต่าง ๆ บางคนก็จะสำรวจว่า ในด้านของหน้าที่การงานเป็นอย่างไร คนมักจะมองที่จุดนี้มาก คือมองว่า เราได้มีความก้าวหน้าในด้านการงานอย่างไร แต่ที่จริงอันนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะตัวของ

ผู้ที่ทำงานเท่านั้น

ที่ว่านี้หมายความว่าเวลาเราพูดถึงความก้าวหน้าในการทำงาน เรามักจะคิดถึงความก้าวหน้าของคนที่ทำงาน แต่อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญซึ่งไม่ค่อยจะนึกถึงกันก็คือ ความก้าวหน้าของตัวงาน จึงต้องมองให้ครบทั้งสองอย่าง

คนมักจะคิดกันมากถึงความก้าวหน้าของคนที่ทำงาน เช่นว่าจะได้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งอะไรหรือไม่ อย่างนี้เป็นต้น แต่ตัวงานเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหากออกไป ซึ่งบางทีก็ไม่ได้คิดถึง แต่ว่าที่จริงสิ่งสำคัญที่จะต้องคิดคือตัวงาน อย่างน้อยทั้งสองอย่างนี้จะต้องคู่กันไป แต่สิ่งที่จะเป็นประโยชน์แท้จริงแก่สังคม แก่ประเทศชาติหรือตามความมุ่งหมายที่แท้จริงของการทำงานก็คือความก้าวหน้าของตัวงาน ว่างานนี้ก้าวหน้าไปไหม งานนี้ได้เกิดผลเป็นประโยชน์ตามความมุ่งหมายของมันหรือไม่ อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก

เพราะฉะนั้น เมื่อสำรวจเรื่องงาน หรือการทำงาน ก็จะต้องมองให้ทั่วถึง ไม่ใช่มองเฉพาะความก้าวหน้าของคนที่ทำงาน แต่ต้องมองที่ความก้าวหน้าของงานนั้น ที่เกิดผลประโยชน์

ความก้าวหน้าของชีวิต

นอกจากมองที่งานแล้ว คนจำนวนมากก็จะมองไปที่เรื่องทางเศรษฐกิจ หรือเรื่องการเงินว่าเราได้เงินเพิ่มขึ้น รวยขึ้นไหม มีเงินมีทองมากขึ้นไหม มีเงินฝากในธนาคารมากขึ้นหรือเปล่า

นอกจากนั้นก็อาจจะมองไปที่ด้านร่างกายว่า เราดีขึ้นไหมในทางสุขภาพร่างกาย หรือว่าเสื่อมลง ถ้าเป็นผู้ที่สูงอายุมากขึ้นก็ย่อมมีโอกาสที่ว่าร่างกายจะทรุดโทรมลง ดังนั้น สำหรับผู้สูงอายุ การคิดในเรื่องของร่างกายอาจจะต้องมากขึ้น โดยพิจารณาในแง่ของความได้ความเสียในทางร่างกายว่าเป็นอย่างไร

นอกจากนั้นก็อาจจะมองในทางสังคมว่าความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือยอมรับในสังคม ตลอดจนชื่อเสียงของตนเป็นอย่างไรในปีที่ผ่านมา ได้เพิ่มมากขึ้นไหม เป็นชื่อเสียงที่ดีงามไหม อะไรต่าง ๆ ซึ่งจัดว่าเป็นเรื่องของโลกธรรมอย่างหนึ่ง

ในแง่สังคมนี้ สิ่งหนึ่งที่เรียกว่าเป็นความก้าวหน้าที่ถูกต้องซึ่งควรสำรวจพิจารณาก็คือ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระหว่างมนุษย์ ซึ่งมิใช่มีความหมายเฉพาะการได้ชื่อเสียงสำหรับตน แต่หมายถึงความสัมพันธ์ที่เป็นเนื้อหาสาระในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์นี้ต่างหาก

ที่ว่านี้หมายความว่าจะต้องสำรวจพิจารณาว่าเราได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นดีขึ้นไหม ได้ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์มากขึ้นหรือเปล่า อันนี้แหละเป็นสิ่งที่น่าพิจารณา ซึ่งเป็นเนื้อหามากกว่าการได้เพิ่มขึ้นในเรื่องของชื่อเสียง

ต่อไปก็เป็นเรื่องของจิตใจ คือสำรวจในแง่จิตใจว่าจิตใจของเรานี้เจริญงอกงามขึ้น หรือเสื่อมลง เรามีความสุขมีจิตใจที่สบายเอิบอิ่มผ่องใสมากขึ้นหรือเปล่า มีจิตใจที่สงบเข้มแข็งมั่นคงไหม มีสิ่งที่เรียกว่าความปราโมทย์ ร่าเริงเบิกบาน

ผ่องใสมากน้อยแค่ไหน เราสามารถยิ้มแย้มแจ่มใสได้มาก หรือว่าเรามีจิตใจขุ่นมัว มีความเครียดมาก อันนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่จะต้องสำรวจ ซึ่งรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่จะใกล้ตัวหลักธรรมมากขึ้น ๆ

อีกด้านหนึ่งก็คือเรื่องของปัญญา ปัญญาก็คือ ความรู้ความเข้าใจ นอกจากความรู้ความเข้าใจในวิชาการและเรื่องของการงานอาชีพแล้ว ก็คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิต ความรู้เท่าทันสังขาร อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งจะต้องสำรวจว่าปัญญาหรือความรู้อย่างนี้ของเราดีขึ้นหรือไม่ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่จะต้องสำรวจในด้านปัญญาเกี่ยวกับความเจริญหรือการพัฒนาของปัญญานั้น

ความเจริญก้าวหน้าของสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกันกับกาลเวลา กาลเวลาที่ผ่านไปจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อได้มีความเจริญพัฒนาหรือเจริญงอกงามมากขึ้น

เพราะฉะนั้น ช่วงระยะของการส่งปีเก่าต้อนรับปีใหม่นี้ จึงเป็นเวลาที่เหมาะสำหรับการที่จะมาทำงบดุลชีวิตกันตามวิธีการอย่างที่กล่าวมานี้ ซึ่งได้พูดมาเพื่อให้ได้มองเห็นหลาย ๆ แง่

แก่แต่หวาน ด้วยการ ไม่ประมาท
เจ็บป่วยอาจ บำราศง่าย เมื่อใจแข็ง
ตายเป็นตาย ไม่หวั่น มั่นบุญแรง
พรากจากแหล่ง แห่งใด ย่อมไปดี

ชตากรรม

โดย ท.เลียงพิบูลย์

เรื่องของชตากรรมเคยมีผู้เล่าและผู้เขียนกันมาแล้ว โดยยืนยันว่าเป็นเรื่องที่มีผู้วิเศษ หรือผู้เชี่ยวชาญในการทำนายทายทัก ผ่านสายตาของข้าพเจ้ามาแล้วหลายต่อหลายเรื่อง ข้าพเจ้าก็เพียงแต่ให้ความสนใจว่าเป็นเรื่องที่แปลกเหลือเชื่อ เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้ที่จะยอมรับนับถือหรือเชื่อถือสิ่งสุดวิสัยที่ไม่ได้ประสบด้วยตนเองนั้นยากนัก แทบจะกล่าวได้ว่า ข้าพเจ้าไม่ยอมเชื่อวิชาไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ดูฤกษ์ดูยาม เมื่อมีผู้เล่าก็เออ ๆ ครับ ๆ ไปตามเรื่อง เพื่อมิให้เป็นที่ขัดใจของผู้อื่นเท่านั้น

แต่ในกรณีของเรื่องที่ข้าพเจ้ามาบรรยายสู่ท่านทั้งหลายต่อไปนี้ ข้าพเจ้าจะยอมรับว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวของข้าพเจ้าเองและข้าพเจ้าไม่กังวลใจเลยว่าผู้อ่านจะเชื่อเรื่องที่ข้าพเจ้าจะบรรยายนี้หรือไม่ เพราะความรู้สึกเชื่อหรือไม่เชื่อนี้ได้เคยเกิดกับข้าพเจ้ามาก่อนแล้ว หากว่าเรื่องที่ข้าพเจ้านำมาเล่านี้ จะมีประโยชน์ในทางคติธรรม และสาระพอที่จะทำให้เกิดความเมตตาความกรุณาแก่มนุษย์และสัตว์ ผู้ร่วมชตากรรมอยู่ในโลกเดียวภพเดียวกันกับท่านผู้อ่านแล้ว ข้าพเจ้าก็จะมีความปิติเป็นอย่างยิ่ง ที่อดีตชตากรรมของข้าพเจ้าสามารถยังประโยชน์สุขให้ชีวิตอันคับแค้นของผู้ที่ร่วมกันในโลกนี้ได้บ้าง นอกไปจาก

ที่ข้าพเจ้าได้เคยบำเพ็ญมาแล้ว ดังที่ข้าพเจ้าจะขอดำเนินเรื่องต่อไปนี้

ก่อนที่มหาสงครามเอเชียบูรพา อันมีกองทัพซามูไรจะระเบิดขึ้นไม่นานนัก เช้าวันหนึ่งขณะที่บรรยากาศการเมืองอันตึงเครียดในหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ ที่ข้าพเจ้ากำลังอ่านอยู่อย่างสนใจ วิทยุก็ส่งเสียงตลอดเวลาให้ประชาชนช่วยกันต่อต้านผู้รุกราน ภรรยาของข้าพเจ้าเดินกลับเข้ามาในบ้าน หลังจากที่ได้กระทำกิจวัตรในการทำบุญตักบาตรแก่พระภิกษุสามเณรทุกเช้าแล้ว ก็ตรงมาหาที่เก้าอี้นอนที่ข้าพเจ้ากำลังสำราญอารมณ์อยู่เอ่ยขึ้นอย่างอาการตื่นเต้นว่า

"คุณคะ คุณทราบไหมคะว่ายายแปลกกับตามี คนเฝ้าสวนที่อยู่หลังบ้านเรานี้มีโชคถูกรางวัลสลากล็อตเตอรี่ที่หนึ่งค่ะ"

ข้าพเจ้าได้ฟังก็ตอบโดยไม่ละสายตาจากหนังสือพิมพ์ว่า "ก็ดีแล้วนี่ เป็นโชคของแก"

ภรรยาของข้าพเจ้ามีกิริยากระสับกระส่ายที่เห็นข้าพเจ้าไม่มีอาการตื่นเต้นอย่างที่เธอคาดหวัง เพราะข้าพเจ้ามัวไปสนใจเรื่องสงครามทางยุโรปและข่าวทางเอเชียกำลังจะก่อความไม่สงบแล้วเธอก็พยายามพูดต่อไปอีกว่า

"มันไม่ใช่เรื่องอย่างนั้นน่ะซีคะ"

"เรื่องมันไม่ใช่อย่างนั้นหรือ แล้วมันจะเป็นอย่างไรล่ะถ้าไม่ใช่กฎธรรมดาของคนที่มีโชคดีคนใดคนหนึ่ง ต้องมีโอกาสถูกรางวัลสลากกินแบ่งแต่ละงวดในเดือนหนึ่ง ๆ ทุกเดือน"

ข้าพเจ้ายังเพ่งสายตาอยู่กับหนังสือพิมพ์ต่อไป

"เรื่องมันเป็นอย่างนี้ค่ะ" ภรรยาของข้าพเจ้าพยายามดำเนินเรื่องให้ข้าพเจ้าหันมาสนใจต่อไป "เขาว่ามีอาจารย์ปะขาวผู้หนึ่งมาจากเขาแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือ มาพักอยู่ที่กุฏิของท่านมหาฯ ที่เราใส่บาตรท่านทุกวันนี้แหละ ท่านดูดวงชตาให้ยายแปลกและตามี ยายแปลกไปที่วัดเมื่อวันพระก่อนนี้ ไปบ่นกับท่านอาจารย์ มีความขัดสนยากจนเหลือเกิน ท่านก็เลยกรุณาตรวจดวงชตาให้ ท่านทำนายว่าต่อไปอีก ๗ วันนี้ จะมีลาภใหญ่บังเกิดขึ้นแก่สองผัวเมีย แถมยังรับรองอย่างมั่นคงว่าจะมีลาภแน่ ๆ แล้วคุณก็ดูซิคะพอครบกำหนด ๗ วันจริง ๆ สองผัวเมียก็ได้ลาภอย่างที่ท่านอาจารย์ปะขาวรับรอง เป็นลาภใหญ่รางวัลที่ ๑ เสียด้วย"

แล้วเธอก็จ้องมองดูข้าพเจ้าเมื่อกล่าวจบว่า จะมีความสนใจขึ้นมาบ้างหรือยัง ข้าพเจ้าพอจะเดาความคิดของเธอได้ว่าเธอพยายามจูงใจให้ข้าพเจ้าเลื่อมใสในการเชื่อคำพยากรณ์คำทำนายโชคชตา ข้าพเจ้าจึงเสริมเพื่อให้ขบขัน ไม่ให้เป็นที่ขัดใจเธอว่า

"ก็ดี ทายแม่นดี น่าจะไปหาที่นั่งตามใต้ต้นมะขามที่ท้องสนามหลวง คงจะรวยแน่ ๆ" แต่ภรรยาของข้าพเจ้าไม่เอาใจใส่ต่อคำพูดของข้าพเจ้า กลับอ้อนวอนว่า

"คุณขา ดิฉันอยากจะขอให้คุณไปพบกับท่านอาจารย์ปะขาวค่ะ หมู่นี้ดิฉันมีความรู้สึกไม่ใคร่จะสบายใจเลย นอน

หลับก็ฝันไม่สู้ดีบ่อย ๆ ค่ะ”

“เธออย่าไปเอานิยมนิยายอะไรกับเรื่องความฝันนักเลย มันจะทำให้เกิดความกลุ้มใจเปล่า ๆ คนเราถ้านอนมากก็ฝันมาก นอนน้อยก็ฝันน้อย” ข้าพเจ้าปลอบโยนให้เธอคลายความหงุดหงิดใจ แต่ไม่เป็นผล เธอกลับรบเร้าวิงวอนข้าพเจ้าไปตรวจดวงชตาเพื่อให้เป็นที่แน่ใจ และเพื่อเธอจะได้คลายความข้องใจในความฝันต่อ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความเอ็นดูสงสารขึ้นมา ไม่อยากให้เป็นที่ขัดน้ำใจของเธอต่อไป จึงรับคำว่ายอมจะไปด้วยทั้ง ๆ ที่ในใจข้าพเจ้ายังยืนมติเดิม คือไม่เลื่อมใสอยู่นั่นเอง

หลังจากนั้นเราก็ชวนกันไปหาอาจารย์ปะขาวที่วัดข้างบ้าน ท่านพักอยู่ที่กุฏิท่านมหาฯ พระมหาฯ องค์นี้มีความคุ้นเคยกับทางครอบครัวของข้าพเจ้าอย่างดี เมื่อเราไปถึง ณ ที่นั้น ท่านอาจารย์ไม่อยู่ ทราบว่ามีผู้มารับไปพบปะกับท่านผู้ใหญ่คนหนึ่ง จะเป็นผู้ใดข้าพเจ้ามิได้สนใจสอบถาม กลับเริ่มสนใจกับผู้คนจำนวนมากหลายที่กำลังชุมนุมรอท่านอาจารย์ปะขาวอยู่ ณ ที่นั้น ข้าพเจ้าคะเนว่าคงจะเป็นเพราะกิตติศัพท์ของการทำนายอันแม่นยำของท่าน ที่มีอำนาจดึงดูดความสนใจของประชาชนที่ทราบข่าวทั่วไป ข้าพเจ้าจึงยังนึกวาดภาพบุคคลิกของท่านอาจารย์ปะขาวไว้ในความรู้สึกก่อนที่จะได้เห็นตัวจริงว่า คงมีอายุย่างเข้าวัยชรานุ่งขาวห่มขาว ถือไม้เท้ายันกาย และมีลูกประคำคอท่องบ่นพระเวทย์มนต์ตามธรรมดาของปะขาว หรือพวกโยคีฤาษีไพร

เมื่อเราผ่านเวลาไปด้วยการสนทนาในเรื่องต่าง ๆ กับท่านมหาฯ สักพักใหญ่ ท่านอาจารย์ปะขาวก็กลับมา ท่านมหาฯ ก็แนะนำให้เราได้ทำการคารวะเป็นที่รู้จักกัน ข้าพเจ้ารู้สึกผิดหวังที่ได้คาดคะเนรูปร่างลักษณะของท่านอาจารย์ปะขาวผิดไปหมด ความจริงปรากฏว่ายังไม่แก่เกินไป ร่างของท่านอาจารย์มีส่วนสัดสันทัด มีท่าทีสง่าน่ายำเกรง ดวงหน้ามีแววยิ้มแย้มละมุนละไมบริสุทธิ์ ปราศจากลักษณะที่เคลือบแฝงด้วยเล่ห์ ซึ่งอาจจะสังเกตได้จากแววตา ดูเป็นบุคคลที่มีอารมณ์เปิดเผยเยือกเย็น ทำให้เกิดความรู้สึกเย็นตาเย็นจิตแก่ผู้ที่ได้วิสาสะด้วย ข้าพเจ้าเกิดความเคารพเลื่อมใสขึ้นมาบ้าง ดีกว่าก่อนที่ข้าพเจ้าจะได้พบกับตัวท่านอาจารย์

ในวาระนั้น ภรรยาของข้าพเจ้าก็เริ่มวิสาสะกับท่านอาจารย์โดยทันที ในขณะเดียวกันกับผู้คนที่มารอคอยอยู่ก่อนหน้าที่เรามาถึง ก็พากันเข้ามาขอเครื่องลางและของขลังต่าง ๆ ตามความต้องการของแต่ละบุคคล เมื่อได้แล้วก็ค่อย ๆ พากันทยอยกลับ จนเหลือเราเท่านั้น ภรรยาของข้าพเจ้าก็ขอร้องให้ท่านอาจารย์ทำนายดวงชตาเรา แต่ข้าพเจ้าก็มิได้กล่าวทักท้วงว่าประการใด

ท่านอาจารย์นั่งพับเพียบประณมมือหลับตาอยู่สักครู่แล้วลืมตาขึ้นกล่าวว่า

"สามีของคุณนายมีความรู้สึกไม่สู้สนใจพอใจนัก ในการที่จะให้ตรวจทำนายทายทักดวงชตา"

ข้าพเจ้าสะดุ้งขึ้นในใจทันทีที่ได้ยินกล่าวเช่นนี้ เพราะข้าพเจ้าก็มิได้แสดงทีท่าอย่างไรที่จะให้ผู้อื่นได้ทราบว่า ข้าพเจ้ามีความไม่พอใจ ท่านอาจารย์กลับทายความรู้สึกนึกคิดของข้าพเจ้าได้อย่างถูกต้องตรงเผงทีเดียว อีกใจหนึ่งยังไม่ยอมจำนน คิดไปว่า ท่านจะมีสายตาอันละเอียดไว พอที่จะจับพิรุธในดวงตาหรือกิริยาผิดแปลกบางประการได้ จึงสามารถที่จะทำนายได้อย่างแม่นยำเช่นนี้ ขณะที่กำลังครุ่นคิดอยู่ ก็ได้ยินเสียงภรรยาข้าพเจ้ายืนยันกับท่านอาจารย์ต่อไปว่า

"ดิฉันได้ตกลงแล้วว่า จะขอให้ท่านอาจารย์ช่วยกรุณาทำนายให้ ขออย่าให้เสียความตั้งใจเลยนะคะท่าน"

ท่านอาจารย์ปะขาวก็เริ่มหลับตานิ่งอยู่สักครู่แล้วก็ลืมตา อากัปกิริยาตอนนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด แววตาแห่งความยุ่งยากบ่งถึงความหนักใจฉายเด่นออกมาจากดวงตาทั้งสองของท่านอาจารย์ แล้วก็ค่อย ๆ พูดช้า ๆ ด้วยอาการตริตรองอย่างหนักใจว่า

"ความสัตย์จริงฉันไม่ใคร่อยากจะทำนายดวงชตาของคุณผู้ชาย ในลักษณะอย่างนี้ เพราะต่อแต่นี้ไปอีกปีหนึ่งหรือสองปีข้างหน้า จะต้องมีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดกับตัวสามีของคุณนาย มันเข้าขั้นร้ายแรง และฉันเองก็ไม่สมัครใจบอกตรง ๆ เพราะทำให้ไม่สบายใจเกิดขวัญเสียได้ แต่ในปัจจุบันนี้ทุกอย่างเป็นปกติดี อย่างไรก็ดี ในรอบปีต่อไปนี้แหละจะร้ายแรง"

ข้าพเจ้าฟังแล้วอดรนทนไม่ไหวจึงพูดขึ้นว่า

"ขอท่านอาจารย์โปรดแจ้งมาให้ชัดเจนเถิดครับ เรื่องจะมีอาการร้ายแรงขนาดไหน ผมมีความอดทนที่จะฟังได้ทั้งนั้น จิตใจของผมเข้มแข็งมากพอครับ"

ท่านอาจารย์ปะขาวนิ่งคิดอยู่สักครู่ ทำให้ข้าพเจ้าคิดว่าท่านคงจะไม่อาจตัดสินใจอะไรลงไปได้อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่แล้วก็กล่าวว่า

"ดวงชตาของคุณนั้นบ่งว่า จะต้องตายอย่างผีไม่มีญาติ"

ข้าพเจ้าถึงกับสะดุ้งทันที โดยปกติข้าพเจ้ามีอารมณ์เย็นไม่เคยสะดุ้งกลัวภยันตรายหรือเหตุร้ายใด ๆ ที่เกิดกับตัวข้าพเจ้ามาก่อนนี้เลย และในเมื่อได้ฟังการทำนายโชคชตาครั้งนี้ ก็ไม่อยากจะเชื่อเสียเลยว่าข้าพเจ้านี้จะต้องตายอย่างผีไม่มีญาติ ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าก็มิใช่ร่ำรวยนักแต่ก็ไม่ยากจนแร้นแค้นอะไร ยังมีภรรยาที่รักเคารพข้าพเจ้า เป็นห่วงข้าพเจ้าดุจดังเทพเจ้าของเธอฉะนั้น เมื่อมีผู้รักและห่วงใยนี้แล้ว ไยจะมาบอกให้ข้าพเจ้าเชื่อได้ว่าจะต้องตาย และตายอย่างผีไม่มีญาติ

ภรรยาของข้าพเจ้ามีท่าทางกระวนกระวายใจ แสดงว่ามีทุกข์หนักอยู่ภายในใจเมื่อได้ฟังคำพยากรณ์ของท่านอาจารย์ปะขาวอย่างตรงไปตรงมา รีบถามขึ้นทันทีว่า

"ท่านอาจารย์มีวิธีใดบ้างที่จะช่วยสะเดาะเคราะห์เพื่อผ่อนหนักให้เป็นเบา กลับเหตุร้ายกลายเป็นดีบ้างคะ ได้โปรดกรุณาด้วยค่ะ"

ท่านอาจารย์ปะขาวอธิบายว่า การสะเดาะเคราะห์เป็น

เพียงการช่วยให้กำลังใจดีขึ้นเท่านั้น แต่ผลที่ได้รับนั้นคงจะไม่สมบูรณ์ตามที่คาดหวังนัก เรื่องนี้ผู้อื่นจะช่วยได้ยากนัก ทุกอย่างจะต้องเป็นไปตามดวงชตาของกุศลกรรมและอกุศลกรรม คือกรรมดีและกรรมชั่ว บางคนอ้างว่าเคยทำกรรมดีตลอดมา แต่เหตุไฉนจึงได้รับแต่ชตากรรม ความลำบากยากแค้น เรื่องนี้กรรมเก่าที่เคยสร้างแต่ปางก่อนมาสนองในชาตินี้ก็ได้ กว่าจะหมดกรรมเก่าหรือวิบากกรรมแล้วก็ผ่านกรรมดี บางคนที่ได้ผ่านกรรมดีแล้วก็ผ่านวิบากกรรม ดวงชตาชี้เส้นทางเดิน ถ้าจะเปรียบก็ไม่ผิดกับทางเดินของชีวิตเรา จะเดินผ่านทางราบเรียบตลอดชีวิต เหมือนเราเดินผ่านสวนดอกไม้อันสวยงามน่าชมนั้นไม่ได้ การเดินทางให้ถึงจุดหมายปลายทางนั้น เมื่อเราเดินพ้นจากสิ่งที่ราบรื่นแล้วก็อาจจะถึงที่ทุรกันดารตลอดไป บางทีท่านก็ผ่านทั้งทางดีและร้ายเป็นระยะ ๆ ไป กว่าจะถึงจุดหมายปลายทางคืออวสานแห่งชีวิต จะทุกข์จะสุขเป็นการทำของเราเอง เราประกอบกรรมชั่วก็ต้องทุกข์ยากลำบาก เราประกอบกรรมดีเราก็ย่อมได้รับความสุขความสบาย ทางเดินเส้นชตาชีวิตกับทางเดินของชีวิตก็ไม่ผิดกัน จะเปรียบได้ก็เหมือนกลางวันและกลางคืนเท่านั้น เส้นชตาชีวิตเกิดจากอดีตนั้นเปรียบเหมือนกลางคืน ซึ่งเราไม่รู้ว่าเคยสร้างกรรมดีหรือกรรมชั่วมากน้อยเท่าใด การเดินผ่านตำบลต่าง ๆ นั้น เปรียบเหมือนกลางวัน เป็นปัจจุบันในชาตินี้เราจะสร้างกรรมดีหรือกรรมชั่วก็แล้วแต่เรา การจะช่วยเหตุร้ายให้กลายเป็นดีเราต้องพึ่งตัวเราเอง การแก้ไขก็อยู่ที่ใจเรา

เป็นใหญ่ เราจะสร้างสวรรค์หรือนรกอยู่ที่ใจเรา

ตอนนี้อาจารย์ปะขาวก็หัวเราะ สีหน้าเปลี่ยนเป็นยิ้มแย้มกับตอนต้น แล้วกล่าวต่อไปว่า

"สำหรับคุณนายอีกสัก ๖ เดือนก็จะเสียคนเก่าแก่ ต่อไปจะเสียทรัพย์สินในระยะติดต่อกัน"

ข้าพเจ้ารับฟังไว้โดยไม่สนใจว่าจริงจังอะไรนัก

หลังจากข้าพเจ้ากับภรรยาได้ไปหาอาจารย์ปะขาวแล้ว อาจารย์ปะขาวก็เดินทางกลับไปจังหวัดภาคเหนือ ต่อจากนั้นมาประมาณ ๖ เดือน นายบัวคนขับรถซึ่งเป็นคนอยู่มาเก่าแก่ก็ป่วยลง ขั้นแรกเป็นไข้ธรรมดา ข้าพเจ้าได้พยายามรักษา พอเกือบจะหายก็มีโรคปอดบวมเข้ามาแทรก เหลือกำลังที่นายแพทย์จะเยียวยาต่อไป หลังจากนั้นก็ถึงแก่กรรมลง ข้าพเจ้าและภรรยารู้สึกมีความเสียดายอาลัยคนเก่าที่มีอายุมาก แต่ซื่อสัตย์สุจริตหาไม่ได้ง่าย เราจึงเสียใจเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อได้จัดการฌาปนกิจให้เรียบร้อย ข้าพเจ้านึกถึงคำทำนายของอาจารย์ปะขาว เริ่มเป็นความจริงขึ้นมาแล้วหนึ่งข้อเป็นปฐมแห่งการต้องยอมจำนนต่อคำพยากรณ์ ที่ไม่สามารถหาเหตุผลพิสูจน์ได้ เป็นครั้งแรกในชีวิต แต่ข้าพเจ้าก็อดคิดไม่ได้ว่าจะเป็นการบังเอิญ

เมื่อคนรถเก่าถึงแก่กรรมแล้ว ต่อมาข้าพเจ้าก็ได้คนใหม่คนหนึ่งชื่อเชิด เป็นคนหนุ่มและแข็งแรงดี อยู่ทำงานได้ ๒-๓ เดือน เครื่องเพชรและเครื่องทอง ซึ่งเป็นของภรรยาข้าพเจ้า

จะเป็นโดยเผลอเรอหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ เมื่อเอาออกมาแล้วได้ลืมเอาไปเก็บเข้าที่ ขโมยจึงยกเอาไปทั้งหีบเหล็กซึ่งไม่สู้ใหญ่นัก เราสงสัยคนในบ้าน แต่คนเคยอยู่ในบ้านนั้นล้วนแต่เป็นคนซื่อและเก่าแก่ทั้งสิ้น ไม่เคยมีอะไรหายมาก่อนจึงทำให้ไม่ระวัง จะมีก็แต่นายเชิดคนขับรถคนเดียวเท่านั้นที่มาอยู่ใหม่ ไม่มีใครรู้ประวัติหัวนอนปลายตีน นอกจากเป็นผู้คุ้นเคยชอบพอกันกับคนที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว และภรรยาคนขับรถคนเก่าเป็นผู้แนะนำมาให้

เหตุการณ์ครั้งนี้ภรรยาข้าพเจ้าไม่ค่อยรู้สึกเสียใจเท่าใดนัก คล้ายกับรู้ตัวว่าจะต้องถูกโจรกรรมตามคำพยากรณ์ล่วงหน้าอยู่แล้ว รู้สึกว่าเธอเป็นห่วงข้าพเจ้ามากกว่า เธอพูดว่าของเหล่านี้เป็นของนอกกายไม่ค่อยจะเสียดายเท่าใด เพราะท่านอาจารย์ปะขาวได้ทายไว้ล่วงหน้าก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้น บัดนี้เรื่องอะไรก็เป็นความจริงขึ้นแล้วสองประการ จึงเป็นห่วงข้าพเจ้ามากกว่าและคิดล่วงหน้าว่า มันจะต้องเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้าแน่ ๆ หลังจากมีการไต่สวนเรื่องของหายแล้วไม่กี่วัน นายเชิดคนขับรถใหม่ของเราก็หายไป โดยไม่ได้บอกให้ทราบล่วงหน้า และไม่มีใครรู้จักที่อยู่บ้านช่องของเขาเลย ข้าพเจ้าจึงต้องขับรถเอง ภรรยาของข้าพเจ้าทัดทานไม่ยอมให้ออกจากบ้านบ่อยนัก เพราะยังจำคำทำนายของอาจารย์ปะขาวได้อย่างฝังใจ ทำให้หวาดระแวงเป็นห่วงอยู่เสมอ

วันหนึ่งข้าพเจ้าขับรถไปทางถนนสายหนึ่งในกรุงเทพฯ

บังเอิญมองไปข้างหน้ารถเห็นรถเก๋งสีดำคันหนึ่งแล่นอยู่ในระยะไกลพอจะมองเห็น ได้แฉลบหลบรถสามล้อ แล้วชนเอาแม่ค้าคนหนึ่ง ซึ่งกำลังหาบของอยู่ข้างถนน แม่ค้านั้นล้มลง หาบและไม้คานกระเด็นและของหกกระจัดกระจาย รถคันนั้นไม่ได้หยุดลงช่วย กลับแล่นหนีไป เป็นการกระทำของคนขับรถที่เลวที่สุด เจ้าหน้าที่การจราจรก็ไม่ค่อยเข้มงวดนัก เพราะในพระนครยังมีรถน้อย พอข้าพเจ้าไปประคองแกลุกขึ้นเห็นว่าแกไม่ค่อยมีบาดเจ็บนัก เพราะรถเพียงแต่ชนหาบเฉี่ยวไปเท่านั้น นับว่าบุญของแกมาก มีบางคนช่วยแกเก็บหาบไว้ข้างถนน เพื่อไม่ให้กีดขวางทางรถ เผอิญขณะนั้นไม่มีตำรวจ รถคันนั้นก็ลอยนวลไปได้อย่างสบาย

ข้าพเจ้าพยุงแกไปข้างถนน และช่วยเก็บเศษสตางค์ที่ตกเรี่ยราดมามอบให้ ขนมหกเกลื่อนถนนนั้น มีขนมตาล ข้าวเหนียวสังขยา ขนมใส่ไส้และขนมกล้วย เข้าใจว่าแกจะเข้าไปขายบริเวณโรงเรียนแห่งใดแห่งหนึ่งในแถวนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกสงสารแกมาก เพราะเห็นแกมีอายุมากคะเนไม่ต่ำกว่า ๖๐ เป็นวัยที่ไม่น่าจะมาหาบเร่ขายของเลย ควรจะอยู่เฝ้าบ้านเรือนคอยดูลูกหลานมากกว่า จึงถามว่า

"ยายเจ็บมากหรือเปล่า?" เพราะเห็นเสื้อผ้าแกขาด แกตอบว่า

"ไม่มากหรอกคุณ รู้สึกแขนขาถลอกแสบ ๆ ขัดยอกนิดหน่อย"

"ยายอยู่ที่ไหน ฉันจะพาไปส่งบ้านให้"

แกจึงบอกที่อยู่ของแกให้ทราบ ข้าพเจ้าชวนให้แกขึ้นนั่งรถจะพาไปส่งถึงบ้าน แกอิดเอื้อนอยู่สักครู่หนึ่ง ข้าพเจ้าจึงหยิบหาบและไม้คานและข้าวของที่เหลือยังไม่เสียหายใส่ในกระ-จาดแล้วก็ยกขึ้นรถ

แกยกขึ้นไหว้ข้าพเจ้าแล้วร้องว่า "โอย ทำไมคุณถึงใจดีอย่างนี้ คุณไม่ได้เป็นคนชนอิฉันเลย คุณกลับช่วยเหลืออิฉัน ส่วนคนชนอิฉันนั้นมันหนีไป แต่อิฉันไม่โกรธมันหรอก มันเป็นบาปกับเคราะห์ของอิฉันเอง ทำอย่างไรได้ คนเรามีเคราะห์แล้วก็หนีเคราะห์ไม่พ้น"

ข้าพเจ้าได้ยินถึงต้องสะดุ้งในคำพูดที่แกบอกว่า บาปกับเคราะห์นั้นหนีกันไม่พ้นแน่ ข้าพเจ้าหวลระลึกถึงคำพยากรณ์ของอาจารย์ปะขาว แล้วก็มานึกถึงตัวเอง คิดคำนึงว่าก่อนที่ข้าพเจ้าจะตาย จะขอทำความดี การสร้างความดีเท่านั้นจะทำให้จิตใจของเราสบาย

ข้าพเจ้าถามว่า "ยายแก่แล้วทำไมถึงได้มาหาบของขายอย่างนี้ล่ะ ลูกหลานยายไม่มีหรือ"

"ลูกหลานมีเหมือนกันแหละคุณ อิฉันอยู่กับลูกสะใภ้กับหลาน ๆ อีก ๓ คน ลูกสะใภ้กำลังเป็นไข้ไม่สบายอยู่บ้าน"

ก่อนส่งบ้านก็พาไปแวะที่คลีนิค ซึ่งมีหมอชอบพอกับข้าพเจ้า เพื่อให้ใส่ยาแดงที่บาดแผลเล็ก ๆ น้อย แล้วพาแกไปส่งตามตำบลบ้านที่แกอยู่ จอดรถที่ปากซอยแคบ ๆ พยุงแกลง

มาจากรถ ชาวบ้านแถวนั้นถามกันเซ็งแซ่ว่ายายเป็นอะไร แล้วหันมาถามข้าพเจ้าว่า

"แกเป็นอะไรคุณ คุณเป็นคนขับรถชนแกหรือ"

ยังไม่ทันจะตอบ หญิงชราแม่ค้าก็ตอบเองว่า

"โอย คุณแกไม่ได้ขับรถชนฉันหรอก รถคันอื่นมันชนแล้วมันก็หนีไป คุณแกเป็นคนช่วยเหลือฉันต่างหาก"

ข้าพเจ้าเปิดประตูหลัง หยิบหาบสาแหรกไม้คานขึ้นมา ทันใดนั้นชาวบ้านที่มามุงดูก็ยกหาบตามแม่ค้าชรา มีชาวบ้านคนหนึ่งช่วยพยุงแกไป ข้าพเจ้าเดินตามไปพอหมดระยะถนนเล็ก ๆ แล้วก็เป็นสะพานไม้ ๒ แผ่น ข้างล่างมีน้ำดำเหมือนหมึกซึ่งเต็มไปด้วยลูกน้ำเป็นแหล่งเพาะยุง มองดูสองข้างทางแล้วหาที่สะอาดเจริญตาไม่ได้เลย ตามปกติข้าพเจ้าไม่เคยเดินตามตรอกซอยเหล่านี้เลย เมื่อมาเห็นสภาพนี้แล้วรู้สึกสมเพชคนที่อยู่ในซอยนี้มาก เพราะมีทั้งเศษและกากอาหารที่ส่งกลิ่นชวน ๆ จะอาเจียนออกมา

สักครู่หนึ่งก็ถึงบ้าน แม่ค้าชราร้องเชิญให้ข้าพเจ้าไปในห้อง ข้าพเจ้ามัวดูสภาพของกลุ่มชนหมู่หนึ่งซึ่งเรียกว่าคนในประเภทหาเช้ากินค่ำ จนไม่ได้ยินเสียงเด็ก ๆ ในซอยนั้นร้องทักถามยายแม่ค้าคนนั้นมาตลอดทาง

ข้าพเจ้าเดินตามเข้าไปในห้องแถว มองดูรอบ ๆ ตัวรู้สึกว่าไม่มีสิ่งของใดมีค่าเลย มีลังไม้ที่ใช้ใส่ปีบน้ำมันเบ็นซินหรือน้ำมันก๊าสตั้งอยู่ ๒ ใบ ยายแม่ค้าลากเอามาแล้วเอาผ้าปัดละออง

ฝุ่นแล้วเชิญให้นั่งข้าพเจ้านั่งโดยไม่นึกรังเกียจหรือกลัวเสื้อผ้าจะเปื้อน สายตาเหลือบไปพบหญิงคนหนึ่งนอนห่มผ้าเก่าตลบมุ้งซึ่งไม่สู้สะอาดตานัก แสดงว่าไม่สบาย ข้างตัวมีโกร่งบดยาและมีแก้วน้ำซึ่งมีดอกมะลิลอยอยู่ ดูหญิงคนนั้นคะเนอายุคงไม่เกิน ๓๐ แต่ไม่แน่ใจเพราะคนกำลังป่วยอยู่อาจจะดูแก่กว่าอายุจริงก็ได้ เมื่อเห็นสภาพเช่นนั้นทำให้เกิดความสงสารยิ่งนัก คิดว่าชตาชีวิตเกิดมาไม่เหมือนกันแล้วเศร้าใจ มองเห็นข้าง ๆ ตัวคนป่วยมีเด็กหญิงคนหนึ่งอายุประมาณ ๓ ขวบ และเด็กชาย ๒ คน เด็กหญิงนั้นต้องเป็นน้องไว้จุก เด็กชาย ๒ คน คงเป็นพี่คนโตอายุคงไม่เกิน ๘ ขวบ ไม่นุ่งผ้า กำลังนั่งเล่นกระป๋องนมชนิดแขวนอยู่ตามร้านกาแฟ ส่วนน้องสาวมีผ้าขาวม้าเย็บเป็นโสร่งนุ่ง คนกลางนั้นอายุประมาณ ๔ ขวบไม่นุ่งผ้า หญิงชราแม่ค้าไล่ให้ไปนุ่งผ้า แล้วให้มาไหว้ข้าพเจ้าทั้ง ๓ คน หญิงที่กำลังนอนอยู่เห็นข้าพเจ้าไปนั่ง พยายามจะลุกขึ้น ข้าพเจ้าห้ามไว้ เพราะเห็นผิวหน้าคล้ำด้วยพิษไข้ หญิงชราบอกว่า

“นี่ค่ะคุณ ลูกสะใภ้อิฉันมันเป็นไข้มาหลายวันแล้ว นี่ก็หลาน ๆ ทั้ง ๓ คนนี่แหละค่ะ ไม่ทราบว่าจะทำอะไรเลี้ยง ก็ต้องรับขนมเขาไปขายพอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องกันตายไปวันหนึ่ง ๆ แหละคุณ ธรรมดาแกก็ไปขายขนม แต่แกป่วยดิฉันก็ต้องไปขายแทน ถ้าหยุดก็ไม่รู้ว่าจะไปหาเงินที่ไหนมาซื้อกินเลี้ยงชีวิต”

ข้าพเจ้าถามว่าลูกชายทำงานอะไร?

แกบอกว่า “เดิมมันขับรถแหละคุณ นี่มันหายหัวไป

หลายเดือนแล้ว บ้างก็ว่ามันไปอยู่บางกะปิ บางคนก็บอกว่ามันติดตะราง มันอยู่ก็เหมือนไม่อยู่ เพราะมันไม่เคยหยิบยื่นเงินให้ใช้เลย"

ข้าพเจ้าถามถึงลูกสะใภ้เป็นไข้ไปหาหมอรักษาหรือเปล่า แกตอบว่า

"เปล่าค่ะ คุณเจ้าขา จะไปหาหมอที่ไหนและเอาเงินที่ไหนไปรักษา จะไปโรงพยาบาลหรือคนไข้ก็แน่น กว่าจะได้ตรวจก็ครึ่งวันค่อนวัน อิฉันเลยรักษาเอาเองตามมีตามเกิด เอายาหอมบ้างยาเขียวบ้าง พอระงับไข้จนกว่าจะหาย คนจนนี่คุณจะกินเข้าไปก็ลำบากอยู่แล้ว มันหลายปากหลายท้อง รักษากันไปตามบุญตามกรรม"

มองดูแล้วอดสังเวชใจไม่ได้ ข้าพเจ้านั้นมีพอจะช่วยเหลือแกได้บ้างจึงอยากจะช่วยเหลือครอบครัวนี้ และภายหลังข้าพเจ้าได้ทราบว่าแกชื่อโฉม ลูกสะใภ้ชื่อชมชื่น ข้าพเจ้าจึงบอกกับยายโฉมว่า

"ยาย ฉันจะช่วยหาหมอรักษาให้ ส่วนค่าหยูกยา ค่ารักษาเป็นหน้าที่ของฉันเอง ฉันสงสารยายและฉันไม่ต้องการอะไรตอบแทน ประเดี๋ยวฉันจะให้หมอมารักษาลูกสะใภ้ของยาย"

ข้าพเจ้าพูดพลางหยิบเงินจำนวนหนึ่งให้แก

"นี่ยายฉันมอบเงินนี้ไว้ให้ใช้ก่อนนะ รับเอาไว้เถิดแล้วฉันจะช่วยเหลือต่อไปอีก ให้ซื้อเสื้อผ้าให้เด็ก ๆ ซื้ออาหารดี ๆ ให้

ลูกสะใภ้”

แล้วข้าพเจ้าก็ลุกมาโดยไม่ต้องการจะรับการขอบใจจากแก ถึงกระนั้นหญิงชราก็รีบกอดขาข้าพเจ้าน้ำตาไหล พูดออกมาอย่างเสียงสะอื้นไห้

“โอ พ่อคุณ พระมาโปรดยายแล้ว ยายดีใจจนพูดไม่ถูก ท่านให้เงินยายมากมายอย่างนี้ ยายขายขนมตั้งกี่ปีก็เก็บไม่ได้ วันนี้ยายนึกว่าจะอดแล้ว ขายขนมก็ขาดทุน ข้าวสารก็ไม่มีค่าเช่าก็ยังไม่ได้ให้เขา เหมือนกับฝันไปค่ะ”

ความจริงเงินที่ข้าพเจ้าให้นั้นไม่มากมายสำหรับคนธรรมดา แต่สำหรับคนจน เช่นหญิงชราผู้นี้ ข้าวสารก็ไม่มีถ่านและอะไร ๆ อีกหลายอย่างแกยังไม่มี จึงเห็นเป็นของมากมายและมีค่ายิ่ง แกพร่ำบ่นถึงบุญคุณที่ข้าพเจ้าได้ช่วย

หลังจากนั้นข้าพเจ้าได้ไปตามนายแพทย์ที่เป็นเพื่อนแล้วนำไปดูอาการของลูกสะใภ้ยายโฉม เมื่อหมอตรวจเรียบร้อยก็บอกว่าเป็นไข้มาเลเรีย จัดการให้ยาและฉีดยาเสร็จ ดูหมอรู้สึกงงเหมือนกัน ไม่คาดว่าข้าพเจ้าจะพามารักษาคนไข้ในบ้านสัปปะรังเคเช่นนั้น ข้าพเจ้าอธิบายให้เข้าใจ หมอจึงรู้สึกโมทนาในความมีใจกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ที่ข้าพเจ้ากระทำไป

วันนั้นข้าพเจ้ากลับบ้านด้วยความอิ่มเอิบสบายใจ เล่าเรื่องให้ภรรยาฟังเธอก็พลอยแสดงความยินดีด้วย ต่อมาข้าพเจ้าพยายามช่วยเหลือยายโฉมตามมีตามเกิดเท่าที่สามารถจะช่วยได้โดยมิได้ทอดทิ้ง นาน ๆ ข้าพเจ้าก็ไปเยี่ยมแกสักครั้งหนึ่ง สภาพ

ของเด็กก็มีเสื้อผ้าสวมใส่ดีขึ้น บ้านช่องก็จัดเรียบร้อย มีของใช้ที่จำเป็นมากขึ้น ทำให้ข้าพเจ้าอิ่มเอมใจและพอใจในการช่วยเหลือครั้งนี้มาก ส่วนลูกสะใภ้นั้นเมื่อหายเรียบร้อยแล้วก็มิได้นิ่งนอนอยู่กับบ้าน ออกค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามอาชีพเดิม เป็นการช่วยเหลือให้ยายโฉมได้หยุดพักอยู่กับบ้านได้

วันหนึ่งหลังอาหารเย็นมีเด็กเข้ามาบอกว่ามีคนมาหาข้าพเจ้าจึงบอกให้เชิญเข้ามาในห้องรับแขก เมื่อแขกผู้นั้นเข้ามาข้าพเจ้าจำได้ว่า ผู้มาเยี่ยมเคยเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนกันมาแต่เล็ก ๆ และข้าพเจ้าทราบข่าวว่าเขาอยู่ภาคเหนือ และทำการค้าใหญ่โตแต่เราไม่ค่อยติดต่อกันมานับสิบ ๆ ปี เมื่อข้าพเจ้าพบเขาก็มีความยินดีมากในฐานะที่ได้พบเพื่อนเก่าซึ่งจากกันไปนาน ๆ จะได้พบสักครั้ง แต่พอข้าพเจ้าสังเกตดูสีหน้าและดวงตาของเพื่อนหมองคล้ำมาก เข้าใจว่าเพื่อนคนนี้คงจะเจ็บป่วยหรือมีทุกข์ร้อนอะไรสักอย่าง จะพูดจาก็มีอาการอึกอักกระสับกระส่ายเหมือนหวั่นกลัวหรือหนีภัยอะไรสักอย่างหนึ่ง เมื่อรู้สึกดังนั้นจึงชวนเข้าไปในห้องเขียนหนังสือส่วนตัว ซึ่งไม่มีคนพลุกพล่าน เมื่อเราอยู่ด้วยกันสองคนข้าพเจ้าจึงพูดนำขึ้นก่อนว่า

"รู้สึกว่าเพื่อนจะมีทุกข์อะไรมา ถ้าช่วยได้ขอให้บอกเถิดยินดีจะช่วยเหลือ"

ดวงตาของเขามีความแจ่มใสขึ้นมาทันทีหลังจากที่ข้าพเจ้าได้พูดจบ เขาพูดอย่างตะกุกตะกัก

"ผมกำลังมีความทุกข์หนักจริง ๆ คนงานและกรรมกร

ประมาณสองร้อยกว่าครัวเรือน กำลังคอยความหวังจากผม ถ้าผมพลาดหวังพวกนี้จะได้รับความลำบากมาก ถึงกับอดอยากตายแน่ ทุนของผมหมด สินค้าส่งออกไม่ได้เพราะติดสงคราม ผมมากรุงเทพฯ สักสิบวันกว่าแล้ว ได้เที่ยววิ่งเต้นหาเงินแต่ก็ไม่สำเร็จสักราย ผมได้พยายามอ้อนวอนเพื่อให้เขาเห็นใจในความทุกข์ยากลำบากครั้งนี้ เพื่อนฝูงที่รักใคร่พอที่จะช่วยเหลือผมได้และทั้งที่ผมเคยช่วยเหลือมาแล้ว ทุกคนไม่มีใครเห็นใจ ผมมาหาคุณเป็นคนสุดท้ายแล้ว ทั้ง ๆ ที่เราออกจากโรงเรียนก็ไม่ค่อยได้ติดต่อกันเลย มาบัดนี้ผมร้อนมาก ขอพึ่งความร่มเย็นจากคุณ สำหรับผมเองก็ไม่มีความหมายอะไร แต่สงสารอีก ๒๐๐ กว่าครอบครัว มีทั้งเด็ก ๆ และผู้หญิงจะต้องอดอยากได้รับความลำบาก”

ข้าพเจ้าบอกให้เขาทราบว่า ข้าพเจ้าเห็นใจและอนุญาตว่าเขาต้องการจะให้ข้าพเจ้าช่วยอย่างไร ถ้าสามารถช่วยได้แล้วก็ไม่มีอะไรขัดข้อง เขาจึงบอกจำนวนเงินที่เขาต้องการให้ข้าพเจ้าทราบเป็นจำนวนเงินไม่น้อย ถ้ายามปกติแล้วข้าพเจ้าก็ต้องบอกปัดทันที ในโอกาสเช่นนี้ ข้าพเจ้าต้องการสร้างความดีไว้ก่อนที่จะตาย เพื่อนคนนี้เคยทราบว่าเป็นคนดีและคนซื่อ เมื่อคิดได้ว่าข้าพเจ้าตายแล้วเงินก็ไม่มีประโยชน์อะไรต่อไป สู้ช่วยเหลือมนุษย์ด้วยกันในยามยากดีกว่า

ข้าพเจ้าตอบตกลงว่าจะให้เงินจำนวนนั้น

ทันใดนั้นดวงตาของเพื่อนแจ่มใสด้วยความดีใจ และ

พูดเสียงสั่น ๆ

"โอ! ท่านช่วยชีวิตผมไว้ได้แล้ว พรุ่งนี้ผมจะนำหลักฐานและทนายความมาพร้อมกับทำสัญญา"

ข้าพเจ้าบอกว่าไม่ต้อง แล้วก็ไขโต๊ะเขียนหนังสือหยิบเช็คธนาคารมาเขียนจำนวนเงินตามที่เพื่อนต้องการ ลงนามแล้วยื่นให้เขา...รู้สึกว่าเขาตกตะลึงเหมือนถูกผีหลอกหรือฝันไป ฉะนั้นเมื่อหยิบเช็คมองดูอย่างงง ๆ แล้วก็ทรุดตัวลงกอดขาข้าพเจ้าไว้ น้ำตาลูกผู้ชายไหลออกมาด้วยความดีใจ ได้ยินเสียงเขาสะอื้น น้ำตาไหลหยดลงต้องเท้าข้าพเจ้าหลายหยด ตัวเองก็พลอยยอดน้ำตาคลอไม่ได้ พยุงให้ลุกขึ้นนั่ง เมื่อค่อยสร่างความดีใจเขาก็เน้นพูดว่า

"ท่านได้ช่วยผมคราวนี้ ได้ช่วยชีวิตผมไว้ในนาทีสุดท้ายที่ผมมาหาคุณครั้งนี้ก็นึกไว้ก่อนว่าความสำเร็จนั้นมีหวังน้อยมาก เพราะผู้ที่ผมไปขอความช่วยเหลือมานั้นต่างมีฐานะดีและมีความชอบพอกันมาก เป็นส่วนที่มีความหวังได้มากมายกลับผิดหวัง เมื่อผมว่าจะมาหาคุณยังมีคนบอกว่าเห็นจะไม่ได้ผล เพราะคุณเป็นคนตรงและคุณก็ไม่ให้ใคร คุณไม่ต้องการของใคร แต่ผมก็บอกว่าเป็นคนกำลังจะจมน้ำตาย แม้จะเป็นต้นอ้อที่ลอยน้ำมาเมื่อไม่มีอะไรก็ต้องจับไว้ก่อน แต่เมื่อมาถึงคุณกลับได้ผลเกินคาดหมาย คุณได้ชุบชีวิตของผมให้เป็นผู้เป็นคนขึ้นมาต่อสู้กับโลกอีก ผมคิดว่าวันนี้จะเป็นวันสุดท้ายแห่งชีวิตของผมแล้ว"

ข้าพเจ้าถามว่า "เพราะเหตุใดจึงว่าเป็นวันสุดท้ายแห่ง

ชีวิตของคุณ”

เพื่อนตอบว่า “เมื่อผมมาหาคุณเป็นคนสุดท้ายแล้วผิดหวังครั้งนี้ ผมกลับไปโรงแรมก็จะยิงตัวตาย ทุกสิ่งทุกอย่างผมได้เตรียมไว้แล้ว

พลางก็หยิบปืน ๖.๓๕ มม. จากกระเป๋าพร้อมด้วยจดหมาย ๓ ฉบับให้ข้าพเจ้าดูเป็นหลักฐาน ฉบับหนึ่งถึงตำรวจ อีกสองฉบับถึงมารดาและภรรยา จดหมายถึงตำรวจนั้นมีใจความว่า ตัวเขาสมัครใจฆ่าตัวตายเองอย่าเอาผิดสงสัยผู้อื่นเลย ส่วนจดหมายถึงมารดาและภรรยามีใจความว่าขอลาตายสั่งเสียอะไรหลายอย่าง ข้าพเจ้าเห็นหลักฐานเช่นนั้นก็ขนลุก ดีใจที่ได้ช่วยชีวิตมนุษย์ไว้อีกผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าสบายใจมาก หลังจากเพื่อนผู้นั้นไปแล้ว ได้นำเรื่องที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนผู้นั้นให้ภรรยาฟัง ภรรยาข้าพเจ้าพลอยดีใจด้วย และเมื่อเล่าถึงกิริยาของเพื่อนที่แสดงความดีใจแกเลยพลอยน้ำตาไหล กล่าวได้ว่าไม่มีครั้งใดที่ข้าพเจ้ามีความอิ่มเอมใจและสบายใจที่ได้รับเหมือนครั้งนี้ในชีวิต

ในขณะนั้นที่ภาวะสงครามเอเชียบูรพาบีบบังคับไทยเข้าสู่สงคราม ทำให้สินค้าต่าง ๆ ขึ้นราคา และยารักษาโรคต่าง ๆ ราคาแพงขึ้นทุกวัน เฉพาะอย่างยิ่งชนิดซัลฟาขึ้นราคามากทำให้คนยากจนต้องเสียชีวิตเพราะป่วยเป็นโรคปอดบวมมิใช่น้อย ส่วนมากเป็นเด็กที่น่าสงสาร ข้าพเจ้าก็ได้ซื้อยาไว้แจกจ่ายให้เป็นทานเมื่อมีคนป่วยมาขอ และไม่ยอมซื้อขายค้ากำไร และให้ตัวผู้ป่วยไข้จริง ๆ ข้าพเจ้ายังคงไม่ลืมนึกถึงคำพยากรณ์ของอาจารย์

ปะขาว เหมือนกับคอยเตือนก้องอยู่ในหูว่าวันตายของข้าพเจ้าใกล้เข้ามาทุกทีแล้ว มาตอนนี้เองข้าพเจ้ารู้สึกเฉย ๆ ไม่รู้สึกหวาดกลัวความตาย จิตใจไม่กังวลอะไรเลย ข้าพเจ้าไม่มีบุตรที่ต้องเป็นห่วง แม้ข้าพเจ้าได้อยู่ร่วมกันมาเป็นสิบ ๆ ปี แต่ก็ไม่มีวี่แววว่าจะมีบุตรด้วยกัน ภรรยาข้าพเจ้าอ้อนวอนขอให้หาภรรยาอีกคนเพื่อสืบสกุลต่อไป ข้าพเจ้าเห็นใจความรู้สึกอันสูงของภรรยา แต่ต้องปฏิเสธว่าสุดแต่บุญกรรมดีกว่า

ตามที่อาจารย์ปะขาวเคยบอกข้าพเจ้าว่า จะต้องตายกลางถนนอย่างผีไม่มีญาติ ยังมองไม่เห็นเลยว่าจะเป็นไปได้เพราะฐานะของข้าพเจ้าไม่ถึงแร้นแค้น เหตุใดจึงว่าจะตายอย่างผีไม่มีญาติยังข้องใจสงสัยนัก แล้วยังบอกว่าการสะเดาะเคราะห์หรือการถ่ายเคราะห์นั้นมันเป็นการช่วยกำลังใจเท่านั้น การจะช่วยได้ก็ต้องด้วยใจของตนเอง คนอื่นยากที่จะช่วยเราได้ ข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นจริง เพราะที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ นั้น มันทำให้ข้าพเจ้าสบายใจอย่างประหลาด หลังจากวันไปให้อาจารย์ปะขาวทำนายแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้พยายามสร้างแต่ความดี ข้าพเจ้าทราบว่าการสร้างความดีนั้นเห็นผลช้า ถ้าจะเปรียบการทำชั่วแล้วผลที่จะได้เห็นนั้นเร็วกว่า และข้าพเจ้าก็ไม่นึกหวังต้องการตอบแทนความดีใด ๆ ทั้งสิ้น

สงครามทางเอเชียอุบัติขึ้นประมาณปีกว่า ฝ่ายสัมพันธมิตรได้มาทิ้งระเบิดในพระนครวันแรกที่ตึก ๘ ชั้น ถนนเยาวราชและที่สถานทูตเยอรมันในเวลากลางคืน ประชาชนในพระนคร

ต่างตื่นตกใจ เพราะไม่เคยประสบภัยทางอากาศมาก่อนเลย ต่างก็อพยพหนีภัยไปในที่ต่าง ๆ บ้างก็ไปต่างจังหวัด บ้างก็ไปเพียงชานนคร ให้ห่างจากชุมนุมชนและจุดยุทธศาสตร์

ข้าพเจ้าเป็นห่วงยายโฉมกับหลาน ๆ และลูกสะใภ้ ที่ข้าพเจ้าได้อุปการะมานั้น คิดว่าถ้าแกจะต้องการอพยพพวกเด็ก ๆ ก็จะช่วยเหลือ จึงได้บอกความประสงค์ให้แกทราบ แกย้อนถามข้าพเจ้าว่า

"ท่านจะไปไหนคะ"

ข้าพเจ้าบอกว่าข้าพเจ้าไม่ไป เพราะไม่มีเด็กเป็นห่วง แกบอกว่าแกก็ไม่ไปเหมือนกัน ข้าพเจ้ารบเร้าให้แกไปเพราะเป็นห่วงเด็ก ๆ จัดการหาที่อยู่อาศัยไม่ให้ลำบาก แกก็ไม่ยอม แกบอกว่า

"ท่านเป็นคนช่วยชีวิตให้อิฉันพ้นความลำบาก ในเมื่อท่านไม่ไปอิฉันและเด็ก ๆ ก็ไม่ยอมไปหรอกค่ะ พวกอิฉันไม่กลัว ท่านอยู่ได้พวกอิฉันก็อยู่ได้"

ข้าพเจ้าพยายามปลอบโยนแกอย่างไร แกก็ไม่ยอมไป ข้าพเจ้าก็จนใจ

วันหนึ่งข้าพเจ้าจดจำได้ติดตาติดใจ ในชีวิตอย่างแม่นยำไม่ลืม วันนั้นถ้าจำไม่ผิดก็เป็นวันพระ และเป็นวันสำคัญของชาติและศาสนาคือวันวิสาขบูชา วันนั้นข้าพเจ้าได้มาแถวถนนพาหุรัด เสียงสัญญาณภัยทางอากาศดังขึ้นบอกเหตุว่าข้าศึกได้ส่งเครื่องบินมาโจมตีกรุงเทพฯ แล้ว และดูเหมือนจะเป็นครั้งแรก

ที่เครื่องบินข้าศึกโจมตีพระนครในเวลากลางวัน ระยะไม่ห่างจากสัญญาณภัยทางอากาศกลางเท่าใดนัก เครื่องบินข้าศึกก็บินอยู่เหนือพระนครแล้วทิ้งระเบิดในที่ต่าง ๆ ตามหลุมหลบภัยแน่นด้วยประชาชนที่หนีภัยจนล้นออกมา เวลานั้นระเบิดจะได้ถูกทิ้งจากเครื่องบินข้าศึกซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก บังเอิญภาพยนตร์รอบเช้าเลิกพอดี ผู้คนต่างวิ่งหนีกันชุลมุน ต่างคนเอาตัวรอด เสียงร้องไห้ระเบ็งเซ็งแซ่ ในเมื่อระเบิดตกลงใกล้ ๆ

ข้าพเจ้าได้เร่งฝีเท้าเดินผ่านโรงภาพยนตร์ ตั้งใจว่าจะเข้าไปพักอาศัยวัดแห่งหนึ่งเพื่อหลบภัย บังเอิญข้างหน้ามีเด็กหญิงเล็ก ๆ เดินหลงทางร้องไห้อยู่ไม่ทราบว่าผู้ใหญ่ที่มาด้วยกันนั้นไปทางไหน ผู้คนต่างหนีชุลมุนเอาตัวรอด ไม่เอาใจใส่ต่ออะไรทั้งสิ้น ข้าพเจ้าเกิดรู้สึกสงสาร แม้ตัวเองจะกลัวเพียงไรแต่ก็ไม่สามารถจะปล่อยให้เด็กตกอยู่ในอันตรายได้เพราะเด็กคนนั้นประมาณอายุ ๓ ขวบ เมื่อคิดว่าจะต้องช่วย ข้าพเจ้ารีบวิ่งไปหาเพื่อจะได้อุ้มหนีหลบไปทางอื่น รู้สึกว่าเสียงระเบิดเป็นระยะ ๆ ได้ใกล้เข้ามาทุกที พอข้าพเจ้าจวนจะถึงเด็กคนนั้นก็พอดีเด็กล้มคว่ำ...

...ข้าพเจ้าย่อตัวก้มลงไปอุ้ม เสียงระเบิดและสะเก็ดตกลงใกล้ตัวทำให้หมวกกะโล่ที่สวมอยู่บนศีรษะถูกปาดยอดไปเหมือนถูกคมมีดโกน ลมปะทะวาบเย็นศีรษะ ข้าพเจ้าเกือบจะคะมำล้มทับเด็กลงไป มันเป็นนาทีแห่งชีวิตของการอยู่กับตายภายในพริบตาเดียวของข้าพเจ้าแท้ ๆ ถ้าไม่มีเด็กล้มลงที่นั้นในชั่ว

ระยะที่ข้าพเจ้าก้มลงอุ้มเด็กคนนั้นแล้วชีวิตของข้าพเจ้าก็หมดความหมายและยุติเพียงเท่านี้...

ข้าพเจ้าอุ้มเด็กกำลังจะข้ามถนน เห็นมีคนถูกสะเก็ดระเบิดนอนคอพับเลือดโซมกาย มองไปทางไหนเห็นแต่เศษปูนเศษอิฐ เศษไม้เกลื่อนถนน นอกนั้นยังมีซากมนุษย์หลายคนอยู่ในที่ต่าง ๆ ข้าพเจ้ากับเด็กน้อยเคราะห์ดีมาก รู้สึกตกใจมากเมื่ออุ้มเด็กน้อยขึ้นมาในอ้อมแขน เด็กนั้นไม่ร้อง นึกว่าเด็กนั้นคงตาย ก้มดูเห็นเด็กนั้นคงลืมตาแจ๋วมองดูข้าพเจ้าอุ้มวิ่งข้ามถนนเพื่อจะได้หลบเข้าประตูวัดสุทัศน์ เสียงระเบิดค่อย ๆ ห่างออกไป

ข้าพเจ้าเดินทางเข้าไปในวัดเห็นผู้คนหลบภัยเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งหญิงชายเด็กผู้ใหญ่ มองเห็นหญิงผู้หนึ่งอายุประมาณ ๓๐ กำลังเดินร้องไห้ มีผู้หญิงเดินตามมา ๓-๔ คน และมีเด็กเดินตามออกมา กำลังเถียงกันเรื่องเด็กหาย ต่างเข้าใจว่าคนนั้นคงอุ้มมา คนนี้ก็ว่าคนนั้นอุ้มมา เพราะต่างวิ่งหนีมาคนละทาง พอรวมกันเข้าแล้วจึงทราบว่าเด็กหายไป เมื่อหญิงนั้นกำลังเดินไปหาเด็กที่หาย พอเห็นข้าพเจ้าอุ้มเด็กแกก็รีบวิ่งมารับเด็ก เด็กก็โผเข้าหาร้องเรียก “แม่” ส่วนหญิงคนนั้นรับเด็กจากมือข้าพเจ้าไปกอดรัดเหมือนกับว่าจะไม่ยอมให้จากไปอีกในชีวิต ปากก็พร่ำพูดแต่ว่า

“ลูกของแม่ ลูกของแม่ เหมือนเกิดใหม่”

พวกที่ตามมาข้างหลังก็พากันห้อมล้อมดีอกดีใจ ข้าพเจ้า

ถือโอกาสที่พวกญาติของแม่หนูกำลังตื่นเต้นดีอกดีใจ รีบเดินผ่านฝูงชนเข้าไปในบริเวณโบสถ์ แล้วเดินออกอีกประตูหนึ่งเพื่อหาทางกลับต่อไป ข้าพเจ้าคิดว่าเมื่อญาติของแม่หนูเหล่านั้นรับขวัญหายตื่นเต้นแล้วคงมองหาคนที่ช่วยเด็กเพื่อขอบอกขอบใจ แต่ข้าพเจ้าไม่ต้องการ เป็นอันว่าได้เห็นความดีอกดีใจของญาติของแม่หนู ที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือแกไว้ หรือแม่หนูเป็นผู้ช่วยชีวิตข้าพเจ้าไว้ก็ยังไม่แน่ ยังสงสัยอยู่ไม่รู้หาย อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าก็ได้รับความสบายใจแล้วเมื่อได้พบสภาพเช่นนั้น ต่อจากวันที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเด็กหญิงให้ได้พบกับผู้เป็นแม่ หรือจะพูดให้ยุติธรรมหน่อยก็คือเด็กหญิงเล็ก ๆ ผู้นั้นได้ช่วยชีวิตข้าพเจ้า เพราะถ้าข้าพเจ้าไม่ก้มลงอุ้มเด็กน้อย ป่านนี้ข้าพเจ้าคงจะกลายเป็นผีไม่มีญาติ ใครจะทราบว่าข้าพเจ้าเป็นใครอยู่ที่ไหน มีตัวอย่างปรากฏว่าบางคนเมื่อถูกระเบิดแล้วเสื้อผ้าหายไปหมด เนื้อตัวแหลกเหลวจำไม่ได้ แล้วใครเล่าจะไปรู้ว่าใครเป็นใคร คนเก็บศพก็คงรวมเป็นผีไม่มีญาติ ข้าพเจ้านึกถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าสะดุ้งขึ้นมาทันที รำลึกถึงคำพยากรณ์ของอาจารย์ปะขาวได้ว่าข้าพเจ้าจะต้องตายกลางถนนอย่างผีไม่มีญาติ ข้าพเจ้าไม่นึกไม่ฝันว่าจะต้องมาตายแบบนี้ แต่ข้าพเจ้าก็รอดตายอย่างหวุดหวิดเต็มที คิดแล้วก็ใจหายว่า ข้าพเจ้าจะต้องเผชิญต่อทุกข์กรรมอันนี้เมื่อใดอีก การสะเดาะเคราะห์นั้นเพียงช่วยกำลังใจ เราเท่านั้นที่จะช่วยตัวเราได้

เมื่อข้าพเจ้านึกถึงคำพูดเช่นนี้แล้ว มาประกอบกับ

เหตุการณ์ที่ผ่านไป ในนาทีสุดท้าย ที่ข้าพเจ้าได้วิ่งเข้าอุ้มเด็กหญิงที่หกล้มหน้าคว่ำอยู่ ในเวลานั้นไม่ได้คำนึงถึงอันตรายที่ตัวอาจจะได้รับ ตัดสินใจทันทีที่จะช่วยเด็กน้อยให้ได้ทั้ง ๆ เวลานั้นก็มีผู้คนวิ่งชุลมุนแต่ก็ไม่มีใครเอาใจใส่ต่อหนูน้อยนั้นเลย เพราะต่างคนต่างรักชีวิตเพื่อรักษาตัวให้รอด จึงไม่ได้เอาใจใส่ใครทั้งสิ้น ทางหลุมหลบภัยก็พยายามแย่งกันเข้า ราวกับว่าคนอื่นตายก็ช่างมันขอให้ตัวกูรอดก็แล้วกัน ด้วยจิตใจเป็นกุศลเช่นนั้นแหละจึงทำให้ข้าพเจ้ารอดตายมาได้

บัดนี้ข้าพเจ้าเป็นสุขใจแล้ว สิ่งใดที่ข้าพเจ้าทำไปนั้นเวลานี้มันได้เห็นผลทันตา ที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเด็กน้อยเพียงคนเดียวทำให้อีกหลายคนมีความสุขสบายใจ อย่างน้อยก็มีพ่อมีแม่ของแม่หนู ถ้าข้าพเจ้าไม่ช่วยคงจะมีอีกหลายคนเศร้าโศกถึงแม่หนูที่น่ารักน่าเอ็นดูดุจที่ข้าพเจ้าได้เห็นมากับตา เมื่อแม่หนูได้มาพบญาติเช่นนี้ ข้าพเจ้ามีความพอใจและสบายใจมาก

หลังจากได้รอดจากภัยทางอากาศกลางวัน วันนั้นเป็นต้นมาการโจมตีทางอากาศก็ได้ทวีความรุนแรงขึ้นทุกคราว วันหนึ่งมีพระภิกษุองค์หนึ่งมาหาข้าพเจ้าที่บ้าน ข้าพเจ้านิมนต์ท่านพักโดยความเคารพ สังเกตดูท่านเคร่งมาก ท่านแจ้งว่าท่านอยู่เขาทางภาคเหนือ ท่านผ่านมาก็แวะมาเยี่ยม เพราะท่านได้ทราบข่าวจากเพื่อนข้าพเจ้า เพื่อนผู้นั้นคือ ผู้ที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือการเงินครั้งก่อน ข้าพเจ้านิมนต์ให้ท่านพักที่บ้านและถวายอาหารเช้าและเพลแก่ท่านด้วยความเคารพและศรัทธา

ภรรยาข้าพเจ้าได้จัดที่พักให้ท่านอยู่ชั้นบนห้องของเรา เราทั้งสองลงมาอยู่ห้องชั้นล่าง เย็นวันนั้นภรรยาและข้าพเจ้าได้นั่งสนทนากับท่าน ตอนหนึ่งภรรยาของข้าพเจ้าได้ถามท่านว่า อยากจะให้ท่านตรวจดูดวงชตาชีวิตของข้าพเจ้าว่า เมื่อไรจะพ้นเคราะห์หรือจะเป็นอย่างไรต่อไป ท่านได้พูดออกตัวว่า

"อาตมาไม่ใคร่จะดูให้ใครนัก เพราะมันจะทำให้อาตมาพูดความจริง เห็นร้ายก็บอกร้าย เห็นดีก็บอกดี เป็นพระสงฆ์องค์เจ้าต้องระวังมากในเรื่องเหล่านี้ แต่สำหรับโยมเมื่อขอร้องแล้วไม่เป็นไร อาตมาตรวจดูให้เพราะโยมมีผู้ยกย่องว่าเป็นคนใจดีใจบุญ แต่คนเราเกิดมาก็ต้องมีบุญมีกรรมทุกรูปทุกนาม จะมีกรรมดีกรรมชั่วก็สุดแต่ที่สร้างสมมาแต่ปางก่อน"

ท่านพูดแล้วก็หลับตานิ่งประมาณครึ่งชั่วโมง ข้าพเจ้ากับภรรยาต่างก็นั่งมองดูตากัน หลังจากนั้นท่านก็ลืมตาขึ้นแล้วก็ยิ้มด้วยอารมณ์ดี

"อาตมาตรวจแล้ว เดิมเคราะห์ของโยมผู้ชายชตาขาด จุดดวงชตาสิ้นสุดในวันสำคัญ คือวิสาขบูชา แต่บัดนี้ได้ผ่านพ้นมาแล้ว เหตุใดจึงผ่านพ้นมาได้อย่างน่าอัศจรรย์ อาตมาได้เพ่งถึงอะไรที่คุ้มครองชีวิตของโยมผู้ชายให้รอดมาได้อย่างนี้ จึงเห็นได้ว่าโยมผู้ชายได้พยายามสร้างความดีงาม ได้ช่วยชีวิตคนไว้และได้สร้างกรรมดีตลอดมา กุศลผลบุญอันนี้เป็นบารมีได้ช่วยให้คุณผู้ชายพ้นเคราะห์ ต่อไปนี้พ้นเคราะห์แล้วโยมทั้งสองจะอยู่เป็นสุข"

เราคุยกับท่านพอสมควรกับเวลาก็นิมนต์ท่านพักผ่อน ก่อนที่ท่านจะขึ้นห้องชั้นบนท่านได้หันมาพูดกับข้าพเจ้าว่า

"คืนนี้ถ้าหากมีเรื่องอะไรที่น่าตกใจก็ไม่ต้องตกใจกลัว อย่าได้ขึ้นไปปลุกอาตมาเลย ขอให้โยมทั้งสองจงนอนหลับให้สบาย"

ท่านพูดเป็นนัย แล้วท่านก็เข้าห้องที่จัดให้ท่านจำวัด แล้วเราก็ลงมาพักผ่อน

คืนนั้นดูภรรยาของข้าพเจ้ามีจิตใจสดชื่นแจ่มใสมากเป็นพิเศษ ซึ่งข้าพเจ้าไม่ได้เห็นความสุขสบายใจเช่นนี้มานานแล้ว คืนนั้นกลางดึกได้ยินสัญญาณภัยทางอากาศดังขึ้น ข้าพเจ้าปลุกภรรยาให้ลุกขึ้น แล้วก็นึกถึงพระภิกษุซึ่งจำวัดอยู่ในบ้าน ข้าพเจ้าตั้งใจจะไปปลุกท่าน แต่เมื่อนึกถึงคำที่ท่านได้พูดไว้เมื่อตอนหัวค่ำว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ดีไม่ต้องไปปลุกท่าน ทั้งให้ข้าพเจ้านอนให้สบายใจด้วย เราจึงตกลงไม่ไปปลุกท่าน

เครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรเริ่มบินว่อนเหนือกรุงเทพฯ แล้วก็โปรยระเบิดลงมาสนั่นหวั่นไหว ข้าพเจ้าสั่งให้คนในบ้านทั้งหมดเข้าสู่หลุมหลบภัย ซึ่งสร้างไว้ที่สนามหน้าบ้าน เราได้ยินเสียงเครื่องบินวนเวียนอยู่เหนือศีรษะ แล้วก็ได้ยินเสียงระเบิดดังสนั่นหวั่นไหว คนที่อยู่ในหลุมหลบภัยก็สั่นสะเทือนเหมือนกับว่าอยู่ท่ามกลางคลื่นลมจัด เราต้องทนทรมานกันอยู่ในหลุมหลบภัย กว่าสัญญาณปลอดภัยจะดังขึ้นก็จวนสว่าง

ข้าพเจ้าออกจากหลุมหลบภัยนึกว่าบ้านช่องคงจะพัง

ทลายหมดแต่ก็เปล่า ทุกสิ่งยังอยู่เรียบร้อยดี ข้าพเจ้าและภรรยา ง่วงนอนทั้ง ๆ ที่ได้ยินเสียงโจษจันกันระเบ็งเซ็งแซ่อยู่รอบบ้านถึงการทิ้งระเบิดคราวนี้ และหลายแห่งไฟไหม้ด้วยลูกระเบิดเพลิง ข้าพเจ้าก็ไม่ได้เอาใจใส่เพราะว่าง่วงนอนจนลืมตาไม่ขึ้นจึงเข้านอน เช้าตื่นนอนสายมาก พอรู้สึกตัวเป็นห่วงพระที่มาพัก เพราะจะต้องจัดอาหารถวายท่าน นึกเป็นห่วงท่านตั้งแต่เมื่อคืนนี้แล้ว ครั้นลุกขึ้นมาก็เห็นภรรยาตื่นอยู่ก่อน พอภรรยาข้าพเจ้าเห็นก็เข้ามาบอกว่า พระที่ท่านพักจำวัดบ้านเรานั้นท่านได้กลับไปแต่เช้าแล้ว ในขณะที่ข้าพเจ้ายังนอนหลับอยู่ ได้ความจากแม่ครัวว่า ท่านสั่งว่าไม่ต้องปลุกข้าพเจ้าและภรรยา และได้สั่งให้บอกข้าพเจ้าและภรรยาว่าต่อไปนี้จะมีแต่ความสุข ให้มั่นอยู่ในศีลธรรม แล้วท่านก็เดินออกจากบ้าน ภรรยาข้าพเจ้าตื่นมาพอดีกับท่านจะออกประตูบ้าน ยังเห็นผ้าเหลืองแว็บออกไปพ้นประตู ภรรยาข้าพเจ้าจึงวิ่งไปจะนิมนต์ให้ท่านกลับมาฉันเช้าก่อน แต่พอออกประตูก็ไม่เห็นองค์ท่าน มองไปทางซ้ายขวาก็ไม่พบ ไม่ทราบว่าท่านไปทางไหนได้อย่างรวดเร็ว

เมื่อข้าพเจ้าตื่นขึ้นก็ต้องตกใจ เมื่อได้ทราบว่า บ้านข้าพเจ้ามีลูกระเบิดทำลายตกอยู่ตั้ง ๒ ลูก แต่มันช่างบังเอิญอะไรอย่างนี้ ทั้ง ๒ ลูกอยู่ข้างบันไดหลังจมฝังลึกลงไปอยู่ในดินเกือบมิดข้างละลูก ทั้ง ๆ ที่ดินตอนนั้นมีเพียงเล็กน้อย ถ้าหากพลาดไปนิดเดียวถูกซีเมนต์ก็จะต้องระเบิดขึ้น นี่ช่างเหมาะเจาะที่ได้ฝังลึกลงไปในดินโดยไม่ระเบิด ข้าพเจ้าจึงใช้คนไปแจ้งต่อทาง

ราชการ ให้ทหารช่างแสงมาเอาขึ้นรถออกจากบ้านในวันนั้น ต่อมาก็ไม่มีเหตุอันใดพิสดารเกิดขึ้นกับครอบครัวและข้าพเจ้าอีกจวบจนญี่ปุ่นได้ยอมแพ้ฝ่ายสัมพันธมิตร

วันหนึ่งข้าพเจ้าไปเยี่ยมยายโฉม ซึ่งข้าพเจ้าเคยช่วยเหลือแกตลอดมา พอโผล่เข้าไปในบ้านข้าพเจ้าก็แปลกใจมาก เพราะเห็นคนขับรถซึ่งเคยอยู่กับข้าพเจ้ามาในระยะสั้นแล้วก็ออกไปโดยไม่บอกกล่าว และภรรยาข้าพเจ้าสงสัยว่าต้องเป็นคนลักเครื่องประดับอันมีค่าของเธออยู่ในบ้านนั้นด้วย ข้าพเจ้าทักทายปราศัยเป็นอันดี

"ยังไงนายเชิดสบายดีหรือ เป็นอย่างไรบ้าง"

เมื่อข้าพเจ้าได้นั่งลงเรียบร้อยแล้ว นายเชิดก็ตรงเข้ามากราบที่เท้า ทำให้ข้าพเจ้างง ยายโฉมหญิงชราได้เดินมาแล้วร้องบอกว่า

"เจ้าเชิดลูกชายอิฉันเจ้าค่ะ มันไปติดตะรางมา อิฉันบอกมันว่าท่านเป็นผู้มีพระคุณมาก ท่านได้กรุณาจึงได้อยู่เย็นเป็นสุขมาถึงทุกวันนี้ เจ้าเชิดมันบอกว่า มันจะกลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดีต่อไป"

ข้าพเจ้าสนับสนุนว่า

"ขอแสดงความยินดีด้วยนายเชิด คนเรา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถ้าเรานึกว่าเราเคยทำชั่วจงพยายามกลับตัวทำดี พระท่านยกโทษให้ในเมื่อรู้สึกผิดชอบ แม้แต่ศาลยังมีความกรุณาต่อผู้ที่สารภาพโทษสำนึกผิด"

นายเชิดก้มลงกราบน้ำตาไหล ด้วยไม่นึกว่าผู้ที่อุปการะแม่ของเขานั้นเป็นข้าพเจ้า เสียงนายเชิดพูดขึ้นว่า "พรุ่งนี้ผมจะไปกราบเท้าท่าน และคุณนายที่บ้านสารภาพผิดครับ"

ข้าพเจ้าห้ามว่า "ไม่ต้องก็ได้ เรากลับตัวได้ภรรยาฉันก็คงดีใจด้วย" หลังจากสนทนาอยู่พอสมควรแล้วข้าพเจ้าก็ลากลับ

รุ่งขึ้นขณะที่ข้าพเจ้ากับภรรยากำลังรับประทานอาหารอยู่มีคนมาบอกว่านายเชิดมาหา ข้าพเจ้าจึงบอกว่าเข้ามาได้อย่างกันเอง พอนายเชิดเข้ามาข้าพเจ้ามองดูก็เห็นถือห่ออะไรห่อหนึ่งแต่รู้สึกว่าเป็นของไม่เบา พอนายเชิดเข้ามาก็ก้มลงกราบข้าพเจ้าแล้วก็เข้ามากราบภรรยาข้าพเจ้า ส่วนภรรยาข้าพเจ้าเมื่อก่อนไม่เคยชอบหน้านายเชิดตั้งแต่ของหาย มาบัดนี้ดูทักทายอย่างยิ้มแย้มแจ่มใสดี นายเชิดพูดขึ้นว่า

"ท่านครับ ผมได้ทราบจากแม่ผมว่าได้ท่านเป็นผู้อุปการะพร้อมทั้งลูกและเมียผมให้ได้รับความสุขสบาย แม่พร่ำสอนผมว่า แม่สวดมนต์ทุกคืนขอพรพระช่วยดลบันดาลให้ท่านมีความสุขความเจริญยิ่งขึ้น ผมจึงตื้นตันใจนึกถึงพระคุณท่านอยู่ตลอดเวลา บัดนี้ผมได้สำนึกกลับใจเป็นคนดี ก่อนนี้ผมเคยเป็นคนชั่วช้าเลวทรามบังอาจลักทรัพย์ของท่านไป บัดนี้ผมนำเอาของมาคืนแล้วทุกอย่าง ของท่านคงอยู่ครบ ผมไม่ได้แตะต้องข้างในเลย เพราะเมื่อลักของท่านไปแล้วก็ไปฝังไว้ที่กลางสวนแห่งหนึ่ง กลัวท่านจะแจ้งตำรวจจับ แต่พอฝังอยู่ไม่ทันไรก็มี

เพื่อนมาชวนไปปล้นผมก็ไปด้วย แต่แล้วก็เสียรู้เจ้าทรัพย์ซึ่งรู้ล่วงหน้าอยู่ก่อนแล้ว เพราะสายลับหักหลังนำความไปบอกเจ้าของบ้าน ตำรวจล้อมจับได้ทั้งหมด ผมจึงถูกนำขึ้นศาล ศาลตัดสินจำคุก ผมรับสารภาพผิดในเรื่องปล้นแต่ไม่ทันลงมือ จึงถูกศาลสั่งจำคุกฐานกรุณาให้ลดหย่อนผ่อนโทษบ้าง พอออกจากคุกก็ตรงเข้าไปในบ้าน นึกว่าคงพบแม่อยู่ในสภาพที่แย่ ลูกและภรรยาผมคงจะลำบาก แต่เมื่อไปถึงกลับตรงกันข้ามกับที่คาดไว้ แม่และลูกเมียอยู่สุขสบาย ลูก ๆ ได้เข้าเรียน เมื่อได้ทราบว่าท่านเป็นผู้อุปการะ ผมรู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่ง ผมจึงได้ไปขุดเอาของที่ผมลักไปมาคืนและกราบขอโทษด้วย”

แล้วนายเชิดก็แก้ห่อออก มันเป็นหีบเหล็กขนาดย่อมที่หายไปจริง ๆ จะผิดก็ที่มันเปื้อนดินและมีสนิมขึ้น เมื่อภรรยาข้าพเจ้าให้เปิดหีบด้วยกุญแจก็เปิดได้ง่าย เมื่อเปิดดูข้างในทุกอย่างเรียบร้อย ภรรยาข้าพเจ้าจึงหยิบสร้อยคอทองคำ ๑ เส้นฝากให้นายเชิดนำไปให้ภรรยา นายเชิดก้มลงกราบภรรยาข้าพเจ้าปากก็พร่ำขอบคุณแทนภรรยา ข้าพเจ้าเฝ้าสังเกตดูเหตุการณ์และกิริยาของนายเชิดก็แน่ใจว่ากลับตัวได้แน่ คนเราแม้จะพยายามเป็นคนดีอย่างไร หากมีสิ่งแวดล้อมบีบบังคับอาจเปลี่ยนจิตใจภายหลังก็ได้ และหลังจากวันนั้นแล้วได้พานายเชิดไปฝากทำงาน ณ ที่แห่งหนึ่ง เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัวเป็นสุขต่อไป

ต่อมาอีกไม่ช้า ข้าพเจ้าได้รับจดหมายจากเพื่อนผู้ที่

รอดจากการฆ่าตัวตายเพราะการช่วยเหลือจากข้าพเจ้า แจ้งมาว่าบัดนี้เขาได้มีกิจการใหญ่โตขึ้นอีกแล้ว รายได้ก็สูงขึ้นมาก เขาจะเดินทางเข้ามากรุงเทพฯ ในเร็วๆ นี้ เพื่อจะได้นำเงินจำนวนหนึ่งมาคืนให้ข้าพเจ้า พร้อมกันนั้นก็จะพาบุตรและภรรยามากราบเคารพข้าพเจ้าด้วย เพราะเป็นผู้มีพระคุณอย่างสูงสุดในชีวิตของเขา ข้าพเจ้าจึงรีบตอบเขาไปว่าอย่าได้เอาเรื่องการช่วยเหลือเพียงเท่านี้เป็นเรื่องใหญ่เลย ข้าพเจ้ากระดากใจและอาย อย่าให้ลำบากแก่ภรรยาและบุตรที่จะต้องรอนแรมมา ด้วยเรื่องเฉพาะมาขอบคุณโดยไม่จำเป็น ขอให้งดดีกว่า

หลังจากข้าพเจ้าจดหมายตอบไปประมาณ ๑๐ วัน เขาก็มากรุงเทพฯ พร้อมกับบุตรสาวบุตรชายและภรรยา แล้วก็นำธูปเทียนและมีของเครื่องใช้บางอย่าง มีขันน้ำ ฝักส้มป่อย ทำให้ข้าพเจ้าคิดว่าใครคนหนึ่งคงจะลาบวช กลับได้ความว่าเขาจะดำหัว ข้าพเจ้าก็หัวเราะเพราะไม่ค่อยจะได้ยินหรือเคยได้ยินมาแต่ลืม แต่เมื่อนึกได้ว่าการดำหัวของภาคเหนือนี้ก็คือ รดน้ำท่านผู้ใหญ่ที่นับถือนั่นเอง

เมื่อเสร็จจากการรดน้ำตามประเพณีภาคเหนือแล้ว ข้าพเจ้าอวยพรให้แก่ครอบครัวเขาพอสมควร แล้วเขาก็หยิบเช็คจ่ายเงินมาให้ข้าพเจ้าซึ่งเขาเตรียมเขียนไว้เรียบร้อยแล้ว ข้าพเจ้ารับมาดูก็เห็นจำนวนเงินเกินกว่าที่ข้าพเจ้าจ่ายให้ในคราวก่อนนั้นมากมาย ข้าพเจ้าจึงส่งคืนไม่ยอมรับ เขาก็พยายามวิงวอนให้ข้าพเจ้ารับไว้ โดยอ้างถึงค่าของเงินในระยะนั้นกับระยะนี้ผิดกัน

มาก ที่เขาจ่ายให้ยังไม่คุ้มค่าน้ำเงินเมื่อเทียบกับเวลาที่เอาไปแล้วเขาก็ยังบอกว่าเวลานี้กิจการของเขาเจริญมีรายได้มากมายทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าชุบชีวิตของคนที่ตายแล้วให้ฟื้นขึ้นรุ่งเรืองเช่นนี้

ข้าพเจ้ายืนยันว่า ข้าพเจ้าตั้งใจช่วยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ข้าพเจ้าเป็นคนไม่มีบุตร เมื่อตายไปแล้วสมบัติที่มีอยู่ก็เอาไปไม่ได้ จึงไม่ยอมรับเงินส่วนเกิน เขาก็จนใจจำเป็นต้องเปลี่ยนเช็คให้ใหม่ แล้วกล่าวคำยกบุญยอคุณให้บุตรและภรรยาเขาทราบ และให้ระลึกถึงบุญคุณจนตลอดไปชั่วลูกหลานทั้งตระกูล ข้าพเจ้ารู้สึกกระดากใจจนไม่รู้จะวางหน้าอย่างไร ผลแท้จริงข้าพเจ้าได้รับคือความสุขใจ ความสบายใจซึ่งหาไม่ได้ในโลกนี้ ถ้าจิตใจเราไม่ศรัทธา แม้จะมีเงินล้นฟ้าก็ไม่สามารถจะหาความสุขกายสบายใจเช่นนี้ ข้าพเจ้าไม่ลืมเลยว่าทุกอย่างอยู่ที่ใจของเรา บัดนี้ข้าพเจ้ายิ้มรับความตายได้แล้วอย่างเป็นสุข

หมายเหตุ สรรพนาม คำว่า “ข้าพเจ้า” ในเรื่องนี้ขอเรียนให้ท่านทราบว่ามิได้หมายถึงผู้เขียน เรื่องนี้เป็นเรื่องของเพื่อนของผู้เขียน ท่านจะเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องอิงนิยายก็โปรดใช้วิจารณญาณดูเถิด

อันสังขาร ร่างกาย นั้นไม่เที่ยง
สุดบ่ายเบี่ยง บั้นปลาย ต้องตายหนอ
จงทำดี แต่วันนี้ อย่ารีรอ
รู้จักพอ ก่อสุข ทุกสถานเอย

ทานชีวิต

ท. เลียงพิบูลย์

เมื่อก่อนหน้า พ.ศ. ๒๔๙๕ เล็กน้อย ข้าพเจ้ามีกิจธุระทางถนนเยาวราช ได้เดินผ่านไปแถวเจ็ดชั้น บังเอิญสายตามองไปเห็นคนมุงดูอยู่หน้าร้านแห่งหนึ่ง ข้าพเจ้าเป็นคนอยากรู้อยากเห็น จึงเดินไปชะโงกดูกับเขาบ้าง ก็ได้ทราบว่า จีนขายเต่าคนหนึ่งกำลังอธิบายเรื่องเต่าเป็นภาษาจีน ข้าพเจ้าถามจีนที่ยืนอยู่ก่อนว่าเขาพูดอะไรในเรื่องเต่า เพราะมองเห็นเต่าตัวหนึ่งนอนหงายอยู่กับพื้นซีเมนต์หน้าร้านค้านั้น ที่ตัวมีอักษรเข้าใจว่าถูกจารึกลงไปด้วยเหล็กแหลม จีนผู้ถูกถามนั้นคงจะพูดไทยไม่ได้มากนัก เพียงแต่ว่า "เต่าพะ ๆ" ข้าพเจ้าชักสงสัยที่จีนคนนั้นเรียกเต่าพะ จึงแหวกคนเข้าไปดูเต่าที่ตัวหงายท้องอยู่ เต่าตัวนั้นเป็นเต่าขนาดกลางที่ท้องจารึกเป็นตัวอักษรอยู่เต็ม ข้าพเจ้าจึงขอจีนหยิบออกมาแหวกคนให้แสงสว่างส่องให้เห็นตัวอักษรชัดเจนเข้า จึงได้เห็นว่าตัวอักษรนั้นบางตัวเลือนลางเต็มทีแต่ก็ยังพอจะอ่านมีใจความว่า

"ถ้าผู้ใดพบเต่าตัวนี้อย่าได้ฆ่า โปรดกรุณานำมาให้ที่บ้านเลขที่...ถนน...ตำบล... ถ้าผู้ใดรู้แล้วทำอันตรายกับเต่าตัวนี้จงประสบภัยวิบัติทั้งปวงด้วย"

เมื่อข้าพเจ้าทราบข้อความนี้แล้ว จึงได้บอกกับจีนเจ้าของเต่าว่าควรจะนำเต่าตัวนี้ไปให้เจ้าของเดิมตำบลบ้านที่จารึกอยู่กับที่ท้องเต่านี้ คงจะได้รับรางวัลค่าป่วยการอย่างแน่นอน และพยายามอธิบายให้ฟัง แต่รู้สึกว่าจีนขายเต่าตัวนั้นไม่ค่อยสนใจ เขาอยากจะขายเต่าตัวนี้ให้พ้น ๆ ไปเท่านั้น ซ้ำยังบอกว่าไปไกลและยังไม่รู้ว่าจะพบบ้านหรือไม่ ถ้าหากพบแล้วก็ไม่แน่ว่าจะได้รางวัลคุ้มกันหรือเปล่า เมื่อไม่มีใครซื้อจริง ๆ เขาก็จะนำไปฆ่ากินเอง เขาว่าได้เต่ามาหลายตัว ทุกตัวขายไปหมดเหลือแต่ตัวนี้ คนซื้อเห็นเป็นเต่าประหลาดมีตัวอักษรอยู่ในตัว ชาวจีนจึงไม่กล้าซื้อไปกิน

เมื่อข้าพเจ้าชี้แจงให้คนขายนำไปให้เจ้าของเดิมไม่สำเร็จ ข้าพเจ้าคิดว่าควรซื้อเสียเองแล้วปล่อยลงน้ำไปดีกว่า เมื่อคิดแล้วก็ตกลงรับซื้อเต่านั้นไว้เป็นมูลค่า ๓๐ บาท รู้สึกว่าจีนผู้ขายเต่านั้นยินดีมากที่ขายเต่าตัวนั้นไปได้ เมื่อซื้อแล้วนำมาบ้าน คนทางบ้านข้าพเจ้าต่างพากันแปลกใจนึกว่าข้าพเจ้าคงจะทำการปาณาติบาตกรรมแน่ ข้าพเจ้าจึงได้อธิบายให้ฟังก็หายความเข้าใจผิด ต่อไปนี้ก็เป็นปัญหาที่ข้าพเจ้าจะนำไปปล่อยที่ไหนดี จะไปปล่อยที่บ่อในบ้าน ในวัด หรือแม่น้ำซึ่งจะเป็นที่ปลอดภัย เมื่อขบปัญหานี้ไม่ตกจึงคิดว่าควรนำไปให้ท่านเจ้าของเดิมดีกว่า

ต่อมาอีกวันหนึ่ง ข้าพเจ้าก็ได้นำเต่าตัวนั้นตรงไปยังบ้านที่จารึกไว้ การหาบ้านไม่ยากนัก เพราะได้ปรากฏแจ้งชัดอยู่แล้ว ลักษณะบ้านนั้นรู้สึกว่าท่านเจ้าของบ้านเป็นผู้มีอันจะกินผู้หนึ่งใน

ย่านนั้น เมื่อข้าพเจ้ากดกริ่งหน้าบ้านสักครู่หนึ่ง ก็มีเด็กหญิงรุ่นผู้หนึ่งออกมาเปิดประตูถามว่า มาหาใคร ข้าพเจ้าบอกว่ามาหาเจ้าของบ้าน

เด็กผู้นั้นพาข้าพเจ้าไปรออยู่ในห้องรับแขก สักครู่หนึ่งท่านเจ้าของบ้านก็เดินเข้ามา ข้าพเจ้ามองแวบเดียวก็รู้ได้ทันทีว่าท่านเป็นคนมีสง่าและใจดีสมกับเป็นผู้มีเมตตาสัตว์ ตามลักษณะสังเกตได้ว่าเคยเป็นผู้มีอำนาจวาสนามาแล้ว ข้าพเจ้ารีบลุกขึ้นทำความเคารพทันที ท่านกล่าวขอโทษที่ทำให้ข้าพเจ้านั่งรอช้าไปหน่อย เพราะท่านกำลังให้ปุ๋ยต้นไม้อยู่หลังบ้าน แล้วท่านกล่าวขึ้นอย่างอารมณ์ดีว่า มีอะไรที่จะให้ท่านช่วยเหลือบ้าง

ข้าพเจ้าถามว่า

"ท่านเคยทำบุญปล่อยเต่าบ้างไหมครับ"

ท่านตอบทันทีไม่เหมือนคนมีอายุมากบางคนว่า

"เคยครับเคย เมื่อ ๔-๕ ปีมานี้เอง มีจีนนำเอาเต่ามาเที่ยวเดินขาย ผมสงสารเลยซื้อไว้ และได้จารึกหนังสือแล้วก็ปล่อยไป ผมคิดว่าถ้าปล่อยไปธรรมดาแล้ว มันคงไปไม่ได้นานคงมีคนจับมาได้อีกแล้วก็คงไม่พ้นถูกฆ่า เพื่อคุ้มครองให้มันมีชีวิตยืนยาวต่อไป จึงได้จารึกอักษรแล้วนำไปปล่อยที่ท่าน้ำหน้าวัด"

ข้าพเจ้าเล่าให้ท่านฟังว่า ได้ไปพบและซื้อจากจีนคนหนึ่งทางเยาวราช เดิมทีก็จะนำไปปล่อย แต่มาคิดได้ว่า ท่านผู้เป็นเจ้าของคงอยากทราบว่า เต่าตัวนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ และถ้า

มันรู้ภาษา มันก็คงอยากพบท่านผู้มีคุณของมันเป็นแน่ เมื่อสนทนากันพอสมควรแล้ว ข้าพเจ้าก็กลับออกมานำเต่ามาจากรถ เห็นมันกำลังคลานต้วมเตี้ยมหาทางออกอยู่ เมื่อท่านเจ้าของบ้านได้พบมันแล้ว สังเกตเห็นว่าท่านดีใจมาก ท่านหยิบขึ้นดูสักครู่ ก็เรียกคนใช้นำไปเลี้ยงไว้หลังบ้านก่อน ภายหลังจะนำไปปล่อย

จากนั้นท่านก็พยายามที่จะนำมูลค่า ที่ข้าพเจ้าได้ซื้อมาจากจีนนั้นมาให้ ข้าพเจ้าจึงเรียนให้ท่านทราบว่าข้าพเจ้าไม่ขอรับมูลค่าใด ๆ ทั้งสิ้น ท่านขอบอกขอบใจข้าพเจ้ามาก เมื่อสนทนากันไป ข้าพเจ้ารู้สึกมีความเคารพในความเป็นผู้มีเมตตากรุณามากขึ้น แล้วข้าพเจ้ากราบลาท่าน รับพรด้วยความเคารพแล้วก็เดินออกจากบ้าน ขณะที่จะก้าวออกประตู ก็พอดีเด็กหญิงซึ่งมาเปิดประตูครั้งแรก วิ่งมาร้องบอกว่า ท่านขอเชิญให้ข้าพเจ้ากลับเข้าบ้านอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อข้าพเจ้าหวนกลับเข้าไปถึง ท่านเจ้าของบ้านได้บอกว่า

"ผมอยากจะให้ของคุณไว้เป็นที่ระลึกสักอย่างหนึ่ง" ท่านพูดด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม "คนอย่างคุณเวลานี้คงหาไม่ได้ง่ายนัก ผมรักคุณมาก รักน้ำใจคุณ แม้เราจะพบกันเวลาชั่วเพียงเล็กน้อย ผมก็อ่านคุณออก เพราะฉะนั้น ผมขอมอบพระองค์นี้ให้คุณไว้บูชาเป็นที่ระลึก" แล้วท่านก็มอบห่อให้ข้าพเจ้าห่อหนึ่ง ข้าพเจ้ากราบท่านด้วยความเคารพอย่างจริงใจ

"คุณนำไปบูชา จะป้องกันภัยต่าง ๆ ได้ ตลอดจนอัคคีภัยด้วย เป็นของเก่าหาได้ยากแล้วในสมัยนี้

เมื่อข้าพเจ้ากลับถึงบ้านแล้ว แก้ห่อออก ก็เห็นพระพุทธรูปเก่าแก่องค์หนึ่ง ข้าพเจ้าได้นำไปตั้งไว้บนที่บูชาที่หัวนอน

ต่อจากนั้นประมาณ ๑ ปี คืนหนึ่งหลังจากข้าพเจ้ากลับมาบ้าน ได้นำรถเข้าโรงเรียบร้อยก็เข้านอนตามปกติ ประมาณราว ๒ นาฬิกาของวันใหม่ ข้าพเจ้าต้องตกใจลุกขึ้นทันทีเพราะมีเสียงมากระซิบที่หู

"ลุกขึ้น! ไฟกำลังไหม้โรงรถ ลุกขึ้น! ไฟกำลังไหม้โรงรถ"

ข้าพเจ้ารีบลุกขึ้นเปิดไฟดู ก็ไม่เห็นมีใครอยู่ในห้องสักคนหนึ่ง ประตูหน้าต่างก็ลงกลอนเรียบร้อย เมื่อนึกขึ้นได้ข้าพเจ้ารีบวิ่งไปที่โรงรถก็ได้กลิ่นสายไฟไหม้คล้ายกับเคี่ยวยางมะตอยลาดถนน ข้าพเจ้ารีบเปิดประตูรถเข้าไปทันที เห็นแสงไฟแลบออกมาจากกระโปรงเครื่อง ข้าพเจ้ารีบกระโดดขึ้นไปสต๊าทเครื่อง เคราะห์ดีเครื่องติดแล้วรีบถอยรถออกไปกลางสนามหญ้าหน้าบ้าน จากนั้นก็เอากระสอบข้าวเก่า ๔-๕ ใบ เปิดฝากระโปรงออก ใช้กระสอบข้าวฟาดแล้วคลุมไว้จนดับ กว่าจะเรียบร้อยข้าพเจ้ารู้สึกเหน็ดเหนื่อยแทบแย่

เหตุการณ์นี้ คนในบ้านไม่มีใครทราบเรื่องและตื่นเลย เพราะตั้งแต่เริ่มจนดับ ข้าพเจ้าไม่ได้พูดหรือร้องเรียกใครช่วยสักคำเดียว เหตุการณ์จึงผ่านไปและยังความปลอดภัยแก่ข้าพเจ้าอย่างน่าพิศวง ข้าพเจ้าได้รอดพ้นภัยพิบัติได้ด้วยอะไร ถ้าไม่เกี่ยวกับอานิสงส์แห่งทานชีวิตที่ได้บำเพ็ญ โดยมิได้หวังผลตอบแทนอย่างใดเลย.

สรุปผลงานที่ผ่านมา

โดย คณะผู้จัดทำ

ชมรมสนทนาภาษาธรรม สฟน. ได้จัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมาพอสรุปรวบรวมได้ ดังนี้

๑.การจัดบรรยายธรรม

ได้จัดให้มีการบรรยายธรรมและฝึกสมาธิให้แก่สมาชิกและพนักงานที่สนใจฟังธรรมเป็นประจำทุกเดือน โดยจัดเดือนละครั้ง ตั้งแต่เวลา ๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. ที่สำนักงานใหญ่เพลินจิต สาขาคลองเตย และสาขาสามเสน ส่วนที่สาขาวัดเลียบ มีการบรรยายธรรมและฝึกสมาธิทุกวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา ๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. สถานที่พระอุโบสถ วัดราชบุรณราชวรวิหาร (วัดเลียบ) โดยได้อาราธนาพระราชสุตาภรณ์ (พระมหาปรีชา อภิวณฺโณ ปธ.๙) เป็นผู้แสดงธรรมและฝึกสมาธิเป็นประจำ อนึ่ง สำนักงานเขตใดดังที่กล่าวมาแล้ว หากมีความประสงค์จะจัดบรรยายธรรมขึ้น ชมรมฯ มีความยินดีสนับสนุนค่าบรรยายธรรมเฉพาะคราวให้ โปรดแจ้งคณะกรรมการชมรมฯ ทราบ และจะได้จัดสรรเงินจากสโมสร กฟน. ให้ในโอกาสต่อไป

๒.ห้องสมุดชมรมฯ

ตั้งอยู่ที่อาคารตึกเก่า ชั้น ๓ สำนักงานใหญ่เพลินจิต โดยรวมอยู่ภายในห้องสมุดของ กฟน. ได้จัดให้มีเทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง หนังสือธรรมะ ซึ่งได้รวบรวมจากการจัดซื้อ รับ

บริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ และผู้มีจิตศรัทธามอบให้ เปิดบริการให้แก่ผู้สนใจได้ยืม และศึกษาตลอดเวลาทำการทุกวัน

๓. การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะประจำปี

เนื่องในวันครบรอบสถาปนาการไฟฟ้านครหลวง วันที่ ๑ สิงหาคม เป็นประจำทุกปี ชมรมฯ ได้จัดพิมพ์หนังสือธรรมะเพื่อแจกจ่าย เป็นธรรมบรรณาการแก่ทุกหน่วยงานใน กฟน. และท่านที่สนใจ ตลอดถึงห้องสมุดโรงเรียนต่าง ๆ บริเวณใกล้เคียง

ทั้งนี้ ในการจัดพิมพ์หนังสือ ได้รับการสนับสนุนจากสโมสรการไฟฟ้านครหลวง ที่ได้จัดสรรเงินให้จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท พร้อมด้วยเพื่อนพนักงาน ตลอดจนญาติมิตร พุทธศาสนิกชนผู้สนใจ เล็งเห็นประโยชน์ได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์ช่วยสมทบในการจัดพิมพ์เพิ่มขึ้นอีกตามยอดเงินบริจาค และได้รับความอนุเคราะห์ในการจัดพิมพ์ไม่แสวงกำไรจาก บริษัท บูรพาสาส์น (๑๙๙๑) จำกัด สมทบจัดพิมพ์ให้เพื่อเป็น “ธรรมทาน”

๔.การทำบุญจัดไปทอดผ้าป่าและปฏิบัติธรรม

๔.๑ ในช่วงเทศกาลวันออกพรรษา ระหว่างวันที่ ๑-๓ ตุลาคม ๒๕๔๔ ได้จัดผ้าป่าไปถวายวัดศรีษะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวนเงิน ๒๒,๙๐๐.๐๐ บาท และถวายผ้าป่าสมทบสร้างฌาปนสถาน (เมรุเผาศพ) วัดเหล่ามีชัย ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวนเงิน ๓๑,๘๒๐.๐๐ บาท

๔.๒ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๔ ร่วมสมทบทอดกฐิน

วัดกลางทุ่งนา อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนเงิน ๕,๐๐๐.๐๐ บาท

๔.๓ ระหว่างวันที่ ๔-๕ พฤษภาคม ๒๕๔๕ จัดผ้าป่าสามัคคีจังหวัดกาญจนบุรี ถวายปัจจัย วัดลิเจีย อำเภอสังขละบุรี จำนวนเงิน ๒๗,๕๖๐.๐๐ บาท ถวายปัจจัย วัดเวฬุวัน อำเภอทองผาภูมิ จำนวนเงิน ๓๓,๕๖๐.๐๐ บาท ถวายปัจจัย วัดสุนันทวนาราม อำเภอไทรโยค จำนวนเงิน ๓๑,๖๔๐.๐๐ บาท ถวายปัจจัย วัดป่าหลวงตาบัว ญาณสัมปันโน อำเภอไทรโยค จำนวนเงิน ๒๖,๖๔๐.๐๐ บาท

๔.๔ในช่วงเทศกาลวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ วันที่ ๙-๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๕ จัดเดินทางถวายผ้าป่าสามัคคีภาคทักษิณ กำหนดถวายผ้าป่า ๕ วัด วัดป่าลิลัยก์ จังหวัดพัทลุง วัดพิกุลทอง วัดชลธารสิงเห จังหวัดนราธิวาส วัดสวนโมกขพลาราม ไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดถ้ำขวัญเมือง อ.สวี จังหวัดชุมพร จึงเรียนเชิญท่านทั้งหลายร่วมการกุศลตามกำลังศรัทธา.

รายนามผู้บริจาคทรัพย์ร่วมสมทบในการจัดพิมพ์

สโมสรการไฟฟ้านครหลวง	๖๐,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณเพทาย ไกรปราบ และครอบครัว	๑๕,๐๐๐.๐๐ บาท
พนักงาน ฝอก.	๓,๙๘๐.๐๐ บาท
บริษัท บูรพาสาส์น (๑๙๙๑) จำกัด	๒,๖๐๐.๐๐ บาท
รศ.ดร.ปรีชา-รศ.พูนศรี คัมภีรปกรณ์	๒,๕๐๐.๐๐ บาท
พนักงาน ฝทส.	๑,๕๐๐.๐๐ บาท
พระราชสุตาภรณ์	๑,๒๘๐.๐๐ บาท
คุณสมหมาย-คุณวีณา จันทนทัศน์	๑,๒๐๐.๐๐ บาท
คุณกัลยา นุชนาฏนนท์	๑,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณบัญชา-สตต.(หญิง) วัชรี-ด.ช.ณัฐภัทร กองเงินงาม	๑,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณปรีชา โตธรรม	๑,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณพ่อพิสิษฐ์ ภัทรวิมลพร	๑,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณวิชิต ภู่ประดิษฐ์	๑,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณกาญจนา ตันธนะศิริวงศ์	๑,๐๐๐.๐๐ บาท
คุณสุกิจ เกียรติบุญศรี	๖๐๐.๐๐ บาท
คุณวัฒนา กออนันตกูล	๖๐๐.๐๐ บาท
คุณไชยันต์-คุณเบญจพร ละเอียด	๕๕๐.๐๐ บาท

บริจาคท่านละ ๕๐๐.๐๐ บาท

คุณนิเวศน์ อรุณรัตน์	พญ.เสริมสุข วราชิต
พนักงาน ฝกม.	ภญ.นฤมล ภัทรวิมลพร
คุณวัฒนา แย้มสกุลณา	คุณวุฒิกรณ์ แย้มสกุลณา
คุณนิคม นาคทรัพย์	คุณพุ่ม ชูชัย
คุณสุวิมล เกียรติบุญศรี	คุณควรเมือง สุนทรเกตุ
คุณอรรถ รุจิดิษ	คุณเดชศักดิ์ ธีรเกียรติ
คุณผดุงยศ มธุรพจนางกูร	คุณอัตถะพงษ์ กันพูล
คุณศรีจันทร์ กุลจรัส	คุณนเรศ จิระวัฒนผลิน

บริจาคท่านละ ๕๐๐.๐๐ บาท

คุณนิรมล ภักดีอักษร
อาจารย์วิไล จรรยางค์ดีกุล
คุณปัทมา-คุณสมชัย ศิริวรรณ
ร้านอุดมจิตร์
คุณไพรัช-คุณอรวรรณ พงษ์ศักดิ์
คุณภาวิณี-คุณวระชาติ พูนพิพัฒนกุล
คุณพีรพัฒน์-คุณดารา ศิลปดีเลิศกุล
ร.ต.อ.ชัยพร-คุณบุญญา-ด.ญ.จิรัชนา-ด.ช.ปริ๊นซ์ พงษ์ศักดิ์

บริจาคท่านละ ๔๐๐.๐๐ บาท

คุณชนัญญา การะเกต
คุณเปรมจิต กีรติวัฒนกูร
คุณหทัยรัตน์ เหล่าบุญสูง

กผว. ฝนง. ๓๓๐.๐๐ บาท

บริจาคท่านละ ๓๐๐.๐๐ บาท

คุณนิภาวรรณ สินไชย
คุณเชื้อ-คุณวรรณี ดิษฐประศักดิ์
คุณวิญญาณ์ คงน้อย
คุณวิระ สุขเผือก
คุณทนง บุญยศ
คุณระพีพรรณ รุจิรัต
คุณทรงกิจ ไหวพริบ
คุณนเรศร์ อมรลักษณานนท์
คุณประพันธ์ เวียงตาลจั้นทรา
คุณกรกช แทนขำ
คุณพัทยาพร ฟขต.
คุณจันทร์-คุณฐิติมา ทรัพย์พยา
คุณฤดี พุทธิวนิช
คุณสมบัติ จันทร์กระจ่าง
คุณเชาว์เลิศ เดชะไกศยะ

บริจาคท่านละ ๒๐๐.๐๐ บาท

คุณรัตน์มณี ฤกษ์พลการ
คุณณัฐนันท์-ด.ช.นรนิตย์ พึ่งทรัพย์
คุณเรณู วลัญตะกุล
คุณสุพรรณ-คุณสุภาพร สงวนพันธุ์
คุณปรีชา ชินชูศักดิ์
คุณวีรวัจน์-คุณวรวรรณ บัวทอง
คุณชูจิตต์ คำเอม
คุณมาลัย ธนิตพิพัฒน์
คุณพิชิต ทรรศนกุลพันธ์
คุณสุปราณี ก้อนน้อย
คุณธานินทร์ บุญยการ
คุณสมศักดิ์ โหตรภวานนท์

บริจาคท่านละ ๒๐๐.๐๐ บาท

คุณสุมานี คุ้มรักษ์
คุณนเรนทร์ อินทรสิทธิ์
คุณกนกพรรณ สถิรเศรษฐ
คุณวิเชียร ตระการวนิช
คุณกมล ไชยดวง
คุณนิติ ปัทมราชวิเชียร
คุณสุทธิภา ฉิมเจริญ
คุณประพันธ์ จิตตะปุตตะ
คุณสมัย รักจำรูญ
คุณยงยุทธ ประภาสวัสดิ์
คุณจีระรัตน์ ชมจินดา
คุณทรงศักดิ์ ศฤงคารินกุล
คุณสมคิด ตั้งศิริทรัพย์
คุณทัศนีย์ วิริยะเวสม์กุล
คุณธนิษฐา ปัทมสุริยากุล
คุณกฤษณา คำแหงพุฒ
คุณหนูกัน โสภักดี
คุณศตพร คุ้มเศรณี
คุณเษม วุฒิเทพบัญชา
คุณพิจนิจ ทนสระน้อย
คุณอรวรรณ นิยมปัทมะ
คุณอำนวย อำภา
คุณประยูรศรี รักกิจ
คุณอนงค์ สุขทัต
คุณโกเมธ เรืองพานิช
คุณอุดม แก่นทองแดง
คุณพิมพ์พันธุ์ รณะนันทน์
อาจารย์ประเทือง ฉายาทับ
คุณกานติมา พงษ์ศักดิ์
คุณสุชีพ พงษ์ศักดิ์
คุณกาญจนา พงษ์ศักดิ์
ด.ญ.นภัสสร พงษ์ศักดิ์
ด.ญ. วามรินทร์ พูนพิพัฒนกุล

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม ๑๘๐.๐๐ บาท

บริจาคท่านละ ๑๒๐.๐๐ บาท

คุณศิริ ตัณฑวัฒน์
คุณรัตนา ปานแดง
อาจารย์บุญทรัพย์ ลิมปนะชัย

บริจาคท่านละ ๑๐๐.๐๐ บาท

นพ.ชวลิต ภู่ไพบูลย์
คุณเรวดี สระบัว
คุณกาญจนา วิเศษธาร
คุณชวลิต-คุณปรีดา แสงสมพร
คุณกฤตยา สดแสงสุก
คุณศุภชัย ชูนาค
คุณศรีปาน พินิจสารภิรมย์
คุณบัณฑิต ตะวันวง

บริจาคท่านละ ๑๐๐.๐๐ บาท

คุณพนิดา วนันตรากูล
คุณปราจิน นาคกุล
ภญ.สุวรรณา สิริทรัพย์ไพบูลย์
ภญ.พัชรี สิทธิบุศย์
คุณสุนีนาฏ โพธิ์ศรี
ภญ.สุวลัย ทัตตานนท์
ภญ.อัศนีย์ สิงหลกะ
คุณนงกนก บุนนาค
คุณศรีสมร ทองเครือ
คุณสมศักดิ์ ตริยานุรักษ์
คุณประภา ฟองศรัณย์
คุณศรีอุทัย มิ่งขวัญ
คุณยงยุทธ จิตรพยัคฆ์
คุณอรศิริ ชวนะพงศ์
คุณเอกมล สืบแย้ม
คุณกัลยา สินธุมาลย์
คุณกำไลรัตน์ กัมพลาศิริ
คุณธันยวัต รัตนวราหะ
คุณอนุชนา สุนทรหุต
คุณโตศักดิ์ ทัศนานุตริยะ
คุณรุ่งทิพย์ เพชรทิม
คุณสุมนา สำราญรื่น
คุณพรเพ็ญ สกุลสุขศิริ
คุณบรรจบ นาคมโน
คุณลัดดา เหมเภตรา
คุณพนิดา นกอยู่
คุณวิชัย ตันติชนะกุล

คุณวีรินท์ จิรานพศักดิ์
คุณนิภา วรไกวัล
คุณพฤฒิพงษ์ สละกลม
คุณพิพัฒน์ ภาณุภัค
คุณสมเจตน์ พรสวัสดิ์
คุณวัฒนา ปานอยู่
คุณอิสราภรณ์ กัลยาณธร
คุณมานะ จาตุรนต์รัศมี
คุณวนิดา ร่มโพธิ์เงิน
คุณเทอดศักดิ์ จำนงนภรักษ์
คุณสมบูรณ์ พงษ์ภมร
คุณชวนจิตร คูตระกูล
คุณชนิดา ตังควนิช
คุณสมพิศ ภู่เงิน
คุณฐาณิสร์ เพ็ญศรี
คุณสิริ อัตตวิญญานุภาพ
คุณสุมนา วงศ์โกมลวิจิตร
คุณปิยวรรณฯ
คุณวีรนันท์ รัตนะ
คุณวิยะดา อ่อนพลุ้ย
คุณสมหวัง จาติกุล
คุณแสงอรุณ แย้มเกตุ
คุณสมหมาย ทับโพธิ์
คุณสุวรรณา พรกุลวัฒน์
คุณภาวิณี กิจสุนทร
คุณสุนันท์ ธรรมวงศ์วัฒน์
คุณสุปราณี สุขศรีทอง

บริจาคท่านละ ๑๐๐.๐๐ บาท

คุณพัฒนา จันทรสุวรรณ	คุณพรพิมล ชาลีวรรณ
คุณสมบัติ ภาคนนทกุล	คุณชูศักดิ์ ชมจินดา
คุณดนัย จิตต์ธีรภาพ	คุณอัครเดช สุนทรเกตุ
คุณบุญเสริม นิธิอุทัย	คุณมุกดา สุธรรมานุวัมน์
คุณผ่องผิว เกรียงโกมล	คุณนารี ผลาชีวะ
คุณปฐม ยินดีกิจโกศล	คุณประไพ สุทธิเนตร
คุณนิรันดร์ ใจซื่อกุล	คุณอาภรณ์ เชยกลิ่น
คุณสุณีย์ เรืองยศ	คุณเดชา สุขาภิรมย์
คุณชุลี ศุภวรรธนะกุล	คุณไพโรจน์ วิจารณ์
คุณสุวรรณี บุญแจ่ม	ไม่ประสงค์ออกนาม ฝจบ.
คุณกาญจนา มิสเกตุ	คุณสุนีย์ กมลาศน์
คุณอรรจนีย์ บุณยทุมานนท์	คุณอุษณา ธรรมประวัติ
คุณประไพจิตร วิระยะวานิช	คุณจุรี สวัสดิสงคราม
คุณจิตสุภา วิระยะวานิช	คุณสมพิศ นพพิทักษ์
คุณวรรณพร พรหมพิทักษ์	คุณรัชนีวรรณ ผ่องพัฒน์
คุณอนุศักดิ์ รุจิรนันท์	คุณนฤมล ดิษฐบรรจง
คุณวิชิต สาธิตโกวิทชัย	คุณวาสนา จันทร์อำไพ
คุณสมาน จันทรักษา	คุณศิริชัย พุทธศิริ
คุณนิยดา มิ่งขวัญ	คุณดุสิต เสมรัตต์
คุณนิยากร วรผลึก	คุณอภินันท์ พลกมลเพียร
คุณเกษศิรินทร์ รัตนารมย์	คุณประเวท เอี่ยมเจริญ
คุณขวัญตา เผือกพูล	คุณชัยวัฒน์ โพธิ์ประยูร
คุณสมปอง นิลใส	คุณสัญญา เสวก
คุณสุวรรณา วุฒิวิทย์การ	คุณพิมพ์ใจ อสุนีย์ ณ อยุธยา
คุณอัมไพวรรณ โสรัจจะเยี่ยม	คุณมนต์ชัย ไชยคุณ
คุณประนอม ฉิมไพบูลย์	คุณสมควร พัฒนพงษ์ไพบูลย์
คุณผิว เรืองศรี	คุณอุดม ชมเด็จ

บริจาคท่านละ ๑๐๐.๐๐ บาท

คุณพิสันต์ โกศินานนท์
คุณสุเมธ ศิริสวัสดิพิพัฒน์
คุณอุไร ธุวภาค
คุณอัมพร หาเรือนชีพ
คุณนารี จามรนาค
คุณสุปรียา รัตนาสิน
คุณโมทนา ทิพย์ประไพ
คุณบุญเลิศ คล้ายแก้ว
คุณมุกดา ทองมั่น
คุณบุษบง หลิมรัตน์
คุณสุชาติ สินหยู่
คุณคีรี เสงี่ยมพงศ์
คุณพรศรี มีแก้ว
คุณอนุกูล ไชยโชติ
คุณช่อฟ้า เงยไพบูลย์
คุณสงวน วุฒิคำประพันธ์
คุณสาธร นาควิโรจน์
คุณจงพิศ อรุณศรี
คุณทักษิณา ไข่สุวรรณ
คุณมาลัย กำภู ณ อยุธยา
คุณธงชัย เอกวรเธียร
คุณสัมพันธ์ เชยอักษร
คุณชนินทร์ เอนกศรี
คุณยุวรี ภักดีอักษร
คุณมณีรัตน์ สวาวสุ
คุณมะลิวรรณ ศิริวรางกูร
คุณสวง-คุณอาทิมา และครอบครัว

คุณประภาศรี นรภัตร์
คุณทัศนีย์ ลัคนาวัฒน์
คุณพิมพรรณ สุขไม่วาย
คุณนิตยา ยมาภัย
คุณอรทัย คุ้มสิน
คุณดวงจันทร์ เทพหัสดิน
คุณวรรณี เอกกนิษฐกุล
คุณแน่งน้อย อัมระปาล
คุณบังอร น้อยนาค
คุณสุธาทิพ ดวงพัตรา
คุณศิริเพ็ญ ทองฤทธิ์
คุณอัญชลี ฟขข.
คุณวิชัย สุขสนอง
แผนกออกแบบและประมาณราคา ฟขม.
คุณภัคภร สถิรผาสุกสกุล
คุณผานิต สันติหิรัญภาค
คุณปัทมา สุขพูล
คุณเยาวพาณี รอดเจริญ
คุณศิริพร สาตะโรจน์
ว่าที่ รต.สมพงศ์ พิบูลย์ผล
คุณปราโมทย์ รอดบัณฑิต
คุณกิตติวรรณ เจริญสุทธิพันธ์
คุณจิรทีปต์ ตระกูลวัฒนะกุล
คุณศักดิ์ศิริ ศิริวิโรจน์
คุณจีระศักดิ์ สวาวสุ
คุณบุญเลิศ สินวิลัย
คุณสร้อยทอง ปานะรัตน์ และครอบครัว

บริจาคท่านละ ๑๐๐.๐๐ บาท

คุณวิเชียร-คุณสมปอง-คุณสายฟ้า ถนอมพันธ์

คุณศิวกร ทรัพย์สินเสริม ๗๐.๐๐ บาท

บริจาคท่านละ ๕๐.๐๐ บาท

คุณกัลลิตา สงวนสัตย์	คุณชูศรี มุ่งประโยชน์
คุณเกษม ทับแก่น	คุณเครือวัลย์ พิพิธธรรม
คุณวารินท์	คุณสุชาดา รัตนโรจน์มงคล
คุณทองคำ	คุณอัญชลี กิจบุรี
คุณนงนุช	คุณหฤทยา เรือนงาม
คุณกัลยา	รอ.ชูชื่น ทูลสงวนศรี
ไม่ประสงค์ออกนาม	คุณยสรินทร์ กฤษณะภักดี
คุณเนื่องเนตร สมวัฒน์	คุณจินดา โสสกุลวัฒนา
คุณสุมาตรา อบรมสุข	คุณจิตรา รอดเครือพัตร
คุณวิชชา ชาครพิพัฒน์	คุณชนิดา เจริญสุข
คุณชนิดา หนุนวงษ์	คุณชนะ เลี้ยงพานิช
คุณนิพนธ์ ปิ่นยะกุล	คุณวรรณี ตันวงศ์วาล
คุณจิระศักดิ์ วงศ์สว่าง	คุณวรินทร ตันสกุล
คุณพนิดา กิจนะวันชัย	คุณบุญตา จำเริญวิทวัส
คุณพรรษพล นัยรัตนารักษ์	คุณไพศาล จิระประยูร
คุณสุพจน์ ปัทมวิภาค	คุณจิตสุภา ธาระรูป
คุณภคินทร์ คีรีวัลย์	คุณชมพูนุท ภาชนะทอง
คุณพรชัย สกุลรักษ์ธรรม	คุณเพชรดา จันทร์พงษ์
คุณทิพย์สุคนธ์ ว่องไวพิจารณ์	คุณสุธีรา กรสิริรุ่งเรือง
คุณทิวาพร-คุณมนตรี สุวรรณภิงคาร	คุณพุทธพร ธรรมาธิกุล
คุณโสภา นรินทวานิช	คุณจิรยุทธ พุ่มผกา
คุณสมเจตน์ อารยะ	คุณอำพัน คล้ายบุญนาน
คุณสายหยุด ไสยเรือง	คุณภัทราภรณ์ อินทร์แส

บริจาคท่านละ ๕๐.๐๐ บาท

คุณนวพร สุทธิประเสริฐ	คุณกรรณิกา ผจญ
คุณพนิดา คุ้มกูล	คุณสมบูรณ์ เนียมแตง
คุณวัชราภรณ์ ฤกษ์อรุณ	คุณประทวน
คุณกิตติภณ บุญพามี	คุณปริศนา นาคอร่าม
คุณสมบัติ เสรีนนทชัย	คุณอุไร มีแจ้ง
คุณสามารถ ทิพย์รัตน์	คุณปนัดดา จ้องจรัสแสง
คุณวิไล ขนบดี	คุณสมพร ไผทสิทธิกุล
คุณไพเชษฐ จิตรแจ้ง	คุณทัศนีย์ อภิเดช
คุณอัจฉรา ศรีจันทร์	คุณประสงค์ ประคัลภวงส์
คุณนฤมล งอกงาม	คุณผกาทิพย์ เสถียรทิพย์
คุณสมฤดี เอนกศรี	คุณสุชัย เยี่ยมสวัสดิ์
คุณสมนึก ทรัพย์พูลทวี	คุณชูศรี ดีปานวงษ์
คุณปราโมทย์ สุขสมบูรณ์	คุณมฆวัน สิงหะคเชนทร์
คุณสรรสะอาด เตชะศรี	คุณดารา ปทุมเพ็ชร
คุณเฟื่องฟู บิณฑรัตน์	คุณวิรุฬ สิทธิโชค
คุณสุนันท์ ญาณอุบล	คุณสุรพล คุวารนันท์เจริญ
คุณมนทา ค้าเนตร	คุณณรงค์ ช้างปลิว
คุณลักขณา เสวกสุริยวงศ์	คุณนิภา ชื่นวิญญา
คุณนวลฉวี มณีวรรณ	คุณมาลินี เกาสุวรรณ
คุณมนตรี พานิชกิจ	คุณสมชัย ศรีตระกูล
คุณจันท์พิม ศรีวิรันต์	คุณวิจิตร ภูธนชัย
คุณภานุศักดิ์ พึ่งพรหม	แผนกบริการ ฟขม.
คุณจินดา สุขปลั่ง	คุณปภาวดี รุ่งรัชพันธ์
คุณจุลมณี สุดสวาสดิ์	คุณสุทธิพงษ์ วสุพรพัฒน์
คุณบุญสืบ กลิ่นจำปี	คุณสมคิด จรรยาสฤทธิ์
คุณกาญจนา วงศ์ปาน	คุณสุพัตรา วรคุปต์
คุณสมยศ เสรีรักษ์มงคล	คุณสมใจ มีจันทร์

บริจาคท่านละ ๕๐.๐๐ บาท

คุณสุปราณี จาดทองคำ
คุณอ้น-คุณยุพนันท์ จาดทองคำ
คุณมนตรี จำปาสด
คุณวิมล จาดทองคำ
คุณอาทิตยา หัสสะครบุรี
คุณสุภาภรณ์ สิทธิภูติ
คุณจำเนียน นามีและครอบครัว
คุณวราภรณ์ อนุตรกชกร
คุณนุชจรินทร์ บำบัติ และครอบครัว

คุณมณฑา ปุณณสัมฤทธิ์ ๔๐.๐๐ บาท
คุณประพาท ภู่สี ๓๐.๐๐ บาท

บริจาคท่านละ ๒๕.๐๐ บาท

คุณนพพร บุญเพียร
คุณเสาวณี
คุณกิตติมา สิทธานนท์
คุณศิริบูลย์ แสงมณี
คุณธิดาวรรณ วิถีจรูญ

บริจาคท่านละ ๒๐.๐๐ บาท

คุณทรายแก้ว ประดิษฐวงษ์
คุณศุภรา จิตรพยัคฆ์
คุณวิมลวรรณ สาครบุตร
คุณวรพร มุ่งสูงเนิน
คุณสุรีรัตน์ จิตรแจ้ง
คุณพิสิทธิ์
คุณนันทวัน ล่ำสันต์
คุณสมพงษ์ ประดิษฐแสงทอง
คุณขวัญเมือง ลอบไสว
คุณสุมิตรตรา สุขเนาว์
คุณพรทิพา กาญจนมาลา
คุณสมใจ กลิ่นอุบล
คุณเฉลิมพล พงศ์อัตรวานิช

บริจาคท่านละ ๑๐.๐๐ บาท

คุณสืบศักดิ์
คุณพิมพ์ชนก ฟุ้งวิทยา
คุณศิริรัตน์ งามเสน่ห์
คุณกุลฤดี วิชัยกุล
คุณวรุณ วรรธนาคม

สรุปเงินบริจาคเวียนผ่าน ฝอก.
ผ้าป่าสามัคคี จังหวัดกาญจนบุรี
ระหว่างวันที่ ๔-๕ พฤษภาคม ๒๕๔๕

ลำดับที่	หน่วยงาน	จำนวนเงิน	ลำดับที่	หน่วยงาน	จำนวนเงิน
๑.	ฝอก	๔,๐๗๐.๐๐	๑๕.	ฝกส.	๕๐๐.๐๐
๒.	ฝทม.	๑,๑๕๐.๐๐	๑๖.	ฝบฟ.	๒๐๐.๐๐
๓.	ฝอร.	๔๖๐.๐๐	๑๗.	ฝทส.	๑,๕๐๐.๐๐
๔.	ฝปส.	๕๕๐.๐๐	๑๘.	ฝกข.	๓,๕๕๐.๐๐
๕.	ฝธพ.	๘๕๐.๐๐	๑๙.	ฟขธ.	๖๐๐.๐๐
๖.	ฝบช.	๓๐๐.๐๐	๒๐.	ฟขว.	๕๐๐.๐๐
๗.	ฝพด.	๑,๒๗๐.๐๐	๒๑.	ฟขบ.	๗๘๐.๐๐
๘.	ฝคฟ.	๕๘๐.๐๐	๒๒.	ฟขต.	๒,๗๕๐.๐๐
๙.	ฝบร.	๘๐๐.๐๐	๒๓.	ฟขก.	๑๕๐.๐๐
๑๐.	ฝปอ.	๕๕๐.๐๐	๒๔.	ฟขป.	๑,๔๐๐.๐๐
๑๑.	รพ.กฟน.	๒,๑๖๐.๐๐	๒๕.	ฟขม.	๒,๐๐๐.๐๐
๑๒.	ฝจบ.	๑,๖๕๐.๐๐	๒๖.	ฟขส.	๑,๐๐๐.๐๐
๑๓.	ฝรง.	๑,๒๕๐.๐๐	๒๗.	ฟขข.	๖๐๐.๐๐
๑๔.	ฝอบ.	๑,๔๕๐.๐๐			
			รวมเป็นเงิน		**๓๒,๖๒๐.๐๐**

หมายเหตุ ฝอก. ได้นำเงินส่งภายหลังเพิ่มอีก ๔,๐๒๐.๐๐ บาท
ฝวฟ. ได้นำเงินส่งภายหลังเพิ่มอีก ๔๐๐.๐๐ บาท
รวมเป็นเงิน ๔,๔๒๐.๐๐ บาท

ชมรมฯ ได้รวบรวมสมทบทำบุญผ้าป่าภาคทักษิณ ระหว่างวันที่ ๙-๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๕ แล้ว

สรุปเงินบริจาคเวียนผ่าน ฝอก.
เพื่อจัดพิมพ์หนังสือธรรมะ ประจำปี ๒๕๔๕

ลำดับที่	หน่วยงาน	จำนวนเงิน	ลำดับที่	หน่วยงาน	จำนวนเงิน
๑.	ฝอก.	๓,๙๘๐.๐๐	๑๕.	ฝกส.	๗๐๐.๐๐
๒.	ฝทม.	๑,๙๐๐.๐๐	๑๖.	ฝบฟ.	๒๐๐.๐๐
๓.	ฝอร.	๒๖๐.๐๐	๑๗.	ฝทส.	๑,๕๐๐.๐๐
๔.	ฝปส.	๘๐๐.๐๐	๑๘.	ฝกข.	๓,๘๒๐.๐๐
๕.	ฝกม.	๕๐๐.๐๐	๑๙.	ฟขธ.	๕๐๐.๐๐
๖.	ฝธพ.	๑,๓๑๐.๐๐	๒๐.	ฟขว.	๕๐๐.๐๐
๗.	ฝบช.	๑,๐๕๐.๐๐	๒๑.	ฟขบ.	๔๐๐.๐๐
๘.	ฝพด.	๘๘๐.๐๐	๒๒.	ฟขต.	๔,๐๕๐.๐๐
๙.	ฝคฟ.	๘๘๐.๐๐	๒๓.	ฟขก.	๑๕๐.๐๐
๑๐.	ฝบร.	๙๐๐.๐๐	๒๔.	ฟขป.	๒,๓๐๐.๐๐
๑๑.	รพ.กฟน.	๒,๐๐๐.๐๐	๒๕.	ฟขม.	๓๙๐.๐๐
๑๒.	ฝจบ.	๒,๗๕๐.๐๐	๒๖.	ฟขส.	๙๐๐.๐๐
๑๓.	ฝรง.	๑,๕๕๐.๐๐	๒๗.	ฟขข.	๘๐๐.๐๐
๑๔.	ฝอบ.	๒,๑๐๐.๐๐			
				รวมเป็นเงิน	**๓๗,๐๗๐.๐๐**

คณะทำงาน
ชมรมสนทนาภาษาธรรม สฟน.

สำนักงานใหญ่เพลินจิต

นางวัฒนา	แย้มสกุลณา	ฝกข. (หัวหน้าคณะทำงาน)
นางระพีพรรณ	รุจิรัต	ฝทม.
นายดนัย	จิตต์ธีรภาพ	ฝนง.
นางสายกาญจน์	เสริบุตร	ฝกม.
น.ส.มาลัย	กำภู ณ อยุธยา	ฝอร. (ห้องสมุด)
นายชลิต	ทองฤทธิ์	ฝตส.
นายนเรนทร์	อินทรสิทธิ์	ฝนง.
นางสาวภาวิณี	กิจสุนทร	ฝกง.
นายอนันต์	รักษ์พันธุ์	ฝนง.

สาขาวัดเลียบ

นายธำรงศักดิ์	ลักษณะศิริ	ฝพด. (หัวหน้าคณะทำงาน)
นางปัทมา	ศิริวรรณ	ฝพด. (เลขานุการ)
นางศรัญญา	นันทนาปราโมทย์	ฝบฟ.
นายจันทร์	ทรัพย์พยา	ฝบร.
นางวรรณี	ดิษฐ์ประศักดิ์	ฝผอ.
น.ส.กฤษณา	คำแหงพุฒ	ฟขล.
นางนภาพร	หวังศิริกำโชค	ฝทส.
น.ส.พรปวีณ์	เศรษฐโอหารกิจ	ฝคฟ.
นายสมหมาย	จันทนทัศน์	ฝจบ.
นายดิเรก	แถมพยัคฆ์	ฟขล.

น.ส.อัมไพวรรณ	โสรัจจะเยี่ยม	ฝผอ.
นายประณิต	วรภัทร์	ฟขล.
นางศจี	สิงหะคเชนทร์	ฝผอ.
นายจีระศักดิ์	สวาวสุ	ฝบร.

สาขาคลองเตย

นายสุกิจ	เกียรติบุญศรี	ฝวฟ. (หัวหน้าคณะทำงาน)
นายนเรศร์	อมรลักษณานนท์	ฝอบ.
นางนิภา	อาจสาลี	รพ.กฟน. คลองเตย
นายประชา	แจ่มจำรัส	ฟขต.
นายอัตถะพงษ์	กันพูล	ฟขต.
นายผิว	เรืองศรี	ฝกส.
นายไพโรจน์	ดวงพลอย	ฝอบ.
นายสมยศ	คงพันธุ์อภิรักษ์	ฝอบ.
นายมฆวัน	สิงหะคเชนทร์	ฝอบ.

สาขาสามเสน

นางชุติมา	กองทอง	ฟขส. (หัวหน้าคณะทำงาน)
น.ส.รัตน์มณี	ฤกษ์พลการ	รพ.กฟน. (เลขานุการ)
นายทรงศักดิ์	ศฤงคารินกุล	ฝรง.
นายเดชศักดิ์	ธีรเกียรติ	ฝรง.
ภญ.นฤมล	ภัทรวิมลพร	รพ.กฟน.
นายมนตรี	โพธิ์สุภาพ	ฟขส.
นายชัยฤกษ์	เพิ่มเกียรติศักดิ์	ฝบฟ.
นายโพธิ์พันธ์	ใจมีธรรมดี	ฝผอ.
นายประเสริฐ	กล้าแห่งงาน	ฟขส.



วิปัสสนาพาสุข

"เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค . . . ยทิทํ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา"

ทางนี้เป็นทางสายเอก เพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อระงับความโศก ระงับความคร่ำครวญ เพื่อดับทุกข์ ดับโทมนัส เพื่อบรรลุอริยมรรค เพื่อบรรลุพระนิพพาน ทางสายเอกนี้ได้แก่ สติปัฏฐาน ๔ คือ สติกำหนด ตามดู กาย เวทนา จิต และธรรม

พิมพ์ที่ : บริษัท บูรพาสาส์น (๑๙๙๑) จำกัด
๑๑๖-๑๑๘ ถ.เจริญกรุง แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ
โทร. ๐ ๒๒๒๒ ๗๐๓๗, ๐ ๒๒๒๓ ๗๙๗๕, ๐ ๒๖๒๓ ๗๔๙๘-๙

ชมรมสนทนาภาษาธรรม สโมสรการไฟฟ้านครหลวง ๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

